

La roda de la fortuna

*Els Carles: de l'adoberia de cal Granotes
a la Igualadina Cotonera*

PERE PASCUAL I DOMÈNECH
MAGÍ PUIG I GUBERN

el centre d'estudis de l'Anoia

Centre d'Estudis
Antoni de Capmany
d'Economia i Història Econòmica

UNIVERSITAT DE BARCELONA

Ajuntament

d'Igualada

Ajuntament d'Igualada
Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

La roda de la fortuna

*Els Carles: de l'adoberia de cal Granotes
a la Igualadina Cotonera*

Pere Pascual i Domènech
Magí Puig i Gubern

Igualada, març 2011

Índex

7/	Nota preliminar
	Introducció
11/	<i>Una consideració sobre el canvi econòmic i social</i>
	Capítol 1
17/	<i>Els blanquers del segle XVIII</i>
25/	1.1 <i>Jaume Carles i Jordi i la fallida dels seus descendents Francesc Carles i Tomàs i el seu hereu Jaume Carles i Tomàs</i>
42/	1.2 <i>Bartomeu Carles i Jordi i l'ensulsiada de l'hereu</i>
49/	1.3 <i>La trajectòria d'Anton Carles i Jordi i la dels seus fills</i>
55/	1.3.1 <i>Un adober emergent del darrer terç del set-cents L'adquisició de l'adoberia de la Plana d'en Cornet El negoci d'arrendament de carnisseries Inversions en compra de cases i terres L'arrendament del cobrament de drets feudals i l'especulació en restabliment de terrenys</i>
101/	1.3.2 <i>La fallida en el context de la crisi de l'Antic Règim</i>
105/	1.3.3 <i>Les vicissituds del cabaler Bartomeu Carles i Franch, també blanquer</i>

© Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada
i Ajuntament d'Igualada

ISBN: 978-84-85655-08-3

© 2011, d'aquesta edició:
Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada
Plaça Dr. Joan Mercader, s/n
08700 Igualada

Disseny i maquetació: Espai Gràfic, Igualada
Impressió: Unigràfic
Dipòsit legal: B-3577-2011

Capítol 2

- 115/ *La vacil·lant incorporació de Domènec Carles i Alemany a la nova societat industrial*
- 122/ 2.1 *L'arrelament inicial a un modus vivendi sense gaire futur*
- 126/ 2.2 *El retorn a la indústria i la participació en la formació de la Cia. Fabril Igualadina*

Capítol 3

- 143/ *La crisi industrial igualadina i l'enfonsament econòmic del llinatge*
- 144/ 3.1 *La mort prematura d'Antoni Carles i Sellart i els deutes del seu llegat*
- 154/ 3.2 *La transformació de Celdoni Carles i Sellart en un industrial desaprofitat*
- 162/ 3.3 *El darrer hereu: Antoni Carles i Bugoña i la total alienació del patrimoni familiar*

Addenda

- 169/ *L'adoberia de la Plana d'en Cornet després dels Carles*

- 175/ *Epíleg*

Apèndixs

- 181/ *Les branques i generacions de la família Carles*
- 196/ *La descendència de Cristòfor Carles i Vilarrúbias, derivada de la branca familiar Carles-Tomàs Gustems*
- 208/ *Esriptura de divisió de l'adoberia de la Plana d'en Cornet ("cal Granotes") formalitzada a Igualada, el 13 de maig de 1791 davant el notari Marià Cuyner*
- 223/ *Annex*

Nota preliminar

La Secció d'Història Joan Mercader, del Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada, inicià l'estudi sobre els orígens i el desenvolupament del barri del Rec el 2001. El fet que motivà la decisió d'emprendre aquesta recerca va ser la construcció del nou vial de circulació ràpida que travessa aquesta barriada per la seva part més meridional, la qual cosa feia entreveure que aquesta zona – que conservava un singular i important patrimoni arquitectònic– havia d'experimentar grans transformacions en el curs dels anys posteriors. Era també previsible que la llarga crisi i l'obligada reconversió que ha patit la indústria local i la del conjunt de Catalunya havia de contribuir a accelerar aquest canvi i a plantejar la necessitat d'adaptar el barri a una nova funcionalitat d'acord amb noves demandes socials. El pas del temps ha demostrat que aquesta intuïció era prou enraonada.

L'esmentat projecte de recerca es titulà *El Rec, el primer barri industrial d'Igualada* i es plantejà, en principi, com un treball d'equip sota la direcció de Pere Pascual, Magí Puig i Josep Riba, orientat a desvetllar i a formar noves vocacions investigadores. Pensem que els esforços que s'han dedicat a la seva realització han estat apreciables i ho prova el fet que el material factual i gràfic recopilat (i inèdit) és considerable. La culminació d'aquest estudi és avui incerta, atès que aquesta fita exigeix la disponibilitat d'elevades dosis de capacitat investigadora i de tenacitat indispensables en tot treball de recerca que tingui un cert grau d'ambició. Tot i així, en el moment de lliurar a la impremta aquest

llibre, volem recordar que en dit projecte hi han col·laborat, d'una manera més o menys intensa, molt membres actius del CECI en diferents moments. Uns amb un llarg currículum dins l'entitat com Josep Riba i Gabarró i Miquel Termes i Graells; d'altres incorporats posteriorment, però que en determinats moments, han efectuat una aportació molt important per la seva continuïtat, com Pilar Cuerva i Castillo, Conxa Castells i Catasús i Cristina Ventura i Soteras; i per acabar, d'altres que, en l'actualitat, continuen tenint un paper rellevant en la seva trajectòria, com Gemma Estrada i Planell, Angelina Ferreras, Carme Ferreras...

La metodologia emprada en la recerca ha consistit a utilitzar com a font primària d'investigació els expedients dels registres de la propietat relatius a una vintena d'edificis que ens van semblar d'interès des del punt de vista de l'arqueologia industrial. Uns eren recordats per la historiografia local i altres no. Tanmateix, l'objecte de l'estudi no eren els edificis en si (que també), sinó les persones que hi havia hagut darrere de dits vestigis arqueològics. Una explotació intensiva de la documentació parroquial, notarial i municipal i, quan s'escaigués o resultés factible, particular o periodística havia de possibilitar passar de les fredes dades del registre de la propietat a la reconstrucció de les trajectòries vitals d'algunes persones i nissagues que, durant generacions, han tingut un paper més o menys rellevant en la vida econòmica i social de la ciutat. Per tant, el desenvolupament del projecte no havia de consistir en l'elaboració de fitxes dels diferents edificis seguint un format de "plantilla" aplicat de manera mecànica com algú s'imaginà, sinó que cadascun havia d'exigir un tractament específic per tal de copsar trajectòries existencials caracteritzades per la diversitat que, això sí, tenen com a comú denominador un destí industrial i una condició social que podem identificar com a rol propi de la burgesia emergent del vuit-cents.

La recerca efectuada fins al present ha donat alguns fruits. És a dir, publicacions en forma d'opuscles i d'articles que han anat engruixint el nostre coneixement de la història local i, també, en certa mesura, han aportat alguns aspectes d'interès per a la història general del país. D'altra banda, possibilità el muntatge d'una exposició en la qual s'oferí, de manera impressionista, a partir d'una imatge vuitcentista del conjunt del barri del Rec, una aproximació a edificis i elements arquitectònics (alguns ja desapareguts) emblemàtics de la personalitat d'aquesta barriada industrial. Entre aquests edificis hi havia de figurar, gairebé inexcusablement, l'antiga adoberia de cal Granotes. La investigació sobre dita adoberia ens portà, de manera inesperada, a descobrir el rellevant paper que tingué la família Carles en l'expansió de la indústria adobera igualadina durant el segle XVIII i la destacada participació d'alguns membres d'aquest llinatge en la formació (el 1841) de la Cia. Fabril Igualadina, que després es transformà en societat anònima: la Igualadina Cotonera.

Ens sembla que la monografia dedicada a l'estudi de l'esmentada família constitueix una exemplificació d'algunes de les vicissituds que experimentà el procés de formació de la burgesia industrial igualadina i també dels moments de crisi –unes de caràcter general i d'altres específicament local– que van condicionar dita transformació social i econòmica. L'expressada constatació ens animà a plantejar-nos lliurar el text a la impremta, la qual cosa ens obliga a recordar i a agrair els molts ajuts rebuts en la confecció d'aquest petit llibre. Els enumerem sense que la relació impliqui cap mena d'ordre de prioritat. Hem d'agrair a Pere Puig el fet que ens facilités l'accés a l'adoberia familiar que antigament havia format part integrant de la de la Plana d'en Cornet; a Carme Ferreras i Òscar López l'agradable excursió que ens va permetre localitzar i fotografiar l'antiga filatura hidràulica del Molí Vell, a prop de la Sala; a Miquel Gutiérrez que ens facilità informació sobre la família Ferreras (emparentats amb els Carles) originària de Capellades; a Marta Vives, directora de l'Arxiu Comarcal de l'Anoia, l'ajut que ens ha proporcionat en la interpretació de la traducció d'algunes paraules llatines i també, juntament amb Albert Tulleuda, director del Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, el fet de facilitar-nos la consulta documental i la disponibilitat de part del material gràfic i fotogràfic que il·lustra l'obra. Per acabar, hem d'assenyalar que per a l'edició d'aquest opuscle ha estat decisiu el suport humà i econòmic que ens han ofert Pere Carles i Freixes i els seus germans Jaume, Joana, Sebastià i Teresa, descendents, precisament, del fill primogènit de Josep Carles i d'Esperança Jordi, que arribats a Igualada al tombant del primer quart del segle XVIII, donaren origen a la nissaga estudiada en pàgines posteriors.

Els autors

Introducció

Una consideració sobre el canvi econòmic i social

El gènere de la biografia o el de la història de les famílies es considera, generalment, d'interès general quan s'ocupa de monarques o de destacats personatges, o bé de nissagues de la gran aristocràcia, de la política, del món de la gran indústria i de les altes finances. És cert que a causa d'haver acumulat poder –atesa la seva rellevant posició política, social o econòmica–, aquestes figures o clans familiars deixaren empremta en el seu entorn i van tenir una influència, més o menys intensa, en el desenvolupament dels esdeveniments que han anat teixint la història dels països i dels pobles. Tanmateix, E.H. Carr observà que “la tendència a proclamar el geni individual com a força creadora de la història és característica de les fases primitives de la consciència històrica”, i que les interpretacions històriques fonamentades en la “teoria del nas de Cleopatra” fan que per alguns historiadors sigui més planer atribuir “la revolució bolxevic a la ruqueria de Nicolau II, o a l'or alemany que estudiar les seves profundes causes socials, i a veure en les dues Guerres Mundials el resultat de la perversitat individual de Guillem II i de Hitler que la conseqüència d'algun enfonsament profund del sistema de relacions internacionals...”. En aquest sentit, puntualitzà que “l'individu és per definició un membre de la societat, o probablement de més d'una societat, diguem-li grup, tribu, nació o el que es vulgui...”¹

1. E.H. Carr, *¿Qué es la historia?* Barcelona: Seix Barral, 1973, pp. 59-62.

En definitiva, el pensament historiogràfic ha mostrat la banalitat d'intentar explicar l'evolució històrica a partir de l'actuació de personatges (o de clans familiars) rellevants i ha evidenciat que els autèntics protagonistes de la història són els éssers humans que integren la societat en el seu conjunt: pagesos i treballadors, rics i pobres, poderosos i oprimits...² Marc Bloch ho expressa ben taxativament: "l'objecte de la història és essencialment l'home. Millor dit: els homes..."³ En definitiva, l'objecte de la història és l'estudi de l'evolució de les societats humanes des d'una perspectiva integral –que Pierre Vilar n'anomenà "total"–, és a dir, orientada a analitzar les interrelacions entre el vessant econòmic o el mode de subsistència (o de producció), el cultural i els sentiments col·lectius, el de les actituds polítiques i, també, els conflictes originats per les desigualtats.⁴ Per tant, només apropant-nos a la interacció d'aquestes diferents facetes de la totalitat del sistema de relacions socials és pot comprendre millor la complexitat de les transformacions que caracteritzen el desenvolupament històric de la humanitat.

Però també s'ha evidenciat que aquesta totalitat és inaprehensible per a la ment humana considerada individualment i que, per això, l'avanç del coneixement històric és el resultat de reiterades aproximacions a dit objecte, cadascuna de les quals es fonamenta en una tria d'aspectes aïllats i incomplets que coadjuven, progressivament, a bastir una imatge cada vegada més global. Pel que fa a aquesta qüestió, Adam Schaff assenyala que "l'objecte de coneixement és infinit [...] en la mesura en què és infinita la quantitat de les seves correlacions i de les seves mutacions en el temps. El coneixement d'un objecte infinit ha de ser, per tant, també infinit; ha de constituir un procés infinit: el procés d'acumulació de veritats parcials..."⁵ És a dir, l'avanç del coneixement històric té un caràcter acumulatiu i és un fet eminentment social, atès que és el resultat de successives

2. Vegeu al respecte l'obra de Josep Fontana, *La historia*. Barcelona: Salvat, 1973, pp. 32-42 i passim. I del mateix autor les dedicades a l'anàlisi del pensament historiogràfic: *Historia. Análisis del pasado y proyecto social*. Barcelona: Crítica, 1982, que culmina amb una crítica de l'economicisme (pp. 247-263) que identifica progrés econòmic amb desenvolupament social i no té en compte entre d'altres la problemàtica dels països subdesenvolupats; i la més recent, *La història dels homes*. Barcelona: Crítica, 2000, on es posa de manifest el caràcter fallaç i interessat de les concepcions lineals del desenvolupament històric (pp. 341-345) pel tal de desqualificar possibles alternatives i justificar la subsistència de tota mena d'injustícies i opressions.

3. Marc Bloch, *Introducción a la historia*. México: Fondo de Cultura Económica, 1978, pp. 24-25.

4. Cf. Pierre Vilar, *Economía, derecho, historia. Conceptos y realidades*. Barcelona: Ariel, 1983, passim.

5. Cf. Adam Schaff, *Historia y verdad (Ensayo sobre la objetividad del conocimiento histórico)*. México: Grijalbo, 1974, p. 113.

aproximacions que reflecteixen aspectes de la realitat de l'objecte i que contenen també elements subjectius que hi incorpora de manera inconscient el subjecte dedicat a l'estudi historiogràfic, en el supòsit que adopti una actitud científica.

L'estudi de la història presenta gran complexitat perquè s'enfronta a l'anàlisi d'una realitat social extremament polièdrica i canviant. En l'encara curta durada del sistema capitalista, tant la moderna burgesia com les masses treballadores, han experimentat un procés de transformació constant. La burgesia s'ha dit que pateix la síndrome "buddenbrook", consistent en la incapacitat d'adaptació de moltes nissagues familiars burgeses davant la naturalesa i intensitat dels canvis econòmics i socials. Les expressades derives donen lloc a un procés de decadència de segments de la classe dirigent capitalista que es compensa amb l'ascens d'altres a l'estrat superior del poder econòmic i social. Paral·lelament, la classe treballadora també ha experimentat canvis, tant en la seva situació material, com en les seves actituds polítiques i socials. Les mutacions d'una i altra estan relacionades amb el desenvolupament tecnològic que ha comportat una constant transformació de les estructures productives i, de resultes d'això, de tot l'entramat de relacions socials, dels comportaments culturals i de les actituds polítiques.

La història social s'ha caracteritzat, en gran mesura, per prendre com a punt de mira l'estrat superior de la piràmide social, o bé la seva base constituïda per les classes treballadores. En canvi, la classe mitjana no ha tingut, possiblement, l'atenció que mereix, sobretot, perquè constitueix un segment de la societat d'importància cabdal per entendre, d'una manera més profunda i completa, la mecànica del canvi social. La classe mitjana també s'ha renovat al llarg del procés històric i, segons cada circumstància, ha canviat i s'ha ampliat o reduït. En alguns casos, relativament pocs, els seus membres han assolit un ascens social que els ha portat a formar part de la classe dirigent i, en d'altres, molt més nombrosos, han vist erosionat el seu estatus social fins a passar a formar part de les classes treballadores del camp o de la ciutat.

La plasticitat de la classe mitjana és, probablement, superior a la de la classe alta i a la de la treballadora formada per la pagesia i pels obrers de la indústria, i la seva composició, molt més complexa. Per copsar els factors explicatius de la dialèctica de la seva transformació, els conceptes de conjuntura i estructura –sobre els quals Pierre Vilar molt sovint reflexionà– són instruments de gran potència analítica.⁶ L'estudi que segueix a continuació d'aquest preàmbul es

6. Cf. Pierre Vilar, *Iniciación al vocabulario del análisis histórico*. Barcelona: Crítica, 1980, pp. 49-105.

recolza, doncs, en bona mesura, en aquestes eines per interpretar el per què i el com el canvi en les condicions materials d'existència i en les expectatives comporta ruptures econòmiques i socials. Un canvi que possibilita assolir nous estadis de desenvolupament caracteritzats per una renovada estabilitat relativa. Tot això queda palès a través de la reconstrucció de la trajectòria d'una família igualadina de classe mitjana: la nissaga dels Carles. L'àmbit de recerca és, per tant, local. Però no es pretén que tingui un caràcter "localista", sinó ajudar a desenvolupar, modestament, aquella "història policèntrica" de Catalunya de què ens parlà Josep Fontana, i de la qual ens digué "no la tindrem si no tenim una nova i més rica història local...".⁷

La família que estudiem tingué el seus orígens en la producció manufacturera (la indústria d'adobar pells) a la Catalunya del set-cents. En el decurs d'aquest assaig, tindrem ocasió de constatar les dificultats d'aquest segment social per escalar posicions en la piràmide social –és a dir, per incorporar-se a la classe dirigent– en la conjuntura expansiva del segle XVIII i el repte que va significar la conservació del seu estatus quan, en el tombant d'aquest segle, tingué lloc la ruptura històrica que donaria lloc a la definitiva consolidació del capitalisme industrial a Catalunya. En dit trànsit, hi ha quelcom a destacar: tot sembla indicar que el set-cents va ser un segle durant el qual les possibilitats de mobilitat social van ser molt grans –en gran part, possiblement derivades de la creixent desintegració de les estructures institucionals de la societat feudal–, la qual cosa estigué, a la seva vegada, relacionada amb el fet que els petits manufacturadors agremiats (com els adobers igualadins que ens ocupen), a banda de mantenir la seva situació de petits productors independents, tingueren l'oportunitat de participar, profitosament, en multitud de "negocis". En ocasions, relacionats amb la seva activitat manufacturera bàsica –com l'arrendament dels escorxadors municipals per aconseguir pells per adobar–, però en d'altres totalment aliens al seu ofici com: l'arrendament del cobrament de drets feudals, que anava aparellat amb la venda de productes agraris, sobretot de blat; l'adquisició de terrenys en establiment per tal de subestablir-los posteriorment dividits en petites parcelles, amb l'expectativa d'obtenir guanys d'aquesta intermediació...

La ruptura històrica que s'inicià abans de la Guerra del Francès i que culminà després de 1840 determinà la progressiva desaparició de moltes d'aquestes oportunitats de negoci. La seva ensulsiada tingué, segons tots els indicis,

7. Josep Fontana, "La història local: noves perspectives", a J. Fontana, E. Ucelay Da Cal i J.M. Fradera, *Reflexions metodològiques sobre la història local*. Girona: Cercle d'Estudis Històrics i Socials, 1985, p. 10.

profunds efectes desestabilitzants sobre l'equilibri econòmic d'aquelles famílies que hi havien fonamentat, més o menys acusadament, el seu ascens social. L'emergència del capitalisme industrial implicà, en el cas de Catalunya, que molts d'aquests menestrals negociants experimentessin grans problemes d'adaptació al nou ordre econòmic i social, alhora que va crear, sens dubte, les condicions per a l'ascens social d'aquells que van saber aprofitar les oportunitats derivades d'aquesta transformació.⁸ L'anàlisi històrica ha focalitzat la seva atenció en aquells individus i en aquelles famílies que van reeixir en aquesta conjuntura i es van convertir en els grans industrials i financers esdevinguts paradigmes de la burgesia industrial i financera dels segles XIX i XX.⁹ Però en aquesta cursa hi hagué, sens dubte, més perdedors que guanyadors. Els guanyadors han acaparat, com hem dit, la atenció de la historiografia. En canvi, el perdedors –aquells que van aconseguir mantenir el seu estatus social– romanen en l'oblit. El nostre estudi vol contribuir, en certa mesura, a reparar aquest esvaïment. En el decurs dels següents capítols, veurem com els Carles van ser una de tantes famílies emergents en el context econòmic del segle XVIII que van patir intensament la crisi que portà a l'afirmació del capitalisme liberal i que no van reeixir (tot i que ho intentaren) a integrar-se dins les files de la gran burgesia industrial del vuit-cents. El trasbals experimentat per les diferents branques d'aquest llinatge és, sens dubte, esclaridor del que va patir un ampli segment de manufacturadors i negociants durant aquesta conjuntura caracteritzada per un profund canvi estructural, però la història és mestra a evidenciar-nos que en la vida social dels pobles no hi ha res que es pugui considerar immutable.

8. Un de tants casos paradigmàtics d'aquest procés fou el de Macià Vila, cf. Pere Pascual, Gemma Estrada i Angelina Ferreras, *Macià Vila i el "vapor cremat"*. Vic: Eumo Editorial/Ajuntament d'Igualada/CECI, 2004.

9. Vegeu per exemple l'obra: Francesc Cabana (dir.), *Cien empresarios catalanes*. Madrid: Lid, 2006, en el qual figuren esbossos biogràfics d'empresaris igualadins com Nicolau Tous i Soler, Macià Vila i Mateu, Josep Antoni Muntadas i Campeny, o d'origen igualadí, com Ramon Godó i Lallana.

Capítol 1

Els blanquers del segle XVIII

Al llarg del segle XVIII s'experimentà el trencament de l'anomenat "sostre demogràfic", propi de les economies preindustrials, i la població catalana gairebé es doblà.¹ Aquest canvi estigué relacionat amb un acusat creixement agrari per via extensiva i, sobretot, intensiva. Entre les vies d'intensificació destaquen la recuperació per al cultiu de terres de gran qualitat que esdevingueren espais hortícoles (aiguadeixos dels rius i aiguamolls dels deltes del litoral); un aprofitament relativament intensiu de les aigües superficials i subterrànies i, sobretot, el desenvolupament, en algunes comarques, d'un procés d'especialització vitícola.² L'expansió de la vinya es recolzà en un més que secular i sostingut increment de les exportacions d'aiguardents i de vins, primer, al nord d'Europa i, a partir de

1. Pierre Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna [...] III. Les transformacions agràries del segle XVIII català*. Barcelona: Edicions 62, 1966, pp. 13-181 i Jordi Nadal i Oller, "La població", a Joaquim Nadal i Philippe Wolf (dirs.), *Història de Catalunya*. Barcelona: Oikos-Tau, 1983, pp. 65-94.

2. Cf. P. Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna. III*, op. cit., pp. 183-367. Pel que fa al procés d'expansió de la vinya, vegeu: Francesc Valls Junyent, *La dinàmica del canvi agrari a la Catalunya interior. L'Anoia, 1720-1860*. Barcelona: Ajuntament d'Igualada/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996, pp. 93-137.

mitjan segle XVIII, al mercat colonial americà.³ L'augment de les exportacions vitícoles possibilità que el país gaudís d'una creixent capacitat importadora; i els notables increments de productivitat derivats de les transformacions agràries comportaren l'expansió de la capacitat adquisitiva del conjunt de la població catalana.

L'esmentat cercle virtuós implicà un progressiu increment de la demanda de productes manufacturats, que afavorí un potent desenvolupament de les indústries manufactureres en general i, sobretot, de la tèxtil. El creixement d'aquesta darrera tingué lloc a través de dues vies: la indústria tradicional de draps de llana (agremiada) de caràcter rural i amb alguns nuclis que van assolir capacitat per produir draps fins de qualitat;⁴ i la nova indústria tèxtil dedicada a l'estampat de teixits de cotó i de lli que sorgí a Barcelona durant la dècada de 1730 i que estigué molt concentrada en aquesta capital, tot i que al llarg de la segona meitat del segle, tendí a dispersar-se cap a les zones interiors on hi havia una gran tradició tèxtil acumulada a través de la indústria de la llana.⁵ Els avenços de la indústria tèxtil –en assolir creixents economies d'escala i d'aglomeració– van possibilitar: una pausada substitució de la secular dependència

3. Emilio Giralt Raventós, "La viticultura y el comercio catalán del siglo XVIII", *Estudios de Historia Moderna*, II (1952), pp. 157-176; Pierre Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna [...] IV. La formació del capital comercial*. Barcelona: Edicions 62, 1964, pàgs. 475-619; Jaume Torras Elias, "L'economia catalana abans del 1800. Un esquema", a J. Nadal et al., *Història econòmica de la Catalunya contemporània*. S. XIX. 1. *La formació d'una societat industrial*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994, pp. 13-38. Francesc Valls Junyent, *La Catalunya atlàntica. Aiguardent i teixits a l'arrencada industrial catalana*. Vic: Eumo, 2004; i Agustí Segarra Blasco, *Aiguardent i mercat a la Catalunya del segle XVIII*. Vic: Eumo, 1994.

4. Jaume Torras Elias, "Especialización agrícola e industria rural en Cataluña en el siglo XVIII", *Revista de Historia Económica*, 3 (1984), pàg. 113-127 i Josep M. Benaül i Lídia Torra, "El Gremi de Paraires i la vila pagesa i artesana", a J.M. Benaül (dir.), *El Gremi de Fabricants de Sabadell, 1559-2009. Organització empresarial i ciutat industrial*. Sabadell: Fundació Gremi de Fabricants de Sabadell, 2009, pp. 27-71.

5. Ramon Grau i Marina López, «Empresari i capitalista a la manufactura catalana del segle XVIII», *Recerques*, 4 (1974), pp. 19-57; Alejandro Sánchez, «La era de la manufactura algodonera en Barcelona, 1736-1839», *Revista de Historia Social*, 48-49 (1989), pp. 65-114; i J.K. Thomson, *A Distinctive Industrialisation. Cotton in Barcelona, 1728-1832*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.

d'importacions de teixits de qualitat;⁶ l'expansió de les vendes de teixits de llana fins i de qualitat i, en major mesura encara, de teixits estampats de cotó a les agrociutats de la resta d'Espanya;⁷ i també l'exportació de creixents quantitats de teixits al mercat colonial americà.⁸ L'augment de la comercialització del producte agrari i la creixent diversificació que experimentà l'economia catalana del set-cents amb el ràpid desenvolupament del sector manufacturer implicà l'eclosió de l'economia mercantil, procés que Pierre Vilar tipificà, encertadament, com d'un principi de canvi en el "mode de producció".⁹

La vila d'Igualada participà, de manera pregona, en aquestes transformacions i esdevingué una de les poblacions catalanes capdavanteres en aquest canvi econòmic. La població local va créixer a un ritme molt superior al de la població catalana en el seu conjunt: el 1719 comptava amb 1.630 habitants, i el 1787, el cens en comptabilitzà 4.925, és a dir, en el curs d'uns setanta anys s'havia multiplicat per tres i escaig.¹⁰ L'expressada expansió demogràfica estigué relacionada amb un intens desenvolupament manufacturer caracteritzat, sobretot, per la indústria tèxtil. La producció de draps de llana tenia, a la vila, una llarga tradició històrica i al llarg del segle XVIII experimentà una expansió molt notable

6. Montserrat Duran Pujol, "Oferta y consumo de tejidos en Cataluña en la segunda mitad del siglo XVII", *Revista de Historia Económica*, XXI (2003), pp. 61-88 i Lídia Torra Fernández, "Botigues de teixits, crèdit comercial i crèdit al consum. Xarxes comercials a la Catalunya del segle XVIII", *Recerques*, 41 (2001), pp. 5-30, i "Cambios en la oferta y la demanda textil en Barcelona (1650-1800)", *Revista de Historia Industrial*, 22 (2002), pp. 13-44.

7. Cf. M. T. Pérez Picazo, A. Segura i Ll. Ferrer (eds.), *Els catalans a Espanya, 1760-1914...* Barcelona: Universitat de Barcelona/Generalitat de Catalunya, 1996, passim, i Assumpta Muset, *Catalunya i el mercat espanyol del segle XVIII: Els traginers i els negociants de Calaf i de Copons*. Barcelona: Ajuntament d'Igualada/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1997, passim i apèndixs.

8. Vegeu: P. Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna [...] IV...*, op. cit., pp. 576-587; Antonio García-Baquero, "Comercio colonial y producción industrial en Cataluña a fines del siglo XVIII", a J. Nadal i G. Tortella (eds.), *Agricultura, comercio colonial y crecimiento económico en la España contemporánea*. Barcelona: Ariel, 1974, pp. 268-294; i Josep M. Delgado Ribas, "Política ilustrada, industria española y mercado americano, 1720-1820", *Pedralbes*, 3 (1983), pp. 253-263.

9. Pierre Vilar, «La Catalunya industrial: reflexions sobre una arrencada i sobre un destí», *Recerques*, 3 (1974), pp. 7-22.

10. Josep Iglésies, *Evolució demogràfica de la comarca d'Igualada*. Igualada: CECI, 1972, pp. 14-16.

vertebrada pel Gremi de Paraires.¹¹ Tanmateix, el tret més important d'aquesta puixança manufacturera va ser que alguns dels agremiats –els més importants, que van acaparar una quota molt elevada de la producció total– s'independitzaren del sistema gremial i es transformaren en “fabricants sense fàbrica”, com els qualificà Jaume Torras. És a dir, van seguir cedint el filat a preu fet a nivell domiciliari; però trencant el marc corporatiu, van passar a contractar (també a preu fet) el tissatge al marge del gremi de teixidors i sense respectar les tarifes imposades per aquest; i la seva puixança els va permetre disposar de batans i tints propis per efectuar les operacions d'acabat al marge del gremi.¹² Els esmentats “fabricants” produïen draps d'alta qualitat: trentens i de superior finor, vint-i-sisens, vint-i-quatrens, i a banda de Barcelona –amb una producció molt migrada en aquesta època–, només dues altres viles de Catalunya elaboraven draps de semblant qualitat: Terrassa i Olot.¹³ Pel que sabem, aquests teixits de llana es van comercialitzar, en proporcions creixents, als mercats de les ciutats de l'interior d'Espanya, en competència amb els teixits anglesos, flamencs o francesos que havien dominat el mercat espanyol durant l'època moderna.¹⁴ En canvi, la indústria cotonera no es desenvolupà a la vila fins avançada la segona meitat de segle. Hi ha referències documentals de la seva presència a la vila a partir de 1764, i vint anys després ja s'havia consolidat plenament associada al tissatge de lli i acompanyada de la presència d'algun establiment d'estampat d'indianes.¹⁵ En els darrers anys del set-cents, tot sembla indicar que la puixança de la nova indústria cotonera coexistí amb l'inici d'un acusat declivi de la llanera.

11. Vegeu: Josep M. Torras i Ribé, *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII. Els “qüestionaris” de Francisco de Zamora i altres descripcions (1770-1797)*. Barcelona: Consell Comarcal de l'Anoia/Ajuntament d'Igualada/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, pp. 195-212 i Josep Riba i Ortínez, *La indústria tèxtil igualadina. Història d'un gremi*. Igualada: CECI, 1958.

12. Vegeu: Jaume Torras Elias, “Fabricants sense fàbrica. Estudi d'una empresa llanera d'Igualada (1726-1765)”, *Recerques. Homenatge a Pierre Vilar. Vol. I*, 19 (1987), pp. 145-160 i *Fabricants sense fàbrica. Els Torelló, d'Igualada (1761-1794)*. Vic: Eumo Editorial, 2006, passim.

13. Jaume Torras Elias, “Especialización agrícola e industria rural en Cataluña en el siglo XVIII”, *Revista de Historia Económica*, 3 (1984), pp. 113-127.

14. Vegeu: Jaume Torras Elias, “Mercados españoles y auge textil en Cataluña en el siglo XVIII. Un ejemplo”, a *Haciendo historia. Homenaje al profesor Carlos Seco*. Madrid: 1989, pp. 213-218; i “The old and new. Marketing networks and textile growth in eighteenth century in Spain”, a M. Berg (ed.), *Markets and manufacture in early industrial Europe*. Londres: Routledge, 1991, pp. 93-113.

15. J. M. Torras i Ribé, *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII...*, op. cit., pp. 212-215.

Taula 1: Estimacions de la capacitat productiva i del nombre d'obers ocupats en les principals activitats manufactureres desenvolupades a Igualada el 1788.

Indústria llanera

Fabricants	Obrers ocupats	Nombre de telers	Producció (en nombre de peses)
30	1.700	80	2.500

Perxers de faixes i “culebres”(*)

Fabricants	Obrers ocupats	Nombre de telers	Producció (en nombre de peces)
10	100	50	6.250

Teixits de lli i de cànem

Fabricants	Obrers ocupats	Nombre de telers
18	36	24

Indústria cotonera

Fabricants	Obrers ocupats	Nombre de telers	Producció (en canes)
14	2.000	120	10.000

Mitges de cotó

Fabricants	Obrers ocupats	Nombre de telers	Producció (en dotzenes)
2	18	13	1.600

Barrets

Fabricants	Obrers ocupats	Producció (en nombre)
10	400	72.000

Espardenyers i corders

Fabricants	Obrers ocupats	Producció (en parells d'espardenyes)
22	120	100.000

Indústria adobera

Fabricants (**)	Obrers ocupats	Peces de sola	Peces de vaqueta	Peces de cordovà
15	300	24.000	2.000	20.000

(*) Es tracta d'un mot arcaic relatiu a la producció d'articles de passamaneria.

(**) La font indica que el nombre de mestres fabricants era de 90, però que el d'adoberies només era de 15.

Font: “Respuesta al interrogatorio...” elaborada per l'Alcalde Major d'Igualada el 1788 atenent la demanda de Francisco de Zamora, a Josep M. Torras i Ribé, *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII. Els “qüestionaris” de Francisco de Zamora i altres descripcions (1770-1797)*. Barcelona: Consell Comarcal de l'Anoia/Ajuntament d'Igualada/Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, pp. 354-356.

Les dades censals disponibles indiquen, de manera inequívoca, que les indústries tèxtils (llanera, cotonera, lli i cànem, faixes, mitges...) generaven un volum d'ocupació molt superior a les altres (vegeu la taula 1). El 1788 se xifrava en 3.854 treballadors. Les altres activitats productives remarcables eren la dels barreterers (amb 400 obrers), dels espartenyers i dels corders (amb 120) i la dels adobers amb 300 treballadors. La indústria de la pell és una de les que experimentà una expansió acusada en el curs del segle XVIII. El 1770 s'indicà al respecte "que se extrahen [...] suela y cordován, no sólo por todo el Principado, si también por todo el Reyno..." i que hi havia vuit fàbriques d'adobar pells.¹⁶ Un informe de 1779 precisa que "se fabrican suelas de todos modos, y estimadas por todo el Reyno donde se despachan, como también vaquetas, cordobanes y badanas. Hay doze grandes adoverías o tenerías, siendo diez y ocho maestros de este arte, y el total de piezas que se benefician por año treinta y siete mil, y de ellas las veinte mil para suela...".¹⁷ En un altre datat el 1784 es diu que a la vila hi havia 90 mestres blanquers; que compartien la utilització de 12 adoberies i que n'hi havia 2 més en construcció; i que ocupaven uns 90 jornalers, "fadrins" i aprenents. Els sistemes d'adobament per a sola utilitzats eren "a la irlandesa o del país...". Es precisa, a més, que "en componer perfectamente los cordovanes de pieles de ganado cabrio consiste la ganancia del curtidor [...]. Si este despacho fuese mayor no faltarían cueros y pieles como operarios para trabajar, por ser el país abundante de lo que se necesita, a escepción de el agua...". Es deixà constància que el principal blanquer igualadí de l'època era Miquel Franch, el pare del conegut guerriller de la Guerra del Francès.¹⁸

Un quinquenni després (el 1789), un altre "rapport" esmenta els principals blanquers de la vila per aquest ordre: Miquel Franch, Anton Carles, Josep Baliu, Domènec Biosca, Josep Castellort, Bartomeu Carles, Joan Malvehí, Joan Ferrer i Jaume Carles. Pel que fa a les existències, es deixà constància que "son poco más o menos siete mil pieles de macho y cabra, y doze mil cueros del buey..." i que el volum de producció anual era de: "para suela y baqueta como unos treinta y cinco mil queros [sic] de buey de la América, y de pieles de macho y cabra para cordovanes como unas benticinco mil...".¹⁹ En el curs de la segona meitat del

16. *Ibidem*, pp. 266-267. Resposta a l'enquesta preparada per Mariano José de Nipho relativa al maig de 1770.

17. *Ibidem*, p. 275. Informe municipal elaborat l'octubre de 1779.

18. *Ibidem*, pp. 286-287. Informe elaborat per l'alcalde major d'Igualada, Bonaventura Claris, el març de 1784.

19. *Ibidem*, pp. 295-296. Informe gremial sobre l'estat de la indústria, datat el 1789.

segle XVIII, les anomenades "fàbriques" d'adobar pells s'havien anat instal·lant a tocar del Rec del molí de l'Abadia a l'indret conegut com "las inmediateones de las adoberías y tintes de la [...] villa...". Per contra, les tasques d'assaonar –estirar, engreixar, carnellejar, tenyir, esvorar i cilindrar les pells adobades– es feien, sinó en la totalitat, en la seva major part, dins el nucli urbà i, sobretot, a l'anomenat "barri dels blanquers" ubicat als carrers de Sant Bartomeu, Sant Jaume, Sant Roc i Sant Sebastià, a tocar de la muralla de migdia de la vila, on penjaven les pells adobades per tal d'assecar-les.²⁰ Sigui com sigui, l'apeo de 1765 comptabilitzà un total de vuit adoberies. En concret, les de Miquel Franch, amb 3 calciners grans; de Jacint Valls i Jaume Carles, amb 7 de petits; de Rosa Fàbregas (vídua), amb 8 de petits; de Marià Castellort, amb 6; d'Antoni Barnola, amb 2 de grans; de Pere Astruch, amb 6; de Narcís Mateu (advocat), amb 4 de petits i 8 de grans; de Josep Baliu, Josep Bou i Anton Carles, amb 4 de petits i 12 de grans.²¹

Entre els nou adobers més importants d'Igualada, el 1789 n'hi havia, com hem vist, tres de cognom Carles, els quals eren germans. Eren fills del matrimoni format per Josep Carles i Esperança Jordi, que s'establí a Igualada en un moment que no hem aconseguit documentar, però sabem que va ser abans del 1726. Tampoc no ha estat possible precisar la procedència d'ambdós cònjuges. Ens consta que quan van arribar a Igualada tenien dos fills: Jaume i Anton. Posteriorment, una vegada establerts a la vila, en van néixer dos més: Maria, batejada l'11 de setembre de 1726, i Bartomeu, el 26 de juny de 1730.²² Els tres germans, Jaume, Anton i Bartomeu, van esdevenir adobers i arribaren a posseir, en el curs de la segona meitat del segle XVIII, adoberia pròpia, i tots tres van fer fallida durant les dues primeres dècades del vuit-cents –en el context de la profunda crisi que afectà, en aquests anys, l'economia del país– i abandonaren aquest ofici.

20. Respecte a la localització sobre la topografia urbana dels blanquers i assaonadors a la Igualada de 1765, vegeu: Josep M. Torras i Ribé, *Curtidores y tenerías en Cataluña: organización de un oficio pre-industrial (siglos XVI-XIX)*. Vic: Colomer Munmany, 1991, p. 192-197.

21. Pere Pascual i Cristina Ventura, "Història d'una adoberia. L'antiga fàbrica d'adobar pells de la família Mateu (circa 1765-2000)", *Miscellanea Aqualatensia*/13. Igualada: Ajuntament d'Igualada/CECI, 2009, pp. 352-353.

22. Arxiu Parroquial d'Igualada (API), *Libro de Bautis[mos] de Febrero 1716 a Dicie[emb]re 1736*, fols. 112r i 178r.

En el *Nuevo Apeo* confeccionat el 1765 es precisa que aquests tres germans eren “blanquers” –no havien assolit encara la condició de “mestres” de l’ofici– i que Jaume residia al carrer de Sant Bartomeu; Bartomeu, al de l’Argent; i Anton, al de Sant Jaume.²³ El que tingué una trajectòria més rellevant va ser el segon, Anton Carles, que arribà a ser un dels adobers més importants d’Igualada a les darreres dècades del segle XVIII i comprà les cinc sisenes parts de l’adoberia de la Plana d’en Cornet (“cal Granotes”). L’ensulsiada de dits blanquers comportà que únicament la branca familiar derivada d’Anton Carles i Jordi continués tenint un paper destacat en el món econòmic i social de la Igualada de mitjan segle XIX, arran de la participació de diferents membres de la família en la constitució (el 1842) i en la gestió de la gran empresa de filats i teixits de cotó Cia. Fabril Igualadina, que, posteriorment, el 1857, es transformà en la societat anònima Igualadina Cotonera.

23. Josep M. Torras i Ribé, *Curtidores y tenerías en Cataluña: organización de un oficio pre-industrial (Siglos XIV-XIX)*. Vic: Colomer Munmany, 1991, pàgs. 189-192.

1.1 Jaume Carles i Jordi i la fallida dels seus descendents

Jaume, “jove blanquer”, el fill gran de Josep Carles, es casà (el 9 de febrer de 1738) amb Josepa Francesca Tomàs Gustems, filla de Francesc, pagès del terme d’Òdena, i de Teresa.²⁴ L’expressat matrimoni residí a la casa pairal de la família al carrer de Sant Bartomeu (vegeu el gràfic 1) i va tenir dotze fills; però, segons les dades de què disposem, només tres van arribar a la majoria d’edat: Esperança, Francesc i Jaume (vegeu el gràfic 2 i l’apèndix 1). Els esmentats cònjuges van tenir una vida llarga, atès que Jaume Carles (essent encara “blanquer”) va ser enterrat el 3 d’abril de 1794²⁵ i la seva muller, Francesca Tomàs, l’11 de novembre de 1797, i ambdós cònjuges sembla que van morir octogenaris.²⁶

Jaume Carles i Jordi exercí d’adober al costat del seu pare, en una part d’adoberia que havia comprat el seu progenitor. El 22 de gener de 1745, Josep i Jacint Valls, pare i fill, van vendre al blanquer Josep Franch part d’una oficina d’adobar pells, que era la situada a “mà dreta al entrar [...] sota lo tarrat a la part de solixent y concisteix en tres tines, lo ús de la tercera part del nau y parol, la tercera part del tarrat y teulada que és la que dóna sobre lo tarrat y no altre, més lo ús de la tercera part del pou, més lo ús de la tercera part del corró, que tot vuy se encontra en d[it] a adobaria...”, i a més, “un tros de terra fora la adobaria a la part de solixent sobre lo rech del molí de l’Abadia...”. La part alienada tenia una extensió de 80 pams de llargada i 25 d’amplada. El preu de venda va ser de 400 pessetes.²⁷ El mateix dia, els pare i fill Valls vengueren a Josep Carles, blanquer, una altra part d’aquesta adoberia “ab dos calciners de l’entrant a dins de la adobaria a mà esquerra y un de dalt lo més a prop del entrant, dos tinas de la vora del nau y altre al mig de la adobaria, situat al pilà de la bassa un safreig de la vora del pou, la tercera part del parol y del nau quant li tocarà, y la tercera part del corró, duas cambras de la part del rech, y la tercera part del ús del pou...”.

24. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, fol. 60a. Testimoni: Dr. Francesc Tarragona i Antoni Rovira, banyaler, ambdós d’Igualada.

25. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre]e de 1803*, foli 220a (82).

26. Ibídem, foli 282r (182).

27. Arxiu Comarcal de l’Anoia (ACAN), fons protocols notarial, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 22 de gener de 1745, folis 35r-37r. El comprador quedà compromès a fer-se càrrec de la tercera part de les despeses de manteniment de l’edifici i “dits venedors se reservan per ells y los seus los fems [que] se faran al corró y que pugan fer una claveguera desde la adoberia de dit Franch al hort de dits venedors, per a poder passar los fems de la adobaria de dit Franch a dit hort...”.

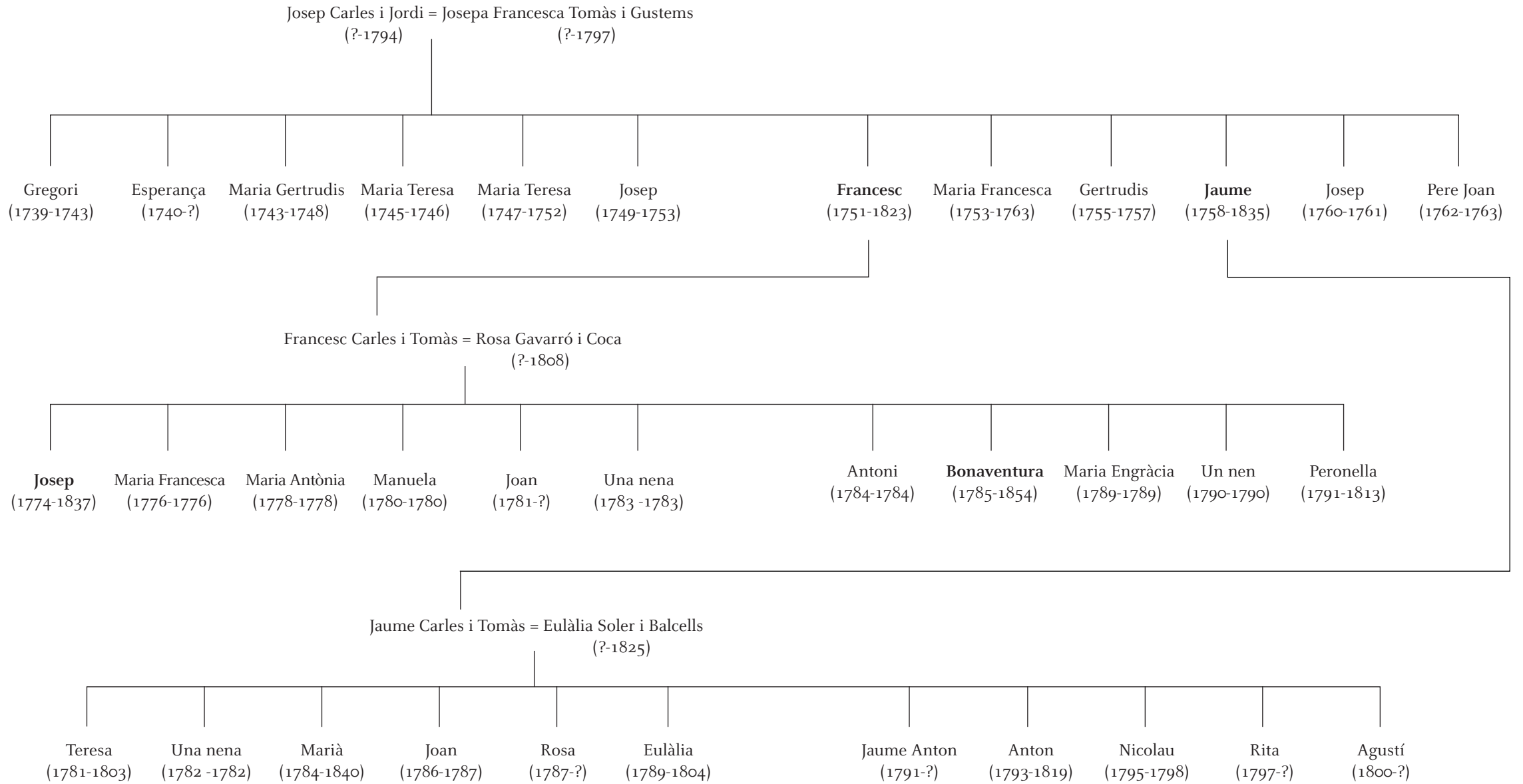
Es pactà que “dits venedors donam a dit comprador y als seus lo terreno [que] haurà menester per a racaptar las roldonissas així com las traurà de la adobaria al pati al aixint de la adobaria a mà esquera sobre lo rech...”; que “dit comprador y los seus tingan de pagar la meytat de las obras necessàrias de dins de la adobaria menos del nau, parol, farrat y corró, que de esto sol haurà de pagar la tercera part de dites obras, ben entès que dits venedors y els seus no fassin més calciners de quatre que vuy són, que fent-ne més de quatre tingan de pagar la obras [...] per quantitat haguda rahó dels calciners que cada hun tindrà...”. El preu d'aquesta cessió s'establí en 680 pessetes, i els Valls també “se reservan los fems que-s faran al corró y los demés per fer-los anar al hort de dits venedors...”.²⁸ Per tant, aquests contractes evidencien quelcom que hem pogut constatar que era habitual a les adoberies igualadines del segle XVIII: la propietat compartida de la unitat de producció entre diversos adobers. En aquest cas, l'adoberia es repartí entre tres propietaris a parts desiguals, però, com veurem més endavant, fins i tot podien arribar a ser cinc els copropietaris, tal com s'esdevingué en la que posteriorment va ser coneguda com adoberia de “cal Granotes”.

Gràfic 1: El carrer de Sant Bartomeu on van residir Jaume Carles i Jordi i els seus descendents.

Font: ACAN, fotografia d'Equip 5

28. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 22 de gener de 1745, folis 37r-39a.

Gràfic 2: La família Carles: branca Carles-Tomàs Gustems

La convivència dels esmentats blanquers en aquest establiment no va presentar cap mena de problema durant molts anys. Tanmateix, el 1775 aquesta coexistència passà per un moment crític arran que Jacint Valls exigí a Jaume Carles que desocupés “lo puesto que ocupat tenia ab llenya dins la adoberia pròpia del mencionat Jacintho y així mateix que dit Carles estigués obligat en tornar una tina que ell havia ampliada de la mateixa adoberia en lo estat que se encontrava en lo temps que dit Carles entrà a possehir la expressada adoberia...”. El contenciós acabà amb una concòrdia en què Jaume (i el seu fill Francesc) acceptaren: 1r) pagar als Valls 133,33 pessetes per “tenir llenya en la sobredita adoberia, y en lo paratge que és més cerca del corró...”, deixant “dotse palms de cana de terreno comensant a pamar den del dit corró, a saber és deixant lo puesto que vuy és y és per a córrer o roldar un animal per a moldrer lo roldó...”; 2n) no “embarassar lo pas per entrar del dit pati al mencionat corró com vuy se encontra...”; 3r) desfer la tina que “se encontra construhida rodona [...] y construhir-la quadrada, privant empero [...] al poder fer la dita tina de major àmbit, que és lo de nou palms de cana, a tot quadro...”, assumint les despeses dels possibles danys ocasionats per dites obres; 4t) que “ab sas roldonissas [no] impedissen la amplitud sobredita del camí per entrar a la dita adoberia...”, de manera que, previ avís, cada part les hauria de treure per deixar expedit el camí. Els Carles, pare i fill, posseïen una tercera part d'aquesta adoberia: l'ús de la bassa, de l'embatidor, de l'enllosat i del terrat es repartia a raó de dues terceres parts per als Valls, i la tercera part restant, per als Carles, i el del corró, dos dies per als Valls i tres, per als Carles.²⁹

29. ACAN, fons protocols notarial, notari Vicenç Aulet, Igualada, 24 de juny de 1775, folis 529a-533r.

Francesc Carles i Tomàs i el seu hereu

L'hereu de Jaume Carles i Jordi va ser el seu fill Francesc. La seva mare, Francesca Tomàs i Gustems, “detinguda de malaltia corporal de la qual temo morir...”, va fer testament el desembre de 1785. Nomenà marmessors el seu marit i el seu fill Francesc. Llegà al seu fill Jaume, en concepte de llegítima materna, 66,66 pessetes i alguna roba, i instituí Francesc hereu universal, que en cas de no tenir descendència, podria ser substituït per Jaume i si aquest tampoc no en tenia, “quedia instituhit hereu a totes sas liberas voluntats...”.³⁰ El 23 de novembre de 1772, Francesc Carles, “jove blanquer”, es casà amb Rosa Gavarró, veïna de Vilanova, filla de Miquel, “negociant” i de Maria Coca.³¹ En els capítols signats arran d'aquest enllaç, el pare del nuvi, Jaume Carles, va fer donació al seu fill, interviu, de tots els seus béns amb reserves d'usdefruit per a ell i la seva muller; de dotar els altres fills; de la facultat de vendre i d'empenyorar; i de 1.066,66 pessetes per testar lliurament. El pare de Rosa atorgà a aquesta un dot de 800 pessetes, dues caixes de roba i vestits i, en contrapartida d'aquesta aportació, els Carles li assignaren un creix de 133,33 pessetes. Els nuvis pactaren que els fills d'aquest matrimoni serien preferits en l'herència i que en la successió imperaria el dret de primogenitura.³² Els esmentats cònjuges tingueren onze fills, vuit dels quals, com a mínim, van morir a la infantesa o abans d'arribar a la majoria d'edat (vegeu el gràfic 1 i l'apèndix 1). En canvi, els progenitors d'aquesta prole van viure força anys: Rosa Gavarró va ser enterrada el 6 de setembre de 1808, a l'edat de seixanta-sis anys³³ i Francesc Carles, el 21 d'agost de 1823, a la de setanta-dos.³⁴

Al llarg del darrer quart del segle XVIII, l'activitat adobera dels pare i fill Jaume i Francesc Carles no generà cap més informació notarial ni tampoc no hi ha constància que efectuessin compres d'immobles ni que formalitzessin crèdits.

30. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 20 de desembre de 1785, folis 421a-422r.

31. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, foli 298a-r (41). Testimonis: Jeroni Franch, “blanquer”, i Josepa Raventós.

32. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Anton Mateu, 21 de desembre de 1772, folis 482a-487a. El mateix dia, Jaume i Francesc Carles signaren àpoca en què reconeixien haver rebut de Miquel Gavarró 800 pessetes i les caixes de robes i vestits (notari Josep Anton Mateu, 21 de desembre de 1772, folis 478a-r).

33. *Ibidem*, foli 96a (252).

34. API, *Libro de Óbitos Agosto del año 1821 a fin de 1826*, foli 103a (358).

El seu negoci es desenvolupà, doncs, enmig d'una total discreció i es caracteritzà, possiblement, per la mera subsistència. El 1794 morí Jaume Carles i Jordi. El seu fill i hereu, Francesc Carles i Tomàs, demanà l'obertura del testament que el seu pare havia lliurat clos el 1789. El difunt havia nomenat marmessors de les seves últimes voluntats els seus fills Francesc i Jaume; a Jaume li llegà (a banda del que havia rebut en casar-se) 2,66 pessetes; designà Francesc hereu universal dels seus béns; i disposà que si aquest moria sense descendència fos substituït per en Jaume.³⁵

El maig de 1800, l'hereu de Francesc, Josep Carles i Gavarró, blanquer, es casà amb Maria Camps, filla de Josep, pagès de Montmaneu, i de Maria Vidal. En cartes dotals, el seu pare li féu donació dels seus béns amb les reserves d'usdefruit i d'altres d'habituals. El cunyat de la núvia, Pere Urgell, pagès de Montmaneu, li lliurà, en concepte de dot i llegítimes, 933,33 pessetes, una calaixera i poca roba i vestits "ab ànimo empero de recobrar-ho lo dit Pere Urgell dels béns del sobre dit J[oseph] Camps, son pare...". Francesc i Josep Carles acceptaren el dot i oferiren a Maria un creix de 306,66 pessetes, la qual amb el consentiment del seu sogre i del seu marit es declarà "satisfeta de sos drets ab lo que lo referit Pere Urgell, com a encarregat dels béns de son difunt pare li ha promès donar...".³⁶ Els esmentats cònjuges tingueren quatre fills, dos d'ells van morir a la infantesa i, possiblement, només una noia (Teresa) va arribar a la majoria d'edat (vegeu el gràfic 3 i l'apèndix 1).

En el decurs de la primera dècada del segle XIX, s'inicià el procés d'esllavissament del negoci adober i de l'economia familiar vers la fallida. El gener de 1800, Francesc Carles i Tomàs, mestre blanquer, "per a socórrer mas urgències..." pactà amb Salvador Sabater, també adober, la concessió d'un préstec de 1.968,88 pessetes a condició de fer-se càrrec d'un censal del mateix import acreditat per la Comunitat de Preveres.³⁷ El deute d'aquest adober es veié incrementat poc després, quan reconegué que devia a Anton Gavarró i Coca, comerciant i cunyat seu, la suma de 832 pessetes "sens ningun interès, y del valor e import de gèneros o mercaderies...", crèdit que es comprometé a pagar durant els set anys

35. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 5 d'abril de 1794, sense foliar.

36. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, Igualada, 6 de maig de 1800, folis 64a-68r.

37. ACAN, fons protocols notariais, notari Anton Melcion, Igualada, 22 de gener de 1800, folis 17a-18a. Es precisa que dit censal va ser creat davant el notari Melcion, el 16 de juliol de 1793.

següents.³⁸ Tenim constància que en els anys posteriors es feren successives vendes d'elements del patrimoni immobiliari familiar. L'agost de 1806, Francesc i Josep Carles, pare i fill, mestres blanquers, van vendre als confreres de l'església del Roser –per tal d'allargar i ampliar dita església– la casa de la família amb dos portals del carrer de Sant Bartomeu, que afrontava, a migdia, amb dit carrer i que pertanyia a la nissaga des del 1731. El preu de venda s'establí en 3.200 pessetes, 1.333,33 de les quals les van rebre a l'acte i les 1.866,66 restants, en un termini de nou mesos.³⁹ Un parell d'anys després, el febrer de 1808, vengueren a Joan Castelltort i Badia, fabricant de draps, una vinya (de 2 jornals de mula) ubicada al terme de Montbui, partida de Puiggrós (o Collet de Sant Genís). El preu de venda va ser de 1.866,66 pessetes.⁴⁰

Immersos en una davallada econòmica sense aturador, el juny de 1814 van haver d'alienar la part d'adoberia que fins llavors els havia assegurat la subsistència. Miquel Fargas, que també era blanquer, els comprà "tota aquella part de adovaria o fàbrica de adovar cuyros, que és la tercera part...", consistent en "tres calsiners, a saber dos de un adop, y lo altre de dos adops [...]; tres tinas, a saber, dos de dos adops y una de un adop [...]; dos cambras a la part de baix del rech; deu dies del nau q[u]e comensan lo dia primer de cada mes fins al dia deu inclusive; lo corró dos dias cada semmana, que són los dilluns y dimarts; lo safareix del mitg; la tercera part del terrat [...]; lo pati de la part del rech, per femer...". El comprador en pagà 1.150 pessetes i quedà obligat a participar, en la part que li corresponia, en les despeses de manteniment de l'edifici i en el pagament de la contribució.⁴¹ El novembre de 1818, Francesc i Josep Carles es veieren obligats a vendre a l'adober Joan Espluga una altra vinya de 2 jornals de mula, localitzada al terme de Montbui, partida de Puiggrós, i un tros de terra que servia de femer a tocar de l'adoberia, de 25 pams d'amplada i 80 de llargada, localitzat al "capdevall de la casa de la exida de dits Carles...". Es precisa que afrontava, a tramuntana, amb dita eixida dels venedors; a l'est, amb propietat d'Antoni Franch i Estalella; a migdia, amb "la adoberia pròpia del comprador y

38. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 3 d'abril de 1800, foli 44a-r.

39. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Ferrer, Igualada, 26 d'agost de 1806, folis 169a-170r.

40. ACAN, fons protocols notariais, notari Anton Mateu, Igualada, 16 de febrer de 1808, folis 68a-69r. La dita vinya l'havia adquirit el seu avi el 1752; limitava, a l'est, amb el camí d'Igualada a Montbui i, a tramuntana, amb terra del seu oncle Anton Carles.

41. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 13 de juny de 1814, folis 256r-257r.

altres, nomenada vulgarment dels Valls...”; a ponent, “ab altre terreno propi del comprador, mijançant lo camí que va a la adoberia...”. El preu de venda s’establí en 1.600 pessetes (1.200 per la vinya i 400 per dit tros), de les quals el comprador en retingué 800 per tal d’amortitzar un censal acreditat de l’obtentor del benefici de Nostra Sra. de la Soledat.⁴²

El 1819, Teresa Carles i Camps –l’única filla sobrevivent de Josep Carles i Gavarró– es casà amb Josep Fàbregas i Parellada, teixidor de cotó, natural de Piera i veí d’Igualada, fill de Josep, espartenyer, i de Rosa Parellada. En els capítols signats arran d’aquest enllaç, Francesc i Josep Carles atorgaren a Teresa la condició d’hereva universal de tots els seus béns en el supòsit que llur progenitor no tingués descendència masculina –en cas contrari, el seu dot quedaria reduït a 533,33 pessetes, calaixera i roba– i amb les habituals reserves d’usdefruit, de la possibilitat de dotar els altres fills... La seva mare, Maria Camps, li donà 400 pessetes. Per la seva banda, el pare del nuvi es va comprometre a dotar el seu fill també amb 533,33 pessetes, un llit, roba i vestits i 80 pessetes més per comprar la joia de la núvia. Josep Fàbregas aportà aquest dot (i un creix de 133,33 pessetes) i els Carles li garantiren la percepció d’una soldada de 26,66 pessetes anuals durant vint anys.⁴³ En definitiva, la desvinculació d’aquesta branca de la família Carles del negoci d’adobar pells es materialitzà després de la Guerra del Francès. Francesc Carles i Tomàs morí, com hem dit, el 1823; tanmateix, el seu fill Josep continuà, segons sembla, vinculat a l’ofici d’adobar pells fins al moment del seu òbit, que s’esdevingué el 1837.⁴⁴

42. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 20 de novembre de 1818, folis 878a-879a. En aquesta escriptura es deixà constància que la vinya de Montbui la comprà el seu avi Jaume Carles i Jordi a Eulàlia Ferrer (notari Francesc Melcion, Igualada, 6 de juny i 29 d’octubre de 1752). Unes setmanes després, Francesc i Josep Carles declararen haver rebut de Joan Esplugas la suma de 800 pessetes en efectiu en compliment de l’esmentat pacte de compra-venda (ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 16 de desembre de 1818, foli 931).

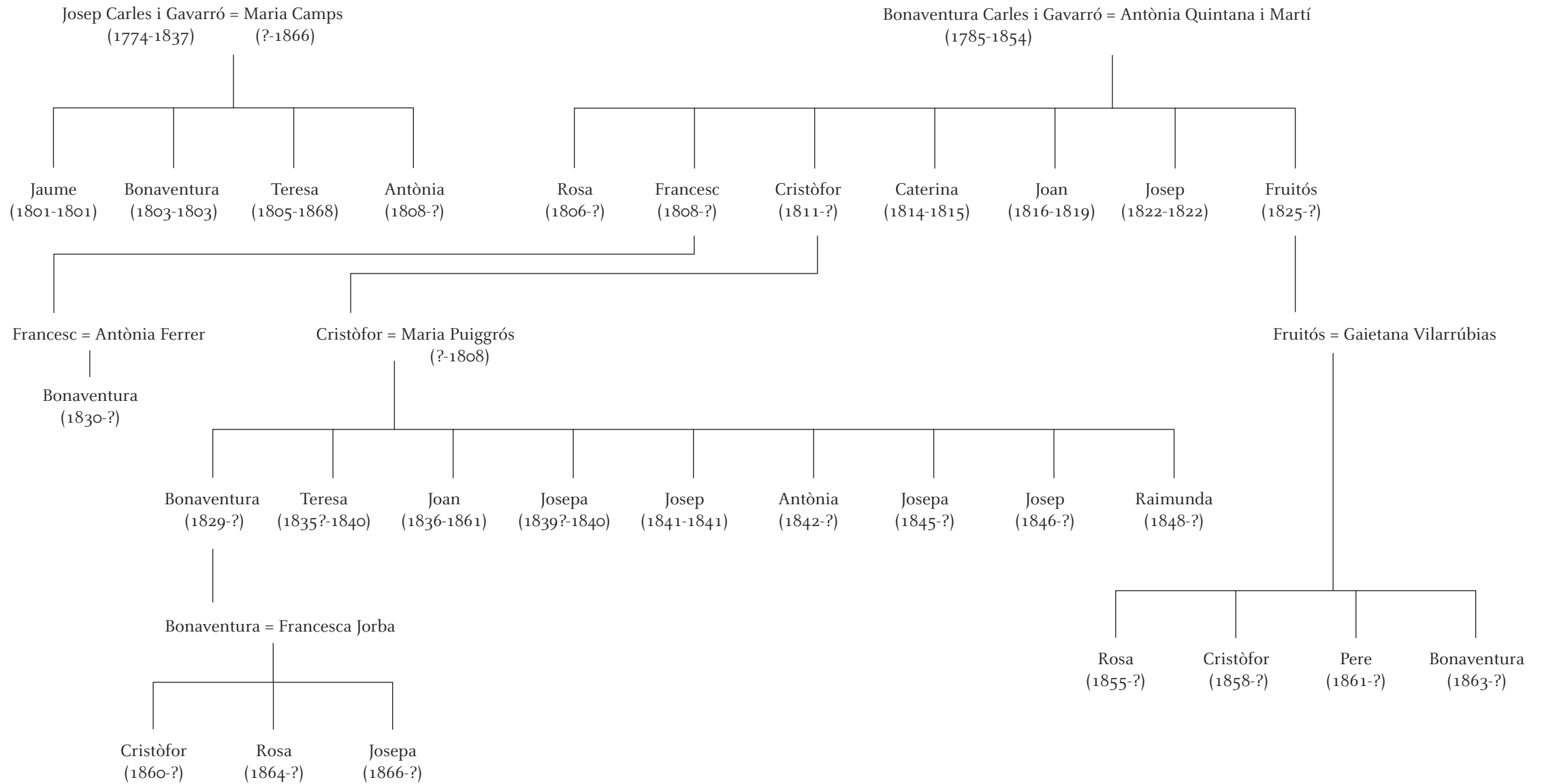
43. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 26 de novembre de 1819, folis 793a-796a. El mateix dia, Francesc o Josep Carles signaren àpoca conforme havien rebut de Josep Fàbregas 533,33 pessetes, un llit, una caixa i robes (notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 26 de novembre de 1819, foli 796r).

44. Ens consta que Josep Carles era blanquer d’ofici en el moment de la seva mort [API, *Libro de Óbitos de Febrero del año 1836 a Febrero 1841*, foli 69a/r (124)]. Va ser enterrat el 3 d’abril de 1837, a l’edat de seixanta-tres anys.

Un obrador de la indústria tèxtil igualadina, activitat en la qual van treballar Fruitós Carles i Quintana i el seus germans.

Font: ACAN, fons arxiu fotogràfic, fotografia de Procopi Lluçà.

Gràfic 3: La família Carles: els fills de Francesc Carles i Tomàs

L'altre fill de Francesc Carles i Tomàs que arribà a la majoria d'edat fou Bonaventura Carles i Gavarró. Es casà el 29 de setembre de 1805 (quan era "jove blanquer") amb Antònia Quintana, filla de Jacint, adober, i de Paula Martí.⁴⁵ Els expressats cònjuges van tenir set fills, quatre dels quals van superar la pubertat. L'octubre de 1829, molts anys després del seu matrimoni, Bonaventura –que llavors feia de teixidor– va reconèixer que havia rebut del seu germà gran, Josep, la suma de 290,66 pessetes i una caixa amb robes que li havien llegat els seus pares en els seus testaments.⁴⁶ Pel que fa als fills del matrimoni Carles-Quintana (vegeu el gràfic 3 i l'apèndix 1), el més gran, Francesc, "teixidor de cotó", es casà (el 3 de maig de 1829) amb Antònia Ferrer, natural de Sant Ramon i filla de Pere, pagès, i de Maria Oliva,⁴⁷ i tenim constància que aquests cònjuges només van tenir un fill: Bonaventura. El segon, Cristòfor, es casà (el 24 d'agost de 1828), quan era "fadrí teixidor de cotó", amb Maria Puiggrós, filla de Josep, pagès, i de Maria Teresa Ferrés,⁴⁸ amb la qual tingué nou fills. I finalment, el petit, Fruitós, també "teixidor", es casà (l'1 d'octubre de 1854) amb Gaïetana Vilarrubias, natural de Barcelona i filla de Francesc, ferrer, i de Maria Escuder. El matrimoni va tenir quatre fills.⁴⁹ Sigui com sigui, poden afirmar, doncs, que els descendents de l'hereu de Jaume Carles i Jordi –després de la seva fallida com a blanquers– havien esdevingut, majoritàriament, teixidors de la indústria tèxtil igualadina de mitjan segle XIX.

45. API, *Libro de Matrim[onios] años de 1796 a 1819*. Testimonis: Josep Camps, prevere, i Joan Cendra, paraire.

46. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 20 d'octubre de 1809, foli 381a.

47. API, *Libro de Matrim[onios] de Enero 1820 a Abril de 1831*, foli 241a (50). Testimonis: Josep Gramunt, perxer, i Anton Farrant, teixidor d'indianes, de la Pobla.

48. *Ibidem*, foli 215a (67). Testimonis: Josep Carles, fabricant de cotó, i Valentí Carner, adroguer.

58. API, *Libro Matrim[onios] años de 1852 a 1860*, foli 155a/r (84). Testimonis: Pere M. Quintana, tintorer, i Pere Codina, teixidor.

49. El segon fill d'aquest matrimoni, Cristòfor Carles i Vilarrúbias, es casà amb Rosa Torras i Romeu, el qual el 1905 feia d'hortolà a l'Horta Vella d'Igualada, i més concretament tenia cura d'un del horts de cal Venda (ACAN, Fons Municipal d'Igualada, *Padrón Municipal de Habitantes de 1905...*). Un dels set fills d'aquests cònjuges, Bonaventura, es casà amb Magdalena Torrens Romeu, natural de La Llacuna, i un dels seus tres fills va ser Pere Carles i Torrens. El qual enllaçà en matrimoni amb Antònia Freixas i Seuba, i aquests cònjuges són els pares dels germans Pere, Jaume, Joana, Sebastià i Teresa Carles i Freixas, i els tres primers i la darrera actualment regenten o estan vinculats l'empresa d'assessoria i de serveis empresarials que actua sota la raó social de Grup Carles.

Jaume Carles i Tomàs

Les referències que tenim del fill cabaler de Jaume Carles i Jordi, Jaume Carles i Tomàs, suggereixen que mai no reeixí a aconseguir una situació que li garantís una existència com a productor independent i que acabà enfonsant-se en una total proletarització. La seva dedicació va ser canviant, atès que en uns poders atorgats (el 1784) a Ramon Perramon, passamaner, per cobrar, pagar, signar i representar-lo en tota mena d'instàncies es qualifica de Jaume Carles, "menor", perxer d'ofici i abans blanquer.⁵⁰ Es casà el 4 de juny de 1780 amb Eulàlia Soler, filla de Marià, encepador,⁵¹ i de Teresa Ballcells.⁵² En els capítols matrimonials signats "a posteriori", el seu pare li donà, en concepte de llegítimes, 866,66 pessetes, una caixa de noguer, roba de llit i de vestir. La seva muller va rebre un dot de 533,33 pessetes, dues caixes de noguer, vestits i roba blanca i, en contrapartida, li oferí un creix de 176 pessetes.⁵³ Els expressats cònjuges van tenir onze fills, sis dels quals, com a mínim, van morir en néixer, a la infantesa o a la joventut (vegeu el gràfic 2 i l'apèndix 1).

El 1786 les activitats de Jaume Carles i Tomàs, perxer, el forçaren a demanar un préstec de 146,66 pessetes (al 3%) mitjançant un censal que li atorgà el Convent de Sant Agustí i l'avalà el seu pare Jaume Carles i Jordi.⁵⁴ L'any següent, el va lluir.⁵⁵ El 1787, adquirí a Antònia Tarrida (vídua de Joan Pasqual) i al seu nebot Segimon Gomis un terreny en establiment per edificar-hi, el qual tenia 28 pams d'amplada i 28 de llargada, des del Camí Ral (carrer de Sant Agustí) fins a la paret de tanca de les Eres. Limitava, a l'est, part amb la casa de Sebastià Abadal i part, amb la de Joan Castells; a migdia, amb les mencionades Eres; a ponent, amb la casa de la vídua Pasqual; i a tramuntana, amb el carrer de Sant Agustí. El cens es fixà en 12,98 pessetes i el dret d'entrada de l'establiment, en

50. ACAN, fons protocols notarials, notari Agustí Viladés, Igualada, 10 de setembre de 1784, folis 128a-r.

51. Es tracta dels artesans dedicats al muntatge dels enceps de fusta a les armes de foc.

52. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, foli 371r (20). Testimonis: Segimon Gomis, teixidor de llana, i Jacint Lafarga.

53. ACAN, fons protocols notarials, notari Agustí Viladés, Igualada, 15 de desembre de 1784, folis 190a-192r.

64. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Anton Melcion, Igualada, 11 de març de 1785, folis 91a-94r.

55. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Anton Melcion, Igualada, 3 de juliol de 1786, folis 325r-326r.

un pollastre.⁵⁶ En aquest terreny, Jaume hi construï una casa per tal que li servís d'habitatge. Pel que sembla, l'expressada inversió l'obligà a endeutar-se, perquè el juliol de 1791, juntament amb la seva dona (Eulàlia Soler), “per expedició de n[ost]res negocis...” creà un censal de 266,66 pessetes al 3% a favor de l'Hospital de Pobres de la vila.⁵⁷ Sigui com sigui, les dificultats econòmiques l'obligaren a vendre la casa a carta de gràcia al blanquer Joan Gassó per 2.400 pessetes.⁵⁸ Posteriorment, la insolvència de Jaume Carles i Tomàs determinà que el dret de lluir dita casa se subhastés als encants públics (el 1799) i el comprà el mateix Gassó per 2.000 pessetes, que retingué per pagar als creditors.⁵⁹

56. ACAN, fons protocols notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 29 de juliol de 1787, folis 86a-90r. L'esmentat terreny formava part del de major extensió que Pau Ignasi de Potau i de Dalmases, comte de Vallcabra, cedí en emfiteusi a Joan Castells al Clos de Sant Agustí a canvi d'un cens de 112 pessetes. En aquesta operació, J. Castells es va comprometre a compartir amb Francesc Mercader i Joan Pasqual la terra adquirida; però arran d'un litigi entre els tres implicats, finalment, van formalitzar una concòrdia per repartir la terra que encara tenien, segons la qual, Joan Castells es quedà un terreny de 90 pams d'amplada i Pasqual i Mercader de 84 pams cadascun. Els 84 pams de Joan Pascual limitaven, a l'est, amb Castells (després, part, amb Sebastià Abadal i part, amb Castells); a migdia, amb terres del comte de Vallcabra, mitjançant un camí i estricadors “fahedors” (que quedaren propietat indivisa entre Castells, Mercader i Pasqual); a ponent, amb un camí de 21 pams d'amplada deixat per anar a dits estricadors i a on convingués; i a tramuntana, amb el carrer de Sant Agustí. El fet que motivà que els esmentats vídua i nebot decidissin cedir a Jaume Carles (“mestre blanquer”) dit tros de terra va ser alleugerir el cost del cens de 37,33 pessetes que havien hagut d'assumir pel terreny que li pertocà a Joan Pasqual. Sobre l'esmentada transacció, vegeu: Conxa Castells i Catasús, “Joan Castells i Boronat i els seus germans. Els orígens d'un llinatge de l'alta burgesia igualadina”, *Miscellanea Aqualatensia*/12. Igualada: CECI, 2006, pp. 190-196.

57. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 18 de juliol de 1791, sense foliar.

58. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 15 de novembre de 1794, sense foliar.

59. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 9 de novembre de 1799, folis 390a-392r. Pocs dies després, Bonaventura Ferrer –vicari perpetu de Vilanova del Camí i obtentor del benefici de Nostra Sra. de la Soledat– i el procurador de la Comunitat de Preveres d'Igualada declararen que Joan Gassó els havia pagat 52,85 pessetes de pensions endarrerides d'un censal que acreditaven de Jaume Carles, procedents del producte de la compra de la casa del carrer Sant Agustí (ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 18 de gener de 1800, folis 60a-r).

Entre aquests, hi havia la seva muller Eulàlia Soler, que va rebre del comprador les 709,33 pessetes que acreditava del seu marit en concepte de dot i creix,⁶⁰ la qual tingué assegurada la disponibilitat d'aquesta suma arran que el seu pare renuncià, dies després, a la possibilitat de recuperar dit dot encara que es donessin els supòsits per fer-ho.⁶¹ Els esmentats cònjuges seguiren residint a Igualada, on van morir. Eulàlia Soler va ser enterrada a la vila el 23 d'octubre de 1825⁶² i el seu marit, Jaume Carles, gairebé deu anys després, el 8 de maig de 1835.⁶³

60. AHCA, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 20 de desembre de 1799, folis 425a-r. Paral·lelament, Jaume Carles renuncià a qualsevol dret a recuperar el creix de 176 pessetes que havia atorgat a la seva dona en capítols (notari Francesc Raurés, Igualada, 20 de desembre de 1799, folis 420a-r). Un any abans, ambdós cònjuges havien signat època al seu sogre i pare –l'armer Marià Soler– conforme aquest els havia lliurat les 533,33 pessetes, caixes, robes i vestits que constituïren el dot rebut per Eulàlia Soler, “renunciant a la excepció del diner predit no contat no hagut ni rebut...” (notari Agustí Viladés, Igualada, 8 de gener de 1799, foli 6a-r).

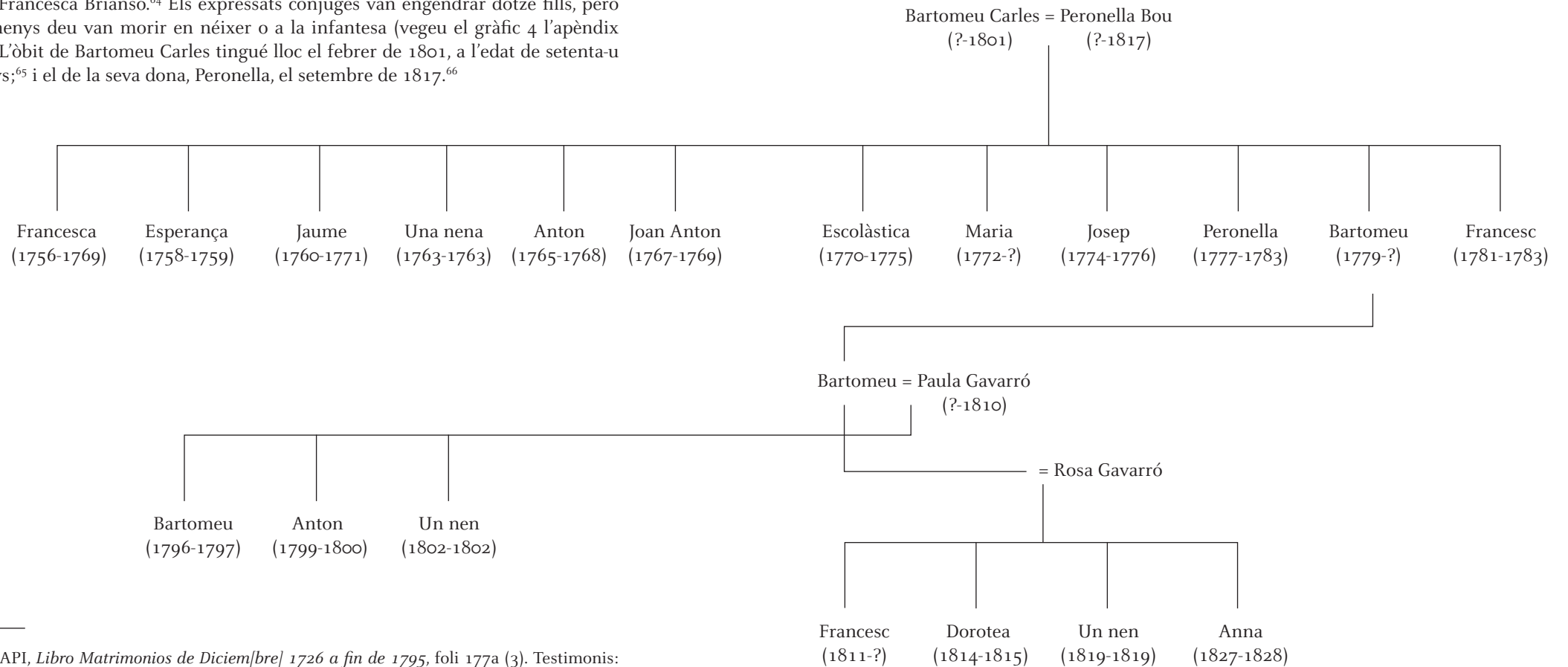
61. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 27 de gener de 1800, foli 66r.

62. API, *Libro de Óbitos Agosto del año 1821 a fin de 1826*, foli 204a (263).

63. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1827 a Enero 1836*, foli 281r (106).

1.2 Bartomeu Carles i Jordi i l'ensulsiada del seu hereu

Bartomeu Carles i Jordi era el més petit dels tres germans d'aquesta família d'adobers arribada a Igualada el primer terç del segle XVIII, i l'únic del qual tenim constància que va néixer a la vila. Es casà (essent qualificat de "jove blanquer") el 19 de gener de 1755 amb Peronella Bou, filla de Josep, blanquer, i de Francesca Briansó.⁶⁴ Els expressats cònjuges van engendrar dotze fills, però almenys deu van morir en néixer o a la infantesa (vegeu el gràfic 4 l'apèndix 1). L'òbit de Bartomeu Carles tingué lloc el febrer de 1801, a l'edat de setenta-u anys;⁶⁵ i el de la seva dona, Peronella, el setembre de 1817.⁶⁶

64. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, foli 177a (3). Testimonis: Antoni Mur, clergue, i Antoni Gramunt, paraire.

65. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embr]e de 1803*, foli 339r (23). El seu enterrament tingué lloc el 16 de febrer de 1801.

66. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 351a (123). Enterrada el 18 de desembre de 1817.

Gràfic 4: La família Carles: la branca Carles-Bou

La trajectòria d'aquest blanquer va ser poc rellevant i no hi ha constància que adquirís cap adoberia, ni gaires immobles, però tampoc no s'endeutà. El maig de 1778, efectuà un préstec de 173,89 pessetes al comerciant Josep Riera i a l'advocat Tomás Espinola i Soler –procurador de Joaquim Riera i Torelló, administrador de la Reial Renda del Tabac– destinat a pagar el subministrament de 27 quarteres i 24 quartans d'ordi per proveir els cavalls de la tropa que havien rebut d'Isidre Torras, pagès de Montmaneu. Per al pagament d'aquest deute, Bartomeu acceptà la cessió d'un tros de terra campa (de 30 pams d'amplada i 65 de llargada) a la Plana d'en Cornet, que limitava, a tramuntana, amb un camí.⁶⁷ El març de 1788, un altre petit crèdit li va permetre adquirir una altra peça de terra. En aquesta ocasió, per pagar-li un deute de 200 pessetes, Bartomeu Riba, sabater, li cedí mig jornal de terra campa, localitzada al terme de Santa Coloma de Queralt, partida Forvanals.⁶⁸

El seu lligam amb Josep Bou –el pare de la seva muller Peronella– va ser molt estret, i tot sembla indicar que el seu sogre exercí d'autèntic patriarca de la família. Quan la seva filla, Maria Carles, es casà amb Joan Masarnau, fuster, aquests cònjuges van reconèixer haver rebut de Josep Bou i dels seus pares Bartomeu Carles i Peronella Bou, 1.066,66 pessetes juntament amb una calaixera, roba i vestits en concepte de dot.⁶⁹ Tot i els pocs estalvis de què pogué disposar, Bartomeu seguí invertint, episòdicament, en l'adquisició de trossos de terra. El febrer de 1792, aconseguí que Josep Riera i Joaquim Riera li establissin un tros de terra campa (de 30 pams d'amplada i 200 de llargada), situat “al darrere de la casa que lo mateix Bartomeu Carles posseïx...” i que limitava, a l'est, amb terra de Francesc Escuder.⁷⁰ Tot seguit, els Riera acceptaren lluir el cens acreditat per aquest establiment per la suma de 500 pessetes, a condició que Carles pagués 266,66 pessetes a l'acte, i les restants 233,33, “a nostras voluntats...”⁷¹

67. ACAN, fons protocols notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 13 de maig de 1778, folis 105a-106a.

68. ACAN, fons comptaduria d'hipoteques, volum de 1788, foli 58a-r, notari Francesc Raurés, Igualada, 15 d'abril de 1788 (escriptura passada pel notari Francesc Miró, Santa Coloma de Queralt, 24 de març de 1788).

69. ACAN, fons protocols notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 25 de març de 1792, escriptura inserida sense foliar. Maria va morir al cap de poc temps sense haver tingut descendència, la qual cosa obligà Joan i Josep Masarnau, pare i fill, a restituir als Carles 720 pessetes (i la calaixera, la roba i els vestits) del dot que havia rebut, mentre que les 346,66 restants es considerà que s'havien despès en la malaltia i els sufragis (notari Agustí Viladés, Igualada, 21 de febrer de 1794, foli 48a-r).

70. ACAN, fons protocols notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 19 de febrer de 1792, folis 47a-48r. El cens es fixà en 14,98 pessetes, i l'entrada de l'establiment, en el lliurament d'un pollastre.

71. ACAN, fons protocols notarial, notari Agustí Viladés, Igualada, 19 de febrer de 1792, folis 49a-50a.

El seu hereu, Bartomeu Carles i Bou, també blanquer, es casà (el gener de 1807) amb Paula Gavarró.⁷² En els capítols matrimonials formalitzats arran d'aquest enllaç, Ramon Gavarró, comerciant, es comprometé a lliurar a la seva filla Paula, en concepte de dot i de llegítimes, 1.200 pessetes i una calaixera de noguer, robes i vestits. La núvia aportà el dot a Bartomeu, i aquest li oferí un creix de 320 pessetes. Per acabar, dits cònjuges pactaren que els fills d'aquest matrimoni serien preferits en l'herència.⁷³ El matrimoni tingué tres fills. Tanmateix, un morí en néixer i el traspàs dels altres dos tingué lloc quan només tenien un any (vegeu el gràfic 3 i l'apèndix 1). D'altra banda, la seva muller, Paula Gavarró, morí jove, va ser enterrada el 2 de maig de 1810 a l'edat de trenta-cinc anys.⁷⁴

La viduïtat de Bartomeu durà poc. El 30 d'octubre de 1810 es casà, en segones núpcies, amb Rosa Gavarró, vídua d'Anton Ribera (carreter) i filla de Joan (carreter difunt) i de Dorotea Farreras.⁷⁵ Els capítols matrimonials se signaren l'agost de 1818 –quan el matrimoni era “molts anys ha celebrat”– i segons tots els indicis, tingueren per objecte salvar quelcom de la fallida en què es trobava immers Bartomeu. Sigui com sigui, el retard es justificà al·legant que els capítols havien estat fets el novembre de 1810, però que “per las ocurrencias que sobrevingueren no pogueren firmar-los en deguda forma...”. En aquests es consignà que Rosa aportà un dot de 2.666,66 pessetes –693,33, que li havia lliurat el seu germà en contreure primeres núpcies, 266,66 del creix que li oferí el seu primer marit, i 1.706,66 “que li han donat varias benevolents personas...”–, calaixera, robes i vestits. Per la seva banda, Bartomeu atorgà a Rosa un creix de 800 pessetes. Els esmentats dot i creix quedaren garantits amb una hipoteca sobre la casa que Bartomeu posseïa al carrer de l'Argent i sobre tots els seus altres béns mobles i immobles. Es pactà, a més, que si Rosa quedava vídua, esdevindria usufructuària del patrimoni del seu marit.⁷⁶ En aquest segon matrimoni, Bartomeu tingué quatre fills, però un morí en néixer i dos més gairebé no passaren de l'any (vegeu el gràfic 3 i l'apèndix 1).

72. No hem localitzat l'assentament d'aquest enllaç als llibres sacramentals de la parròquia –es possible, doncs, que el matrimoni no tingués lloc a Igualada–, però els capítols de la boda es van signar el gener de dit any.

73. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 24 de gener de 1807, folis 11a-13r. És possible que aquest enllaç matrimonial no tingués lloc a Igualada, perquè en els llibres sacramentals de la parròquia de Santa Maria no s'hi consigna la seva celebració.

74. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 165r (139). Testament Josep Mas.

75. API, *Libro de Matrimo[n]ios años de 1796 a 1819*, foli 228a (91). Testimonis: Joan Cendra, paraire, i Pere Mestre, fabricant d'indianes.

76. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 21 d'agost de 1818, folis 662a-663a.

Mentrestant, Bartomeu Carles i Bou seguia exercint de blanquer i disposava d'una cinquena part (en rigor, era només una sisena) de l'adoberia de la Plana d'en Cornet, després dita "cal Granotes", a tocar del Rec –les altres cinc sisenes eren del seu oncle Anton Carles– que havia estat del seu avi Josep Bou i que, amb tota probabilitat, heretà en qualitat de successor de la seva mare Peronella. En el curs dels anys immediatament posteriors a la Guerra del Francès, s'esdevingué la gestació de la fallida d'aquest adober. Les necessitats de liquiditat l'obligaren (el febrer de 1818) a vendre, a carta de gràcia, a Francesc Vallès, paraire de Carme, la casa i l'eixida del carrer de Santa Anna, que limitava, a l'est, amb Josep Escuder i, a migdia, amb els estricadors nous del gremi de paraires. El preu de la transacció s'establí en 2.600 pessetes.⁷⁷ El mateix dia vengué, també a carta de gràcia, a dit paraire "tota aquella quinta part de adoberia que posseïx en lo terme y arreballs de esta [...] vila, en la qual tenen y posseïxen les altres quatre parts Josep Antoni y Domènec Carles, pare i fill..." i cosins seus. El preu de venda d'aquesta participació s'establí, també, en 2.600 pessetes.⁷⁸ Posteriorment, el gener de 1820, declarà que devia i volia pagar a Joan Picalaba, carreter de Barcelona, la suma de 2.720 pessetes, que li havia deixat ("sens interès"), part el 1813, part el 1814 i part el 1815, que es comprometé a retornar-li en diversos terminis.⁷⁹

Tanmateix, també comptava amb algun crèdit actiu. L'agost de 1818, Josep Castells, mestre blanquer, confessà que devia a Bartomeu Carles 1.245,94 pessetes, import del cost d'una tercera part de 1.088 pells de cabra (a 2,3 pessetes cadascuna) i de 353 pells de crestat (a 3,49 pessetes cadascuna) procedent d'una compra efectuada al comissionat de l'Administració de les Carns d'Igualada. En garantia del pagament, el deutor oferí en hipoteca una vinya de 2 jornals de mula, localitzada al terme de Montbui, partida de la Falconera.⁸⁰ Pel que sembla, aquest blanquer també es trobava en fallida. Tant és així, que un any i mesos després, Bartomeu Carles reconegué haver rebut 468,02 pessetes de Jaume Morer, fabricant d'indianes, per compte de Castells amb el compromís de renunciar a cobrar la resta del deute.⁸¹

77. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Perramon, Igualada, 11 de febrer de 1818, folis 20r-21a.

78. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Perramon, Igualada, 11 de febrer de 1818, folis 21r-22a.

79. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 31 de gener de 1820, foli 125a-r.

80. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 18 d'agost de 1818, foli 649a-r.

81. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 14 de desembre de 1819, foli 835a-r.

Taula 2: Deute acumulat en la suspensió de pagaments de Bartomeu Carles i Bou l'octubre de 1820.

Creditors	Localització	Garanties hipotecàries	Import pensió (en ptes)
Francesc Vallès	Paraire de Carme	Venda a carta de gràcia casa del c/Santa Anna Venda a carta de gràcia 1/5 part adoberia de la Plana d'en Cornet (cal Granotes)	5.066,66
Isidre Creus	Comerciant de Calaf	Venda a carta de gràcia vinya (2 jornals), terme d'Òdena, partida Comes de Puigfarnet (*)	933,33
Francesc Vallès	Paraire de Carme		248,00
Pelegrí Riera	Carreter, veí de Daroca		904,98
Joan Picalaba	Carreter de Barcelona		2.688,00
Josep Òdena	Veí de Reus		402,66
Martí Mestre	Fabricant d'indianes		1.866,66
Domènec Carles	Veí d'Igualada		240,00
Administració de la Carn	Igualada		809,86
Joan Mas	Fabricant d'indianes		136,00
Anna Maria Comas			40,00
Comunitat de Preveres	Igualada		56,21
			13.392,36

(*) Es diu que la venda d'aquesta vinya a carta de gràcia fou escripturada per Onofre Ballester, notari de Calaf, el 4 de novembre de 1818.

Font: ACAN (Arxiu Comarcal de l'Anoia), fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 2 d'octubre de 1820, folis 166a-170r.

En els mesos posteriors, la situació econòmica de Bartomeu Carles i Bou passà de ser desesperada a insostenible. El 1820 el poder judicial ordenà, a instàncies dels creditors, el segrest i inventari de tots els seus béns, la qual cosa donà lloc (a petició del deutor) a la formalització d'una concòrdia (l'octubre d'aquest any) per tal d'evitar les despeses i crebants inherents a l'execució per via judicial. El deute exigible d'immediat se xifrava en 13.392,36 pessetes (vegeu la taula 2), i deutor i creditors van acordar que el primer cedia a: 1r) Francesc Vallès, la propietat d'una casa de carrer de l'Argent –que limitava, a tramuntana, amb dit carrer i a migdia, amb el de Sant Sebastià–, el qual es donà per satisfet i anul·là les vendes, a carta de gràcia, de la casa del carrer Santa Anna i de la cinquena part de l'adoberia de la Plana d'en Cornet; 2n) la resta de creditors (conjuntament), la propietat de la cinquena part de l'adoberia de la Plana d'en Cornet; una vinya (de 4 jornals) localitzada al terme Montbui, partida de can Rafeques; i la vinya (de 2 jornals) del terme d'Òdena, partida de les Comes de Puigferrer. Per la seva banda, dits creditors acordaren vendre, d'immediat, la vinya del terme de Montbui i lliurar a Isidre Creus el producte obtingut d'aquesta alienació, el qual manifestà que amb aquest pagament es donaria per satisfet del seu crèdit. Per acabar, el fet que la casa del carrer Santa Anna estigués hipotecada –per garantir els dots de 1.200 pessetes de Paula Gavarró⁸² i de 2.666,66 pessetes de Rosa Gavarró–, determinà que els creditors permetessin que, momentàniament, Carles conservés dita casa amb el compromís de lluir un censal de 749,33 pessetes acreditat per la Comunitat de Preveres.⁸³

En compliment d'aquests acords, el març de 1821, Isidre Creus signà carta de pagament conforme havia rebut 466,66 pessetes dels altres creditors de Bartomeu Carles procedents de la venda de la vinya de can Rafeques (terme de Montbui) a Pere Grifell, paraire.⁸⁴ Per acabar, tot sembla indicar que després de la fallida, aquesta branca de la família Carles abandonà la vila en un moment que no podem determinar, perquè als llibres de la parròquia no hi hem trobat cap més referència relativa a aquest llinatge.

82. Tanmateix, Paula Gavarró havia designat hereu universal de tots els seus béns el seu marit Bartomeu Carles a condició que «cumplia lo que reservadament li tinch comunicat y encarregat...» (ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 7 d'abril de 1810, foli 76a-r).

83. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 2 d'octubre de 1820, folis 166a-170r.

84. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 17 i 20 de març de 1821, folis 151a-152r.

1.3 La trajectòria d'Anton Carles i Jordi i la dels seus fills

El descendent d'aquesta nissaga que va tenir una trajectòria més rellevant va ser Anton Carles i Jordi. L'expressat cabaler –llavors “jove blanquer”– es casà, el 22 de gener de 1747, amb Maria Franch, filla de Josep, blanquer, i de Teresa Castelltort.⁸⁵ El matrimoni tingué dotze fills, vuit dels quals van morir a la infantesa. En conseqüència, només quatre van arribar a la majoria d'edat: Josep Antoni, Bartomeu, Domènec i Pere (vegeu el gràfic 5 i l'apèndix 1). L'esmentada família aviat disposà de casa pròpia al carrer de Sant Jaume (vegeu el gràfic 6), que esdevingué la llar d'aquesta branca del llinatge durant quatre generacions. La vida de Maria Franch va ser llarga: fou enterrada el 21 de novembre de 1799 i morí a l'edat de setanta-cinc anys;⁸⁶ i encara més la del seu marit Anton, el qual va ser enterrat el 13 de gener de 1813 a l'edat de noranta-dos anys.⁸⁷

El seu hereu, Josep Antoni Carles, “jove blanquer”, es casà (el 21 de novembre de 1772) amb Josepa Alemany, de la parròquia de Montbui, filla de Francesc, pagès, i de Maria Anna Jover.⁸⁸ En els capítols signats a l'efecte, el seu pare (Anton) li donà tots els seus béns amb les reserves habituals (d'usdefruit per a ell i la seva dona, la possibilitat de testar...) i “també se reserva lo poder alimentar en tots aliments a la vida humana necessaris a Domingo Carles, son fill, mentres est passarà los estudis com no excedesca de vuyt anys...”. El pare de la núvia atorgà a Josepa un dot de 1.600 pessetes i es convingué que 1.066,66 les pagaria el seu gendre Pau Anton Lladó, “fabricant de paños i Tin[en]t de Alguacil major del Tribunal de la Sta. Inquisició...”, així com també les calaixeres, la roba i els vestits. Els Carles oferiren a Josepa un creix de 533,33 pessetes. Els nuvis pactaren que en la successió regiria el dret de primogenitura.⁸⁹

85. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, foli 118r. Testimonis: Francesc Capdevila, pvre, i Francesc Cendra, jove bataner.

86. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre] de 1803*, foli 325a (235).

87. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 254a (17).

88. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, foli 303r-304a (41). Testimonis: Joan Cendra, paraire, i Antoni Prat, clergue.

89. ACAN, fons protocols notarials, notari Agustí Viladés, Montbui, 19 de novembre de 1773, folis 203a-206r. El mateix dia, els Carles signaren àpoca conforme havien rebut 533,33 pessetes, una calaixera, roba i vestits del dot de Josep Alemany (notari Agustí Viladés, Montbui, 19 de novembre de 1773, folis 207a-r). Uns mesos després, Pau Anton Lladó (casat amb Maria Alemany) pagà les 1.066,66 pessetes que mancaven per completar el dot de Josepa, amb la qual cosa quedà extingida aquesta obligació (notari Agustí Viladés, 1 de març de 1774, folis 80a-r).

Pel que fa als altres tres fills d'Anton Carles que arribaren a la majoria d'edat, sabem que Bartomeu Carles i Franch exercí d'adober, com el seu pare i el seu germà gran. Els dos restants van ser orientats cap a la carrera eclesiàstica. Domènec va ser "professor de Sagrada Theologia en la Pontificia y R[ea]l Universidad de Cervera..." i esdevingué obtentor del benefici Corpore Christi de l'església de Santa Maria d'Igualada,⁹⁰ i Pere entrà a l'ordre de l'Escola Pia. El patriarca de la família, Anton Carles, va fer testament el 1796 –quan encara li quedaven molts anys de vida– i designà marmessors de les seves últimes voluntats els seus fills Josep Antoni i Bartomeu. Establí que en cas de premorir a la seva muller, Maria Franch, aquesta fos mantinguda, vestida i atesa en salut i en malaltia i que si no volia conviure amb el seu hereu, aquest li hauria de lliurar 4 quarteres de blat i 4 càrregues de vi anualment, la pensió d'1 pesseta diària i posar a la seva disposició una habitació parada al primer pis d'una de les cases que posseïa. Llegà a Bartomeu 26,66 pessetes; a Pere, l'escolapi, 24; i deixà a Domènec, prevere, una pensió anual de 40 pessetes, així com el dret a "habitar en la casa de mon hereu [...] una de las casas que tinch eligidora per mon hereu..."⁹¹ Per acabar, designà hereu universal de tots els seus béns Josep Antoni Carles Franch, el qual, si moria sense descendència, seria substituït per Bartomeu, i si aquest tampoc no en tenia, disposà "que tots mos béns se vengan en públich encant..." i que la Comunitat de Preveres emprés el producte obtingut en "pios sufragis y fundacions en las circumstàncias y modo que aquells tindran a bé..."⁹²

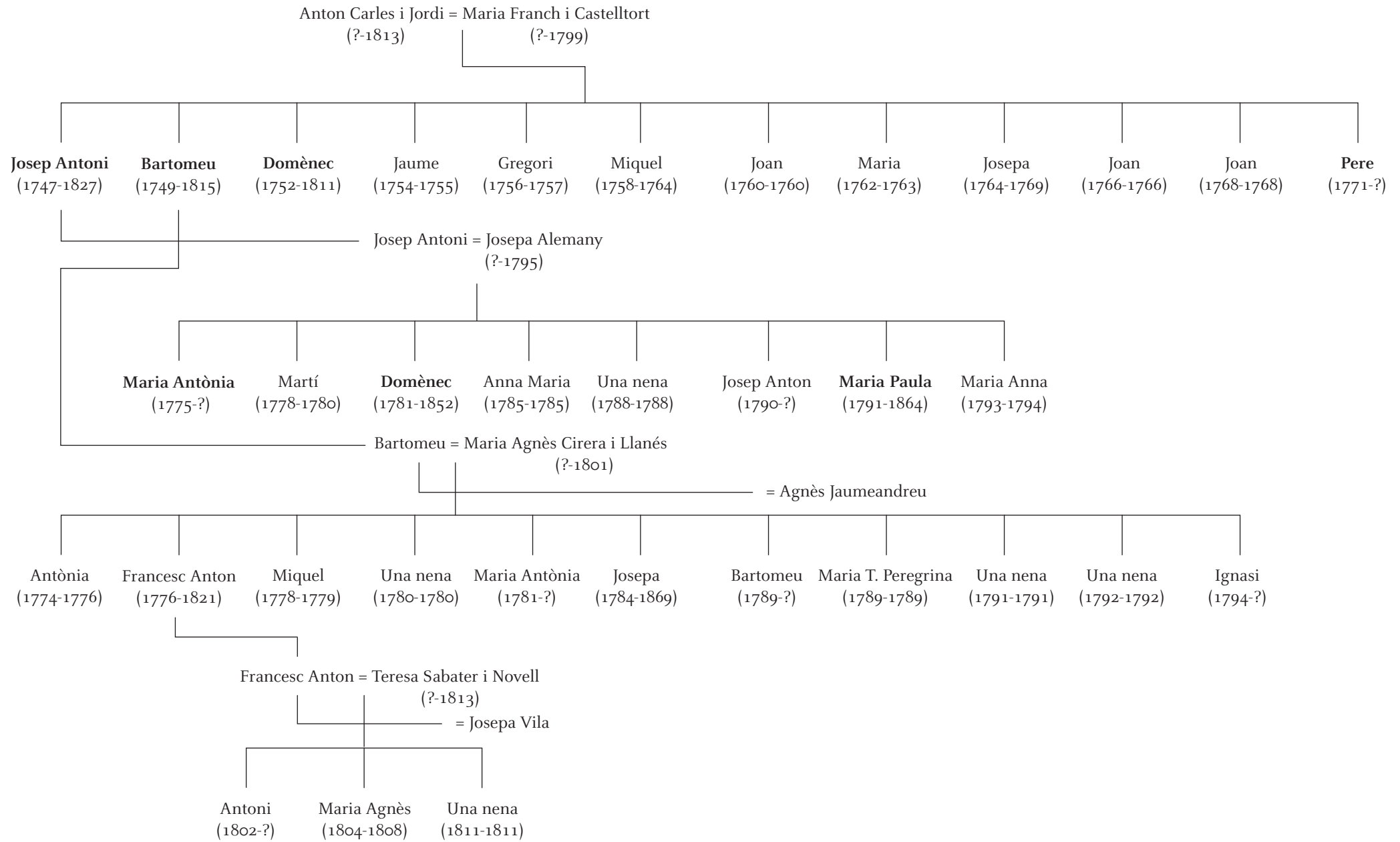
Gràfic 6: El carrer de Sant Jaume (o dels Blanquers) on hi havia la casa pairal de la branca de la família derivada d'Anton Carles i Jordi.

Font: ACAN, fotografia Equip 5

90. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum de 1776, notari Marià Cuyner, Igualada, 3 de febrer de 1876, folis 14r-15a.

91. Domènec Carles morí a l'edat de 59 anys i va ser enterrat el 3 de març de 1811 (API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Set[iembr]e 1803*, foli 140a (45). En el seu testament –redactat a la casa de la família del carrer de Sant Jaume, "trobamme en lo llit de malaltia corporal..."– designà marmessors el prevere Ramon Estruch, el dominic Domènec Janer (del convent de Sant Magí) i el seu nebot Domènec Carles Alemany, amb l'encàrrec que "cumplian y executian lo que de paraula los tinch fet..." (ACAN, fons protocols notariais, notari Ignasi Comelles, Igualada, 14 de febrer 1811, folis 66a-67a).

92. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, Igualada, 18 de desembre de 1796, folis 292a-293r.

Gràfic 5: La família Carles: la branca Carles-Franch

Els consorts Josep Antoni Carles i Franch i Josepa Alemany van tenir vuit fills, però només tres van arribar a la majoria d'edat: un noi, Domènec, que esdevingué hereu, i dues filles, Maria Antònia⁹³ i Maria Paula (vegeu el gràfic 3 i l'apèndix 1). En el seu darrer testament (datat l'abril de 1827),⁹⁴ Josep Antoni designà marmessors el seu fill i el seu nét, Domènec Carles i Alemany i Domènec Carles i Sellart, respectivament, i disposà que se li fessin funerals "mitgs oficis y lo número de misas que apareixerà bé als marmessors...". Llegà a les seves filles Maria Antònia (casada amb Josep Camps) i Maria Paula (casada amb Josep Carbonell)⁹⁵ 2,66 pessetes a cadascuna i instituí hereu universal dels seus béns Domènec Carles, major. D'altra banda, Josepa Alemany morí relativament jove, fou enterrada el 30 d'octubre de 1795 a l'edat de quaranta-cinc anys.⁹⁶ El seu marit la va sobreviure molts anys, atès que Josep Antoni morí octogenari: el seu enterrament tingué lloc el 22 d'abril de 1827.⁹⁷

93. Maria Antònia es casà amb Josep C. Amigó i Lladó, fill de Josep Amigó, fabricant de barrets, i de Francesca Lladó. En capítols matrimonials, el pare del nuvi li llegà tots els seus béns amb reserves d'usdefruit; de poder testar a favor d'una altra futura esposa i dels fills de qualsevol altre matrimoni; i de disposar lliurement d'un terç dels béns donats. Anton i Josep Antoni Carles atorgaren, per llegítimes, a la seva néta i filla 5.333,33 pessetes (a pagar la meitat el dia de la boda i l'altra meitat al cap d'un any), dues calaixeres, vestits i roba. La núvia aportà el dot, i els Amigó li feren un creix de 2.000 pessetes. Es pactà que Maria Antònia seria usufructuària si quedava vídua i que els fills barons d'aquest matrimoni serien preferits en l'herència... Però Amigó es reservà la facultat d'eleger l'hereu i es precisà que en cas de no fer-ho, seria el primer fill baró sempre que fos capaç i no religiós (ACAN, fons protocols notarials, notari Agustí Viladés, 18 de desembre de 1796, folis 295a-300a). Tanmateix, enviudà, perquè disposem d'una referència datada posteriorment que indica que estava casada amb un tal Josep Camps.

94. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 20 d'abril de 1827, folis 167a-r.

95. Maria Paula es casà amb Josep Carbonell i Vivó, boter. El seu pare, Josep Antoni, "en atenció a la disminució que sos béns han sufert de algun temps a esta part amb la alienació de algunas fincas y obligació de alguns censals en quantitat de sinch mil lliures...", només li pogué donar un dot de 1.333,33 pessetes –a banda de les 200 pessetes que li deixà Magdalena Sellart, en testament–, una calaixera de noguer, roba blanca i roba de vestir. El seu marit li atorgà un espoli de 533,33 pessetes, i ambdós cònjuges pactaren que els fills d'aquest matrimoni serien preferits en l'herència als de posteriors i que en la successió imperaria el dret de primogenitura (ACAN, fons protocols notarials, Josep Mas i Torelló, Igualada, 20 de gener de 1818, folis 102a-103r).

96. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, fol. 250a (231). Testament Agustí Viladés.

97. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1827 a Enero 1836*, foli 6a (55).

1.3.1 Un adober emergent a la Igualada del darrer terç del set-cents

La condició de cabaler d'Anton Carles i Jordi dificultat, sens dubte, el fet que disposés de fàbrica d'adobar pells pròpia. En principi, només va poder adquirir una sisena part de l'adoberia dita de la Plana d'en Cornet (avui coneguda com "cal Granotes"). Tanmateix, tot sembla indicar que els negocis li anaren bé i que guanyà diners; cabals que invertí, en part, en successives compres d'altres participacions d'aquesta fàbrica d'adobar pells que van comportar que a finals del segle XVIII tingués la propietat de cinc sisenes parts de dit establiment. Un tret rellevant de la seva activitat com adober va ser l'arrendament de carnisseries –que, a l'època, eren un monopoli municipal– amb l'objectiu de proveir-se d'una part almenys de les pells que adobava en l'esmentada adoberia. Paral·lelament, invertí estalvis en la compra de peces de terra als voltants d'Igualada per proveir-se de blat, vi i altres fruits i adquirí, també, terrenys en establiment dins el terme de la vila amb finalitats especulatives.

El seu ascens com a adober determinà que a finals del set-cents fos un membre rellevant del Gremi i Confraria de Blanquers sota l'advocació de Sant Antoni de Pàdua, d'Igualada,⁹⁸ del qual va ser cònsol el 1784-85, i tenim constància que efectuà diverses actuacions en representació del gremi.⁹⁹ La més complicada, sens dubte, derivà del suport que el Gremi de Blanquers i la Confraria de Sant Esteve van proporcionar a l'Ajuntament en defensa de la seva plena jurisdicció sobre les muralles que envoltaven la vila. El blanquer Domènec Biosca tenia "una casa sita en la calle nombrada de San Roque, unida al muro antiguo de d[ic]ha villa, la qual tenia sus ventanas aviertas en el mismo muro, según que

98. Vegeu al respecte: Magí Puig i Gubern, *Història del Gremi de Blanquers d'Igualada*. Igualada: Gremi de Blanquers d'Igualada, 1997, pp. 29-52, sobre les ordinacions del gremi d'adobers i sobre la confraria de Sant Antoni de Pàdua. En aquesta mateixa obra es precisa que el 1802 Anton Carles i Francesc Carles van ser designats "ohidors de comptes" del gremi, i que el mateix Anton Carles i Bartomeu Carles ho foren per formar part de la Dena (p. 42), el consell consultiu de la corporació.

99. El 1784, Anton Carles i Pere Estruch, còsols del gremi, designaren procurador Salvador Roquer –notari i causídic de Barcelona– per representar la corporació en tota mena d'instàncies (AHCA, fons protocols notarials, notari Marià Cuyner, Igualada, 8 de febrer de 1784, folis 84a-85a). L'any següent, Anton Carles i Pere Estruch, còsols, i Francesc Lafarga i Bartomeu Carles, priors de dit gremi, manifestaren que havien obtingut permís del bisbe per establir (en pública subhasta) un tros de terra de 2 jornals de mula propietat de la confraria al lloc anomenat Camp de Sant Antoni, que s'adjudicà a Pere Borràs, paperer d'Igualada, per 60 pessetes (ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 8 de setembre de 1785, folis 318a-323a).

las tienen otros vezinos de ella...” i sollicità al Reial Patrimoni, com havien fet altres veïns, que “le concediese establecimiento de dicho terreno bajo un censo moderado...”. L’expressada demanda tingué lloc en el moment en què hi havia un altre plet entre l’Ajuntament i Joan Baptista Pasqual pel mateix assumpte, el qual es queixava que els regidors “cerraron de su propia autoridad [...] las ventanas, cometiendo además diferentes y graves atropellamientos en su persona, la de su muger y una su hija, como ponerlos presos a los tres...”. En vista que la qüestió podia complicar-se, Biosca decidí recórrer davant el Consejo de Castilla, que requerí totes les parts –entre elles el Gremi de Blanquers– per tal que formulessin exposicions a fi de dictaminar el que es considerés oportú.¹⁰⁰ Els esmentats contenciosos estaven, sens dubte, relacionats amb el dret adquirit pels blanquers d’assecar les pells adobades penjades amb claus a les parets interiors (i també exteriors en alguna zona) de la muralla de la vila, la qual cosa suscità queixes dels veïns i alguns plets.¹⁰¹

100. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 25 d’octubre de 1785, folis 398a-402r.

101. J. M. Torras i Ribé, *Curtidores y tenerías en Cataluña...*, op. cit., pp. 186-187. Pel que fa a aquesta qüestió, Joan Segura, *Història d’Igualada*. Volum II. Barcelona: Eugeni Subirana, 1908, p. 117, indica que el 12 de gener de 1752, l’Ajuntament cedí, en establiment, al gremi de blanquers –a canvi d’una entrada de 106,66 pessetes i un cens de 32 pessetes anuals– el terreny de la part de fora de la muralla des de la torre del Calsina a la de l’Hospital i de la de Nostra Sra. de Gràcia fins als corrals de la vila amb facultat de clavar-hi claus per estendre pells i poder-hi treballar.

L’adquisició de l’adoberia de la Plana d’en Cornet

L’adoberia de la Plana d’en Cornet havia estat propietat (i tal vegada la van construir) dels coneguts membres de l’oligarquia local Josep Riera i Joaquim Riera i Torelló, pare i fill, comerciant i “jove comerciant”, respectivament,¹⁰² els quals “per expedició de alguns nostres negocis...” la van vendre (el 16 de juny de 1763) a Joan Baliu, Anton Carles, Josep Bou, Agustí Franch, blanquers de la vila, i a Pere Regordosa, passamaner. En aquesta transacció es diu que es tractava de “tota aquella adoberia ab sa oficina de fer aiguarent ab quatre portals obrints, esto és, un a la part de solixent de dita adoberia, dos a la part de migdia y un a la part de tremuntana ab tots los aparatos...”.¹⁰³ L’establiment es trobava ubicat “al sol devall de la plana dita de Cornet...” i afrontava, a l’est, “ab la adoberia del Dr. en Drets Narcís Matheu y Mora, y part ab honors de ells dits venedors, esto és, la dita plana [...] de Cornet [i] lo camí per lo qual se va de la p[rese]nt vila a la riera per tot migesant...”; a migdia, amb el Rec del molí de l’Abadia; i a ponent i a tramuntana, “ab honors de ells dits venedors, esto és, ab la dita plana [...] de Cornet...”. L’alienació s’efectuà amb la reserva de canalitzar les aigües brutes i de lliurar les deixalles

102. Es tracta, sens dubte, dels descendents dels rics comerciants de la nissaga –implicada en la pugna per assolir càrrecs de regidor vitalicis i el control del municipi– de la qual ens parlen Joan Mercader i Josep M. Torras i Ribé, *Assaig sobre les oligarquies socials d’Igualada en el segle XVIII*. Igualada: CECI, 1970, pp. 15-25. Tanmateix, en la descripció que dits autors efectuen de l’inventari dels béns deixats el 1746 per Josep Riera, menor –elaborat a instàncies del seu hereu Josep Riera i Subieras– no s’esmenta l’adoberia de la Plana d’en Cornet, possiblement perquè encara no s’havia construït.

103. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 16 de juny de 1763, folis 320a-324r). El venedor havia heretat l’adoberia del seu pare, Josep Riera i Mensa (testament clos lliurat al notari barceloní Sebastià Prats el 10 de juliol de 1746), el qual havia comprat el terreny on “dita adoberia y oficina se troban construïts...” arran que fou alienat a l’encant públic de la ciutat de Cervera procedent dels béns del Dr. Francesc de Montserrat i de Torres (notari Josep Armengol, Cervera, 12 de desembre de 1728), membre d’un llinatge que l’havia heretat de Jeroni de Cornet.

derivades del procés productiu per a servir d'adob a l'hort dels Riera ubicat sota el Rec.¹⁰⁴ Es pactà, a més, que si en cas d'incendi o de guerra, l'adoberia es destruís, els compradors quedaven obligats a reedificar-la i, altrament, els venedors (passats sis mesos) tindrien dret a refer-la “y lucrar sos lloguers y adobs, prometent restituir aquella sempre y quant [...] nos serà retornat lo que farem constar haver gastat per rehedificar dita adoberia...”. Els venedors també es reservaren la possibilitat de carregar sobre la paret de ponent en cas de voler construir; s'establí que si el pas dels carros vers dita adoberia “espatllen las parets de la tanca de la plana tingan obligació [...] de compondreho com estava...”; s'advertí que si els compradors “posian pots, bigas o altre emb[a]ras en lo rech o asseguia que condueix la aigua al molí de la Abadia per fer pujar més dita aigua...”, i que si aquesta pràctica “donàs dany en la tanca y en lo sobre dit hort [...] degau [...] satisfacer lo dit dany...”. Per contra, s'obligaren a cedir als compradors un terreny a la part de ponent “per fer estribos de dita fàbrica, sempre y quant serà menester y que las parets de dita adoberia amenassien ruhina...”. El preu de venda es fixà en 8.000 pessetes, de les quals Joan Baliu n'aportà 2.666,66; Anton Carles, 1.333,33; Josep Bou, 1.333,33; Agustí Franch, 1.333,33; i Pere Regordosa, 1.333,33.¹⁰⁵

Un parell de setmanes després (el 2 de juliol), els Riera van cedir en establiment (a parts iguals) als compradors de dita adoberia “aquell tros de terra campa que concisteix esto és des de la paret de la adoberia [...] fins al davant de la adoberia del Dr. en Drets Narcís Matheu...”. El terreny tenia unes dimensions d'entre 36 i 50 pams d'amplada i 118 i 164 de llargada. Limitava, a migdia, amb el camí que

104. *Ibidem*. En aquest sentit, es deixà constància que “tot la adob de aigües que corra per lo pis de dita adoberia dits los enllosats, y va per són conducto al hort que possehim sota lo dit rech...”. Que els venedors tindrien dret a “los alums y lo escombrar lo pati y corrns y recullir los fems, y aportar-nos-ho sens pagar cosa alguna, podent-ho executar sempre y en totes las ocasions que nos apareguia...”. Que els compradors quedaven obligats que “sempre per a sempre hage de ser y conservar-se adoberia y no altre cosa...”; que si es convertia en “adoberia [...] la oficina de fer aiguarent, que en est cas tingau [...] obligació...” d'assumir les despeses “de conduhir las aigües de la nova adoberia al conducto que vuy se troba fet y va al hort de dits venedors y en cas de no ser aquell bastant tindreu obligació de fer altre conducto nou...”; que haurien de mantenir en activitat els “calsiners ab sas corresponents tinas que vuy existeixen en dita adoberia, y per lo cas de no fer-los anar corrents pugam nosaltres dits venedors [...] llogar aquells a las personas y ab sos preus a vosaltres [...] ben vistos, quedant a favor de vosaltres [...] lo lloguer de dits calsiners...”; i per acabar, que quan “avieu [...] los alums, degau [...] antes de aviar-los de avisar al ortolà per disposar-ne a sa major conveniència y benefici del hort...”.

105. Els compradors hagueren de pagar lluïsm a la batllia municipal, atès que uns anys després, Josep Torelló, batlle, signà àpoca conforme havia rebut dels nous propietaris de l'adoberia 373,33 pessetes per aquest concepte (ACAN, fons protocols notarials, notari Marià Cuyner, 16 de gener de 1773, folis 325a-r).

baixa de la vila a la riera i amb l'adoberia i, a tramuntana i a ponent, amb terra dels establimentors. La cessió s'efectuà amb els pactes de conservar i no deteriorar; pagar un cens de 18,66 pessetes, “sens ters, fadiga ni lluhisme...”; amb l'obligació, en cas de no edificar, de “clourer dit tros de terra per via de tanca...” a fi de barrar l'accés a la plana dels establimentors; i de lliurar “una vadella” en concepte d'entrada de l'establiment.¹⁰⁶ Pel que sembla, al cap de pocs mesos, els beneficiaris de la cessió van decidir redimir aquest cens, el qual quedà extingit el novembre de 1763.¹⁰⁷

Un dels copropietaris, Pere Regordosa, l'únic que no era adober, aviat decidí desvincular-se del negoci, la qual cosa va ser aprofitada per Anton Carles per adquirir (el 1770) la seva sisena part “y porció de tota aquella adoberia ab sa fàbrica de fer aiguarent...”. El preu de venda es fixà en 1.546,66 pessetes.¹⁰⁸ Tanmateix, el comprador hagué d'esperar força anys per adquirir altres participacions en la propietat d'aquesta fàbrica. La segona oportunitat se li presentà l'abril de 1790, arran que Agustí Franch, per tal de lliurar un censal de 1.333,33 pessetes, decidí vendre a Carles la seva sisena part de l'adoberia (i “oficina de fer ayguarent”) i del pati. El preu de la transacció s'establí en 4.000 pessetes, de les quals el comprador en retingué 1.333,33 (per lliurar el censal) i en lliurà 2.666,66 en efectiu al venedor.¹⁰⁹ Finalment, el gener de 1796, els blanquers Pere i Josep Baliu i Jové, pare i fill, vengueren a Anton Carles la tercera part que posseïen de dita fàbrica d'adobar pells i de l'oficina de fer aiguarent i la sisena part del pati ubicat a tramuntana de l'adoberia. Es pactà que “per lo termini de sinch anys del dia present [...] quedian los dos calsiners grans al entrar la Sorta per lo dos fills de dit venedor –els Baliu– sens haver de pagar interès ni lloguer algun...”. El preu de venda es fixà en 8.000 pessetes, a pagar en diversos terminis al llarg de dos anys i mig.¹¹⁰

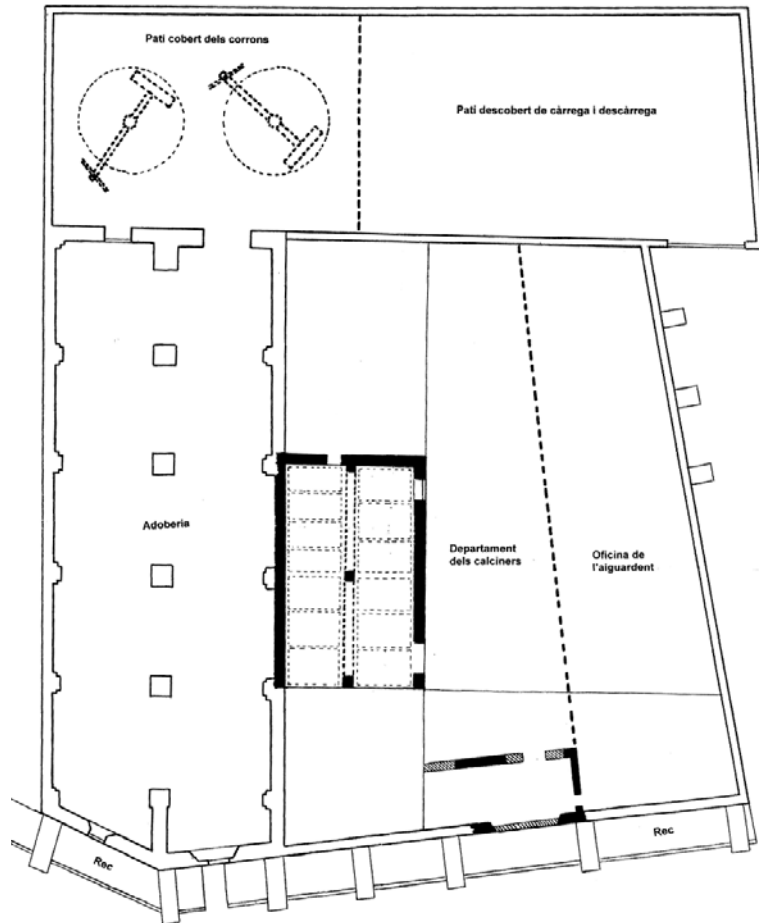
106. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Melcion, Igualada, 2 de juliol de 1763, folis 332a-335r.

107. En una escriptura posterior (ACAN, fons protocols notarials, notari, Agustí Viladés, Igualada, 19 de gener de 1796, folis 24a-26a) es precisa que l'expressat cens va ser redimit el 13 de novembre de 1763 davant el notari Francesc Melcion, però no hem aconseguit localitzar aquesta transacció en el protocol del referit notari en la data indicada.

108. ACAN, fons protocols notarials, notari, Vicenç Aulet, Igualada, 9 de febrer de 1770, folis 189a-191r.

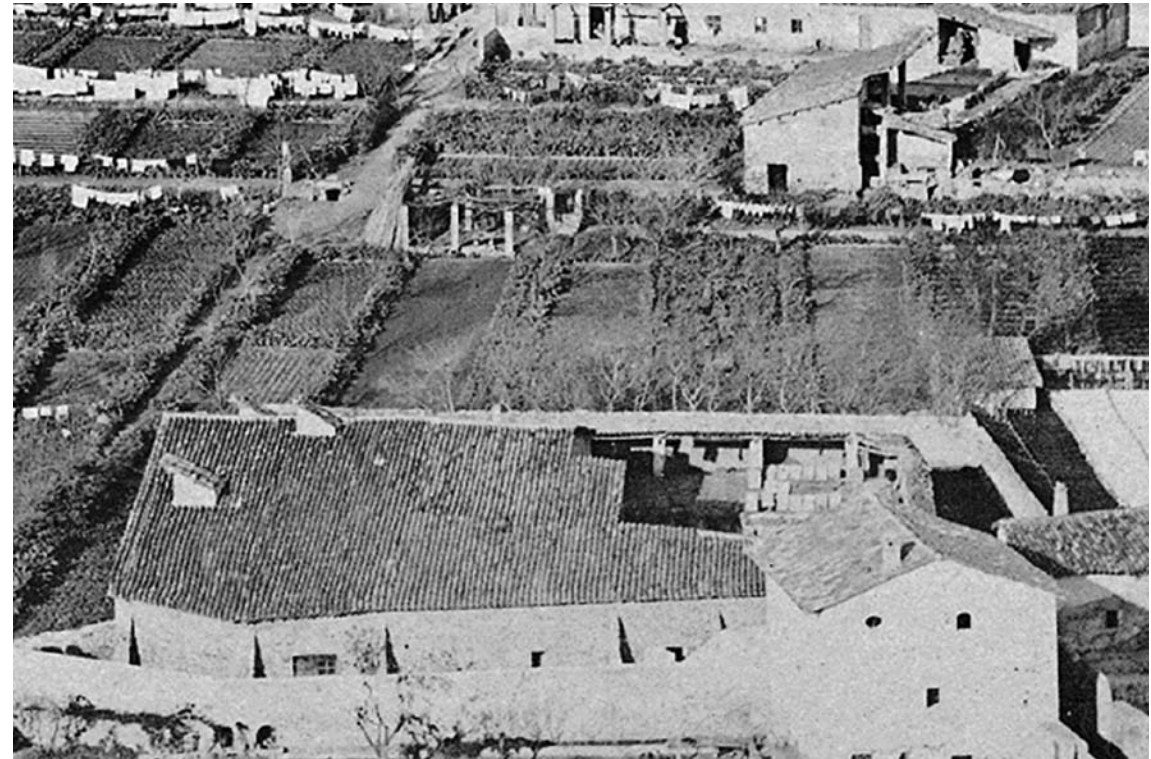
109. ACAN, fons protocols notarials, notari, Marià Cuyner, 11 d'abril de 1790, folis 134a-141a. L'expressat censal era acreditat pel prevere Jaume Roca, beneficiat de Santa Maria, que fundà (notari Vicenç Aulet, 5 de novembre de 1763) una causa pia per ajudar “minyones a casar o maridar, a col·locar així en matrimoni espiritual com en carnal, y minyons o jovers en estudiar...”.

110. ACAN, fons protocols notarials, notari, Agustí Viladés, Igualada, 19 de gener de 1796, folis 24a-26a.

■ Parts de construcció antiga que havien format part de l'adoberia de la Plana d'en Cornet que avui es troben dins la fàbrica d'adob de pells contigua, que va ser reedificada arran de la divisió de dita adoberia el 1917.

Gràfic 7: Espais funcionals de l'adoberia de la Plana d'en Cornet segons l'escriptura de divisió entre els seus copropietaris de maig de 1791.

Gràfic 8: Estat en què es trobava l'adoberia de la Plana d'en Cornet el 1882.

Font: Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada

El fet que amb la compra (el 1790) de la part de Franch, Anton Carles passés a tenir la propietat de la meitat de l'adoberia implicà que els tres blanquers copropietaris de l'establiment decidissin efectuar-ne la divisió, per tal de "saber cada hu de nosaltres ahont tenim de maniobrar las cosas de nostre ofici de blanquer, y quedar divididas y claras las ditas oficinas...".¹¹¹ L'escriptura de divisió és, en molts dels seus punts, de difícil interpretació, però la descripció que conté possibilita, de manera precària, aproximar-nos a copsar com era l'adoberia de la Plana d'en Cornet a finals segle XVIII. Constava de pati i de construccions industrials. El pati –que ocupava el tros de terra a tramuntana de l'oficina d'adobar pròpiament dita– servia per apilar, a les parets, llenya i fems i per efectuar les feines de càrrega i descàrrega; en el seu extrem occidental, hi havia un espai anomenat "pati cobert", on es trobaven instal·lats els *corrns* (o molins moguts per tracció animal) per a moldre les primeres matèries per adobar les pells. La part edificada estava ubicada entre dit pati i el rec i era constituïda per tres elements disposats, successivament, d'est a oest: 1r) un clos cobert amb teulada, que abans havia estat dedicat a la fabricació d'aiguarent; 2n) un espai on s'ubicaven els calciners, en part també cobert; 3r) i l'adoberia, que constava de dos cossos, que en l'esmentat document notarial es diferenciaven amb les denominacions de "nau nova" i "nau vella". Hi havia, a més, un terrat que s'estenia per tot l'espai de damunt del "pati cobert" dels corrns i de l'adoberia, el qual estava, parcialment, sota teulada (vegeu els gràfics 7 i 8 i l'apèndix 2).

Els copropietaris convingueren que el pati continuaria essent d'ús comú, però que no es podria "tenir embarassat molt de temps [...] a excepció del puesto per a tenir-i la lleña que ja entre nosaltres tenim partit [...] en la conformitat y prevenció que los llenyers de cada hu de nosaltres no podran tenir més de dotse palms del fondo, ni podran ser tant alts que privian, ni privar pujan lo ús del sol, ni dels bens en lo terrat, ni claror de las finestres ja construhidas...". Segons acabem d'indicar, a l'entrada (a l'actual carrer de La Unió) del pati "y a mà esquerra de ell se encontra un puesto clos de parets y cubert ab sa teulada, en cuyo puesto hi ha una

111. ACAN, fons protocols notariais, notari, Marià Cuyner, Igualada, 13 de maig de 1791, folis 194a-205a. S'acordà que la divisió s'efectuaria en base als següents criteris: 1r) que serien elements comuns a tots tres propietaris "totas las teuladas"; "lo pati, que dins la mateixa adobaria hi ha, per llenya y descarregar animals..."; "las parets mestras [...] y clavegueras, lo pou, dos corrns, las voltas, pilans y escalas, los enllosats, trispols y emprius..."; 2n) que s'efectuaria el manteniment d'aquestes coses comunes pagant a proporció de la propietat posseïda per cadascun dels copropietaris; 3r) no destorbar-se en les tasques pròpies de cadascú i que tots tres tindrien dret a usar el pati i "lo poder entrar y eixir los animals carregats y descarregats de fems, com de altre cosa...".

porta per a poder-se tancar, lo qual puesto és anomenat la oficina de ayguardent...". Tot seguit, hi havia els *calciners* que "són construhits de través des del pati al Rech, y los que són construhits enfrente del mateix Rech, y enllosat llarch...", en nombre de tretze. Pel que fa a aquests, s'adverteix que "lo dit enllosat (dels calciners) com també la porta gran que se encontra en ell y que dóna al Rech, y la altre més xica que hi ha al soldevall del enllosat a la part de ponent y dóna al enllosat gran o farrejador, y també los conductos de aygua des de al Rech als calciners, tots per umplir-se per ells de dit Rech, deuran sempre conservar-se..." i mantenir en comú (vegeu els gràfics 9 i 10). En aquest espai existia un altre grup de calciners als quals s'accedia des "del pati al calciners y a la mà dreta se troba altre porta xica y dins de ella una rengla de calciners que són vuyt...", disposats d'est a oest, compartiment que rebia llum de dues finestres obertes a la paret de dit pati. Es consigna que en el "pati cobert" –que hi havia al fons del gran– "se encuentran dos corrns, quals són sota el terrat...", un dit corró "vell" i l'altre "nou" (vegeu els gràfics 7 i 11). En aquest indret (i a la part de tramuntana) hi havia "una escala gran per a muntar o pujar al tarrat, o payols...". En el pis superior, hi havia "un tarrat gran ab un tant de cubert a la part de tramuntana, al efecte de torrar lo roldó y axugar-lo..." que s'allargava a migdia per damunt de les naus de l'adoberia fins a la paret de tanca del Rec, i en el qual existien unes petites cambres "per a posar [...] lo roldó molt y demés cosas...".

Per contra, l'esmentada descripció és confusa pel que fa a la disposició de les dues naus de què constava aquesta adoberia i no possibilita elaborar un plànol precís del conjunt d'espais funcionals ni dels elements que intervenien en el procés productiu, en part, perquè és probable que hagués existit una altra cos edificat, avui desaparegut, ubicat al costat de llevant del que es conserva en l'actualitat. Sigui com sigui, diguem de bell antuvi que dita descripció posa de manifest que al segle XVIII en aquest establiment només s'hi efectuaven les operacions "de ribera" i l'adob de les pells, i no les tasques d'acabat: és a dir, les operacions d'estirar, d'assecar, d'engreixar i de cilindrà.¹¹² La qual cosa sembla que era habitual a l'època, perquè en cap de les descripcions d'adoberies de la segona meitat del segle

112. Vegeu al respecte: Magí Puig Gubern, "Antics sistemes artesans d'adobar pells per a sola", a *Miscellanea Aqualatensia*/6. Igualada: CECL, 1990, pp. 203-204, 206-207 i 210; J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, "Cal Granotes". *Una adoberia del segle XVIII*. Igualada: Museu Comarcal de l'Anoia/Ajuntament d'Igualada, 1990, pp. 24-27; Josep M. Allué et al., *Cal Boyer i Cal Granotes d'Igualada*. [Terrassa]: Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, 1993, pp. 6-7 i J. M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*. [Terrassa]: Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, 2002, pp. 8-9. I l'obra de Josep M. Torras Ribé, *Curtidores y tenerías en Cataluña: organización de un oficio pre-industrial*. Vic: Colomer Munmany, 1991, pp. 284-286.

Gràfic 9: Calciner.

Gràfic 10: Pica per conduir l'aigua del rec cap els clots.

Font: Fotografia Judit Gil

XVIII localitzades al costat del Rec, no hem trobat referències de dependències relatives a l'assecat i a l'acabat de les pells adobades, i això obliga a sospitar que aquestes operacions es feien encara, majoritàriament, si no totalment, a les cases dels blanquers ubicades dins el nucli urbà i emmurallat de la vila.

El procés productiu començava amb el remull de les pells, que tenia per objecte netejar-les i obrir-ne els porus.¹¹³ Aquesta operació s'efectuava en aquesta adoberia de la Plana d'en Cornet a la part de migdia de les seves dues naus, que eren a tocar del Rec. En aquest espai, de sud a nord, hi havia dos safareigs. Un construït "a la mateixa paret del rech", que limitava, a l'est, amb la claveguera d'immundícies que anava a parar l'hort del davant; a migdia, amb la paret mestre del Rec; a ponent, amb "ab un pouet de comunicació ab lo rech per fer aygua a las tinas, safreigt y nau vell..."; i a tramuntana, "ab lo passadís [...] que mèdia ab dit safreigt y lo altre safreigt...". En l'interval entre el primer i el segon remull i una vegada estovades, les pells es ferrejaven damunt d'una post (vegeu el gràfic 12) per tal d'eliminar-ne els elements aliens adherits i al final d'aquesta operació s'acostumaven a tallar per la meitat per facilitar les ulteriors fases del procés. L'esmentada operació es feia, en aquesta adoberia, a la part de llevant dels safareigs suara descrits on "se troba un enllosat, que ocupa tirant a mitgdia fins a la porta gran y paret mestre del rech; a sol ixent, fins a un safreigt nou de pedra allí construït [...] y a la porta de comunicació ab los calciners y enllosat llarg de estos [...] arrimat a las parets de dit safreigt hi passa la clavaguera per la cal..." dels calciners. Es precisa, a més, que "a la paret de divisió del calciners y enllosats hi ha una pica comuna dita lo entallador, y a ponent, fins a la clavaguera gran que correspon a la bassa del hort de baix de dits Rieras [...] hi ha lo passatge de comunicació..."; i que en dit "enllosat hi ha dos pedras plantadas per a ferrejar, la una de las quals, que és la més cerca del rech té sis cayres per aguantar sis pots de ferrejar...", i l'altra, "no té sinó tres cayres...". En relació amb aquest espai, en la descripció notarial s'advertia que "si lo enllosat referit se necessita solament per a ferrejar deurà qualsevol de las parts –copropietàries de l'edifici– que tingua de escarnar passarisen per est fi al enllosat llarch davant dels calciners...".

113. M. Puig, "Antics sistemes artesans...", op. cit., pp. 201 i 204. En aquesta operació s'empraven clots rectangulars de 2 m d'amplada, 2,5, de llargada; i 1,5, de profunditat. Per enfonsar les pells a l'aigua s'emprava el *punyidor* (barra de fusta) i per treure'ls el *ganxo*, amb cap de ferro i mànec de fusta. Es mantenien en aquest bany durant 2 o 3 dies i es treien per canviar l'aigua i, tot seguit, s'efectuava un segon remull durant 3 o 4 dies més fins a quedar estovats. En l'interval que eren tretes del bany i al final de l'operació s'hi passava el *ferro de ferrejar* (eina de ferro corba amb tall mort i mànec de fusta als seus extrems) pel tal d'eliminar les impureses adherides al pèl i deixar les pells llises i fines. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, "Cal Granotes"..., op. cit., pp. 18-19; M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9; i J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., p. 275.

Gràfic 11: Molí de tracció animal (o corró) de productes vegetals adients per a l'adob de pells.

Font: Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, arxiu fotogràfic

Tot seguit, les pells remullades passaven –a través de la porta d'accés a l'enllosat dels calciners, oberta a la paret de llevant de l'anomenat “enllosat gran” de les naus– als banys successius als *calciners*. Primer amb una solució de *calç vella*, ja emprada per estovar altres pells, i després al *calciner nou*, consistent en una solució d'aigua i calç viva.¹¹⁴ La calç feia que la pell s'espongés i que els pèls perdessin adherència. Una vegada s'havia assolit aquesta transformació es procedia a posar cadascuna de les pells damunt de la post a l'enllosat (on hi havia les “pedres plantades per a ferrejar”) i s'hi passava el *ferro de pelar* per tal de separar el pèl de la pell (vegeu el gràfic 13).¹¹⁵ Efectuada aquesta operació, les pells se sotmetien a un nou bany al *dipòsit d'aiguamel* –amb aigua i poca calç– per netejar-les,¹¹⁶ i tot seguit s'hi passava el *ferro de descarnar* per tal d'eliminar les restes de carn i de greix que encara hi havia adherides a la pell.¹¹⁷ La darrera de les operacions preparatòries del procés d'adob –dites també *de ribera*, perquè antigament s'havien efectuat a l'aire lliure a la riba dels rius– consistia a sotmetre les pells a un nou bany al *clot d'alum*, on hi havia una solució d'aigua i fems –preferentment colomassa i galinassa– que tenia per objecte neutralitzar les restes de calç i obrir les fibres de la pell per facilitar-ne l'adob.¹¹⁸

114. M. Puig, “Antics sistemes artesans...”, op. cit., pp. 202 i 204. El clots dels calciners tenien les mateixes dimensions que els dipòsits (o safareigs de remull). Les pells passaven 9 o 10 dies en un calciner que contenia una solució de *calç vella* –que ja havia servit per a un adob anterior– i, a continuació, es traslladaven a un altre que s'omplena amb una solució de 15 kg de calç viva per m3 d'aigua que donava lloc a una reacció generadora de calor. En aquest *calciner nou*, les pells s'hi passaven entre 15 i 20 dies. En ambdós calciners, la solució era remoguda amb un *rem* (eina de fusta amb mànec llarg i pala quadrada o horitzontal al seu extrem) per facilitar la barreja de la calç amb l'aigua. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, “*Cal Granotes*...”, op. cit., p. 19; M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9; i J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., p. 276.

115. M. Puig, “Antics sistemes artesans...”, op. cit., pp. 202 i 205. La post era una fusta de 6 pams de llargada i 2 d'amplada de forma corbada i, al segle XIX, coberta amb una lamina de zinc, i per treure el pèl s'emprava el *ferro de pelar*, sense tall. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, “*Cal Granotes*...”, op. cit., p. 19; M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9; i J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., p. 278-279.

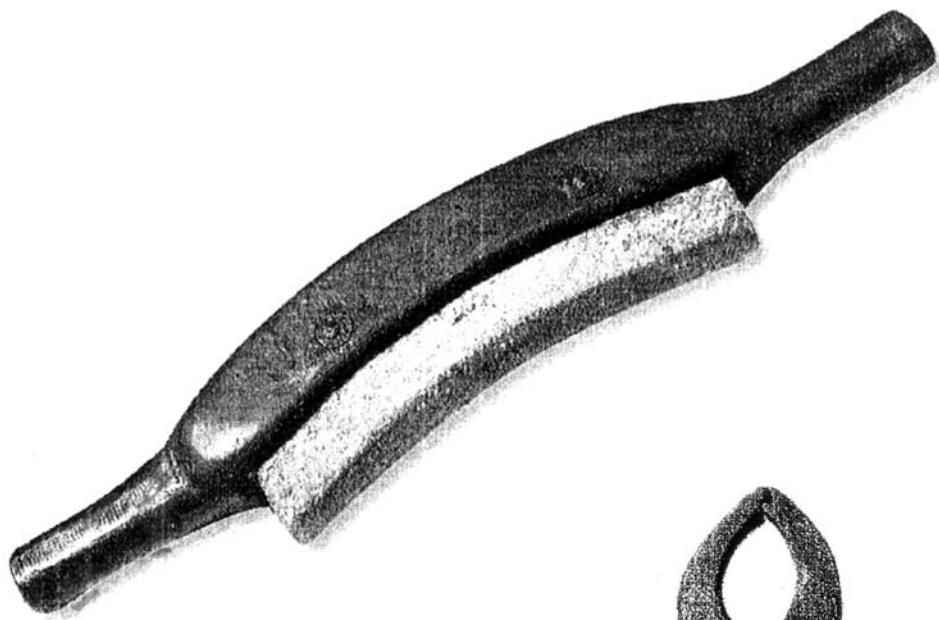
116. J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, “*Cal Granotes*...”, op. cit., pp. 19-20 i M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9. Les pells es treien del dipòsit d'aiguamel mitjançant unes llargues tenalles.

Gràfic 12: Ferro de ferrejar.

117. M. Puig, “Antics sistemes artesans...”, op. cit., pp. 202 i 205. L'operació de descarnar també s'efectuava mitjançant la post. El ferro de descarnar tenia la mateixa forma corbada que el de pelar, amb mànec als seus extrems, però es diferenciava pel fet de tenir un tall molt esmolat. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, “*Cal Granotes*...”, op. cit., p. 20; M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9; i J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., p. 278-279.

118. M. Puig, “Antics sistemes artesans...”, op. cit., pp. 202 i 205. L'esmentada operació s'efectuava tant en clots rodons (de 2 m de diàmetre i 2 d'alçada) com rectangulars. Tenia una durada de 10 a 12 dies; però de més curta durada a l'estiu a causa de l'augment de la temperatura de l'aigua; i sobretot, s'havia de tenir cura amb les caigudes brusques de la pressió atmosfèrica, que podien comportar una multiplicació dels bacteris i la putrefacció de les pells. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, “*Cal Granotes*...”, op. cit., p. 20; M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9. D'altra banda, J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., pp. 279-281, esmenta una operació complementària posterior a l'alum dita “rendido” i consistent a submergir les pells en una solució d'aigua i segó, que generava àcids que contribuïen a inflar-les i a obrir-ne la textura fibrosa que facilitava el seu posterior adob.

Gràfic 13: Ferro de toscar.

Gràfic 14: Tenalles emprades per manipular les pells en el curs de les diferents operacions.

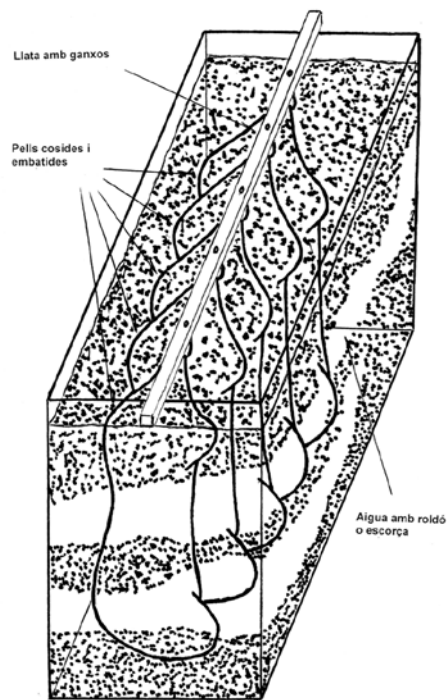
Les referències que ens ofereix la descripció reiteradament esmentada són prou explícites per poder assegurar que en l'adoberia de la Plana d'en Cornet se seguia, a finals del segle XVIII, el procés productiu descrit, i àdhuc podem precisar algun dels indrets on tenien lloc aquestes operacions, atès que coneixem la localització dels calciners, de l'enllosat de ferrejar i la dels safareigs dins les naus de la part meridional a tocar del Rec. En canvi, pel que fa al procés d'adob pròpiament dit, no queda clar si existia un únic sistema o en coexistien dos. El que es troba perfectament documentat en dit document notarial és el sistema anomenat de *nau dret* (vegeu els gràfics 15 i 16). El procediment s'iniciava amb el *reforç* de les pells, que s'efectuava en clots rodons, en els quals romanien submergides en una solució rica en taní procedent de productes vegetals (com el roldor) durant uns quinze dies.¹¹⁹ Tot seguit, es treien del clot i s'apilaven per deixar-les escórrer abans de cosir-les en forma de bots; aquests bots s'omplien (*embatien*) amb un embut d'aram i el plat de colga (també d'aram i d'uns 30 cm de diàmetre) de matèries vegetals riques en taní (roldor, escorça de pi...) i aigua. Tot seguit, les pells embatides s'introduïen en un gran clot (de 5 m de llargada, una amplada variable i 5 de profunditat) on quedaven sostingudes mitjançant llates de fusta dotades de ganxos i, finalment, el clot s'omplia de productes rics en taní vegetal i aigua. El sistema permetia, doncs, que el taní actués, alhora, a la part interna i externa d'aquest bots fins a quedar la pell adobada. El procés d'adob per aquest sistema es podia accelerar a base d'introduir a l'interior de les pells embotides aigua calenta cada 4 o 5 dies, que s'escalfava en un perol d'aram damunt d'una fogaina.¹²⁰ El procés acabava amb l'operació de *fendre*, consistent a descosir les pells embatides, apilar-les i tallar-les per la meitat abans de passar-les a l'estenedor.¹²¹ La dita descripció indica que a la part més septentrional de l'adoberia (on hi havia la porta d'entrada, a prop del pati cobert) a "sa entrada se troba un enrejolat que queda per lo ús comú de cosidor y a proporció del que tenim en la adoberia cada hu [...] a solixent a dita porta..."; i que al costat hi havia "lo embatidor per dit nau nou arrimat a la paret que dóna als femers, ahont hi ha una finestra ab sa reixa [...] y, a ponent, hi ha un altre envà de uns sis palms

119. M. Puig, "Antics sistemes artesans...", op. cit., p. 202. El clots rodons tenien 2 m de diàmetre i 2 de fondària, i en aquesta operació es tiraven a l'aigua 3 quintars de roldor.

120. M. Puig, "Antics sistemes artesans...", op. cit., p. 203, indica que el procés d'adobament utilitzant aquest sistema era d'uns 10 mesos; però que entorn de 1880, a base d'utilitzar aigua calenta conduïda a les pells embotides a través d'una canonada de coure amb una aixeta que regulava l'entrada a cadascun dels cuirs cosits, el temps del procés d'adob s'havia reduït quasi a la meitat. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, "Cal Granotes...", op. cit., p. 22 i J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., pp. 281-283.

121. M. Puig, "Antics sistemes artesans...", op. cit., p. 203.

de alsada y de uns vuyt palms de tinguda...”, que servia per separar l’embatidor del cosidor que “no podrà usar-se en los dias [que] se necessitarà per embotir qualquier de nosaltres...”. Una qüestió a destacar és que en aquest sistema d’adobament i en aquesta època s’utilitzava aigua calenta, que contribuïa a accelerar el procés d’adobament. En la part del mig de l’adoberia “se troba un nau ab son parol y fogaña dit lo nau vell...”; que “a la part de mitgdia, se troba una bassa gran, ab sa vora de dos palms sobre lo enrejolat, al mitg de la qual hi ha una altre vora de divisió...”, que servia “per descusir, posar roldó, nissas y fer aygua per tot lo que se adobia en lo nau vell...”; i que en aquest indret hi havia un pou on tenia el seu inici “una canal de pedra [...] per conduhir la aygua des del dit pouet al nau vell y son parol...”. Les grans quantitats de llenya apilada al pati per servir de combustible a la fogaina on hi havia la caldera d’aram (perol) evidencien que s’escalfava constantment aigua per accelerar l’adob.

Gràfic 15: Adob de pells pel sistema d’adobar dit nau dret (representació ideal).

Gràfic 16: Sistema d’adob de pells anomenat nau dret molt emprat en les adoberies igualadines del segle XVIII.

Font: Museu de la Pell i Comarcal de l’Anoia, arxiu fotogràfic

El que no queda clar és si aquest procediment coexistí en aquesta adoberia durant el segle XVIII amb el sistema de *colga*, que va ser el més utilitzat posteriorment.¹²² És possible que en dit establiment s'emprés també l'adob pel sistema de colga, encara que no hagi quedat documentat. En dita descripció notarial es fa esment de l'existència en les dues naus de la fàbrica d'un gran nombre de tines (o clots), sense que sigui possible precisar-ne de manera prou exacta la seva disposició, els espais de què constava llavors aquesta adoberia. Es diu que existia una "rengla de tines [...] construïdas des de mitgdia a tremuntana, qual rengla té, a solixent, lo passatge des del embatidor al rech [...], a mitgdia, lo safreïtg, y a ponent, lo fogaña y parol del Nau vell...", adossades, per tant, pel que sembla, a la paret de llevant de l'establiment; que hi havia una altra "rengla de

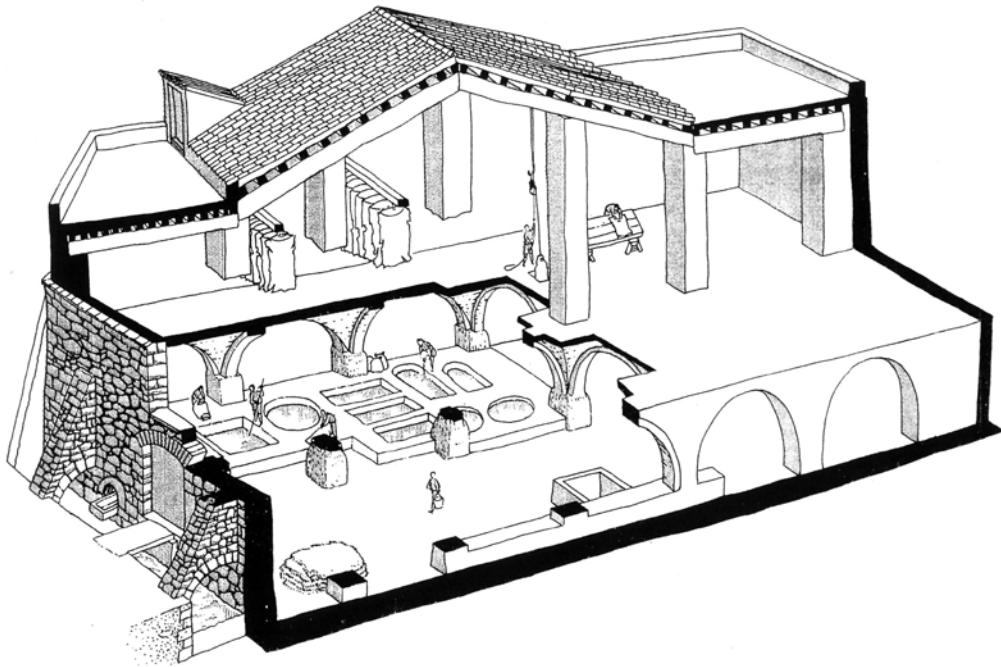
122. L'expressat procediment s'acostumava a efectuar en clots rectangulars més petits revestits de cairons (de 2 m de llargada per 1,6 d'amplada i 1,7 de fons), però n'existien també de circulars. El procés començava amb l'anomenada *mesa*: les pells eren introduïdes en un bany d'aigua i roldor i escorça en suspensió –en el clot s'hi tirava 1 quintar de roldor i 10 kg d'escorça de pi– a fi que absorbissin taní durant 8 dies; per evitar que en aquest bany adquirissin clapes de coloració de diferent intensitat, es treien periòdicament (*mesclor*) i es posaven en un empostissat de fusta (*llevador*) damunt del mateix clot per tal que s'escorressin durant un parell d'hores; una vegada escorregudes, es tornaven a submergir en el bany de la mesa... Tot seguit, les pells (en lots de vint-i-cinc) passaven al clot del *reforç* on s'abocava aigua enriquida amb el taní de productes tàncics vegetals. Per cada lot de pells es tiraven a l'aigua cinc sacs de roldor, escorces.... L'esmentada tasca requeria que cadascuna de les pells introduïdes al clot fos aplanada per dos homes, els quals, dins d'aquest, les anaven trepitjant sistemàticament per facilitar l'absorció de taní. Les pells passaven unes tres setmanes en aquests clots. Una vegada efectuat el reforç, les pells passaven al clot de la *colga*, on tenia lloc el procés bàsic d'aquest sistema d'adobament. L'esmentada operació consistia en la successiva col·locació, dins del clot, de les pells reforçades separades per capes de productes vegetals rics en taní fins a omplir-lo i, paral·lelament, s'hi afegia aigua enriquida amb taní. La colga era coberta amb llatges de fusta i damunt d'aquestes pesades pedres que exercien una forta pressió, la qual, d'una banda, comprimia la colga facilitant que el taní penetrés a les pells i, d'altra banda, impedia que aquestes, en inflar-se, pugessin per sobre el clot. L'adobament requeria dues colgues, la qual cosa exigia treure els cuirs de la primera colga i posar-los al llevador perquè s'escorressin abans de sotmetre'ls a la segona colga. La durada de la primera colga era d'uns tres mesos i la de la segona de quatre mesos, per la qual cosa la totalitat d'aquest procés es perllongava al llarg d'uns set mesos. Tanmateix, excepcionalment, les pells molt gruixudes podien requerir una tercera colga per quedar ben adobades. En cada colga s'hi posaven uns 50 quintars d'escorça. Per acabar, els cuirs es treien del bany, s'apilaven i s'eliminaven possibles protuberàncies (amb el ferro de descarnar) abans de passar a l'estenedor (M. Puig, "Antics sistemes artesans...", op. cit., pp. 205-206. Vegeu també: J. Enrich, X. Pedraza i M. Puig, "Cal Granotes"..., op. cit., pp. 21-22; M. Allué et al., *El museu de la pell d'Igualada*, op. cit., pp. 8-9; J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., pp. 283-284).

Gràfic 17: Clots de l'adoberia de la Plana d'en Cornet (cal Granotes) abans de la restauració.

Foto: ACAN, fons fotogràfic municipal

vuyt tinas arrimadas a la paret mestre de la adoberia de la part de ponent, quals tinas tenen a solixent lo passadís que va del nau vell al referit pouet, a mitgdia, lo referit pouet...”; i que en “dit nau fins a la paret mestre de la adoberia, a la part de tremuntana que dóna als femers, hi ha set tinas en un triàngol que mira al embatidor del nau vell, de les quals sinch [...] afrontan ab dit nau vell, y ab la paret de ponent de la adoberia [...] y las altres dos [...] afrontan ab la paret de tremuntana i dit embatidor...”. Per tant, podem inferir que en les dues naus de l’adoberia existien –a banda dels safareigs i la pica per a les operacions de remull i de la bassa per fer aigua per embatir–, possiblement, més de vint clots (vegeu els gràfics 17 i 18), bona part d’ells, probablement, de grans dimensions pel fet d’emprar-se el sistema de *nau dret*. Sigui com sigui, sembla inqüestionable que en aquesta adoberia hi havia, a finals del segle XVIII, un nombre prou elevat de clots per tal que poguessin coexistir ambdós sistemes tradicionals d’adobament (vegeu el gràfic 20).

Gràfic 20: Representació tridimensional dels espais del sistema productiu d’una adoberia tradicional exemplificada en el cas de “cal Granotes” (abans dita de la Plana d’en Cornet).

Foto: Dibuix de Jordi Ballonga a *Cal Boyer i Cal Granotes d’Igualada*. [s.ll.]: Publicacions del Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya, 1993

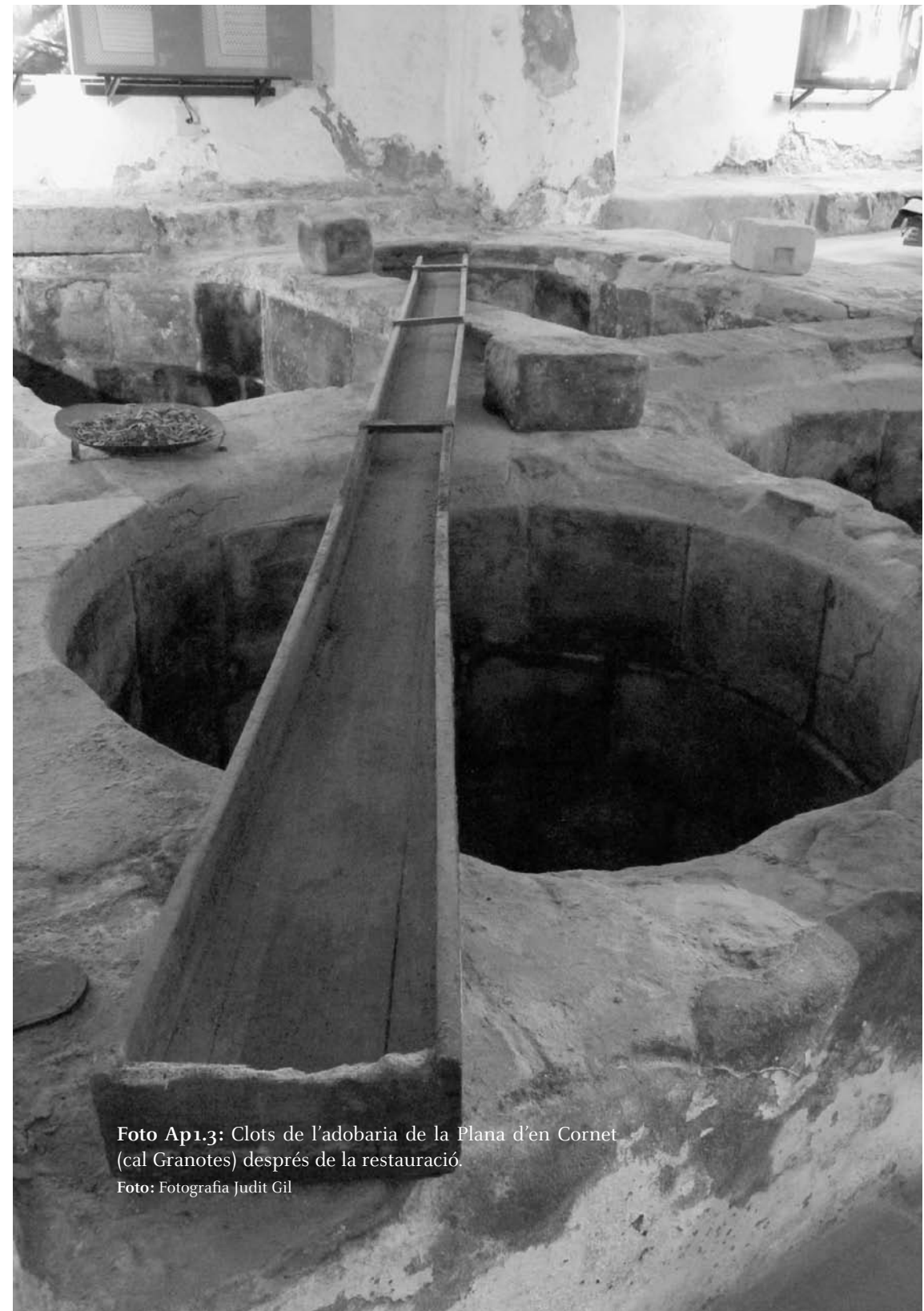

Foto Ap1.3: Clots de l’adoberia de la Plana d’en Cornet (cal Granotes) després de la restauració.

Foto: Fotografia Judit Gil

El negoci d'arrendament de carnisseries

L'activitat d'adobera exigia disposar, com a primera matèria bàsica, de pells al pèl que els blanquers podien adquirir seques i salades a través de comerciants majoristes, o bé de les carnisseries municipals del país. En aquesta època, Catalunya importava pells de bestiar boví procedents de les colònies americanes, sobretot de Montevideo i de l'Havana.¹²³ En un informe datat el 1789, com hem vist en pàgines anteriors, s'estimà que la producció igualadina era d'uns 35.000 cuirs de sola i vaqueta de pell de bou de procedència americana i d'uns 25.000 cuirs de cordovà obtinguts de pells de matxo i de cabra.¹²⁴ Les darreres procedien, majoritàriament, de les carnisseries del país. En el cas de Catalunya, els municipis posseïen pocs béns propis (terres o cases), i els ingressos que nodrien la major part dels pressupostos municipals procedien de les anomenades "privatives", o monopolis de comercialització de determinats productes que se cedien al millor postor a través de públiques subhastes.¹²⁵ Una de les "privatives" més lucratives dels ajuntaments catalans del set-cents era el monopoli de la venda de carn i l'arrendament de les carnisseries (vegeu els gràfics 21 i 22). L'obtenció d'aquests contractes comportava, doncs, que quedava a disposició de l'arrendador la totalitat de les pells dels animals sacrificats al llarg del període de l'arrendament, generalment d'un any de durada.

Els pare i fill Anton i Josep Antoni Carles van participar i obtenir, durant l'últim quart del segle XVIII, una quantitat considerable d'aquests contractes municipals d'arrendament, no només a Igualada, sinó també a d'altres poblacions de la comarca i viles més distants. L'expressada activitat esdevingué, sens dubte, una via important per aconseguir les pells emprades en el seu negoci adober. La primera referència de què disposem de la implicació d'Anton Carles en l'arrendament de carnisseries municipals data de desembre de 1772, quan el comerciant Josep Mas arrendà les d'Igualada per 2.666,66 pessetes. Pel que fa a aquesta operació, Carles manifestà que l'arrendatari "me ha vingut a encontrar

123. J. M. Torras, *Curtidores y tenerías...*, op. cit., pp. 251-258, on trobarem dades sobre les magnituds i la procedència de les importacions de pells de l'Amèrica colonial relatives als anys 1787, 1792 i 1795.

124. J. M. Torras i Ribé, *La comarca de l'Anoia a finals del segle XVIII...*, op. cit., pp. 295-296. Informe gremial sobre l'estat de la indústria, datat el 1789.

125. Vegeu: Jordi Casas i Roca, *La configuració de la Hisenda municipal liberal a Catalunya, 1813-1855* (2 volums), pasim, tesi doctoral inèdita llegida el 1994 a l'Institut Universitari d'Història Jaume Vicens i Vives de la Universitat Pompeu Fabra.

a mi..." a fi que diposités les 1.333,33 pessetes exigides pel contracte "per no encontrar-se de present ab diner efectiu...", i així ho va fer amb el consentiment dels regidors.¹²⁶ El primer contracte que ens consta que obtingué és el de l'arrendament pel termini d'un any (el de 1774) dels "pilones de las tablas de las carnicerías..." de la vila d'Igualada per la suma de 3.111,09 pessetes.¹²⁷ En qualitat d'arrendador, Carles quedà obligat a complir la taba (condicions de cessió del monopoli) en la qual s'establia que aquest garantiria el proveïment de carn a la població.¹²⁸ L'arrendatari acceptà també, com era costum, matar una vedella per Sant Bartomeu i lliurar el cap i els peus d'aquesta als Pares Caputxins –que, a més, rebrien, per Pasqua, mig moltó ("carnero") i un fetxe–, pagar 5,33 pessetes a la Comunitat de Preveres; 80, als Caputxins; 26,66, als Agustins; i 26,66, als Escolapis. Per acabar, es responsabilitzà, com s'acostumava, que "las carnes habrán de ser buenas y rebedoras..."; pagar els honoraris del pesador municipal de la carn (74,66 pessetes); els dels tres talladors designats pels regidors (106,66 pessetes); tenir clos el bestiar en els corrals de la vila, quedant els fems a favor del comú... Es pactà, a més, com era habitual, que l'incompliment d'alguna d'aquestes condicions i, particularment, el cas de la manca de proveïment de carn de les diferents espècies en les èpoques assenyalades seria objecte de multes. Per contra, el consell municipal s'obligà a mantenir el monopoli impedit que els veïns entressin carn a la vila, excepte durant les diades de Sant Bartomeu i del Sant Crist que seria lliure només per al consum familiar.

126. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Aulet, 29 de desembre de 1772, folis 11a-12r.

127. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum 1773, notari Agustí Viladés, 31 de desembre de 1773, folis 18a-23a, escriptura formalitzada el mateix dia per aquest notari. Van signar el contracte en representació del consell municipal el Dr. Marià Berga, tinent de corregidor; el Dr. Fèlix Mateu, Joan Lafarga, Faust Amigó i Jaume Ferrer, regidors; Marià Santràs i Miquel Farran, diputats; i Miquel Cendra, síndic personer. L'arrendatari va ser avalat per Josep Castelltort i Calsina, també blanquer.

128. Concretament de carn de moltó, al preu de 7,5 sous la lliura carnissera; de "crestó" ("macho"), al de 5,25 sous; i de cabra, al de 3,75 sous de començaments de juny fins a primer de novembre. La d'anyells ("cordero tarragoní") al preu de 6,75 sous lliura, des de Pasqua fins a la Mare de Déu d'Agost. La de porc (a partir de Tot Sants), al de 6 sous la lliura, amb el compromís "que deverà matar dos..." setmanalment, com a mínim, un porc de 45 lliures carnisseres i lliurar "toda la moca de los tossinos que se mataran en las carnicerías como se ha acostumbrado al arrendatario de la carne salada cobrando por cada una sinco sueldos y por la lengua y frexura tres sueldos...". La de bou, al de 3,25 sous, i matar-ne un cada setmana des de Tots Sants fins a Carnestoltes.

L'any següent (el 1774), Anton Carles aconseguí l'adjudicació de la privativa de les carnisseries de Capellades.¹²⁹ L'arrendatari, a més de proveir la vila amb carn als preus i èpoques assenyalades,¹³⁰ s'obligà també a: pagar el pesador i el tallador que havien de ser persones “a son gust” dels regidors; lliurar dos anyells de 12 lliures als membres del consistori; “matar los caps de bestiar [...] durant la claror del dia [...] desde la Vigilia de Tots los Sants fins lo dia de Carnestoltas, y lo restant del any dega matar de part de matinada, que serà tocada la Ave Maria del matí...”; vendre els menuts a la persona designada pels regidors i que “tant sia moltó com sia crestat se li pagarà lo valor de una lliura de carn de crestat per las menudarias...”; que el tallador “no puga treurer lo sagí de ningun tossino, si que lo haja de vendre als habitants de la vila [...], la proporció que a cada un li correspondrà segons la carn salada pendrà...”; no treure bestiar del terme, excepte si el portava a Vallbona i a la Pobla, en el supòsit de tenir arrendades les carnisseries de dites poblacions... Per la seva banda, el consell municipal de Capellades es va comprometre que ningú “no podrà entrar ningún género de carn...” a la vila –tot i que s'indica que es permetria l'entrada de moltó “sempre que no ni haurà a la carniceria...”–; que cap veí podria matar bestiar “per son propi ni per a vendre...”, excepte el dia de la Mare de Déu d'Agost i per “esposallas, enterros, novenas, bateitgs, festas de carrer...”. Per acabar, es precisà que podrien matar porcs “lo arrendador de la carn salada y los habitants de la vila y terme per son propi ús...” i que l'arrendatari de la carnisseries tancaria el bestiar als corrals del comú i que los fems [...] hagen de quedar en favor de la vila...”.

129. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, 25 de març de 1774, folis 90a-91r. En nom del consell, signà Joan Mateu -administrador de propis de la Universitat de Capellades- i l'arrendatari va ser avalat “en fermansas y principals pagadors y obligats...” per Miquel Franch, blanquer d'Igualada, i Josep Busqué, ferrer de Capellades.

130. Segons la taba d'aquest arrendament, quedà compromès a proveir dita vila de “carn de crestat bona” al preu de 0,53 ptes la lliura carnissera; “matar y vendre moltó de la terra bo”, durant els mesos de maig, juny i juliol, dos cops per setmana (dimecres i dissabtes) al preu de 0,8 ptes la lliura i cada vegada que els regidors ho considerin convenient; matar un porc cada dissabte (de, com a mínim, 60 lliures de pes), “comensant a Tots los Sants fins lo dia de Nadal...” i vendre la seva carn a 0,53 ptes la lliura i les “mocadas” a 1 pta cadascuna “conforme sempre se ha acostumat”, a condició que “qualsevol que comprara las mocadas no podrà pendrer més que sis lliures de cansalada per cada mocada...”; matar cabres únicament durant els últims deu dies de setembre i el mes d'octubre i vendre la seva carn a 0,4 ptes la lliura...

En algunes viles i ciutats, l'obtenció de les pells no requeria l'arrendament del monopoli municipal de la carn, perquè eren subhastades (o venudes) pel mateix ajuntament. És, per exemple, el cas de Manresa. El febrer de 1777, els blanquers igualadins, Anton Carles i Miquel Franch, es van adjudicar la subhasta de compra de totes les pells de cabra generades a l'escorxador de Manresa durant dit any al preu de 26 pessetes la dotzena.¹³¹ El maig de 1787, Anton Carles formalitzà un contracte de compra amb els representants del municipi de Vilanova de Sitges durant nou mesos (de començaments d'abril a finals d'any) de “los pellejos de todos los carneros, cabras y machos q[u]e se mataran en la pre d[ic]ha villa...”. El preu de compra de les pells de cabra i de moltó s'establí en 1,96 pessetes, i les de matxo, en 2,66 pessetes cadascuna.¹³² L'any següent (el 1788), obtingué també per nou mesos –a partir de l'1 d'abril– l'arrendament de “los pellejos de todas las cabras, carneros y machos se mataran en las carnisseries de la propia villa de Sitges...” pel preu de 2,82 pessetes per cada pell de cabra i de moltó i de 3,21 pessetes per cada pell de matxo.¹³³

131. ACAN, fons comptadoria d'hipoteques, volum de 1777, notari Marià Cuyner, Igualada, 6 de març de 1777, folis 33r-34r (escriptura passada pel notari Josep Enrich, Manresa, 3 de febrer de 1777). L'expressat contracte va ser signat per Josep F. Pons, regidor de Manresa, i per P. Jaumeandreu, diputat primer, comissionat de la Junta de Propis de Manresa; els arrendataris van ser avalats per Jaume March, botiguer de draps, i per Josep Corrons, veler.

132. ACAN, fons comptadoria d'hipoteques, volum de 1787, notari Francesc Raurés, Igualada, 13 de juny de 1787, foli 70a-r (escriptura passada pel notari Joan Pau Ferrer, Vilanova i la Geltrú, 2 de maig de 1787). Signaren el contracte Joan Casanova i Manuel Ferran, regidors de Vilanova, i actuaren d'avaladors Isidre Prats, ferrer, i Pere Soler, sabater.

133. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum de 1788, notari Francesc Raurés, Igualada, 29 de juny de 1788, foli 101 (operació escripturada pel notari Pau Ferrer, Sitges, 16 de març de 1788). El signants del contracte foren Gaietà Benapré i Jaume Matas, regidors de la vila de Sitges.

2084. 47

Estado que manifiesta el número de especies de ganado que se han matado en las carnicerías de la presente villa en cada uno de los meses del año 1816.

Meses	Caxneros	Machos	Cabras	Condors	Cabreros	Boyes terneros	ta nos
Genaro	63	227				6	27
Febrero	50	172				4	26
Marzo	44	150				4	
Abril	39	131				4	
Mayo	38	205					
Junio	37	230					
Julio	51	332	145	93		4	
Agosto	44	117	387			2	
Septiembre	52	193	304				
Octubre	61	202	554		5	3	2
Noviembre	41	157	385		15		16
Diciembre	65	289	323			6	24
	<u>585</u>	<u>2395</u>	<u>2095</u>	<u>93</u>	<u>20</u>	<u>20</u>	<u>1</u> <u>95</u>

Gràfic 21: Resum mensual del bestiar sacrificat a les carnisseries de la vila d'Igualada durant el 1816.

Font: ACAN, fons municipal d'Igualada

En el curs de les dues dècades posteriors, Anton Carles seguí vinculat al negoci de l'arrendament de les carnisseries municipals. El 1790, aconseguí l'adjudicació, en pública subhasta, del de les carnisseries del Castell de Sant Pere d'Odena, que va subarrendar a Joan Fàbregas, pagès.¹³⁴ Es convingué, també, que el tallador havia de rebre el vistiplau de l'ajuntament –i que se li pagarien 226,66 pessetes per aquesta feina–; que l'arrendatari abonaria, com de costum, “la paga coneguda dels regidors”; pagaria un quartà de forment per l'obra de l'Església; i es faria càrrec de les despeses de la resta del personal. El municipi li havia de cedir l'ús dels pesos i balances, tant de la carnisseries de la Bòfia, com de la del Castell.

El 1792 obtingué l'arrendament de les carnisseries i de l'herbatge de Piera.¹³⁵ En aquest contracte, Carles es va comprometre a proveir la vila de carn segons les condicions fixades en la taba.¹³⁶ Entre les mateixes, hi figurava també

134. ACAN, fons protocols notarial, notari Marià Cuyner, 14 de març de 1790, folis 103a-106r. En aquest contracte, adquirí els compromisos de tenir carn de boc (“crestat”) cada setmana, des del dissabte al matí al dijous al vespre, i carn de cabra, de primer de juny fins a Tots Sants, a les carnisseries de la Bòfia; de portar i vendre carn de boc i de cabra al Castell en el període assenyalat –de primer de juny a finals d'any– i en totes les festes de l'any; matar dos porcs (un per Tots Sants i l'altre per Nadal) de 60 lliures de pes i portar-los al Castell, i vendre'ls a preu de boc; vendre els menuts al preu d'una lliura de carn i, a la menuda, al mateix preu que a Igualada; matar bous i vaques quan convingués –donant la llengua al batlle–, així com anyells de 10 lliures carnisseries de pes.

135. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Mas i Torelló, Piera, 10 de gener de 1792, folis 31a-34r. Signaren el contracte Roc Mayol, Josep Orpí, Josep Serra i Joan Soler, regidors; Salvador Ferrer i Josep Masdela, diputats; Marià Cases, síndic procurador; Ignasi Codorniu, síndic personer, de la vila de Piera.

136. Subministrar carn de “moltó tarragoní y de crestó” –menys les “vigilias dels dias de dejuni y divendres, que en estos sols tingua abast carn de crestó...”– i vendre la de moltó a 1,2 ptes la lliura carnissera i la de boc a 0,9 ptes, i les seves “manudaires” a proporció del preu de la carn segons preu fixat pel mostassaf; matar carn de moltó cada setmana durant tota la Quaresma els dies que es pot menjar carn segons la Butlla de la Santa Creuada; matar un porc cada dissabte de, com a mínim, 45 lliures de pes, des de la vigília de Tot Sants a Reis, i vendre la seva carn a 1,33 ptes la lliura; matar cabres durant el mes d'octubre i vendre la carn a 0,66 ptes la lliura i també quedà autoritzat a vendre'n al temps de la sega, època que no podria matar bocs; matar anyells sempre que els regidors ho demanessin i vendre la carn al preu d'1,2 ptes la lliura; vendre els peus i els caps dels animals sacrificats (a excepció de les orelles que quedarien per a l'arrendatari) i les mocades (sang, freixura, budells...) a 2 ptes cadascuna; i a repartir el sagí equitativament entre els compradors de cansalada i vendre'l al mateix preu que aquesta...

L'obligació de donar una lliura de carn de moltó a cadascun dels membres de la Comunitat de Preveres de la vila per Pasqua i per Nadal; 16 lliures de la mateixa carn, als Trinitaris el dia de Sant Domènec. La qüestió dels fems generats pel bestiar es regulà amb molta cura en aquest conveni, atès que l'arrendatari es comprometé a tenir, com a mínim, 100 caps de bestiar als corrals de la vila –a més d'assumir obres de manteniment d'aquest– i donar els fems al comú, amb l'advertiment que si la quantitat lliurada era inferior a la prevista, n'hauria de comprar la part que calgués per completar-la. En relació amb l'aprofitament de les herbes, s'indicà que en el municipi només hi podrien pasturar moltons dels ramats de les carnisseries de la vila. Per tant, el bestiar de pèl en quedava exclòs. El veïns de Piera estaven subjectes a la prohibició de comprar carn de moltó, boc i cabra fora de la vila, a excepció del dia de la Mare de Déu d'Agost (festa major del poble) i els dies de bateig, enterrament, novena, esposalles, a condició de no poder revendre-la. Tanmateix, el veïnat quedà autoritzat a comprar lliurament (pel seu propi consum) un quart de porc i carn d'anyell i de bou. Finalment, l'arrendatari es va comprometre a fer matar el bestiar pels pastors adscrits a la carnisseries; a contractar el tallador i el pesador "a gust" dels regidors; a no vendre ni un cap de bestiar fora del poble; a matar els bous dels veïns (si s'esqueia) per la suma de 2,5 pessetes; i a vendre, com a màxim, 8 pells als veïns que ho demanessin al preu de mercat d'aquestes. La corporació municipal s'obligà a cedir-li l'ús de les taules, pesos, balances, etc. de les carnisseries, corrals i caseta del pastor. Es contemplà, a més, la possibilitat que el consell acordés imposar un recàrrec de 0,03 pessetes per lliura de carn venuda, l'import del qual, l'arrendatari l'hauria de liquidar mensualment.

Registre del cadastre de la casa d'Anton Carles,
al carrer Sant Jaume d'Igualada.

Font: ACAN, fons municipal d'Igualada, *Nuevo apeo de las casas tiendas y personales de la villa de Igualada y su termino [h]echo en el año de 1765, Real catast[ro]...*

N.º 117. Casa propia de Antonio
Carles, Curtidor, situada en la men-
cionada Calle nombrada de S.ⁿ Jaime,
considerada en ocho libras Barcelo-
nesas de alquiler al año, habitada
por el sobredicho Dueno, a quien
se le cargan quarenta y cinco rs. de
Arrendamiento correspond. perso-
nal mayor; en dicha Casa vive tam-
bien Raphael Valls Mancebo Cur-
tidor a quien se le cargan veinte
y cinco rs. por sus personas menores.
N.º 118. Casa propia de Raymundo
Francis Curtidor, situada en la mis-

E 30

Menús dels Menús del Bestiar de la
 Vila de Igualada per lo any 1816, do-
 nats per lo Mag^{ch} Ajuntament al que
 està encarregat de vendre'los, lo qual
 ningun ^{a modo} pot excedir de dit preu, baix per
 de 25 u g p. cada vegada que contraingui.

Moltó Arreglo a 5 Julio

	Quantos	
25 1/2 Per lo cap	22	21.
16 Per los quatre peus	16	16.
22 Per la freixura	22	22.
16 Per la sanch	16	13 1/2
<u>Per lo Menut 76 Quantos 72 1/2 cuartos son 168</u>		

Crestó

17 Per lo cap	17	14 1/2
14 Per los quatre peus	14	12
14 Per la freixura	14	12
12 Per la sanch	12	9
<u>Per lo Menut 57 Quantos 47 1/2 son 108 1/2</u>		

Igualada 31 Desembre de 1816.
 De orde del Mag^{ch} Ajuntament
 Joseph Mas y Tallets Sec^{re}

El 1794, Anton Carles tornà a aconseguir l'arrendament de les carnisseries d'Igualada per 2.666,66 pessetes, que havia de fer efectives en tres pagues al llarg de l'any.¹³⁷ L'arrendatari quedà obligat a proveir la vila de carn segons les condicions fixades en la subhasta. En concret, la carn de moltó blanc tarragoní (o segarrenc), de "vasava"¹³⁸ o de boc al mateix preu; de cabra, els mesos de juny i octubre; de bou, des de Tots Sants a Cap d'Any; d'anyell tarragoní negre, des de Pasqua fins al primer dia d'agost; matar dos bous novells les vigílies de Sant Bartomeu i de Corpus, vendre la seva carn a preu de "vasava" i donar el cap i els peus als Caputxins, "com és costum"; donar mig moltó blanc per Pasqua (de 10 lliures de pes) i un fetge a dits Caputxins, també "com és costum"; pagar a la Comunitat de Preveres 5,33 pessetes, en compliment del conveni existent; pagar 80 pessetes als Caputxins; 80, als Escolapis; i 26,66, als Agustins, també "com és costum". Es consignà, a més, que en les èpoques que no estigués obligat a matar, podria fer-ho i vendre carn de totes les espècies a un preu superior a l'establert en l'arrendament, però no per damunt dels vigents a les carnisseries d'Òdena i de Montbui. Si en els dies assenyalats mancava carn a les carnisseries es pagaria una multa, així com si venia carn "mortuina" o "infectada". La venda de carn procedent de bestiar mort en accident requeriria permís municipal. Es precisà, a més, que tota la carn venuda havia de ser pesada en unes romanès ben afinades.¹³⁹

Gràfic 22: Preus de taxa fixats per l'ajuntament d'Igualada per a la venda dels menús de la carn durant el 1816.

Foto: ACAN, fons municipal d'Igualada

137. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, 13 de desembre de 1793, folis 167a-174r. Signaren el contracte els regidors Nicolau Jule i Martí Ferrer Carles i, en aquesta ocasió, els avaladors de Carles van ser el seu germà, Bartomeu Carles, i Agustí Castelltort i Susanna

138. L'expressat mot de caràcter arcaic es refereix, sens dubte, a *baciva* (o *bassiva*), aplicat a les ovelles estèrils. Per tant, la grafia i fonètica emprada en aquest document s'ha de considerar com un localisme vigent a la Igualada de l'època.

139. Els preus fixats en la taba van ser: la carn de moltó, a 1,73 ptes la lliura carnissera; la d'anyell, a 1,4 ptes; la de boc, a 1,1 ptes; la de cabra, a 0,76 ptes; la de bou, a 0,73 ptes... El dels menús de moltó, boc, "vasava" i cabra seria equivalent al preu d'una lliura de carn de les respectives espècies, els de bou, a 4 ptes i els d'anyell a 0,66 ptes. En cas de matar porcs, el preu de venda seria lliure. El mes de juny i el comprès entre el 21 de setembre i el 20 d'octubre hauria d'oferir carn de cabra al preu taxat, i la resta de l'any podria vendre aquesta carn 0,03 ptes més cara per lliura. Finalment, s'establí que en cas d'aprovació de l'impost en curs de tramitació, l'arrendatari podria augmentar, proporcionalment, el preu de la carn.

Els regidors es reservaren, com era habitual, la facultat de nomenar el pesador i el “mirador” de les carns, el qual havia de garantir que eren “bonas y rebedoras...”. L’arrendatari quedà obligat a pagar 160 pessetes al pesador i 0,53 pessetes al “mirador”, cada vegada que fos requerit el seu servei. En canvi, s’establí que l’arrendatari podria contractar lliurement tres talladors (que els regidors podrien reprovar) pagant la seva feina i fent-se càrrec també del cost de transport del bestiar mort fins a les carnisseries. Els talladors haurien de romandre a les carnisseries des de les 4 de la nit fins a les 11 del matí i des de les 2 del migdia fins a les 6 de la tarda entre els mesos de maig i agost, i durant la resta de l’any, des de les 6 del matí a les 11 i des de les 2 del migdia a les 5 de la tarda. L’ajuntament es reservà, també, la contractació de pastors, i l’arrendatari havia de pagar al pastor i al rabadà dels moltons 384 pessetes anuals; i al de “vasavas” i bocs, 288 pessetes. Es regulà també la qüestió dels fems i de pastura del bestiar.¹⁴⁰ L’ajuntament cedí a l’arrendatari l’ús de totes les oficines, corrals, cases dels pastors, seca¹⁴¹ i carnisseria i quedà compromès a fer complir la normativa que prohibia als veïns entrar a la vila carn viva o morta –excepte les diades de Sant Bartomeu i del Sant Crist– i matar carn a casa seva. Per la seva banda, l’arrendatari acceptà les condicions de no arrendar, durant la durada del contracte, la carnisseria de cap poble a menys d’una hora de distància de la vila; vendre pells de moltó al preu corrent si algun veí la necessitava per malaltia; i tenir nou cabres de llet per vendre-la als malalts al preu de 0,53 pessetes el porró. Tanmateix, en el compliment d’aquest contracte hi hagué, segons sembla, alguna mena de desavinença.¹⁴²

140. L’arrendatari quedà obligat a tancar, totes les nits, els ramats al corral de la vila; els fems quedaven a favor del comú –que l’ajuntament havia venut a Miquel Franch, blanquer–, precisant-se que el ramat havia de comptar, almenys, amb 25 moltons i amb el nombre cabres, “vasavas” i bocs necessaris per cobrir el consum de la vila durant una setmana. També havia de notificar qualsevol entrada de bestiar als corrals de la vila, precisant d’on venia. L’expressat bestiar havia de pasturar “per lo terme de la dita vila...” i a les herbes de can Mateu, mentre no se “quitián” pel fet de finalitzar el contracte vigent; en temps de “pampolades”, podria fer-hi pasturar fins a un màxim de 300 caps; el ramat només podria constar de bestiar destinat al consum de la vila, i que de nit hauria de romandre tancat al corral, a no ser que alguna passa obligués a treure’l d’immediat. Els pastors només podrien tenir cura del bestiar de l’arrendador, a excepció de cabres de llet i cabrits de menys de tres mesos.

141. Mot arcaic amb el qual es designava un tros de terreny eixut i amb poc gruix de terra.

142. El nunci Josep Faulí, a instància d’Anton Carles, notificà a Ramon Perramon –pesador de l’ajuntament– que declarés el nombre de caps de bestiar de tota mena que s’havien matat durant el temps que durava l’arrendament. El requerit contestà que sempre que si li havia demanat havia notificat aquesta dada, i que així ho féu amb Carles el passat 31 d’octubre (ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 25 de novembre de 1794, sense foliar).

Inversions en compra de cases i trossos de terra

El negoci adober d’Anton Carles va generar, pel que sembla, guanys considerables al llarg de la segona meitat del set-cents, beneficis que, en part, van ser invertits en la compra, com hem vist, de l’adoberia de la Plana d’en Cornet, i també de cases i trossos de terra. El 19 de febrer de 1772, adquirí una casa de “ab dos portals obrint...” –un al carrer de Sant Jaume, també conegut popularment a l’època com a carrer “dels blanquers”,¹⁴³ i un altre al “carreró dit del Forn”–, que afrontava, a l’est, amb la casa pròpia del mateix Carles; a ponent, amb Martí Roca; a migdia, amb dit carrer; i a tramuntana, amb l’esmentat carreró. Els venedors van ser el blanquer Ramon Franch i la seva muller (Magdalena Castelltort) i el paraire Ramon Jordana i la seva dona (Magdalena Santias) per tal de lluir dos censals acreditats per la Comunitat de Preveres, que sumaven un capital de 1.066,66 pessetes i per pagar a Martí Morera, serrador, i a Joan Morera, “carromater”, part del preu “de aquelles dos naus o part de hostal...”. El preu de venda s’establí en 1.800 pessetes, que el comprador retingué per lluir dits censals i lliurar la part restant a Martí i a Joan Morera.¹⁴⁴ Pocs anys després, l’abril de 1778, aprofità l’oportunitat d’adquirir una altra casa, que limitava, a l’est, amb la casa comprada el 1772 i també tenia portals al carrer de Sant Jaume i al carreró del Forn. El venedor fou Joan Roca, comerciant de Guissona, i el preu de venda, de 5.866,66 pessetes.¹⁴⁵ Tanmateix, Anton Carles no tenia, en aquest moment, el producte líquid necessari per tancar aquesta operació, la qual cosa determinà la formalització d’un reconeixement de deute (“sens interès algun”) per l’expressat import a favor de Joan Roca, amb el compromís que seria amortitzat en diversos terminis en el curs de 1779.¹⁴⁶

143. Josep M. Torras i Ribé, *Curtidores y tenerías en Cataluña...*, op. cit., pàgs. 185.

144. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 19 de febrer de 1772, folis 65a-68a. El gener de 1777, Anton Carles lliurà al procurador de la Comunitat de Preveres de la vila 1.066,66 ptes per tal de lluir dits censals (ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 24 de gener de 1777, folis 59a-60r).

145. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Aulet, Igualada, 3 d’abril de 1778, folis 238a-240r.

146. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Aulet, Igualada, 3 d’abril de 1778, folis 242a-243r.

Paral·lelament, Anton Carles s'interessà per comprar alguns trossos de terra als voltants d'Igualada amb la intenció –molt generalitzada entre la classe propietària de la Igualada de l'època¹⁴⁷ d'obtenir la producció de cereals, oli i vi necessària per cobrir el consum domèstic. El febrer de 1772, comprà, en pública subhasta, una vinya d'1 jornal de bou, localitzada al terme de Montbui, partida Collet de Sant Genís, que limitava, a migdia, amb terra seva. El preu d'adjudicació va ser de 426,66 pessetes “no obstant de haver-hi molts compradors”, però Carles hagué d'assumir el cost de lluir un censal a càrrec dels venedors i de pagar cens a la comtessa de Plasència i el lluïsmo acreditat per la transacció.¹⁴⁸ El mateix mes de 1774, Antoni Mestre –capellà de la Reial Capella del Palau, de Barcelona–; Adjutori Mestre, courer de Calaf, i Teresa Mestre, veïna de Barcelona, vengueren a Anton Carles un peça de terra, part vinya i part erma, de 3 jornals de mula, localitzada al terme de Montbui, partida de Puiggrós, que limitava, al nord, amb el riu Anoia. El preu de venda es fixà en 1.000 pessetes, i el comprador quedà obligat a pagar un cens de 0,2 pessetes a la comtessa de Plasència.¹⁴⁹ El gener de 1776, adquirí el dret de lluir una vinya de 2 jornals de mula, ubicada al terme d'Òdena, partida Comes de Puigferrer, en exercir el dret de fadiga arran que els titulars del domini directe –el benefici de Corpore Christi, de l'església parroquial d'Igualada, i Gil Santacana i la seva muller– n'havien pactat la seva venda.¹⁵⁰ En aquesta mateixa època, l'abril de 1777, Anton i Josep Antoni Carles van comprar a Josep Cendra, paraire, dos trossos de terra: un de vinya i erm d'1,5 jornals de

147. Un cas típic és el de la família Torelló, que posseïa un total de 17,03 ha en diversos camps i vinyes al termes d'Òdena (trossos a les partides del Pla de la Torre, Clot de les Comes, Comes de Puigferrer i al pla, camp i feixa de la Massa), Montbui (trossos a les partides d'Els Prats, la Falconera i Rovira dels Prats) i Vilanova del Camí, tros a la partida de les Parellades. Vegeu: Pere Pascual i Domènech, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 2. Un estudi sobre la crisi de l'agricultura tradicional (1841-1930)*. Barcelona: Fundació Salvador Vives Casajuana, 2000, pàg. 60.

148. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Anton Melcion, Igualada, 19 de febrer de 1772, folis 43a-45r. Els venedors foren els cohereus de l'espardenyer Joan Martí; el frare Josep Martí, agustí; Francesc Morros i Martí, jove espardenyer; i Anton Morros i Martí, jove teixidor; i l'objectiu de la venda va ser el de lluir un censal acreditat pels doctors en drets Ramon Bergadà i Francesc Argullol, prevere.

149. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 19 de febrer de 1774, folis 67a-69r.

150. ACAN, fons comptadoria d'hipoteques, volum de 1776, notari Marià Cuyner, Igualada, 3 de febrer de 1776, folis 14r-15a. El comprador de dit domini, Francesc Melcion, signà àpoca conforme havia rebut de Carles 204 ptes per la seva cessió (notari Vicenç Aulet, 13 de febrer de 1776).

mula, terme de Vilanova, partida de l'Escut, i un altre d'erm d'1 junta de bous, també al terme de Vilanova, partida les Parellades. El preu es fixà en 533,33 pessetes.¹⁵¹ Uns anys després, aprofità l'oportunitat de comprar un altre tros de terra a la partida de les Comes de Puigferrer. L'operació tingué com a precedent un préstec de 866,66 pessetes “sens interès” a Anton Noguera, pagès d'Igualada, per comprar dita peça de 2 jornals de mula. Tot seguit, el comprador transferí a Carles el tros que acabava d'adquirir, amb la qual cosa l'esmentat deute quedà extingit.¹⁵² El setembre de 1785, per mediació de Francesc Carbonell, pagès i hostaler, adquirí la meitat de dos trossos de vinya que tenien una extensió d'1,5 jornals i de 0,75 jornals, ubicats també a la partida de les Comes de Puigferrer, terme d'Òdena. En l'expressada operació invertí 702,82 pessetes.¹⁵³

Les compres efectuades tenien per objecte consolidar i ampliar la propietat de terres i cases en determinats indrets, la qual cosa estigué relacionada amb vendes de propietats immobiliàries adquirides per circumstàncies diverses i disperses a altres llocs. Entre aquestes operacions, tenim la venda (el 1777) d'una vinya de dos jornals de mula per 266,66 pessetes, “per expedició de alguns negocis...”, a Josep Cendra, paraire, localitzada al terme d'Òdena, partida Serarols.¹⁵⁴ Els diversos crèdits que Anton i Josep Antoni Carles havien atorgat a Mateu i Antoni Llandó, pare i fill, sabaters, van determinar que els deutors saldessin el deute (el 1785) amb la venda, a carta de gràcia, d'un tros de terra vinya a ban-

151. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 12 d'abril de 1777, folis 138a-140r. El mateix dia, Fel·lix Macià Tona i Roca -botiguer d'Igualada, procurador de Maria Elena de Lanuza i Boxadors, comtessa de Plasència i baronessa de Montbuisignà àpoca als compradors conforme havien pagat 120 ptes en concepte de lluïsmo per la transacció d'ambdós trossos de terra (notari Francesc Melcion, Igualada, 12 d'abril de 1777, folis 140r-141r).

152. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 17 de setembre de 1787, folis 271a-272r.

153. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, 17 de setembre de 1785, folis 431a-434r. El venedor va ser el blanquer Jeroni Franch, i el comprador pagà 1.066,66 ptes pel primer tros i 659,01 pel segon. Per tant, Anton Carles quedà compromès, en principi, a pagar al comprador 862,82 ptes per la cessió de la meitat de dits trossos, però finalment Carbonell s'avingué a fer-li un descompte de 160 ptes, 93,33 en concepte de drets de pas i 66,66 més per compensar-li que s'havia quedat terra de pitjor qualitat. D'altra banda, per efecte d'aquesta compra, Carles quedà obligat a abonar 6 diners anuals a un benefici eclesialístic.

154. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 12 d'abril de 1777, folis 134a-137a. El predi va ser comprat a Isabel Macià i Padrell, vídua (notari Vicenç Aulet, Igualada, 22 de febrer de 1776), i estava sota domini del monestir de Sant Benet de Bages.

cals, partida Boxina, terme de Solsona de 3 quartans de sembradura. El preu de venda s'establí en 851,54 pessetes, 798,74 de les quals els Carles les retingueren per cobrar els esmentats deutes.¹⁵⁵ El 1793, Anton i Josep Antoni Carles van vendre aquest tros de terra, que “no podem cuydar, conrear, ni cultivar...”, a Josep Jordana, estanyer de Solsona, pel preu de 808,88 pessetes.¹⁵⁶ Les inversions en la compra de cases i terres (i en la de l'adoberia) obligaren Anton Carles a recórrer al crèdit, com a mínim, una vegada durant aquests anys. Es tracta d'un censal de 680 pessetes de capital atorgat per la Comunitat de Preveres d'Igualada i que va ser lluit el 1793.¹⁵⁷

155. ACAN, fons registre d'hipoteques, notari Vicenç Aulet, Igualada, 24 de novembre de 1785 (escriptura passada pel notari Josep Ceriola, Solsona, 24 d'octubre de 1785). En concret, els Carles acreditaven dels venedors: 478,08 ptes, per un debitori (escripturat per Vicenç Aulet, Igualada, 28 de maig de 1781); 266,66 ptes, rebudes en escriptura privada (atorgada també el 28 de maig de 1781); i 55,04 ptes, per despeses fetes en representació seva a la Junta de Comerç.

156. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 4 de maig de 1793, folis 215a-219a.

157. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 18 de març de 1793, folis 111a-112r. L'expressat censal va ser creat el 19 d'agost de 1760, i l'escripturà el notari igualadí Vicenç Aulet.

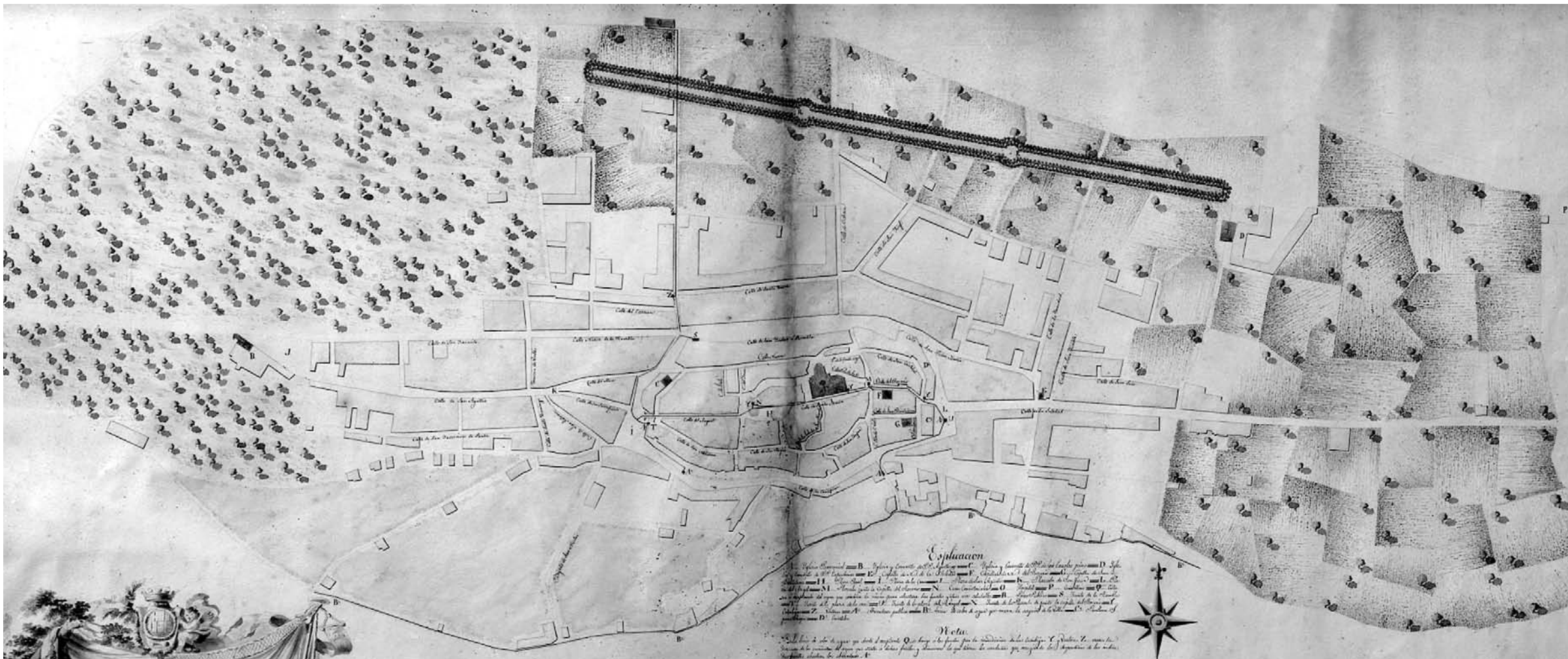
L'arrendament del cobrament de drets feudals i l'especulació en restabliments de terrenys

És conegut que l'arrendament del cobrament de drets feudals era una pràctica molt estesa a la Catalunya del segle XVIII i una font important d'acumulació de capital per a una constel·lació de menestrals, negociants i comerciants dedicats a aquest negoci.¹⁵⁸ Pel que sabem, Anton Carles es dedicà, eventualment, a aquesta activitat. El 1771, juntament amb el ferrer igualadí Francesc Ribera, obtingueren el contracte per cobrar, durant el termini de quatre anys, tots els delmes i censos –a excepció de terços i lluïsmes– acreditats pel monestir de Montserrat, dels termes de Sant Pere d'Òdena, Castellfollit del Boix i Esgarriades. El preu de dit arrendament s'establí en 3.800 pessetes durant tot el quadrienni, a pagar de manera fraccionada mitjançant tres terminis anuals: per la Mare de Déu d'Agost, per Nadal i per Pasqua.¹⁵⁹ En els anys posteriors, no tenim constància que Anton Carles tornés a formalitzar altres arrendaments, però el 1793 actuà d'avalador de Pere Urgell, pagès de Montmaneu, que “junt ab qualsevols altres personas y a solas...” arrendà, per quatre anys, la recaptació de delmes, tasques, parts de fruits, etc. acreditats per Gaietà M. de Santcliment, marquès de Rubí, baró de Llinars, Talavera i Pavia, pel preu de 25.600 pessetes tot el quadrienni.¹⁶⁰

158. Vegeu: Pierre Vilar, *Catalunya dins l'Espanya moderna. 3. Les transformacions agràries del segle XVIII català*. Barcelona, Edicions 62, 1965, pp. 485-549.

159. ACAN, fons registre d'hipoteques, notari Vicenç Aulet, Igualada, 23 de febrer de 1771 (escriptura dels notari Joan Civil, Esparreguera, 2 de febrer de 1771). En nom de l'abat, signà l'arrendament el monjo Josep Freixes, i els arrendataris quedaren obligats, a més, a pagar 66,66 ptes anuals per misses a Sant Jaume.

160. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, 6 de juliol de 1793, folis 261a-263a. Per tal de signar el contracte d'aquest arrendament, Carles i Urgell atorgaren poders al doctor en drets Josep Urgell, de Barcelona, germà de l'esmentat Pere.

Gràfic 23: Plànol de la vila d'Igualada on s'aprecia l'avanç que havia assolit el procés d'urbanització el 1834.

Font: Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, arxiu fotogràfic

Un altre dels negocis d'Anton Carles fou el de l'adquisició de terrenys als ravals de la vila, que després restablí amb el propòsit d'obtenir plusvàlues d'aquestes transaccions. L'intens creixement demogràfic que experimentà la vila al llarg del segle XVIII comportà una notable expansió de l'espai urbanitzat (vegeu el gràfic 23) i, per tant, un increment de la demanda de solars per edificar, que ofería bones expectatives de lucre.¹⁶¹ Una d'aquestes operacions la realitzà mitjançant l'adquisició, en establiment (el febrer de 1758), a Josepa de Padró i Argullol i al seu fill Ramon Ignasi¹⁶² d'un tros de terra de 65 pams d'amplada i, de llargada, fins al camí de l'Horta Vella, a la partida dita Camp de la Creu del Portal de Soldevila, que limitava, a l'est, amb terra de Marià Castelltort, blanquer; a migdia, amb Josep Valls, també blanquer, mitjançant dit camí; a ponent, amb Josep Franch, així mateix blanquer; i a tramuntana, "part ab lo àmbit o plasa que mèdia entre la dita pessa de terra y la muralla de la present vila...". El cens s'establí en 10,98 pessetes, i l'entrada, en un gall d'indi.¹⁶³

Posteriorment, l'octubre de 1773, formalitzà un altre establiment amb Liberata de Padró i de Vilosa i el seu fill Anton Marià, que comprenia tres peces de terra a l'indret de l'Aragall de la Soledat: 1r) un tros de terra campa per construir-hi "casa, o casas, pallissa, o pallissas, o altre qualsevol edifici...", ubicat al camí que anava del portal de Custiol al molí de l'Abadia, de 91 pams d'amplada "a la part de dit camí" i de fondo vers tramuntana, 240 a la banda de llevant i 340 a la de ponent, "fins a la tanca de las casas que allí són...", que limitava, a l'est, amb Miquel Franch, blanquer; a migdia, amb el camí del molí de l'Abadia; a ponent, amb terra dels Padró; i a tramuntana, amb dit Miquel Franch; 2n) un altre tros de 30 pams d'amplada i 80 de fondària, localitzat a ponent de l'anterior, que afrontava, a l'est, amb l'Aragall de la Soledat; a ponent, amb Miquel Franch; i a tramuntana, amb terra dels Padró; i 3r) un altre de la mateixa extensió situat a migdia de l'anterior i que limitava, a l'est, amb Miquel Franch; a migdia i a ponent, amb terra dels

161. Cf. Joan Mercader, *La ciutat d'Igualada*. Barcelona: Barcino, 1953, pp. 41-63 i 84-85.

162. Josep M. Torras i Ribé, *Evolució social i econòmica d'una família catalana de l'antic règim. Els Padró d'Igualada (1642-1862)*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, 1876, pp. 117-121, indicà que a partir de mitjan segle XVIII, aquesta família s'orientà, decididament, vers la cessió de terres en contractes d'establiment i de rabassa morta, i que les rendes obtingudes d'aquest establiments esdevingueren una font d'ingressos bàsica, sinó la més important, dels Padró durant la segona meitat del set-cents.

163. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 18 de febrer de 1758, sense foliar.

Padró; i a tramuntana "ab la dita tanca de las casas que allí són...". El cens a pagar es fixà en 27,28 pessetes, i l'entrada consistí en un parell de perdius.¹⁶⁴

El juny de 1775, cedí en restabliment part del terreny del portal de Soldevila a Josep Llopart, semoler. Es tracta d'un tros de 30 pams d'amplada i 80 de fondària, que limitava, a l'est, amb la resta de terra adquirida per Carles; a migdia, amb terra de Marià Sentias, blanquer; a tramuntana, amb propietat de Joan Martí, baster. El cens a pagar per la cessió s'establí en 6,98 pessetes i l'entrada, en dos pollastres.¹⁶⁵ Un parell de mesos després, restablí a dit semoler un altre tros de 40 pams d'amplada i 80 de llargada a la mateixa partida del Portal de Soldevila, que limitava, a l'est, amb Josep Gavarró, pagès; a migdia, amb terra de l'establidor; i a tramuntana, part amb Gavarró i part amb Josep Martí, baster; i un passadís de 3 pams d'amplada i 82 de llargada, que afrontava, a l'est, part amb terra romanent, part amb Josep Barral i Joan Ciurana, paraires i part amb el mateix adquiridor; i a ponent i a tramuntana, amb l'adquiridor. En aquesta ocasió, el cens s'establí en 10,18 pessetes, i l'entrada, també en dos pollastres.¹⁶⁶ Una vegada efectuades aquestes cessions, Anton Carles aconseguí que Liberata de Padró i el seu fill l'exoneressin del pagament del cens de 27,28 pessetes que s'havia compromès a pagar-los per l'establiment d'aquesta terra el 1773 a canvi de cedir-los el cobrament de les 17,2 pessetes acreditades dels dos restabliments efectuats a favor del semoler Llopart.¹⁶⁷ El tercer d'aquests terrenys, Anton Carles el vengué pocs anys després (el 1779) a Josep Gavarró, pagès, per 122 pessetes.¹⁶⁸

164. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 2 d'octubre de 1773, folis 295a-298r. En les condicions d'aquesta cessió s'hi consigna que l'emfiteuta no podria edificar el "primer tros de terra des del sobredit camí fins a cent-vuytanta palms vers tramuntana...", i que només podria aprofitar aquest terreny per "heres per bàtrer grans...". Posteriorment, Anton Carles permutà amb el també blanquer, Miquel Franch Castelltort, un d'aquests trossos, concretament el de 30 pams d'amplada i 80 de llargada que limitava amb l'Aragall de la Soledat per un terreny d'identiques dimensions, ubicat entre "la tanca de las casas..." i el camí del molí de l'Abadia (AHCA, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 27 de maig de 1779, folis 103a-106a).

165. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 17 de juny de 1775, folis 184a-187a.

166. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 29 d'agost de 1775, folis 239a-242r.

167. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Aulet, Igualada, 3 de juny de 1777, folis 25a-26r i 7 de juliol de 1777, folis 27a-28r.

168. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Melcion, Igualada, 30 de maig de 1779, folis 107a-110a. El tros (de 30 pams d'amplada i 80 de llargada) anava des de la tanca de les cases fins al de Miquel Franch, i limitava, a l'est i a migdia, amb Franch i, a ponent i a tramuntana, amb terra del mateix comprador.

Una altra operació semblant la formalitzà l'abril de 1790, quan Anton Carles adquirí en establiment a Joan Planas i Josep Jover, fabricants de draps, un tros de terra campa localitzada a la Plana de la Soledat –que havia format part d'un terreny de majors dimensions, propietat de Liberata de Padró i de Vilosa–;¹⁶⁹ que tenia una extensió, de migdia a tramuntana, d'uns 300 pams de llargada i que limitava, a l'est, amb trossos cedits a Bartomeu Carles i a Joan Malvehí, blanquers; a migdia, amb el camí de l'Horta Vella; a ponent, amb l'Aragall de la Soledat; i a tramuntana, amb terra que va romandre en poder dels establidors. El cens es fixà en 150 pessetes (amb la possibilitat de lluir-lo en un termini de sis anys) i l'entrada, en 133,33 pessetes.¹⁷⁰ L'adquisició no tenia altra finalitat que fragmentar el terreny i cedir-lo, dividit en parcelles, mitjançant una venda o un subestabliment “per lo fi de construir o edificar casa, o altre qualsevol edifici...”. En el curs de 1792, formalitzà diversos subestabliments a favor de Valentí Riba, pagès de Vilanova;¹⁷¹ de Jacint i Hipòlit Trullàs, blanquers;¹⁷² de Joan Lafarga i Sabater;¹⁷³ i de Francesc Miquel, també blanquer.¹⁷⁴ Tanmateix, mitjançant aquesta sèrie de cessions, Anton Carles no va transferir tota la terra que adquirí de Planas i Jover, sinó que en va conservar una part. El producte de les pensions cobrades dels Trullàs, Lafarga i Miquel va servir a Anton i a Josep Antoni Carles per efectuar una fundació dedicada a la celebració a la parròquia de Santa Maria de tres aniversaris cada any (“ab nocturno y laudes, toch de quatre campanas”) en memòria de Josepa Alemany, la seva nora i muller, respectivament. El cost anual d'aquestes funcions era de 60,85 pessetes, i el seu pagament quedà garantit amb l'import de dits censos, que sumava 62,74 pessetes.¹⁷⁵

169. L'octubre de 1781, Liberata de Padró i de Vilosa vengué aquest terreny (d'1 jornal de mula d'extensió) per 3.333,33 ptes i es precisà que limitava, a l'est, amb terra dels Padró; a migdia, amb el camí de l'Horta Vella; a ponent, amb l'Aragall “que allí és...”; i a tramuntana, part amb les eixides de les cases de Joan Malvehí (blanquer), de Miquel Amigó (paraire), amb una petita porció de terra dels Padró; de Joan Clusells (blanquer), de Tomàs Mussons (pagès) i de Pere Jornet, paraire (ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 30 d'octubre de 1781, sense foliar).

170. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 22 d'abril de 1790, folis 191a-195r.

171. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 30 de gener de 1792, folis 23a-29a.

172. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 29 de febrer de 1792, folis 65a-70r.

173. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 2 de març de 1792, folis 75a-80r.

174. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Cuyner, Igualada, 4 de març de 1792, folis 81a-86r.

175. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, Igualada, 8 de desembre de 1796, folis 292a-294r.

Una altra porció d'aquest terreny (un dels trossos que encara quedava en mans dels Carles) de 60 pams d'amplada i 184 de llargada va ser cedida en emfiteusi per Josep Antoni i Domènec Carles, pare i fill, a Josep Riera (administrador de Rendes) força anys més tard. L'esmentada operació tingué lloc el juny de 1813 i es precisa que limitava, a l'est, amb Salvador i Jaume Sabater, blanquers; a migdia, amb l'adoberia d'Antoni Franch, “mediant un camí per el qual se va de esta vila a la Horta Vella...”; a ponent, amb l'Aragall de la Soledat; i a tramuntana, amb la casa de dit Franch. Es pactà que Riera pagaria un cens de 74,98 pessetes a Josep Francolí, blanquer, que havia adquirit el domini que tenien Planas i Jover sobre les terres d'aquesta contrada i una entrada consistent en “dos parells de perdius bonas y rebedoras”.¹⁷⁶ Finalment, el 1819 Josep Antoni i Domènec –en uns anys de dificultats econòmiques familiars extremes, com veurem– “a fi de atendre a la expedició de sos negocis”, van vendre a Marià i Josep Padró i Morros, pare i fill, blanquers, un altre tros de terra en aquesta contrada (de 80 pams d'amplada i 180 de llargada), que limitava, a l'est, amb els blanquers Salvador i Ramon Sabater; a migdia, amb Antoni Franch i Estalella, mitjançant el camí de l'Horta Vella; a ponent, amb l'Aragall de la Soledat; i a tramuntana, amb la casa d'Antoni Franch. El preu de venda va ser de 800 pessetes.¹⁷⁷ En definitiva, a través d'aquests successius subestabliments i venda, els Carles cobriren, amb escreix, el preu del cens i de l'entrada que s'havien compromès a pagar per disposar de dits terrenys, i encara els quedà terra sobrera (vegeu la taula 3). Segons podrem veure més endavant, a mitjan segle XIX, la família posseïa, en aquest indret, una era i un paller que havien format part del terreny comprès en dit establiment. Va ser, doncs, un negoci força rendible.

176. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Ferrer i Vilalta, Igualada, 10 de juny de 1813, sense foliar.

177. ACAN, fons protocols notariais, notari, Josep Mas i Torelló, Igualada, 1 de maig de 1819, foli 322a-r.

Taula 3: Restabliments i vendes de terra efectuades per Anton i Josep Antoni Carles del terreny adquirit el 1790 a la Plana de la Soledat.

Restabliments a (*)	Amplada (en pams)		Import pensió (en ptes)
30-I-1792 Valentí Riba	125	Limita, a l'est, amb Bartomeu Carles; a ponent, amb l'Aragall de la Soledat; a migdia amb terra dels atorgants; i a tramuntana, amb Marià Bernadas, pvre.	80,93
29-II-1792 Jacint i Hipòlit Trullàs	50	Limita, a l'est, amb Bartomeu Carles; a migdia, amb el camí del molí de l'Abadia; a ponent, amb terra dels Carles; i, a tramuntana, amb Valentí Riba	31,65
2-III-1792 Joan Lafarga	25	Limita, a l'est, amb Jacint i Hipòlit	15,81
4-III-1792 Francesc Miquel	25	Limita a l'est, amb Joan Lafarga	15,81
10-VI-1813 Josep Riera	60	Limita, a l'est, amb Salvador i Jaume Sabater; a migdia, amb l'adoberia d'Antoni Franch, "mediant un camí per el qual se va [...] a la Horta Vella..."; a ponent, amb l'Aragall de la Soledat; i a tramuntana, amb la casa de dit Franch	74,98
			219,8
Venda a			Import venda (en ptes)
1-V-1819 Marià i Josep Padró	80	Limita, a l'est, amb Salvador i Ramon Sabater	800,00

(*) En tots els casos es pactà la possibilitat de lluir l'establiment (capitalitzant la pensió al 3%) en el termini dels primers quatre anys d'haver-se formalitzat aquest, i tots els emfiteutes adquiriren el compromís de pagar la meitat del cens als anteriors titulars, els fabricants Planas i Jover, del domini eminent.

Font: ACAN, fons protocols notarials, notari Marià Cuyner, 30 de gener de 1792, folis 23a-29a, l'entrada s'establí en 60 ptes; notari Marià Cuyner, Igualada, 29 de febrer de 1792, folis 65a-70r, l'entrada va ser de 40 ptes; notari Marià Cuyner, Igualada, 2 de març de 1792, folis 75a-80r, l'entrada va ser de 20 ptes; notari Marià Cuyner, Igualada, 4 de març de 1792, folis 81a-86r, l'entrada va ser de 20 ptes; notari Josep Anton Ferrer i Vilalta, Igualada, 10 de juny de 1813, sense foliar; i notari, Josep Mas i Torelló, Igualada, 1 de maig de 1819, foli 322a-r.

1.3.2 La fallida en el context de la crisi de l'Antic Règim

L'empresa adobera i els altres negocis de la família van experimentar una sostinguda expansió al llarg de la segona meitat del set-cents i aquesta pauta es trencà a partir de finals de segle, quan el país es veié immers en l'espiral bèl·lica –guerra contra la Convenció (o Guerra Gran), successives guerres amb els britànics acompanyades del bloqueig del comerç colonial– que culminen amb el fet que el país es convertís en escenari de les guerres napoleòniques (Guerra del Francès).¹⁷⁸ La crisi afectà, de manera generalitzada, els adobers igualadins i, segons sembla, tant la producció local de sola com la de cordovà s'enfonsà a partir de la darrera dècada del segle XVIII.¹⁷⁹ En aquest context, els primers símptomes de desequilibri econòmic es posaren de manifest el juliol de 1798, quan Anton, Josep Antoni i Domènec Carles van crear un censal de 13.333,33 pessetes a favor de la Universitat de Cervera (que acreditaria una pensió anual de 400 pessetes). Es pactà que la seva amortització i el pagament de pensions "no podrà efectuarse con vales reales" i que un retard de tres anys en l'abonament del cens podria donar lloc a l'execució de les garanties. El préstec va ser avalat per Bartomeu Carles i Franch i Jeroni Pujadas, blanquers, i quedà garantit amb sengles hipoteques sobre la casa pairal de la família del carrer de Sant Jaume; l'adoberia de la Plana d'en Cornet, els seus aparells i terra annexa; i un tros de terra (de 7 jornals), dit la Cabana, ubicat al terme d'Òdena.¹⁸⁰

Paral·lelament, les creixents necessitats de liquiditat els portaren a alienar diferents immobles, que havien estat construïts en el terreny adquirit en establiment a Ramon Ignasi de Padró el 1758. L'abril de 1801, Anton, Josep Antoni i Domènec Carles van vendre a Anton Llucià, mestre blanquer, una casa amb dos portals (a tramuntana i a migdia) ubicada a la plaça dita de l'Àngel i el terreny del darrera "fins a trobar el carrer que [...] se faci...", que limitava, a l'est, amb Bartomeu Carles; a migdia i a ponent, amb terreny que els era propi; i a tramuntana, amb la dita plaça. El preu s'establí en 2.933,33 pessetes.¹⁸¹ Unes setmanes després, vengueren a Joan Ferrer, també mestre blanquer, una altra casa (també amb portals a tramuntana i a migdia) a la plaça dita de l'Àngel, que limitava, a

178. Josep Fontana, *La fi de l'Antic Règim i la industrialització (1787-1868)*. Barcelona: Edicions 62, 1998 (volum cinquè de la Història de Catalunya dirigida per Pierre Vilar, publicada el 1988), pp. 123-181.

179. J. M. Torras i Ribé, *Curtidores y tenerías en Cataluña...*, op. cit., pp. 200-202.

180. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum de 1798, Francesc Raurés, 25 de juliol de 1798, folis 166a-167a (operació escripturada pel notari Marià Copons, Cervera, 11 de juliol de 1798).

181. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Anton Melcion, 20 de juny de 1801, folis 109a-110r.

l'est, amb la de Ramon Llucià; a migdia, amb un estenedor (que arriba fins al camí de l'Horta Vella); a ponent, amb Lluís Mur; i a tramuntana, amb la dita plaça i carrer que anava al portal de Custiol. El preu d'aquesta transacció va ser de 1.866,66 pessetes.¹⁸² El mes següent (5 d'agost), van alienar, a favor de Marià Padró, mestre blanquer, un tros de terra, part vinya i part erma (de 2,5 jornals de mula), localitzada al terme de Vilanova del Camí, partida Vall de l'Escut, comprada el 1777. Els venedors es reservaren les collites de gra i de vi de l'any, i el preu de venda s'establí en 1.666,66 pessetes.¹⁸³

L'endeutament d'aquests blanquers s'incrementà el setembre de 1802 arran que les necessitats de finançament els obligaren a formalitzar un altre censal. En aquesta ocasió, de 5.600 pessetes rebudes de la Comunitat de Preveres de la vila –amb pacte de redimir-lo en dues pagues de 2.800 pessetes cadascuna–, que acreditava una pensió anual de 168 pessetes. El crèdit va ser avalat per Bartomeu Carles Franch i Francesc Anton Carles Cirera, pare i fill, i per Josep i Anton Biosca, pare i fill, fusters, i quedà garantit amb una hipoteca (amb venda a carta de gràcia) sobre una casa del carrer Sant Jaume, que limitava, a l'est, amb una altra propietat de la família i, a migdia, amb dit carrer, que els creditors podien executar si es produïa un retard en el pagament de dues o més pensions.¹⁸⁴ El febrer de l'any següent (1803), els Carles hagueren de respondre a la demanda de cobrament formulada d'"un vale" per import de 5.333,33 pessetes, que havien signat l'octubre de 1799 i convingut (verbalment) que seria amortitzat en el termini de quatre anys. La demanda donà lloc a l'inici d'un litigi a la Reial Audiència i acabà amb la formalització d'un debitori per idèntic import, que Anton, Josep Antoni i Domènec es comprometeren a amortitzar en quatre anys, a raó de 1.333,33 pessetes anuals.¹⁸⁵ En aquesta època se seguia a l'Audiència una altra causa contra els Carles promoguda per Isabel Claramunt, vídua d'Ermenter Morros, blanquer d'Igualada, després que l'alcalde major de la vila hagués condemnat els deutors a pagar 1.866,66 pessetes –"valor de una partida de sola, que ésta los vengué..." el setembre de 1803– a tres mesos vista i a abonar a la creditora, mentrestant, un interès del 6 %. El contenciós acabà amb un conveni entre les parts, en virtut del qual, els Carles es comprometeren a lliurar a la dita vídua 2.245,33 pessetes

182. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Anton Melcion, Igualada, 13 de juliol de 1801, folis 133a-134r.

183. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Anton Melcion, Igualada, 5 d'agost de 1801, folis 147a-148r.

184. ACAN, fons protocols notariais, notari Martí Puigdollers, Igualada, 8 de setembre de 1802, folis 221a-224a. Es tracta de la casa comprada a J. Roca el 1778.

185. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, Igualada, 24 de febrer de 1803, folis 31a-33a.

(per al principal del deute i els interessos), en dos terminis, al llarg dels dos anys següents.¹⁸⁶ Per acabar, el febrer de 1805, Joan Castells, comerciant, es veié forçat a protestar una lletra datada a Barcelona el gener d'aquest any, girada per Joan Galovardes a càrrec d'Anton i Josep Antoni Carles per import de 3.787,62 pessetes. Els lliurats manifestaren que no podien pagar l'efecte "con motivo de no hallarse con dinero..."¹⁸⁷

La necessitat de tancar pèrdues i de pagar les creixents càrregues financeres dels deutes forçà els Carles a seguir venent elements del seu patrimoni immobiliari. El febrer de 1805, vengueren a Jeroni Feliu, tintorer, un tros de terra vinya amb algunes oliveres de 4 jornals de mula (que formava part d'una major extensió), localitzada al terme d'Òdena, partida de les Comes de Puigferrer, gravada amb un cens de 0,13 pessetes acreditat per l'obtentor del benefici de Corpore Chistri de la parròquia de Santa Maria. Els venedors es reservaren "la cullita pendent del blat..." i el preu de venda s'establí en 1.333,33 pessetes.¹⁸⁸ El desgavell del negoci adober de la família era, doncs, sens dubte considerable. El febrer de 1806, possiblement pel tal de fer front amb la celeritat requerida a l'escomesa dels creditors, Anton, Josep Antoni i Domènec Carles s'atorguen poders els uns als altres per cobrar, vendre, arrendar, "pedir y sacar de la tabla de cambio y comunes depósitos de la ciudad de Bar[celo]na...", concordar amb deutors i creditors, traficar amb lletres de canvi...¹⁸⁹ I van seguir venent patrimoni per fer front a la pressió dels creditors. Per pagar a Francesc Ricart, Josep Costa i Francesc Giral, blanquers i veïns de Barcelona, a compte de les 4.053,33 pessetes "que los debem" –en compliment del val suara esmentat de 5.333,33 pessetes esdevingut debitori al 6%–, el 15 de febrer de 1807 van vendre a Jaume Roca i Viñals, del Mas de la Pedrissa, un tros de vinya i oliveres de 3 jornals de mula, localitzat al terme d'Òdena, partida de les Comes de Puigferrer, per la suma de 2.666,66 pessetes.¹⁹⁰

186. ACAN, fons protocols notariais, notari Martí Puigdollers, Igualada, 18 de juny de 1805, folis 206a-207r.

187. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, Igualada, 3 de febrer de 1805, foli 13a-r.

188. ACAN, fons protocols notariais, notari Agustí Viladés, 19 de febrer de 1805, folis 22a-23r. Tot seguit, Domènec Carles, prevere, obtentor del benefici Corpore-Christi, cobrà 400 ptes de Jeroni Feliu en concepte de lluisme (notari Agustí Viladés, 19 de febrer de 1805, folis 24a-r). Part d'aquesta terra va ser comprada el 1778.

189. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Ferrer, Igualada, 15 de gener de 1806, folis 19a-22r.

És possible que l'esclat de la guerra proporcionés, a partir de juny de 1808, un respir a Anton Carles, al seu fill i al seu nét, perquè el desgavell en què s'enfonsà el país probablement comportà que les demandes dels seus creditors resultessin conjunturalment impracticables o inefectives. Tanmateix, una vegada normalitzada la situació, a partir de 1814 s'hagueren d'enfrontar de nou a les reclamacions dels deutes subsistents i, particularment, a l'elevat censal acreditat per la Universitat de Cervera. L'abril de 1816, van vendre per 1.600 pessetes a Ignasi Trilla, metge natural de Cervera i veí d'Igualada, un terreny (de 50 pams d'amplada i 100 de llargada), on hi havia una pallissa, localitzat darrera la Soledat, al lloc denominat Eres dels Blanquers, que limitava, a migdia, amb el "carrer que allí se forma y a la altre part del carrer continua lo terreno propi y que fan servir de era de bàtrer grans...", i a ponent, amb un terreny que aquest dia vengueren a Ramon Noguera, calderer. Es pactà que el comprador retindria 1.066,66 pessetes per lluir una part del censal acreditat per la Universitat de Cervera abans esmentat.¹⁹¹ Els administradors de dita Universitat no acceptaren aquesta amortització parcial, per la qual cosa, els venedors i el comprador acordaren (el juny) crear un censal de 1.066,66 pessetes a càrrec de Trilla, que havia de proporcionar als Carles una pensió anual de 32 pessetes.¹⁹² El mateix dia, també amb el propòsit de coadjuvar a reduir l'import de dit censal, els Carles vengueren a Ramon Noguera, calderer, un terreny de 25 pams d'amplada i 100 de llargada, situat al mateix indret, a ponent de l'anterior. El preu de venda s'establí en 800 pessetes, 533,33 de les quals el comprador les retingué (infructuosament) per amortitzar part del censal acreditat per la Universitat de Cervera i lliurar als venedors les 266,66 restants en metàl·lic.¹⁹³

190. ACAN, fons protocols notarial, notari Martí Puigdollers, Igualada, 15 de febrer de 1807, folis 53a-55a. El comprador hagué d'assumir el pagament del delme al duc de Medinaceli i de primícia al rector de la parròquia d'Òdena. L'esmentada vinya havia estat adquirida l'agost de 1781 per Anton Carles en pública subhasta per 2.000 ptes a la vídua Maria Santacana, de la qual acreditava 1.360 ptes. Per efecte d'aquest tràmit, dit deute quedà cancel·lat; la venedora va rebre 506,66 ptes, que ordenà que quedessin dipositades a l'arxiu de la Comunitat de Preveres de la vila; i les 133,33 restants es van emprar en sufragar les despeses i comissions inherents a la subhasta (AHCA, fons protocols notarial, notari Marià Cuyner, Igualada, 5 d'agost de 1781, folis 170a-176r).

191. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 16 d'abril de 1816, folis 225a-226r. L'expressat terreny formava part d'un tros de terra adquirit en establiment a Liberata de Padró, el 1773, que va ser redimit el 1777.

192. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 25 de juny de 1816, folis 385a-386r.

193. ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 16 d'abril de 1816, folis 223a-224r.

1.3.3 Les vicissituds del cabaler Bartomeu Carles i Franch, també blanquer

El mateix dia que es casà el seu germà, Josep Antoni (el 21 de novembre de 1772), ho féu Bartomeu Carles i Franch, també "jove blanquer", amb Maria Agnès Cirera, veïna de Montbui i filla de Bonaventura, teixidor de lli, i de Rosa Llanes.¹⁹⁴ Aquests cònjuges van tenir onze fills, però set d'ells, com a mínim, van morir en néixer o a la infantesa (vegeu el gràfic 3 i l'apèndix 1). Tenim notícia que Francesc Anton es convertí en l'hereu, i sabem que una de les filles, Maria Antònia, es casà, quedà vídua, i va contreure un segon matrimoni.¹⁹⁵ Maria Agnès Cirera va morir relativament jove (als 55 anys) i fou enterrada el 17 de maig de 1801.¹⁹⁶ Bartomeu es casà, en segones núpcies, amb Agnès Jaumeandreu (de Manresa),¹⁹⁷ i el seu òbit tingué lloc el 1815. Va ser enterrat el 10 de març de dit any.¹⁹⁸

En el moment del seu primer casament, Bartomeu va rebre del seu pare una llegítima de 1.066,66 pessetes lliures (en "cabals y efectes") i una casa a la Plaça de l'Àngel, "cerca [...] dels Pavellons" a condició que assumís un censal de 466,66 pessetes de capital i 14 de pensió acreditat per Jaume Roca, prevere beneficiat de

194. API, *Libro Matrimonios de Diciem[bre] 1726 a fin de 1795*, foli 304a (42). Els testimonis d'aquest enllaç van ser els mateixos que els de la boda de Josep Antoni: Joan Cendra, "lanario", i Antoni Prat, clergue.

195. En primeres núpcies, Maria Antònia es casà amb Jaume Sabater, i en segones, amb Pau Dardet, vidu i paraire de professió. En els capítols signats arran d'aquest segon matrimoni, el seu sogre Salvador Sabater, blanquer, prometé restituir-li 666,66 ptes (533,33 del dot i 133,33 del creix) i la calaixera, roba i vestits relatius al seu primer casament. Maria Antònia aportà aquesta suma i objectes en el seu enllaç amb Dardet, el qual li oferí un creix de 266,66 ptes. Es pactà, a més, que si quedava vídua tindria dret a residir a casa (i si no dret a cuina i a una cambra) dels Dardet (ACAN, fons protocols notarial, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 12 de febrer de 1817, folis 151a-152a).

196. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre] de 1803*, foli 343r (74).

197. En els capítols signats arran d'aquest enllaç, es pactà que Agnès Jaumeandreu aportaria al matrimoni tots els seus béns (amb reserva de 26,66 ptes per testar) a condició que, en cas de premorir a Bartomeu, la mantingués el seu hereu, o li fes efectiva una pensió anual de 80 ptes (ACAN, fons comptadoria d'hipoteques, notari Francesc Raurés, Igualada, 8 de setembre de 1802, fol. 195a, escriptura passada pel notari Josep Mas i Casellas, Manresa, 31 d'agost de 1802).

198. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 301a (47).

la parròquia de Santa Maria.¹⁹⁹ Exercí l'ofici de blanquer, com el seu pare i el seu germà, amb bons resultats, atès que el 1780 decidí assumir la inversió necessària per construir una adoberia pròpia. El 4 d'abril d'aquest any, juntament amb Joan Lafarga i Sabater, adquirí en establiment a Jacint Calcina, blanquer, un terreny de 91 pams d'amplada i, de llargada, "den del rech del molí fariner anomenat de la Badia fins al camí per lo qual se va den del portal d'en Custiol al expressat molí...". El cens es fixà en 45,73 pessetes anuals, i els emfiteutes pagaren una entrada de 266,66 pessetes.²⁰⁰ En aquest indret, en els anys immediatament posteriors, Bartomeu hi edificà una adoberia "per construcció feta a sas expensas...".²⁰¹ Dita inversió l'obligà a endeutar-se. El 1784, "per expedició de mos negocis" creà dos censals. Un de 1.116 pessetes (pensió de 33,46 pessetes) a favor de la Comunitat de Preveres de la vila.²⁰² Un altre de 1.066,66 pessetes (pensió de 32 pessetes) a favor del prevere Miquel Freixenet, rector de Santa Maria del Castell de Miralles.²⁰³ En ambdós casos, va ser avalat pel seu pare i el seu germà. El 1786, el seu deute s'incrementà arran que Bartomeu i el seu hereu reconegueren que devien als successors de Joan i Ramon Tarrida, ferrers, 1.066,66 pessetes. Per consolidar aquest deute, acceptaren fer-se càrrec del censal d'idèntic import (i una pensió de 32 pessetes) que els creditors feien al benefici eclesial de Ntra. Sra. de la Soledat "en la capella del mateix nom en lo arrebald...", avaluats també per Anton Carles.²⁰⁴ Tot i això, el 1787 adquirí en establiment, juntament amb Joan Malvehí, també blanquer, a Josep Jover i Galtés i a Joan Planas i Amigó, fabricant i abaixador de draps, respectivament, un tros de terra de 100 pams d'amplada a la zona de la Plana de la Soledat, que els compradors es repartiren per meitat. A

199. ACAN, fons protocols notarials, notari Vicenç Aulet, Igualada, 19 de març de 1776, folis 223a-224r (on es fa referència que dits capítols van ser escripturats per Josep Anton Mateu, Igualada, 14 de novembre de 1773, tot i que, en el protocol d'aquest notari, no hem aconseguit localitzar-los).

200. ACAN, fons protocols notarials, notari Vicenç Aulet, Igualada, 4 d'abril de 1780, folis 175a-178r. L'expressat terreny limitava, a ponent, amb propietat de Miquel Franch; a migdia, amb el Rec; a l'est, amb els hereus de Pere Roca, botiguer; i a tramuntana, amb dit camí.

201. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 28 de gener de 1817, folis 83r-84r.

202. ACAN, fons protocols notarials, notari Marià Cuyner, Igualada, 5 de gener de 1784, folis 11a-16r.

203. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 18 de maig de 1784, folis 135a-137r.

204. ACAN, fons protocols notarials, notari Anton Mateu i Mora, Igualada, 23 d'agost de 1786, folis 233r-235r.

resultes d'aquesta transacció, Bartomeu quedà obligat a pagar un cens de 24,98 pessetes, però deu anys després (el març de 1796), decidí desprendre's d'aquest terreny i el transferí, en restabliment, al blanquer Miquel Franch i Castelltort, que es féu càrrec del pagament de dit cens.²⁰⁵

En aquesta època, doncs, Bartomeu disposava d'adoberia pròpia. El 1794 signà, juntament amb els seus veïns –els blanquers Pere i Josep Baliu, pare i fill; Magí Malvehí; Joan Lafarga Sabater i Joan Lafarga, avi i nét–, un conveni amb el mestre de capella Josep Regordosa, que tenia un hort davant de dites adoberies, en el qual aquest darrer "se obliga en pendrer y rebre las inmundicias de las sobre ditas adobarias [...], mediante los conductos q[u]e al p[rese]nt existeixen com fins vuy han acostumat...", de manera que "aniran per sobre lo enllosat sens poder detenir aquellas q[u]e vagen en algun depòsit per purificar-se, sinó q[u]e aixis com correran per lo enllosat vajian al hort...".²⁰⁶ El proper pas, havia de ser, com havien fet (i farien) altres adobers, dedicar recursos sobrers a adquirir trossos de terra per obtenir vi i cereals per al consum domèstic. En aquesta línia, l'agost de 1800, Josep Fàbregas, passamaner, li cedí en establiment un tros de terra vinya i part erma de 3 jornals de mula, localitzada al terme de Vilanova, partida de les Parellades. L'adquiridor s'obligà a pagar un cens anual de 4 quarteres de forment "bo, net y rebedor sens mescla de altre blat..." i indemnitzar Fàbregas amb el pagament de 133,33 pessetes en cas de renunciar a l'establiment.²⁰⁷

El seu hereu, Francesc Anton Carles, "fadrí blanquer", es casà, el 29 de novembre de 1800, amb Teresa Sabater, filla de Salvador, blanquer, i de Maria Àngela Novell.²⁰⁸ El matrimoni tingué tres fills; només un arribà a la majoria d'edat: Antoni (vegeu la taula 3 i l'apèndix 1). La primera muller de Francesc Anton, Teresa Sabater, va morir molt jove –va ser enterrada el 23 d'octubre de 1813, a l'edat de vint-i-vuit anys–,²⁰⁹ i es casà en segones núpcies amb Josepa

205. ACAN, fons protocols notarials, notari Antoni Melcion, Igualada, 22 de març de 1796, folis 53a-55r. Es precisa que aquest tros de terra limitava, a l'est, amb la part que es quedà Joan Malvehí; a migdia, amb terra pròpia de Bartomeu Carles; a ponent, part amb Miquel Franch, part amb els pare i fill Francesc i Joan Orpí (mestres de cases), i a tramuntana, part amb Josep Vila, pagès, i part amb els hereus de Miquel Amigó, paraire.

206. ACAN, fons protocols notarials, notari Agustí Viladés, Igualada, 7 de desembre de 1794, folis 202a-r.

207. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Anton Melcion, Igualada, 19 d'agost de 1800, folis. 167a-169r. L'entrada s'establí en "un parell de pollastres".

208. API, *Libro de Matrimo[n]ios años de 1796 a 1819*, foli 73r (40).

209. *Ibidem*, foli 275a (289).

Vila.²¹⁰ En aquest segon matrimoni no va tenir descendència. Francesc Anton també va morir relativament jove: el seu enterrament tingué lloc el 8 de gener de 1821, quan només comptava quaranta-cinc anys d'edat.²¹¹

Bartomeu i Francesc Anton Carles també experimentaren creixents dificultats econòmiques a partir dels primers anys del vuit-cents, paral·lelament a les que patiren tots els altres blanquers de la nissaga. Sigui com sigui, l'abril de 1803, Bartomeu i el seu fill van haver de vendre, a carta de gràcia, a Anton Soterias, també blanquer, “una [sisena] part de aquella adovaria...” que posseïen en terreny de Jacint Calsina, sobre el Rec, consistent “en un calsiner gran, mitg safareix, dos tinas, puesto a la pallissa per asohonar com los demés y tots lo annexo y dependent per trevallar de ofici de blanquer...”. El preu de venda es fixà en 1.066,66 pessetes, i concediren al comprador la facultat de fer obres a l'adoberia.²¹² Tot i això, el desembre de 1807, Bartomeu, associat amb el també blanquer Joan Malvehí i Valls, van adquirir en establiment, per meitat, a Josep Jover i a Joan Planas un altre tros de terra campa de 50 pams d'amplada i 100 de llargada, localitzat a la partida de la Soledat. Els emfiteutes s'obligaren a pagar un cens de 50 pessetes i a encerclar el terreny amb parets de tanca.²¹³

Tanmateix, en els anys següents, els problemes financers de Bartomeu i del seu fill s'agregaren. L'agost de 1809, van haver de vendre (també a carta de gràcia) a Josep Biosca, blanquer, una altra sisena part de “tota aquella [...] adoberia q[u]e consisteix en un calciner, mitx safareix, dos tinas, un payol lo lloch corresponent p[e]r tenir la lleña y tot lo demàs corresponent de dita fàbrica, tant de la nau, com del corró y terrat, y lo puesto de tenir lo famer y així mateix lo puesto corresponent per assahonar en la pallissa...”. El preu d'aquesta venda s'establí en 1.066,66 pessetes, i els venedors manifestaren que 266,66 de les quals les havien

210. API, *Libro de Matrimo[nio]s años de 1796 a 1819*, foli 291r (56).

211. *Ibidem*, foli 467r (10).

212. ACAN, fons protocols notariais, notari Anton Mateu, Igualada, 3 d'abril de 1803, folis 75a-76r.

213. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Anton Mateu, Igualada, 23 de desembre de 1807, sense foliar. L'entrada consistí en el lliurament d'un parell de pollastres. El terreny limitava, a l'est amb Liberata i Anton de Padró; a migdia, amb el camí de l'Horta Vella; a ponent, amb terra dels establidors; i a tramuntana, part amb Miquel Amigó, paraire, part amb Jaume Aguilera, carreter, i part amb el mateix Joan Malvehí.

rebudes abans d'aquest acte.²¹⁴ El febrer de 1811, es van veure obligats a vendre a Josep Biosca el dret de lluir la sisena part de l'adoberia que li havien venut a carta de gràcia el 1809 i, a més, “tota aquella quinta part de la mateixa fàbrica y pati ab tots lo annexo depenent de ella, com és lo corró, part de nau y demàs que no permet dividir-se, q[u]e unida y agregada a la sobre expressada sexta part conté la tercera part de tota aquella fàbrica de adobar pells composta de sis calciners, tres safreixos, sis payols y catorse tinas, ab todas sas entradas y eixidas...”. S'acordà també que: 1r) “la tina gran que se troba al costat del nau y altre petita al costat de aquella a la part del rech deuran ser comunes entre los venedors y comprador y Joan Soterias, ab los quals se troba igualment repartida dita fàbrica, quant los tòquia adobar...”; 2n) “lo corró anirà per semanas, però ab lo benentès q[u]e sempre y quant convinga a algun dels actuals dueños de dita fàbrica no podran impedir-se lo mòldrer, permetrer y fer refors encara que sie en semana de altre...”; 3r) “la nau deurà així mateix anar per semanas...” i que “lo terrat deurà quedar libre y expedit a favor de aquell a qui li convindrà torrar...”; 4t) “lo cubert del terrat deurà repartir-se igualment entre tres, esto és, venedors, compradors y lo dit Joan Soterias per lo que los convinga...”. El comprador es va comprometre a pagar la tercera part del cens (7,6 pessetes), del cadastre i de les obres de manteniment del terrat, del corró, de la teulada, de les portes i de les finestres. Es convingué que “los fems resultants del corró y baixador seran quatre mesos per a cada hu dels tres ab qui se troba partida la fàbrica...”, i que “sempre y quant lo venedor volgués vendre la pallissa contigua a dita fàbrica [...] deurà preferir al comprador y al expressat Joan Soterias...”, l'altre copropietari de la fàbrica. El preu d'aquestes cessions va ser de 1.733,33 pessetes.²¹⁵ El mateix dia, Bartomeu i Francesc Anton van vendre al blanquer Joan Soterias el dret de lluir la sisena part de l'adoberia que li vengueren a carta de gràcia l'abril de 1803 i, així mateix, “tota aquella quinta part de la mateixa fàbrica i pati ab tots lo annexo depenent de ella...”, amb idèntics pactes que els formalitzats amb Josep Biosca. El preu va ser el mateix: 1.733,33 pessetes.²¹⁶

214. ACAN, fons protocols notariais, notari Anton Mateu, Igualada, 1 d'agost de 1809, sense foliar. En aquesta ocasió, es precisa que aquesta adoberia (a tocar del Rec) limitava, a l'est, amb Magí Malvehí; a ponent, amb Josep Baliu; i a tramuntana, amb el camí que va de la vila al molí de l'Abadia.

215. ACAN, fons protocols notariais, notari Ignasi Comelles, Igualada, 10 de febrer de 1811, folis 56a-57r.

216. ACAN, fons protocols notariais, notari Ignasi Comelles, Igualada, 10 de febrer de 1811, folis 58a-59r.

Malgrat aquestes vendes, Bartomeu i Francesc Anton Carles encara conservaven la propietat d'una tercera part de l'adoberia i la possibilitat, per tant, d'intentar redreçar la situació. El traspàs de Bartomeu (el març de 1815) coincidí amb la definitiva ensulsiada del negoci adober familiar. L'abril de 1815, Francesc Anton Carles i Cirera va haver de vendre –per lluir el censal de 1.080 pessetes acreditat pel Beneficiat de la Soledat, creat pel seu pare Bartomeu Carles “mediant un vale R[ea]l...”– a Esperança Roig (vídua) “tota aquella pallisa y part correspon[en]t y contigua de era de batrer...”, ubicada a tocar de l'Aragall de la Soledat. La compradora en pagà 2.400 pessetes, en retingué 1.080 per redimir el censal i pagà les 1.320 restants en efectiu.²¹⁷ El novembre d'aquest mateix any, es veié forçat a redimir el censal de 1.066,66 pessetes acreditat pels hereus de Miquel Freixanet, que havia estat rector de Miralles, i 266,66 pessetes més, part d'un altre censal (de 533,33 pessetes) que feia a l'obtentor del benefici de Sant Bonaventura de l'església parroquial d'Igualada. Per efectuar aquests pagaments, va vendre una altra sisena part de l'adoberia a Joan Soterias i Estruch, blanquer, “un calsiner; la mitat de la tina gran per posar lo alum, la qual serà mitjanera entre los dos y és la més a prop del pou; dos tinas divididas, que són las més amunt de la part de la adovaria de Joseph Baliu; la mitat de la tercera part de la nau [...]; la tercera part del pallol; la mitat de la tercera part del corró; la mitat de la tercera part de las dos tinas prop del nau; un calsiner q[u]e és més amunt prop de las tinas; la mitat de la tercera part del puesto per posar los fems, que és a la part de la dita adovaria del dit Joseph Baliu; la mitat de la tercera part del puesto de posar-los la lleña...”. El comprador s'obligà a participar, equitativament, en el manteniment de l'edifici i a pagar la part que li corresponia en el cens i les contribucions. El preu de venda de dita sisena part de la fàbrica va ser de 1.433,33 pessetes, 1.333,33 de les quals, el comprador les retingué per redimir dits censals (un del tot i l'altre en part) i lliurà al venedor les 100 pessetes restants en metàl·lic.²¹⁸

L'expressada transacció comportà que la propietat de Francesc Anton quedés reduïda a la possessió d'una sisena part de l'adoberia aixecada pel seu pare, que no va poder conservar gaire temps. El gener de 1817, vengué aquesta part al

217. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 5 d'abril de 1815, folis 117a-118r. Estava situada darrere la casa gran dels Franch, que limitava, a migdia, amb el camí de l'Horta Vella i, a tramuntana, amb Antoni Franch mitjançant un carrer.

218. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas, Igualada, 15 de setembre de 1815, folis 400a-401r. Es precisa que l'adoberia era localitzada al paratge dit antigament Camp del Cols [?], i que afrontava, a l'est, amb la de Magí Malvehí; a migdia, amb l'hort de Josep Regordosa, mitjançant el Rec; a ponent, amb l'adoberia de Josep Baliu; i a tramuntana, amb l'era i la pallissa d'Esperança Roig.

blanquer Pelegrí Gili –consistent en un calsiner, la meitat del safareig, dues tines i la sisena part del nau, del corró, del pallol, del terrat, del pati i del llenyer–, el qual quedà obligat a pagar la part proporcional de les despeses de manteniment, de contribucions i de cens. El preu de venda fou de 1.561,46 pessetes. El comprador en retingué 1.428,13 per lluir un censal acreditat per la Comunitat de Preveres, i lliurà les 133,33 pessetes restants en metàl·lic al venedor.²¹⁹ Una vegada alienada la totalitat de l'adoberia, uns anys després, Francesc Anton hagué de vendre altres béns immobles per tal de poder subsistir. El juny de 1818, es veié obligat a transferir, a carta de gràcia, a Josep Fàbregas, passamaner, l'establiment de la vinya localitzada al terme de Vilanova, partida de les Parellades, que el mateix receptor havia cedit al seu pare l'agost de 1800. L'esmentada transacció vingué determinada pel fet d'incomplir el pagament del cens (de 4 quarteres de forment) i, per consolidar el deute acumulat, es creà un censal de 333,33 pessetes a favor de Fàbregas, que acreditava una pensió 10 pessetes. El creditor exigí, a més, que el pagament de la pensió quedés garantit amb una hipoteca sobre la casa pròpia de Francesc Carles, ubicada a la Plaça de l'Àngel i que afrontava, a tramuntana, amb dita plaça.²²⁰

Totalment arruïnat, el desembre de 1820, Francesc Anton Carles “detingut en lo llit de malaltia corporal...” va fer testament. Nomenà marmessors el seu cosí Domènec Carles i el fuster Josep Anton Biosca i designà hereu universal el seu fill Antoni Carles i Sabater, menor d'edat. Pel que fa als passius que considerava que havien de ser reconeguts, indicà que: la seva muller, Josepa Vila, era creditora de 266,66 pessetes pel dot que havia aportat; la seva sogre li havia deixat 40 pessetes, que se li havien de tornar; i Agnès Jaumeandreu –la segona muller del seu pare– acreditava quelcom de la venda d'una casa a la ciutat de Manresa, d'un import incert.²²¹ El seu traspàs tingué lloc pocs dies després (a primers de gener de 1821), i el seus marmessors van haver d'efectuar inventari dels seus béns, en el qual es posa de manifest que durant els darrers temps de la seva vida, va subsistir de manera precària i que únicament posseïa la casa de la Plaça de l'Àngel (vegeu la taula 4). Davant d'aquest panorama, els marmessors i

219. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 28 de gener de 1817, folis 83r-84r.

220. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 1 de juny de 1818, foli 445a-r.

221. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 27 de desembre de 1820, folis 5r-6a, del manual de 1821). Agnès Jaumeandreu morí poc temps després: va ser enterrada l'1 d'octubre de 1823, a l'edat de 70 anys [API, *Libro de Óbitos Agosto del año 1821 a fin de 1826*, 118a (503)].

tutors del fill del difunt decidiren arrendar, durant un període de set anys, l'expressada casa –excepte una cambra del segon pis i la meitat del porxo– a Josep Mur, blanquer, per la suma de 533,33 pessetes, a raó de 76,18 pessetes anuals.²²² L'Antoni Carles i Sabater, “fadrí pagès”, es casà, uns anys després (el 8 de novembre 1824), amb Càndida Mercader, filla d'Anton, calderer, i de Maria Àngela Mestre.²²³ Aquest matrimoni va tenir un fill: Ramon, batejat el 7 d'agost de 1829.²²⁴ Passats els anys, Ramon Carles i Mercader, calderer, es casà amb Maria Oller -filla de Joan, pagès, i de Francesca Olivé, d'Orpí²²⁵ i tenim constància que aquests cònjuges van tenir una filla: Càndida, batejada l'1 de gener de 1853.²²⁶

222. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 3 de febrer de 1821, folis 73a-r.

223. API, *Libro Matrim[onios] de Enero 1820 a Abril de 1831*, foli 119a (84). Testimonis: Joan Rosa, teixidor de cotó, i Pelegrí Busquets, teixidor d'indianes.

224. API, *Libro de Bautismos de Agosto 1821 a fin de 1826*, foli 242r/243a (330). Padrins: Ramon Sabater, blanquer, i Josepa Carles, muller d'Anton Biosca, fuster.

225. API, *Libro de Matrim[onios] años de 1843 a 1851*, foli 177a/r (118), Igualada, 25 de desembre de 1850.

226. API, *Libro de Bautismos años de 1852 a 1855*, foli 121a (1). Padrins: Joan Bisbal, pagès de La Llacuna, i l'àvia paterna.

Taula 4: Inventari dels béns mobles i immobles deixats per Francesc Anton Carles i Cirera, format el 25 de gener de 1821.

Mobles	
A l'entrada	Un banc respatllet de pi
A la cuina	Un banc respatllet; una taula; un banc sense respatllet; un piló; dos càntrirs d'aram; un cassó d'aram; un càntrir de terrissa; dotze plats de pisa; dotze plats de terrissa; dos porrons; dos vasos de vidre; tres plateres i un gerro de pisa; tres plats grans; dues cassoles; un rentamans de terrissa; quatre xicres; quatre escudelles de pisa; dotze culleres de fusta; quatre cobertores; una pala; uns molls; uns llecans; uns clemàstecs; unes graelles; un tres peus; unes torradores; dos llums de ferro; el ferro del foc; una paella; tres ganivets; un saler; un setrill; una escombra; una cadira; una caldera d'aram
Al pastador	La pastera amb els guarniments de pastar, una senalla i un ventafocs de palma
En un “quartet”	Uns bancs de llit; una màrfega; un llençol; una flassada; un coixí i una cadira
A la cambra principal	Uns bancs i posts de llit; una màrfega; dos llençols; una conxa; dos coixins; una calaixera de noguer i alba; nou cadires; set quadres de paper; un mirall; un gipó de mitja tapisseria, un de griseta fosca i un d'estam negre; un tafetà blau cel; unes faldilles de tafetà de canalé, altres de negre i altres de barata; un gipó i una cota d'indiana; alguns papers de la casa; set llençols; dues coixineres; dues tovalloles; unes tovalles i dues caixes
En un altre “quarto”	Uns bancs i pots de llit; una màrfega; dos llençols; un coixí; una conxa; tres cadires; una altra màrfega; una caixa i sis quadres
Immobles	
Casa	A la plaça de l'Àngel, que limita, a l'est, amb la casa de Tomàs Ferran; a migdia, l'era “enrajolada de varios particulars”; a ponent, amb Ramon Llucià; i a tramuntana, amb dita plaça

Font: ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 25 de gener de 1821, foli 59r.

Capítol 2

La vacil·lant incorporació de Domènec Carles i Alemany a la nova societat industrial

L'espiral bèl·lica que s'inicià a finals del segle XVIII amb la Guerra Gran (contra la França revolucionària) va ser seguida de la confrontació amb Anglaterra, que comportà successius bloqueigs (entre 1796 i 1801 i entre 1804 i 1808) del comerç català amb l'Amèrica colonial i amb el mar del Nord que va ocasionar un considerable trastorn sobre l'economia del país, atès que van afectar molt negativament les exportacions.¹ En el curs del segon d'aquests bloqueigs, tingué lloc la batalla de Trafalgar (1805), que significà la total desfeta del poder naval espanyol i que, arran d'això, esdevingués inviable la subsistència de l'Imperi colonial americà. L'impacte d'aquests esdeveniments es veié amplificat per la crisi estructural que patia l'agricultura de l'Espanya interior –que havia arribat a l'esgotament d'un procés de creixement agrari fonamentat gairebé totalment en una via extensiva.² L'esmentat procés culminà amb les profundes crisis agràries del període 1801-1803 que van ocasionar el col·lapse de la demanda del mercat

1. Vegeu: Josep M. Delgado, *Cataluña y el sistema de libre comercio (1778-1818): Una reflexión sobre los orígenes del reformismo borbónico*. Barcelona: Publicacions de la Universitat de Barcelona, 1982, passim.

2. Gonzalo Anes, *Las crisis agrarias en la España moderna*. Madrid: Taurus, 1970, pp. 399-453.

interior. El desgavell que comportaren aquests esdeveniments va tenir com a colofó les desastroses conseqüències derivades del fet que Catalunya esdevingués un dels escenaris de les guerres napoleòniques (la Guerra del Francès), la qual va deixar assolat el país i enfonsà, encara més, la seva economia. En aquest context, la crisi de la Hisenda de la monarquia absoluta fou, alhora, factor desencadenant i conseqüència d'aquesta ensulsiada que portà a la crisi final de l'Antic règim.³

El col·lapse del sistema català de relacions comercials extern del set-cents –a causa de la desintegració de l'Imperi colonial americà i del tancament dels mercats del mar del Nord– implicà que l'economia catalana experimentés grans desequilibris entre 1815 i 1830.⁴ La crisi afectà, sobretot, els sectors més dinàmics que havien fet possible el desenvolupament de l'*economia mercantil*. La viticultura –que havia estat la gran via d'intensificació de l'agricultura– quedà aclaparada a causa de l'excés circumstancial de capacitat productiva per efecte de la davallada de les exportacions d'aiguarent al mercat colonial, primer, i als mercats del nord d'Europa, després.⁵ I la indústria tèxtil –tant la “vella” i rural de la draperia⁶ com la “nova” de les indïanes i dels llenços pintats⁷ patia un problema de manca de competitivitat que determinava que la seva continuïtat exigís

3. Josep Fontana, *La quiebra de la monarquía absoluta, 1814-1820 (La crisis del Antiguo Régimen en España)*. Barcelona, Ariel, 1971, pp. 47-70 i passim.

4. Cf. Josep Fontana, «Colapso y transformaciones del comercio exterior español entre 1792 y 1827: un aspecto de la crisis de la economía del Antiguo Régimen», *Moneda y Crédito*, 115 (1970), pp. 3-23; i *La quiebra de la monarquía absoluta...*, pp. 47-55. Vegeu també: Leandro Prados de la Escosura, *De imperio a nación. Crecimiento y atraso económico en España (1780-1930)*, Madrid, Alianza Editorial, 1988, pp. 67-76.

5. Jaume Torras Elias, “Aguardiente y crisis rural (Sobre coyuntura vitícola, 1793-1832)”, *Investigaciones Económicas*, 1 (1976), pp. 45-67 i Francesc Valls Junyent, *La Catalunya atlàntica. Aiguarent i teixits a l'arrencada industrial catalana*. Vic: Eumo, 2004, pp. 256-265 i 283-309, mostren que el daltabaix experimentat per les exportacions d'aiguarent al mercat colonial va coincidir amb el tancament del mercat francès i amb la reculada de les vendes a d'altres mercats nord-europeus per efecte de la creixent competència generada per l'expansió de l'oferta d'altres begudes espirituoses: whisky, vodka...

6. Vegeu Jaume Torras Elias, «Especialización agrícola e industria rural en Cataluña en el siglo XVIII», *Revista de Historia Económica*, 3 (1984), pp. 113-127.

7. Cf. sobre la manufactura cotonera: Ramon Grau i Marina López, «Empresari i capitalista a la manufactura catalana del segle XVIII», *Recerques*, 4 (1974), pp. 19-57; Alejandro Sánchez, «La era de la manufactura algodona en Barcelona, 1736-1839», *Revista de Historia Social*, 48-49 (1989), pp. 65-114; i J.K.J. Thomson, *A Distinctive Industrialisation. Cotton in Barcelona, 1728-1832*, Cambridge, Cambridge University Press, 1992.

una profunda renovació de les seves estructures comercials i productives. Les exportacions d'altres productes manufacturats al mercat colonial –com el paper, productes de pell, sabó...– també s'enfonsà. Els profitosos negocis del comerç de trànsit barceloní –fonamentats en la reexportació de productes colonials: sucre, cacau, colorants, espècies... i de productes manufacturats estrangers a les colònies– van quedar reduïts a la mínima expressió.⁸ Mentrestant, el desequilibri del sector exterior –derivat de l'ensulsiada de les exportacions i de la suspensió de les arribades de plata americana– ocasionà una intensa deflació provocada per les crescudes sortides de diner i la consegüent contracció de l'oferta monetària.⁹ La deflació, unida al col·lapse dels mercats exteriors del set-cents, van contribuir a dificultar la recuperació de la inversió i l'adaptació de pagesos i fabricants a un context caracteritzat per la incertesa a mitjà i a llarg termini.

La llarga conjuntura depressiva que patí el país per l'encadenament d'aquest conjunt d'esdeveniments contribuï a agreujar la crisi de tot el sistema institucional de l'Antic règim. La pagesia, aclaparada per la davallada dels preus –que afectà amb particular intensitat els de l'aiguarent i els del vi–, deixà de pagar amb regularitat i d'una manera cada vegada més generalitzada tota mena de càrregues feudals.¹⁰ La caiguda de la renda feudal provocà la reacció de les classes dirigents de l'Antic règim i això donà lloc a una profunda crisi social agrària. Mentrestant, la fallida de la Hisenda va contribuir a l'augment de la inestabilitat política i al fet que el país entrés en una dinàmica de revolució i reacció. Els protagonistes d'aquest vaivé van ser: la burgesia liberal, que veia en les propostes de reforma política i institucional de caire liberal –formulades a les Corts de Cadis, en plena Guerra del Francès– la sortida de la crisi; els sectors refractaris de la noblesa i de l'Església, que van intentar vanament mantenir un marc institucional que havia entrat en un procés de crisi irreversible; i un important segment de la pagesia, que veia en les pautes del projecte de reforma agrària liberal i en el projecte industrialista de la burgesia liberal un canvi que, lluny de beneficiar-los,

8. J. Fontana, «Colapso y transformaciones...», op. cit., passim.

9. Juan Sardà, *La política monetaria y las fluctuaciones de la economía española en el siglo XIX*. Barcelona: Ariel, 1970, pp. 43-76; Josep Fontana, «La crisis agraria de comienzos del siglo XIX y sus repercusiones en España», *Hacienda Pública Española*, 55 (1978), pp. 184-190; i Pere Pascual i Carles Sudrià, «Quiebra colonial y ajuste monetario en España», *Estudios d'Història Econòmica*, 2 (1992), pp. 125-141.

10. J. Fontana, *La quiebra de la monarquía absoluta...*, op. cit., pp. 210-218 i 162-167 i Montserrat Caminal; Esteban Canales; Àngels Solà i Jaume Torras, « Moviment de l'ingrés senyorial a Catalunya (1770-1835) », *Recerques*, 8 (1978), pp. 51-72.

havia de perpetuar o empitjorar el seu mode de subsistència.¹¹ Sigui com sigui, en aquests anys, el “destí” industrial de Catalunya s’enfrontà, com apuntà Pierre Vilar, a un desafiament dramàtic.¹²

En aquest context, el negoci adober d’Anton Carles i Jordi i del seu hereu Josep Antoni Carles i Franch va fer fallida, com hem vist, en el curs de les dues primeres dècades del vuit-cents. El cas no és excepcional, molts altres adobers igualadins també van desaparèixer en el curs d’aquesta crítica conjuntura.¹³ El mateix succeí amb el seu fill i germà, respectivament, Bartomeu Carles i Franch i l’hereu d’aquest, Francesc Carles i Cirera; amb el del seu nebot i cosí, respectivament, Francesc Carles i Tomàs i el fill d’aquest, Josep Carles i Gavarró; i amb el germà i oncle, també respectivament, Bartomeu Carles i Jordi el seu fill Bartomeu Carles i Bou. La fallida generalitzada dels negocis adobers dels diferents membres de la nissaga dels Carles durant l’indicat període va determinar que Domènec Carles i Alemany, nét d’Anton i fill i hereu de Josep Antoni, decidís desvincular-se d’aquesta indústria. Tot i que la família conservà la propietat de la vella adoberia de la Plana d’en Cornet, aquest establiment estigué, segons tots els indicis, permanentment cedit en arrendament a partir d’aquesta època.

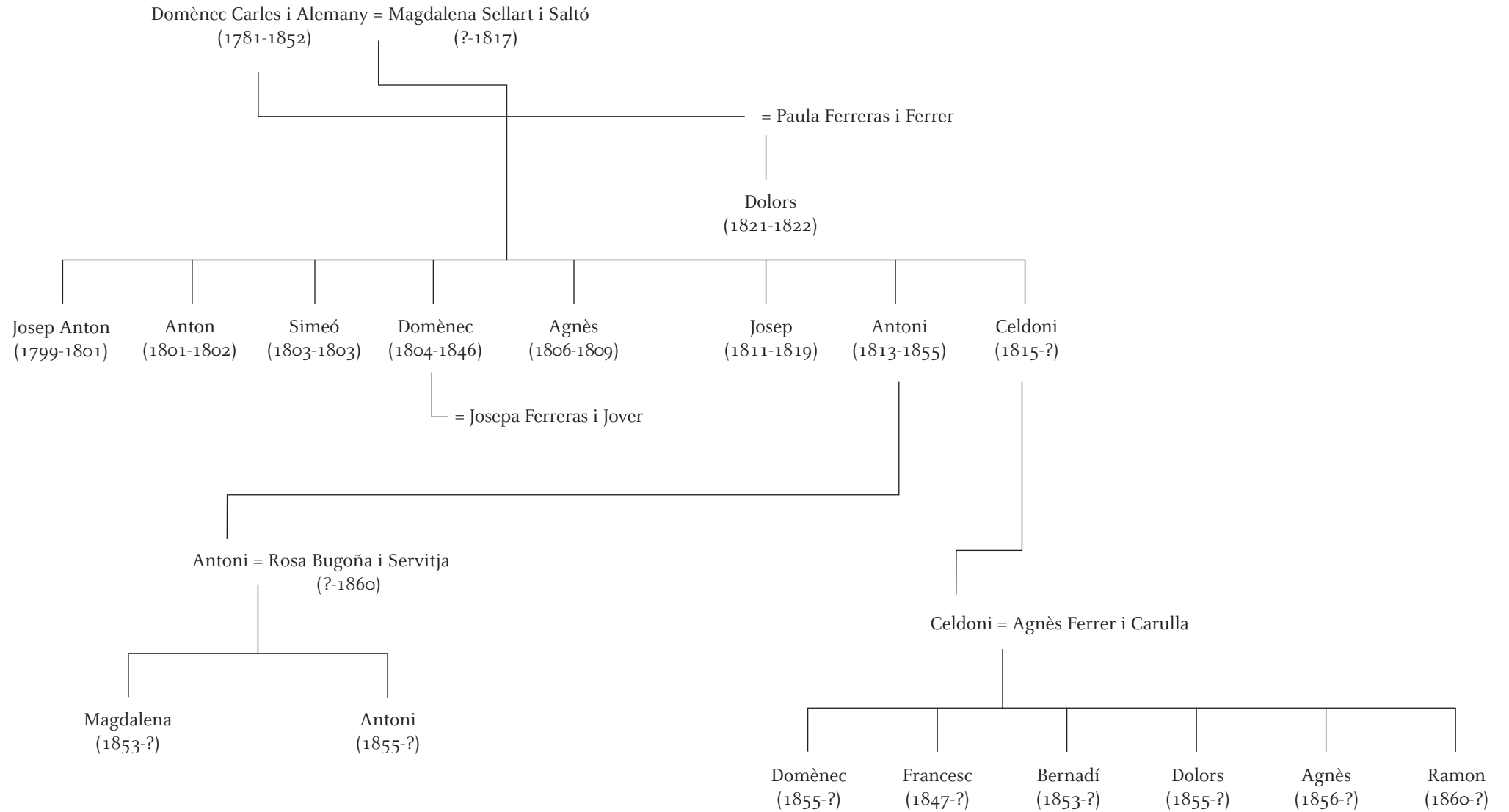
Fotografia de poble de Jorba, que estava sota la jurisdicció senyorial dels ducs d’Híjar, dels quals Domènec Carles i Alemany en va ser procurador.

Font: ACAN, fons arxiu fotogràfic, fotografia J. Vilarrubias

11. Vegeu Jaume Torras Elias, *Liberalismo y rebeldía campesina, 1820-1823*. Barcelona: Ariel, 1976, pp. 7-31 i passim.

12. Pierre Vilar, «La Catalunya industrial: reflexions sobre una arrencada i sobre un destí», *Recerques*, 3 (1974), pp. 7-22.

13. Va ser també el cas dels Franch una altra nissaga amb un significat protagonisme en el desenvolupament de la indústria adobera igualadina del set-cents. Vegeu: Juan Martí Figueras, “Antonio Franch y Estalella (Notas para una biografía)”, a *Igualada. Fiesta Mayor del 23 al 27 de agosto de 1956*. Igualada: Talleres Gráficos de Pous y Xuclá, 1956, sense paginar.

Gràfic 24: La família Carles: la branca Carles-Sellart

2.1 L'arrelament inicial a un "modus vivendi" sense gaire futur

El 1797 Domènec Carles i Alemany es casà amb Magdalena Sellart i Saltó, donzella de Torre de Fluvià (lloc sufragani del poble de Cubells), filla de Pere, pagès d'aquest indret. En els capítols signats arran d'aquest enllaç, Josep Antoni Carles va fer donació al seu hereu de tots els seus béns, amb les habituals reserves: d'usdefruit, d'obligació que la seva muller fos mantinguda, de dotar els seus altres fills, d'un terç dels béns donats per testar lliurament... Per la seva banda, Magdalena (amb consentiment dels seus tutors) aportà al matrimoni l'herència rebuda dels seus pares, consistent en un apreciable patrimoni immobiliari constituït per una casa, un molí d'oli, diversos trossos de terra i un hort al poble de Torre de Fluvià. En contrapartida, els Carles atorgaren a Magdalena un creix de 1.333,33 pessetes i es van comprometre a facilitar el casament i acomodar la seva germana Francesca, atorgant-li un dot de 4.000 pessetes i les calaixeres i robes corresponents. En cas de viure junts, Josep Antoni adquirí el compromís de donar al seu fill Domènec una paga de 533,33 pessetes l'any. Per la seva banda, el nuvis pactaren que els fills d'aquest matrimoni tindrien preferència en l'herència familiar i que en la successió imperaria el dret de primogenitura.¹⁴ Els expressats cònjuges van tenir vuit fills, però només tres van arribar a la majoria d'edat: Domènec, Antoni i Celdoni Carles i Sellart (vegeu la taula 24 i l'apèndix 1).

Mentrestant, la fallida de la indústria adobera familiar determinà que Domènec Carles obtingués recursos per a subsistir exercint el càrrec de procurador del duc d'Híjar a la baronia de Jorba. Tenim constància que entre el novembre de 1814 i l'abril de 1815, en exercici d'aquest càrrec, pagà 482,98 pessetes per feines de paleta, fuster i serraller en l'aixecament d'una casa per ordre del duc al poble de Jorba.¹⁵ Posteriorment, per encàrrec del mateix senyor, pagà 8.770,64 pessetes més per feines realitzades entre juny de 1815 fins a l'acabament de dit casal el febrer de 1817.¹⁶ La seva primera muller, Magdalena, morí jove –comptava només trenta-vuit anys– i va ser enterrada el 14 d'octubre de

14. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum de 1797, notari Francesc Raurés, 4 d'octubre de 1797, folis 238a-239a (capítols escripturats pel notari Ignasi Utges, Cervera, 5 de setembre de 1797).

15. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 25 d'octubre de 1815, folis 463a-465r.

16. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 9 de febrer de 1817, folis 131a-139a.

1817.¹⁷ Poques setmanes abans de morir ("detinguda en lo llit"), va fer testament. Designà marmessors el seu marit, Domènec Carles i Alemany; el seu oncle, Simeó Saltó dels Aumells; Josep de Manjarres, administrador general del duc d'Híjar a Catalunya; i el Pare Domènec Janer, de l'ordre de Predicadors. Llegà a cadascun dels seus fills Josep, Antoni i Celdoni, 800 pessetes, un llit i robes en concepte de llegítima –amb l'advertiment que si algun d'ells professés en religió fos mantingut durant el estudis i rebés 266,66 pessetes "y no altre cosa més"– i 200 pessetes a la seva cunyada Maria Paula. Establí que el seu marit fos usufructuari dels seus béns amb l'obligació de mantenir els fills, encara que es tornés a casar. I finalment, instituí hereu universal Domènec Carles i Sellart, el qual si moria sense descendència, seria substituït, successivament, pels seus altres fills Josep, Antoni i Celdoni mentre cap d'ells "no sia en sagrades ordres constituït..."¹⁸

Pel que sembla, la participació en l'arrendament del cobrament de drets senyoriais fou, en aquests anys, una font d'ingressos apreciable de la família. El gener de 1815, el seu pare Josep Antoni –que encara s'anomenava "fab[rican]te de curtidos"– i Francesc Antoni Aguilera i Alemany, "fabricante de paños", atorguen poder a Gabriel F. Colom, del comerç de Barcelona, per fer-los fiadors de l'arrendament a favor de Josep Antoni Alart, del comerç de Barcelona, del cobrament dels delmes, censos i drets acreditats pel Príncep de Belmonte del lloc d'Argensola.¹⁹ Posteriorment, Josep Antoni i Domènec Carles van atorgar poders a Josep Bofill, de la vila de Cubells, per finançar l'arrendament que Josep Saenz de Manjarres, apoderat del duc d'Híjar, havia de signar a favor de Bofill pel que fa al cobrament dels delmes i drets feudals dels pobles del vescomtat de Quer Foradat i Anso Vell pel termini de quatre anys i pel preu de 5.333,33 pessetes.²⁰ Una vegada traspasat el seu pare, Domènec seguí vinculat a aquest negoci, atès que el 1825 arrendà el cobrament del novè dels pobles de Sant Pere d'Òdena i de Santa Maria de Freixenet durant dos anys pel preu de 453,33 pessetes.²¹ Sigui com sigui, l'intent de trobar un nou mode de subsistència, després de l'ensulsiada del negoci adober,

17. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, folis 353r-354a (152).

18. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 5 de setembre de 1817, folis 621a-622r. Un dels fills de Magdalena Sellart citats al testament, Josep, morí poc després, el març de 1819, a l'edat de vuit anys.

19. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 19 de gener de 1815, folis 39a-r.

20. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 12 de maig de 1819, folis 355a-r.

21. ACAN, fons protocols notariais, notari Vicenç Perramon, Igualada, 3 de maig de 1825, foli 67a-r.

en la gestió de patrimonis senyorialis i en l'arrendament del cobrament de drets feudals no va ser gaire encertat ni tenia gaire futur. En aquesta època, com és ben conegut, el marc institucional de l'Antic Règim havia entrat en una crisi irreversible,²² i les creixents resistències pageses a seguir pagant tota mena de prestacions econòmiques havia de provocar, en el curs dels anys següents, l'enfonsament definitiu de la renda feudal que s'havia iniciat a finals del segle XVIII.²³

El segon casament de Domènec Carles –llavors qualificat de comerciant– va contribuir, possiblement, a paliar, en alguna mesura, les angúnies del pressupost familiar. El 1821 va contreure segones núpcies amb Paula Ferreras i Ferrer,²⁴ vídua de Manuel Planas, fabricant de draps, i filla de Josep, fabricant de paper blanc de Capellades. En els capítols matrimonials signats a l'efecte, Paula Ferreras aportà al matrimoni un dot de 3.466,66 pessetes “procedents de major quantitat que la dita Paula ha cobrat de sos crèdits dotals de casa de dit son difunt primer marit, y la restant quantitat queda en poder y a libre disposició de la mateixa...”, i dues calaixeres, vestits i roba. Era una vídua rica com ho evidencia la relació de les joies que també aportà al matrimoni: “dotse coberts de plata, dos arrecadas de tres ametlles de diamants i rubins, dos ídem de esmeralda y diamants, un ídem de esmeralda, dos ídem de or, una agulla de or, una soguilla de or fi, una ídem sobredorada, sis gavinetes de taula ab mànech de baña, un rosari de cristall ab un Sant Cristo de plata...” i, a més, “cuatre coberts y un cucharon de plata...” que li donà el seu oncle Francesc Vidal. Per la seva banda, Domènec oferí a Paula un creix de 1.600 pessetes. Els nuvis pactaren que si els fills que tenia Domènec del seu anterior matrimoni morissin sense descendència, els nascuts d'aquest tindrien dret a l'herència per ordre de progenitura i que si Paula quedava vídua seria usufructuària del patrimoni familiar.²⁵ L'expressat matrimoni tingué una filla: Maria Dolors, batejada el setembre de 1821 i enterrada l'octubre de 1822, quan acabava de complir un any.²⁶

22. Vegeu J. Fontana, *La quiebra de la monarquía...*, op. cit., pp. 145-218 i passim i *La fi de l'Antic Règim i la industrialització (1787-1868)*, op. cit., pp. 209-278.

23. Cf. J. Fontana, *La quiebra de la monarquía absoluta...*, op. cit., pàg. 145-218 i M. Caminal; E. Canales; À. Solà i J. Torras, « Moviment de l'ingrés senyorial... », op. cit., pp. 51-72.

24. El pare de Paula era Josep Ferreras i Llucià, paperer (i també senyor jurisdiccional d'Orpinell), el qual passà a residir a Igualada a començaments del segle XIX, on consta com a comerciant [devem aquesta informació a la generositat de Miquel Gutiérrez i Poch i procedeix de la investigació realitzada per l'obra M. Gutiérrez (dir.), *Història de Capellades*, en premsa].

25. ACAN, fons protocols notarials, notari Josep Mas i Torelló, Igualada, 1 de maig 1821, folis 233a-234r.

26. API, *Libro de Óbitos Agosto del año 1821 a fin de 1826*, foli 51r (248).

El *modus vivendi* de Domènec Carles –com a procurador del duc d'Híjar i arrendador del cobrament de drets feudals– passà de la precarietat a la inviabilitat, atesa la crisi inexorable de l'Antic Règim, que havia de portar a l'abolició definitiva del sistema feudal en el marc de la reforma agrària promulgada arran de la Revolució liberal a partir de 1835.²⁷ Tanmateix, en aquest context, encara el 27 d'abril de 1836, en qualitat de procurador substituït de Josep de Manjarres –veí de Barcelona, que era administrador i apoderat general al Principat de les rendes de Rafael Fadrique Fernández de Híjar, Silva..., duc d'Híjar, comte d'Aranda, baró de Jorba– arrendà a Jaume Claramunt, moliner, veí de Jorba, el molí de la Sala, “con su pajar, huerto y pieza de tierra nombrada del olivar contiguos al mismo...” per un període de quatre anys, sota les condicions següents: 1a) L'arrendatari quedà obligat a netejar la sèquia i la bassa i a mantenir tots els instruments, així com la resclosa “dándole solamente la madera o leña que sea necesaria [...] el mismo arrendatario de ir a buscar al bosque en donde se la entregará d[ic]ho procurador [...] que habrá de cuidar de cortarla...”. 2a) No tindria dret a cap mena d'indemnització en cas de tenir el molí parat per ruptura de la presa, sèquia, bassa...; ara bé, si havia de canviar alguna mola, les despeses de compra i de transport anirien a càrrec del duc d'Híjar, i les de posar-la, de l'arrendatari; si havia de canviar el rodet, se li donaria la fusta necessària, però l'hauria d'anar a buscar allà on l'hagués tallat o comprat el procurador del duc. 3a) En acabar l'arrendament, hauria de lliurar el molí en perfecte estat, o pagar una indemnització per reparar els desperfectes existents. El preu de l'arrendament s'establí en 3.360 pessetes, a raó de 840 pessetes cada any, a pagar en dos terminis: per Sant Joan i per Nadal. Es convingué que l'arrendatari pagaria totes les contribucions; si el govern implantava algun “portazgo” a la carretera entre Igualada i dit molí, se li rebaixarien els peatges pagats del preu de l'arrendament; i si el govern ordenava el tancament del molí, el contracte quedaria sense efecte.²⁸

27. Pel que fa als objectius, als condicionants, a les realitzacions i al desenvolupament de la reforma agrària liberal, vegeu les obres de Josep Fontana, “Transformaciones agrarias y crecimiento económico en la España contemporánea”, a *Cambio económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX*. Barcelona: Ariel, 1973, pp. 147-196, i *La Revolución Liberal. Política y Hacienda en 1833-45*. Madrid: Instituto de Estudios Fiscales, 1977, pp. 257-329.

28. ACAN, fons protocols notarials, notari Antoni Fortuny, Igualada, 27 d'abril de 1836, folis 25a-26r.

2.2 *El retorn a la indústria i la participació en la formació de la Cia. Fabril Igualadina*

En la crítica conjuntura que visqué el país durant el període comprès entre 1792 i 1833 s'afirmà la voluntat de la nova generació burgesa de donar suport a un canvi polític de signe liberal i d'implantar una política econòmica industrialista, en una situació de considerable retard, no només respecte a Gran Bretanya, que liderà la "revolució industrial", sinó també a d'altres països seguidors que havien avançat en el camí de la industrialització.²⁹ En aquesta situació, el definitiu *take off* de la industrialització catalana es va haver de desenvolupar sobre la base del mercat interior espanyol. Una transformació que s'assolí a partir del desplegament d'una política industrial que tingué com a eixos fonamentals: 1r) La implantació d'un proteccionisme aranzelari que va fer possible una creixent comercialització de teixits i d'altres productes manufacturats catalans en el mercat interior espanyol i, en contrapartida, l'arribada a Catalunya, de cereals i d'altres productes alimentaris i primeres matèries procedents de diverses regions espanyoles.³⁰ 2n) La realització d'una reforma agrària (portada a terme en diverses etapes), que implicà un canvi radical en la distribució del producte agrari i la desaparició dels obstacles institucionals que havien limitat secularment l'expansió de la superfície cultivada, i que possibilità un increment del producte agrari, encara que s'assolí, bàsicament, per via extensiva.³¹ 3r) La millora dels sistemes de transport terrestres –per reduir el cost de transportar i fer possible la circulació de càrregues de baix valor

29. Vegeu J. Vicens Vives, «Coyuntura económica y reformismo burgués. Dos factores en la evolución de la España del Antiguo Régimen», *Estudios de Historia Moderna*, IV (1954), pp. 352-391.

30. Cf. al respecte: Josep Fontana, «La primera etapa en la formació del mercat nacional a Espanya», dins *Homenaje a Jaime Vicens Vives*, Barcelona, Universitat de Barcelona, 1967, vol. II, pp. 143-161, i Ernest Lluch, *El pensament econòmic a Catalunya (1760-1840). Els orígens ideològics del proteccionisme i la presa de consciència de la burgesia catalana*, Barcelona, Edicions 62, 1973, passim.

31. J. Fontana, *La Revolución Liberal...*, op. cit., pp. 257-329; i «Transformaciones agrarias y crecimiento económico...», op. cit., pp. 147-196 i Ramon Garrabou i Jesús Sanz, "La agricultura española durante el siglo XIX: ¿inmovilismo o cambio?", a R. Garrabou i J. Sanz (eds.), *Historia agraria de la España contemporánea. 2 Expansión y crisis (1850-1900)*. Barcelona: Crítica, 1985, pp. 7-191.

afegit a llargues distàncies– que, finalment, s'assolí mitjançant la construcció dels ferrocarrils.³²

L'arrencada de la industrialització catalana en el curs del segle XIX és ben coneguda a través dels diversos i excel·lents estudis dedicats als diversos vessants inherents a l'aparició de la "gran indústria" i, particularment, a la ràpida mecanització de la indústria cotonera.³³ El creixement del producte industrial registrà, durant aquests anys, taxes relativament molt elevades.³⁴ Paral·lelament, s'experimentà un notable augment de la comercialització del producte agrari –derivat del progrés dels cultius especialitzats i, sobretot, del renovat increment de la superfície vitícola–³⁵ que va coadjuvar a accelerar el creixement del producte interior brut i comportà que la demanda de mitjans de canvi augmentés en major mesura que el PIB català. El sosteniment del procés exigí, doncs, un considerable augment de l'oferta monetària per evitar la deflació i per reduir el tipus d'interès, la qual cosa era essencial per assolir una elevada taxa d'inversió i la continuïtat del creixement industrial. La iniciativa de la Diputació de Barcelona de reobrir i de gestionar, de manera autònoma, la seca barcelonina entre 1836 i 1848 possibilità l'encunyació de volums considerables

32. Cf. Pere Pascual, *Agricultura i industrialització a la Catalunya del segle XIX. Formació i desestructuració d'un sistema econòmic*, Barcelona: Crítica, 1990, pp. 82-123; i *Los caminos de la era industrial. La construcción y financiación de la Red Ferroviaria Catalana (1843-1898)*, Barcelona: Edicions de la Universitat de Barcelona i Fundación de los Ferrocarriles Españoles, 1999.

33. Vegeu al respecte: Jordi Nadal, «Cataluña, la fábrica de España. La formación de la industria moderna en Cataluña», a *Moler, tejer y fundir. Estudios de historia industrial*, Barcelona: Ariel, 1992, pp. 84-154; Jordi Maluquer de Motes, «La gran transformació. Industrialització i modernització a la Catalunya del segle XIX», a J. Nadal et al (eds), *Història econòmica de la Catalunya contemporània. S. XIX. 1. La formació d'una societat industrial*. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1994, pp. 39-349; i Carles Sudrià, «Capitalistes i fabricants. El finançament de la industrialització catalana (1815-1866)», *Butlletí de la Societat Catalana d'Estudis Històrics*, V (1994), pp. 29-40.

34. Pel que fa a l'autèntic *take-off* experimentat per la producció industrial catalana en aquesta època: Cf. Albert Carreras, *Industrialización española: estudios de historia cuantitativa*, Madrid, Espasa-Calpe, 1990, pp. 55-64; i Jordi Maluquer de Motes, «El índice de la producción industrial de Cataluña. Una nueva estimación (1817-1935)», *Revista de Historia Industrial*, 5 (1994), pp. 45-71.

35. Ramon Garrabou i Josep Pujol, "El canvi agrari a la Catalunya del segle XIX", *Recerques. Homenatge a Pierre Vilar. Vol.I*, 19 (1987), pp. 35-83.

de moneda amb valor intrínsec.³⁶ Una vegada s'aconseguí una fluïda circulació de moneda d'or –susceptible d'assegurar la convertibilitat del diner fiduciari–, va esdevenir factible augmentar l'oferta monetària (a costos irrellevants) posant en mans del públic una quantitat creixent de bitllets de banc. L'instrument per aconseguir aquest objectiu va ser el Banc de Barcelona –després d'un llarg període de gestació–, que el 1845 inicià les seves operacions i l'emissió de bitllets.³⁷

L'esmentat procés estigué íntimament relacionat amb la configuració, durant el segon terç del segle XIX, d'un nou sistema extern de relacions comercials en què es fonamentà la represa de la industrialització catalana.³⁸ El ràpid creixement de la indústria cotonera derivada de l'avanç del procés d'integració del mercat interior espanyol³⁹ es convertí en l'element coadjuvant dels altres dos components d'aquest nou sistema comercial. L'expansió d'aquesta indústria implicà un increment intens i sostingut de la demanda de cotó en floca, i el continent americà era un gran productor d'aquesta fibra. L'existència potencial de càrrega de retorn (cotó en floca) oferí als comerciants catalans l'expectativa d'exportar al continent americà una quantitat creixent de vins, d'aiguardent i d'altres productes agraris i manufacturats a nolis (i a preus) relativament reduïts. Tanmateix, la configuració d'aquest nou comerç americà exigí l'establiment d'una política molt sofisticada entorn del cotó en floca, fonamentada en drets diferencials de bandera, que van forçar que la importació d'aquesta fibra es fes amb vaixells del país i de procedència, que van impedir l'entrada de cotó dels dipòsits comercials europeus i van obligar que el cotó vingués de Cuba i, després, directament de ports nord-americans.⁴⁰

El creixement de les importacions de cotó va fer possible exportar a Ultramar volums, cada vegada més considerables, de vi, comercialitzat, sobretot, però no exclusivament, a les Antilles. Aquest comerç enregistrà, a partir de la dècada de 1830, un augment espectacular. El nombre de velers que sortien de Barcelona cap al

36. Pere Pascual, "Moneda e industria. La reforma de 1824 y la acuñación de moneda en Barcelona (1836-1848)", *Revista de Historia Industrial*, 26 (2004), pp. 57-99.

37. Yolanda Blasco i Carles Sudrià, *El Banc de Barcelona, 1844-1874. Història d'un banc d'emissió*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, 2009, pp. 53-59.

38. Cf. Josep M. Fradera, *Indústria i mercat. Les bases comercials de la indústria catalana moderna (1814-1845)*, Barcelona: Crítica, 1987, passim.

39. Jordi Nadal, *El fracaso de la Revolución industrial en España, 1814-1913*, Barcelona: Ariel, 1975, pp. 188-225; i Àlex Sánchez, «Crisis económica y respuesta empresarial. Los inicios del sistema fabril en la industria algodonera catalana, 1797-1839», *Revista de Historia Económica*, 3 (2000), pp. 477-523.

40. P. Pascual, *Agricultura i industrialització...*, op. cit., pp. 170-209.

continent americà a mitjan segle XIX era superior, en magnituds aclaparadores, al dels despatsats en els moments més esplendorosos –a començaments de la darrera dècada del set-cents–, abans de l'enfonsament de l'Imperi colonial espanyol americà.⁴¹ Tanmateix, l'entrada del país en un ràpid procés d'industrialització implicà la necessitat d'augmentar les importacions procedents de diversos països europeus: de Gran Bretanya, productes semielaborats, maquinària, hulla...; de França, productes químics i una gran diversitat d'articles manufacturats; dels països nòrdics: bacallà, fusta...⁴² Les expressades importacions van tenir, durant aquest període, una molt elevada elasticitat renda, i l'economia catalana no aconseguí desenvolupar gaires productes exportables vers aquests països proveïdors. Tot i així, els elevats superàvits obtinguts de les relacions comercials i financeres de Catalunya amb la resta d'Espanya i amb Cuba i Puerto Rico i d'altres països americans van possibilitar l'equilibri del sector exterior, malgrat el creixent dèficit de la balança per compte corrent amb els països europeus. Tanmateix, hi ha símptomes que aquest equilibri es començà a trencar a partir de finals de la dècada de 1850, la qual cosa fou un dels factors que van portar el país a la profunda crisi financera i bancària del 1866.⁴³

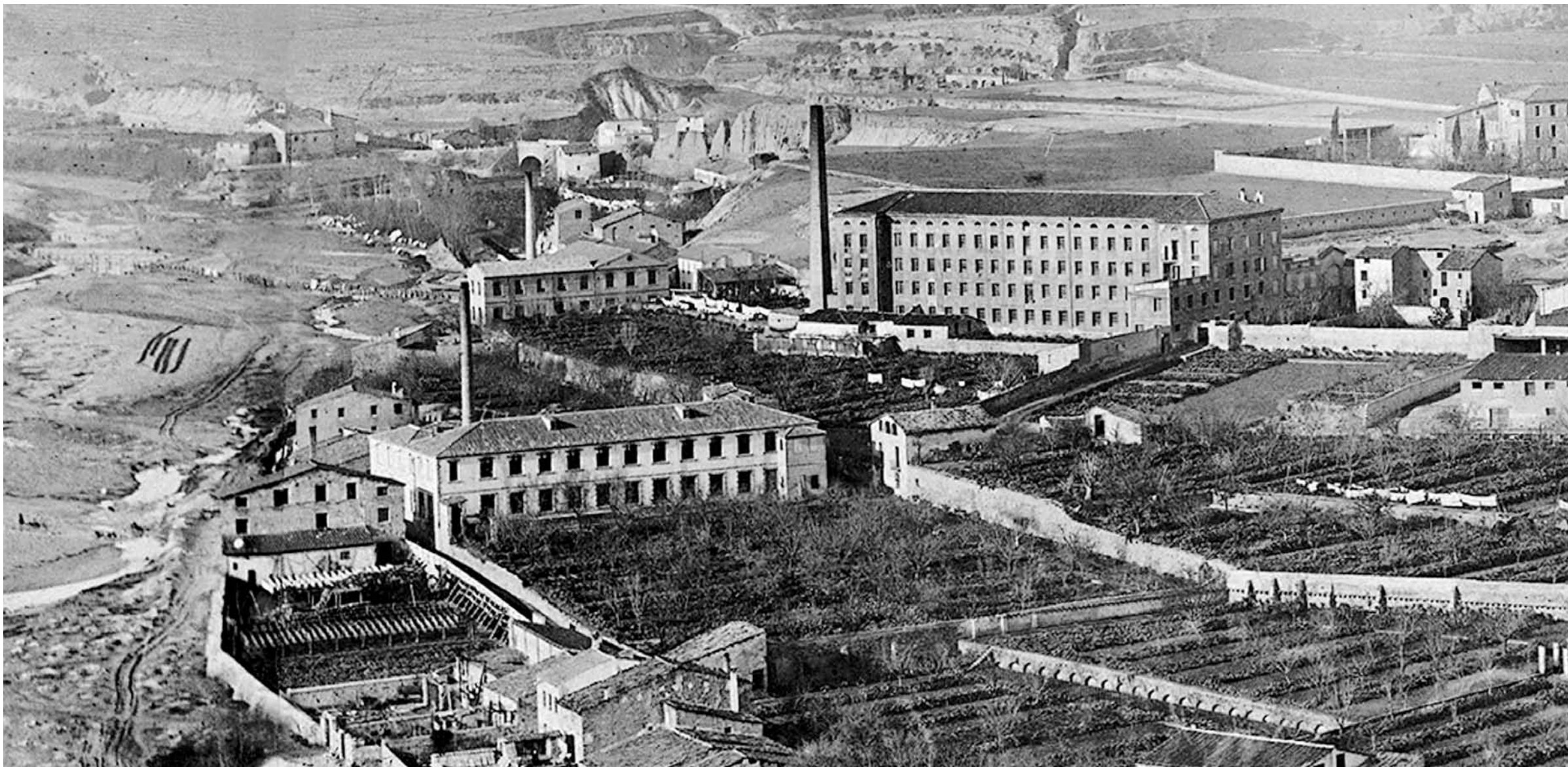
El nou ordre sorgit de la Revolució liberal posà fi a la font d'ingressos que havia possibilitat la subsistència de Domènec Carles a partir de 1814, però l'arrencada de la industrialització oferia noves oportunitats d'enriquiment. En el curs de la primera meitat del segle XIX, l'evolució de la indústria tèxtil igualadina es caracteritzà per la plena consolidació de la manufactura cotonera i, alhora, per una transformació qualitativa en l'organització del procés de producció. La concentració dels factors productius donà lloc a l'aparició de la fàbrica, i això comportà un canvi social molt profund: la formació del proletariat fabril i la consolidació d'una burgesia industrial.⁴⁴ Una estadística datada el 1845 eviden-

41. F. Valls, *La Catalunya atlàntica...*, op. cit., pp. 401-406.

42. J. M. Fradera, *Indústria i mercat...*, op. cit., pp. 263-275.

43. El canvi de les lletres girades a Barcelona sobre Londres i París durant aquests anys avala aquesta interpretació: Cf. Carles Sudrià i Pere Pascual, «Financing a railway mania: capital formation and the demand for money in Catalonia, 1840-66», *Financial Historical Review*, 6/2 (1999), pp. 127-145).

44. Jaime Gomis Galtés, Pbro., "Historia y descripción de la villa de Igualada", a Juan Padró y Sarrals, *La sagrada imagen del Santo Cristo de Igualada*. Igualada: J. Jover y Serra, 1852, p. 92, indicà que la fabricació de cotó es desenvolupà "a medida que fue decayendo la de la lana. Limitada aquella a principios de este siglo a pequeñas fábricas de hilados que se elaboraban con tornos de mano, y poco después con máquinas de 40 husos [...] en 1834 se contaban más de 1.000 máquinas de 120 husos, de las llamadas *bergadan*s com más de 1.300 telares [...] empleándose en su elaboración más de 4.000 personas entre hombres, niños y mugeres..." (citad per J. M. Torras i Ribé, "Igualada", op. cit., pàg. 116).

Gràfic 25: La Igualadina segons una fotografia de 1882; a la part inferior, el vapor de Francesc d'Assís Mas.
Font: CECI

cia l'existència a Igualada de nombroses fàbriques cotoneres –constituïdes gairebé totes durant la primera meitat del segle XIX–, vuit de les quals ocupaven més de 100 treballadors.⁴⁵ L'expressat dinamisme manufacturer determinà, en el curs de la primera meitat del vuit-cents, que la vila esdevingués un dels principals nuclis fabrils del Principat.⁴⁶

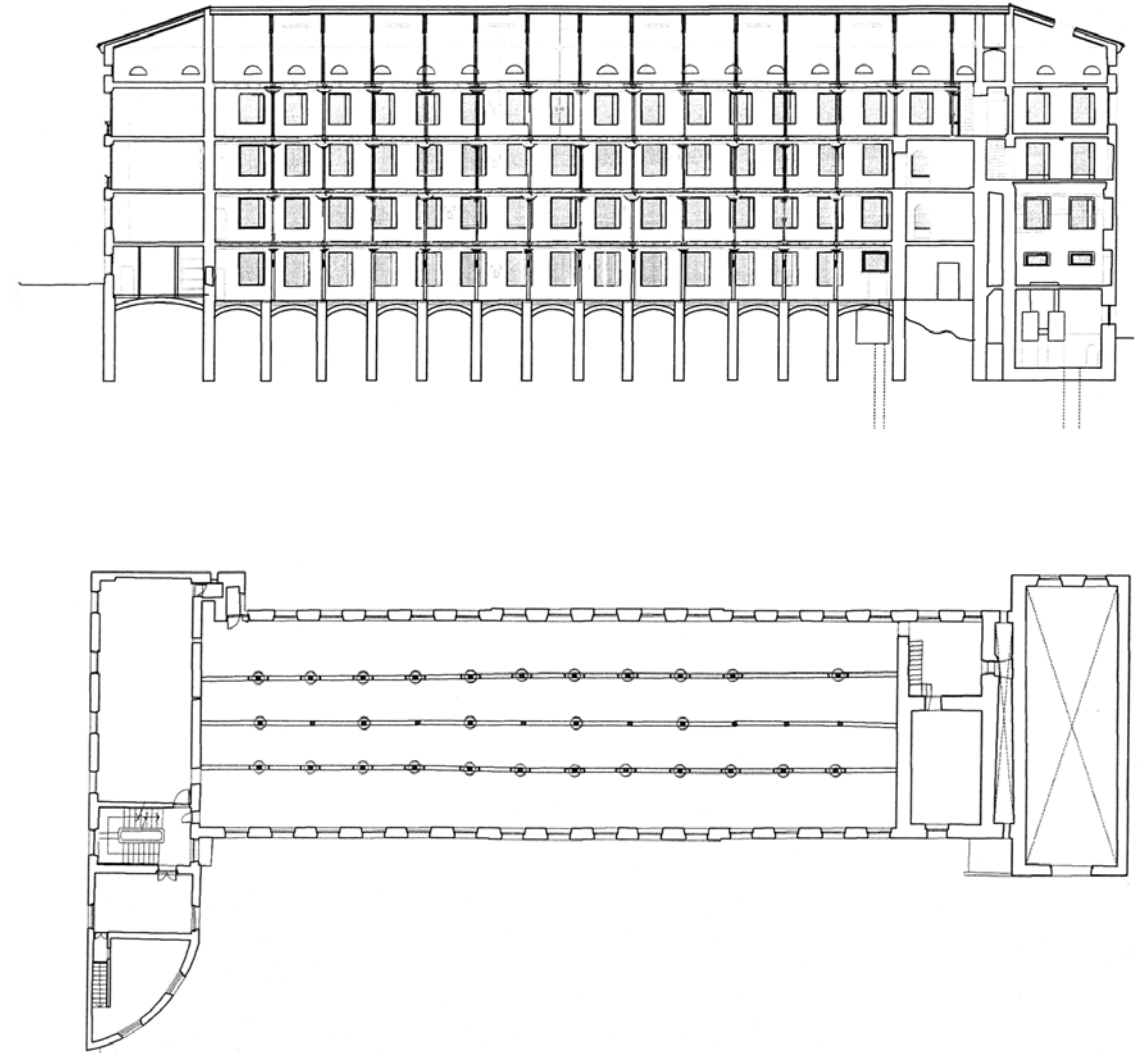
En aquest context, Domènec Carles i Alemany va prendre una decisió ariscada, tot i que estava en la línia del futur industrial del país: la inversió dels recursos de què disposava i recórrer, àdhuc, a l'endeutament per participar en la formació de la Companyia Fabril Igualadina. L'empresa va ser escripturada el juliol de 1842 amb un capital de 266.000 pessetes dedicat a finançar la construcció de la gran fàbrica del carrer de Sant Ignasi per tal d'instal·lar-hi una filatura mecanitzada moguda a vapor (vegeu els gràfics 25 i 26). En concret, Domènec Carles va subscriure una de les vint accions en què es dividí el capital d'aquesta societat, que representava un valor nominal de 13.300 pessetes.⁴⁷ Paral·lelament, el seu fill Celdoni –que segons sembla tenia estudis o, si més no, coneixements de mecànica– esdevingué l'home de confiança de Ramon Castells, el major accionista i promotor d'aquesta empresa, i assumí el repte de comprar la maquinària i la màquina de vapor (a Mulhouse) i de muntar-la al gran vapor igualadí. Els seus coneixements tècnics determinaren que exercís, durant força anys, el càrrec de director d'aquesta fàbrica cotonera, que en el seu moment va ser una de les més grans del país.⁴⁸

45. Pere Pascual i Domènec, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme i canvi econòmic i social (1820-1930)*. Barcelona: Fundació Salvador Vives i Casajuana, 2000, p. 67.

46. Vegeu Josep M. Torras i Ribé, "Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat (Contribució a l'estudi de la relació entre infraestructura econòmica i transformacions industrials)", a *Miscellanea Aqualatensia/2*. Igualada: CECI, 1974, pàg. 180-182 i Pedro Vives Vich, *Igualada: ojeada a su pasado y a su presente y visión de su porvenir*. [s.l.]: R. Tobella, 1926, pàg. 7-11.

47. P. Pascual, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme...*, op cit., pp. 65-66. El 1840, Domènec Carles també figurà entre els promotors del frustrat intent de constituir una caixa d'estalvis a la vila.

48. Pere Pascual, Gemma Estrada i Angelina Ferreras (amb la col·laboració de Carme Ferreras), *Macià Vila i el "vapor cremat"*. Vic: Eumo/Ajuntament d'Igualada/CECI, 2004, pàgs. 47-49.

Gràfic 26: Secció i primera planta de la fàbrica de vapor de la Cia Fabril Igualadina.

Font: Ajuntament d'Igualada

D'altra banda, aquest mateix any, la liquidació de la fallida del seu cosí, Bartomeu Carles Bou, facilità a Domènec la compra de la sisena part que li mancava per adquirir la plena propietat de l'adoberia de la Plana d'en Cornet ("cal Granotes"), que amb tota probabilitat tenia llavors cedida en arrendament. El setembre de 1842, Josep Aguilera i Morros (regidor i comissionat de l'Administració de Carns), Bartomeu Gomis i Galtés (fabricant de cotó, procurador de Josepa Gomis, vídua d'Antoni Riera, de Daroca), Joan Mas i Moret (hisendat) en nom propi i en el de Josep Òdena (comerciant de Reus), Domènec Carles i Alemany (hisendat) i Francesc Dellés (comerciant), creditors del ja difunt Bartomeu Carles Bou, acordaren liquidar el deute (de 2.688 pessetes) acreditat per Joan Picalaba, de Barcelona. El titular d'aquest crèdit era llavors el guarnicioner Josep Antoni Farré i Juver –a qui Picalaba transferí el crèdit–,⁴⁹ el qual acceptà donar-lo per extingit a canvi de la cessió de la vinya embargada a Bartomeu Bou el 1820 (de 2 jornals de bous), localitzada al terme d'Òdena, partida Comes de Puigfarner i valorada en 2.400 pessetes.⁵⁰ Per tant, una vegada amortitzat aquest deute, només quedava en poder dels creditors la sisena part de dita adoberia, el valor de la qual s'estimà en 2.666,66 pessetes, quan els creditors de la fallida de Bartomeu Carles tenien pendents de cobrament, en conjunt, 4.282,66 pessetes: 711,46, l'Administració de Carns de la vila; 1.639,89, l'Administració de l'Hospital; 795,12, la vídua d'Antoni Riera; 119,44, Joan Mas i Moret; 353,7, Josep Òdena; 445,04, Domènec Carles; i 218, Francesc Vallès. Tots ells estaven decidits a liquidar, definitivament, aquest crèdit, i "habiéndose discutido varias veces entre d[ic]hos acreedores, al fin se convino que el curtidor D. Domingo Carles, dueño que es de las cinco sextas partes de la indicada curtidoría por sus antiguos títulos se quedase también la otra sexta parte...". Conseqüentment, dits creditors acordaren vendre a Carles l'esmentada sisena part "de todas las oficinas de la misma y de un patio contiguo en ella a la parte del norte para estercolero...". S'acordà que el seu pagament s'efectuaria mitjançant la creació d'un censal de 2.666,66 pessetes a càrrec de Carles, i que aquest pagaria un interès del 3% d'aquesta suma que els altres creditors es repartirien en proporció als seus crèdits. En garantia del pagament d'interessos, quedà hipotecada la sisena part de l'esmentada adoberia.⁵¹

49. L'expressada transferència va ser escripturada pel notari barceloní Josep Ubach, el 19 de juliol de 1824.

50. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum 1842, resum de l'escriptura del notari Antoni Fortuny, Igualada, 9 de setembre de 1842, signat pel comptador Antoni Galup, folis 189r-190a.

51. ACAN, fons registre d'hipoteques, volum 1842, resum de l'escriptura del notari Antoni Fortuny, Igualada, 1 de setembre de 1842, signat pel comptador Antoni Galup, foli 190a-r.

Paral·lelament, Domènec aprofità els problemes conjunturals i els moments de desconcert generats per la reforma agrària liberal per adquirir altres immobles sense efectuar desemborsaments apreciables. L'abril de 1844, Agustí Carreras –"fabricante de géneros de algodón", veí d'Esparreguera– que havia adquirit en establiment⁵² al duc d'Híjar i baró de Jorba i Sant Genís "todo aquel molino batán con sus azequias y represa..." amb el compromís de pagar un cens anual de 105 pessetes rals i una entrada de 2.711,75 pessetes, es trobà amb el fet que "la fabricación ha ido en decadencia y ha quedado paralizada la venta de sus artefactos" i amb el fet que "no pensaba que fuese tan costosa la construcción de la presa [...] en razón a que la nueva avenida de la riera acaecida en el mes de setiembre del año último...". En definitiva, la solució d'aquests problemes passà per cedir en restabliment a Domènec Carles dit molí batan (amb un hort adjunt, de 0,25 jornals de mula) a condició que aquest assumís el pagament del cens de 105 pessetes; l'acabament de la reconstrucció "de la presa que se llevó la riera y a satisfacer los demás gastos que se hubiesen hecho desde entonces..."; i retornar-li l'entrada (de 2.711,75 pessetes) que havia pagat en formalitzar dit contracte (vegeu els gràfics 27 i 28).⁵³ Un pagès despistat, Josep Miquel i Muntaner, veí de Jorba, manifestà (el 1844) que devia des de feia catorze anys, el cens d'ordi, diners i gallines (consistent en 1 quartera d'ordi, 4 gallines i 7,16 sous) al duc d'Híjar, "y no poder de ningun modo satisfacer-los, ni los atrasats ni los sucesius...", quan les prestacions feudals ja havien estat abolides des de feia anys pel decret de 26 d'agost de 1837.⁵⁴ Sigui com sigui, incomprendiblement, cedí a Domènec Carles la propietat de "tota aquella pesa de terra campa ab algunas oliveras..." localitzada al costat del molí de batans que acabava d'adquirir en establiment, i el cessionari renuncià, a més, "a cualsevol lley y dret a son favor...".⁵⁵

52. L'escriptura el notari igualadí Antoni Fortuny, el 7 de gener de 1844.

53. ACAN, fons protocols notariales, notari Josep Bausili, 26 d'abril de 1844, folis 95r-98a.

54. J. Fontana, *La Revolución Liberal. Política y Hacienda...*, op. cit., pp. 282-300.

55. ACAN, fons protocols notariales, notari Josep Bausili, 1 de desembre de 1844, foli 356a-r.

Gràfic 27: El Molí Vell, antic batan i després filatura hidràulica, localitzat al terme de Jorba.

Font: Fotografia Carme Ferreras i Òscar López

El procés d'adaptació de Domènec Carles i Alemany a la nova situació creada per l'emergència de l'estat liberal espanyol i per l'arrencada del procés d'industrialització català culminà quan la Junta governativa de l'Audiència Territorial de Barcelona el ratificà en l'ofici de procurador del Jutjat de Primera Instància de la vila.⁵⁶ Per tant, amb aquesta nominació compensà la pèrdua dels ingressos que li havia aportat el càrrec de procurador del duc d'Híjar amb la paga que havia de rebre com a empleat de l'Estat liberal. Mentrestant, el 9 d'abril de 1837, el seu hereu Domènec Carles i Sellart (que s'anomenà "fabricant de draps") s'havia casat amb Josepa Ferreras, filla de Marià, fabricant de paper de Capellades, i de Teresa Jover.⁵⁷ En els capitols matrimonials signats arran d'aquest enllaç, el seu pare el designà hereu universal de tots els seus béns amb les reserves habituals. La mare de la Josepa –llavors ja vídua– li donà les 9.333,33 pessetes "que son dit avi Joseph li deixà y llegà ab son testament...". Es precisà que 6.666,66 les pagaria Bernat Muntadas –fabricant de Barcelona, "gendre de la otorgant y cuñat de la dita Josepha..."–⁵⁸ i les 2.666,66 restants, la seva pròpia mare. En contrapartida, els Carles atorgaren a Josepa un creix de 4.000 pessetes. Es pactà que, en cas de sobreviure al seu sogre i al seu marit, seria usufructuària –si tenia algun fill d'aquest matrimoni– i ambdós cònjuges convingueren que en la successió, en cas de no disposar el contrari, imperaria el dret de primogenitura.⁵⁹ Tanmateix, Domènec Carles i Sellart morí jove (d'"apoplegia fulminante", a l'edat de quaranta-dos anys), essent enterrat el 16

56. ACAN, fons protocols notariais, notari Marià Puigdollers, Igualada, 25 de setembre de 1844, folis 213r-214r. L'exercici del càrrec exigí el dipòsit d'una fiança de 2.000 lliures, i a aquest efecte hipotecà el tros de vinya i oliveres, localitzat al terme de Montbui, partida del Puiggrós, que limitava, a l'est, amb el camí de Montbui i Carme i, al nord, amb el riu Anoia.

57. API, *Libro de Matri[monio]s de Mayo 1831 a fin de 1842*, folis 131r-132a (22). Testimonis: Joan Cendra, "culebrer", i Anton Vilaseca, teixidor de llana. Josepa era neboda de Paula Farreras, la segona muller de Domènec Carles i Alemany [devem aquesta informació a la amabilitat de Miquel Gutiérrez i Poch i també prové de la investigació realitzada per l'obra M. Gutiérrez (dir.), *Història de Capellades*, en premsa].

58. L'expressada quantitat procedia de les 16.000 pessetes que Muntadas es va comprometre pagar a Teresa Jover i al seu fill per la compra de tres heretats "con sus casas a ellas unidas y agregadas, corrales y oficinas de la labranza...", anomenades Rocamora, la Caseta i la Casanova de la Font, localitzades al terme de Sant Magí de Rocamora, terme de Montblanc. El maig de 1840, els Carles van signar àpoca conforme havien rebut dites 6.666,66 pessetes (ACAN, fons protocols notariais, notari Anton Fortuny, Igualada, 9 de maig de 1840, folis 43a-44r).

59. ACAN, fons protocols notariais, notari Anton Fortuny, Igualada, 6 de setembre de 1840, folis 105a-106r.

de febrer de 1846, sense haver deixat descendència.⁶⁰ És possible que aquest esdeveniment luctuós impedís que el traspassat hagués impulsat la producció de filats de cotó a l'antic molí i batan de l'indret de la Sala. Sigui com sigui, després del seu òbit, el seu pare, Domènec Carles i Alemany, decidí (l'abril de 1848) cedir en arrendament, per sis anys, al seu consogre Francesc Ferrer i Pons "tota aquella casa fàbrica de cotó y batans, rodas, joch cilindrich y demás aparatos...", terme de Jorba, partida del Molí Vell, que limita, a l'est, amb el riu Anoia. Les condicions en què s'efectuà aquesta cessió van ser les següents: pagar 1.750 pessetes anuals d'arrendament i les contribucions que gravaven l'immoble; el manteniment de la resclosa aniria a càrrec de l'arrendador, i el del rec, el de la maquinària hidràulica i el de l'edifici, de l'arrendatari; i que l'abonament del lloguer quedaria en suspens si la fàbrica s'aturava a causa d'una ruptura de la resclosa. Finalment, es pactà que Ferrer efectuarià un avançament en el pagament del lloguer per import de 4.650 pessetes per tal que l'arrendador pagués "las obras y rodas q[u]e se construïren lo any pasat en dita fàbrica..."⁶¹

El seu altre fill, Celdoni Carles i Sellart –que va tenir una trajectòria remarcable en els inicis de la industrialització del país– es casà (el 24 de desembre de 1844) amb Agnès Ferrer, filla de Francesc, fabricant de pintats de Capellades, i d'Agnès Carulla.⁶² El pare de la núvia era Francesc Ferrer i Pons –també soci de la Igualadina– que, com acabem de veure, quatre anys després, arrendà la filatura que els Carles posseïen al Molí Vell del terme de Jorba.⁶³ En els capítols signats arran d'aquest enllaç, Domènec Carles i Alemany lliurà al seu fill, en concepte de llegítimes paterna i materna, 2.133,33 pessetes, un llit, matalassos, coixins, llençols i roba. Francesc Ferrer i la seva muller dotaren Agnès amb 2.666,66 pessetes, dues calaixeres, matalassos, coixins, llençols i roba i vestits i, en contrapartida, Celdoni li oferí un creix de 1.333,33 pessetes. En aquestes cartes dotals, Celdoni deixà escrit que, si premoría, Agnès seria

60. API, *Libro de Óbitos de Marzo del año 1841 a Febrero 1848*, foli 280a (53).

61. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Raurés, Igualada, 14 d'abril de 1848, folis 146a-147r.

62. API, *Libro de Matrim[onio]s años de 1843 a 1851*, foli 57a (102). Testimoni: Antoni Bausili (menor), farmacèutic, i Àngel Martorell.

63. Cf. Francesc Ferrer i Pons va formar part durant el 1837 i 1838 de la Plana Major del Segon Batalló Lleuger de la Milícia Nacional constituït a Igualada (P. Pascual, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme...*, op. cit., pp.131-132).

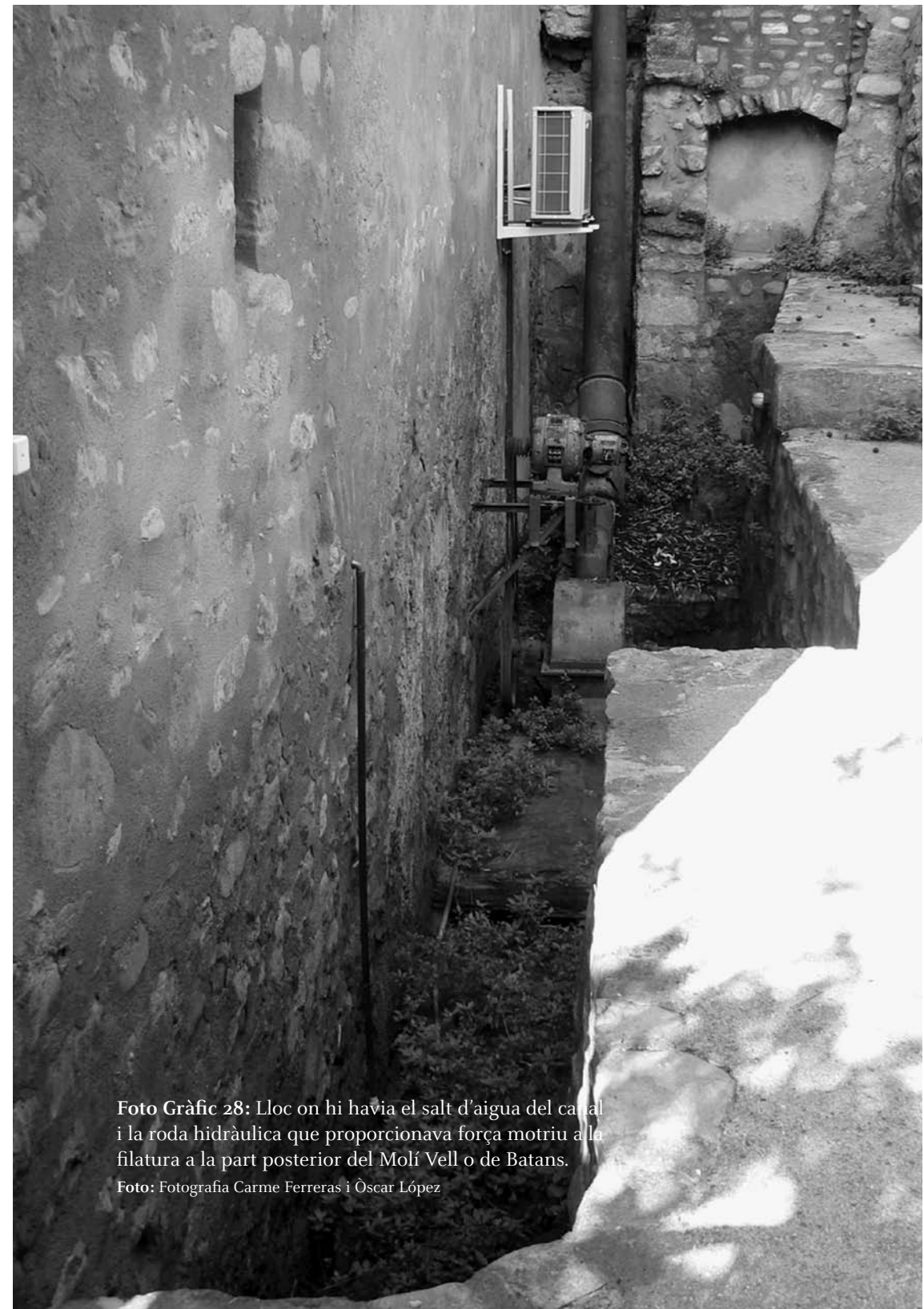

Foto Gràfic 28: Lloc on hi havia el salt d'aigua del canal i la roda hidràulica que proporcionava força motriu a la filatura a la part posterior del Molí Vell o de Batans.

Foto: Fotografia Carme Ferreras i Òscar López

usufructuària; en cas de morir sense fills, cedia a la seva muller “la mitat de tot lo que haurà adquirit o adelantat lo dit Celdoni durant dit matrimoni...”, tant si es mantenia vídua com si es tornava a casar, “reservant-se lo disposar de la altre mitat [...] del modo que li apareixera...”, i que de no fer testament, els beneficiaris d’aquesta meitat fossin els seus germans Domènec i Antoni, o els successors d’aquests. Per acabar, ambdós consorts pactaren que els fills del present matrimoni serien preferits en l’herència i que en la successió, si no es disposava el contrari, se seguiria l’ordre de primogenitura.⁶⁴ Els esmentats cònjuges tingueren sis fills (vegeu el gràfic 24 i l’apèndix 1).

Per tant, entorn de 1850, Domènec Carles i Alemany semblava que havia aconseguit redreçar la situació econòmica de la família –a precari des de l’enfonsament del negoci adober a començaments del vuit-cents– mitjançant la seva entrada en l’accionariat de la Cia. Fabril Igualadina i l’adquisició de la filatura hidràulica de Jorba. Els seus consocis a la Fabril eren els principals industrials igualadins de l’època –Ramon Castells, Oleguer Godó, Ramon Godó, Marià Padró, Tomàs Borràs, Josep Galceran, Francesc Ferrer, Ramon Carrer, Valentí Carner...–, els quals li van encarregar (el juliol de 1851, vegeu el gràfic 29) que signés amb el marquès de Dosaigües la cessió en establiment a favor de l’empresa “las aguas subterráneas o q[u]e desde la superficie de la tierra se filtren por las arenas de la riera Noya, desde la parte superior de la represa qe dirige las dichas aguas a la azequia del molino harinero de la Abadía [...] hasta la confluencia de las aguas de la referida riera [...] del torrente llamado en el día de la Bofia...”.⁶⁵ En aquests moments de grans expectatives, Domènec morí d’“hepatitis” a l’edat de setanta-un anys i va ser enterrat el 23 de febrer de 1852.⁶⁶ En el passiu d’aquest procés d’adaptació al nou ordre burgès i industrial, deixà un considerable deute –que, sens dubte, pensava que es podria amortitzar amb l’expectativa del futurs beneficis de les seves inversions– constituït pels vells censals que gravitaven sobre el patrimoni de la família i per un nou i considerable endeutament contret amb Ramon Castells a causa de la seva entrada en el món dels negocis industrials.

Gràfic 29: Signatures dels socis de la Cia. Fabril Igualadina en l’escriptura d’atorgament de poders a Domènec Carles i Alemany el 1851.

Font: ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés 1851

64. ACAN, fons protocols notariais, notari Josep Bausili, Igualada, 15 de juliol de 1844, folis 186a-188r.

65. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 13 de juliol de 1851, folis 400a-r.

66. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1852 a fin de 1855*, folis 14r-15a (75). La seva segona muller, Paula Ferreras, morí dos anys després, de “partio iliaca”, també a l’edat de 71 anys i va ser enterrada el 13 de desembre de 1854 [foli 309r (546)].

Per acabar, en un codicil (datat el novembre de 1851) introduí algunes modificacions en les seves últimes voluntats. En aquest disposà que a la seva segona muller, Paula Ferreras, en lloc del dret d'habitatge que li havia llegat, se li donessin 10 rals diaris; que el seu fill Celdoni “en pago i satisfacció de sas llegendí-timas...” rebés –una vegada extingit l'usdefruit atorgat a la seva dona– la meitat de la fàbrica localitzada a la partida del Molí Vell (l'antic molí batan proper a la Sala); i nomenà el seu fill Antoni hereu universal dels seus béns en substitució del traspasat Domènec.⁶⁷ Per tant, això significà que Celdoni heretà la meitat de la filatura hidràulica que, en principi havia estat destinada al seu germà desaparegut, i que llavors tenia arrendada el seu sogre, el fabricant Francesc Ferrer,⁶⁸ amb el qual eren, a més, consociats en la Cia. Fabril Igualadina.

67. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 19 de novembre de 1851, folis 671a-672r.

68. Segons l'estadística relativa al 1850 publicada per Guillermo Graell, *Historia del Fomento del Trabajo Nacional*. Barcelona: Viuda de Luis Tasso, [s.a.], pp. 442-492, en aquesta fàbrica hi havia una filatura hidràulica (amb un aprofitament de 6 CV) que constava de 480 fusos de *mule jenny* i una quadra amb 15 telers manuals.

Capítol 3

La crisi industrial igualadina i l'enfonsament econòmic del llinatge

La mort del seu pare (i ja traspasat el seu germà Domènec) convertí Antoni Carles i Sellart –que es deia hisendat– en hereu de la nissaga. El 1852, es casà amb Rosa Bugoñà, filla de Julià, pagès hisendat de Terrassa, i de Victòria Servitja, natural de Guardiola de Manresa, i no hi ha constància que aquest matrimoni se celebrés a Igualada. En els capítols signats arran d'aquest enllaç, Julià Bugoñà dotà la seva filla amb 3.466,66 pessetes (2.666,66 de llegítima materna i 800 de paterna), calaixeres i robes, i altres 1.866,66 pessetes en concepte d'augment de llegítima paterna “en lo cas de heretar lo donador o son hereu los béns de la casa Bogoñà...”. L'Antoni atorgà a Rosa un creix de 1.200 pessetes i garantí el dot i l'espòli amb una hipoteca sobre la casa pairal dels Carles del carrer de Sant Jaume. Es pactà, a més, que si quedava vídua, Rosa esdevindria usufructuària del patrimoni familiar amb l'obligació d'alimentar els fills i que en cas de no voler conviure amb l'hereu, aquest quedava obligat a donar-li, cada any, 6 quarteres de blat, 15 quartans d'oli, 4 càrregues de vi, 18 carnisseres de cansalada i 333,33 pessetes, “junt ab estada y habitació de casa ab los mobles y trastos corrents, y ab la condició q[u]e mentres cobrarà o percibirà la dita Rosa lo expresat vitalici y durant sa viudetat no podria extraurer de la casa Carles sos crèdits dotals...”. Per acabar, ambdós cònjuges es reservaren la possibilitat de designar el seu hereu en testament i que, en cas contrari, imperaria el dret de primogenitura.¹ El matrimoni tingué dos fills: Magdalena i Antoni (vegeu el gràfic 24 i l'apèndix 1).

1. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 11 de maig de 1852, folis 687a-690a.

3.1 La mort prematura d'Antoni Carles i Sellart i els deutes del seu llegat

El poc temps que Antoni estigué davant del clan familiar, es veié obligat a fer front a alguns dels deutes deixats pel seu pare. El gener de 1854, hagué de pagar 4.665 pessetes a Francesc Ferrer i Pons –llavors veí d'Igualada–, que aquest havia deixat al seu pare arran de l'arrendament de la “fàbrica de filats i texits de cotó y batans...” situada al terme de Jorba, i que es van destinar a finançar “les obras de la citada fàbrica...”² El desembre va reconèixer el considerable deute de 16.000 pessetes que el seu pare havia contret amb Ramon Castells i Pie –impulsor, com s'ha dit, i accionista majoritari de la Igualadina– que era el resultat de diferents crèdits: 1r) un de 6.666,66 pessetes per “lana y dinero prestado...”, formalitzat l'1 de gener de 1842; 2n) un altre de 2.666,66 pessetes, “p[ar]a el aumento de la acción q[u]e tenian en la fábrica de vapor de la Compañía Igualadina...”, l'1 de juny de 1842; 3r) un altre de 2.666,66, “al propio objeto” amb data d'1 de gener de 1843; 4t) un altre de 1.333,33, “prestadas al referido fin...” l'1 de juny de 1843; 5è) un altre de 1.333,33, “al citado objeto...” l'1 de juliol de 1843; i 6è) un altre també de 1.333,33, “para el aumento de la acción...” l'1 de juny de 1844. Es pactà que els interessos (del 4,5%) es pagarien a partir dels “productos q[u]e darà la acción q[u]e tiene en la relatada fábrica de vapor...” i que, en cas de no ser suficients, dels ingressos obtinguts del seu patrimoni. El retorn del préstec quedà garantit amb hipoteca sobre l'acció de la Igualadina i sobre la casa que servia de residència a la família del carrer de Sant Jaume, d'Igualada.³

L'Antoni Carles era, pel que sembla, un home de constitució malaltissa i va morir jove (d'un “vicio esclofuloso constitucional”) a l'edat de quaranta-dos anys. Va ser enterrat el 28 de febrer de 1855.⁴ En el seu testament dictat “detingut en lo llit de malaltia corporal...” poc abans de morir, designà marmessors el seu germà Celdoni, el seu cunyat Ramon Bugoñà i l'advocat Francesc Albín. Llegà a la seva filla Magdalena 2.666,66 pessetes “y las robas” quan es casés. Establí que la seva muller fos usufructuària dels seus béns i ordenà que, a més, rebés, 1.333,33 pessetes en recompensa dels “serveys q[u]e de ella ha rebut...”. I nomenà hereu

2. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 12 de gener de 1854, folis 116a-r.

3. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 6 de desembre de 1854, folis 1181a-1182r.

4. Ibídem, foli 325a (56).

universal el seu fill Antoni Carles Bugoñà, el qual en cas de no tenir descendència, havia de ser substituït per Magdalena, i si aquesta tampoc no en tenia “a qui de dret tòquia...”⁵ La mort d'Antoni Carles obligà els seus marmessors a fer inventari dels béns deixats pel difunt. En aquest es posa de manifest que els béns immobles de què disposava procedien, en gran part, d'inversions efectuades per Anton Carles i Jordi durant la segona meitat del segle XVIII –les cases del carrer de Sant Jaume, l'adoberia de la Plana d'en Cornet, la vinya del Pi de Puiggrós, un paller i una era al carrer de Sant Antoni de Baix–; romanien intactes el patrimoni immobiliari que havia aportat a la família Magdalena Sellart, localitzat al poble de Torre de Fluvià, del partit de Balaguer; i la meitat de l'antic molí convertit en fàbrica de filats –amb un hort adjunt– localitzat a la ribera del riu Anoia a l'indret de la Sala, terme de Jorba, que comprà Domènec Carles i Alemany, el qual havia cedit l'altra meitat al seu fill Celdoni. En l'esmentat inventari, la relació del mobiliari i de la roba existent a l'àmplia casa pairal de la família al carrer de Sant Jaume evidencia que es tractava d'un habitatge propi d'una família burgesa, que havia tingut una posició econòmica rellevant en el passat. Es consignà, a més, la presència d'una bona porció de coberts de plata i un bon nombre de joies. En els baixos de l'habitatge, hi havia l'estable amb dues mules i un celler, amb diverses bótes, alguna d'elles plena de vi procedent, probablement, de la collita obtinguda a la vinya pertanyent al patrimoni familiar. En el segon pis, hi havia un “estudi” (o despatx), on Domènec Carles tenia els papers relatius a les seves gestions com a administrador del duc d'Híjar, primer, i com a procurador dels jutjats d'Igualada, després (vegeu la taula 5).

5. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 22 de febrer de 1855, folis 457a-458r.

Taula 5: Inventari dels béns mobles existents a la casa pairal de la família Carles del carrer de Sant Jaume, 25, d'Igualada en el moment de la mort d'Antoni Carles i Sellart el 1855.

Planta baixa i celler	
A l'entrada	Un carro "ab tots sos guarniments [...] tot corrent, encara q[u]e bastant usat...".
A l'estable	Dues mules velles "ab tot los arreus o guarniments per tirar lo carro, llaurar..." i un cove pellisser.
Al celler	Tres bótes grans dites de "cadireta", dues de 7 càrregues, una de 6, una de 4 i dues d'1, "totes vuides a excepció de la una de set cargas y la altre de carga..." que eren mig plenes de vi negre; dos parells de portadores; una cadena de ferro per rentar les bótes i dos cubells.
Al menjador	Una taula de noguer; nou cadires; dues soperes de pisa; uns quants plats blancs de pisa; unes setrilleres, amb els seus setrills de vidre; dos càntirs i un porró de vidre; vuit gots de cristall; una gerra o rentamans de terrissa; i un quadre sense vidre.
A la cuina	Un banc escó; quatre cadires; una tauleta de pi; dues cistelles i una senalla; els ferros del foc per sostenir la llenya; una pala; unes armolls i una torradora de ferro; i unes graelles de fil ferro.
A l'"amomidó"	Tres càntirs d'aram; dues calderes i un poal d'aram; dues xocolateres, també d'aram; uns estalvis de llautó; una llauna per rostir; dues graelles de ferro; un cistell; un cubell petit per prendre banys; una caldera dins la fogaina; dos gavadals de fusta; dos càntirs grans de terrissa; una destraleta; una mitja lluna; un morter de coure; un tallant; unes lleves de ferro; vint olles; dues dotzenes de plats comuns; sis tapadores; una dotzena de xicres; vint escudelles; dues ampolles i quatre vasos de vidre; dues soperes ordinàries; dues plates de pisa; una caldera petita de ferro; dos gibrells de terrissa; unes tapadores de terrissa; tres llumeneres de llautó; dotze coberts de fusta; i dues escombres.
Al rebost	Cinc gerres grans amb uns 18 quartans d'oli; dues greixeres de terrissa; tres cassoles i tres gibrells de terrissa; i una pastera amb tots els seus útils.
A la botiga	Unes 8 quarteres de blat; dos sacs plens de cendra; dos borrasos; dotze sacs buits; uns matalassets i seients del carro; tres bots vells; una brida dolenta; unes "angorillas" [?]; unes sàrries; quatre banquetes; i la corda i la curriola del pou.

Primer pis	
Sala del davant	Una tauleta de noguer i una altra de cosir; nou cadires grans i tres de petites; un sofà; un rellotge de paret; un mirall gran amb marc daurat; quatre quadres amb marcs daurats; una calaixera i un escriptori (amb diversa roba de taula, de llit, de vestir, cortines... i una ampolleta i un ganivet).
Cambra de la dreta	Un llit de caoba amb pilans i fusta i un joc de traspontins; dos matalassos; dos coixins; un cobrellit de percala; un juratori amb la piqueta; una raconera; cortines d'indiana d'alcova i de balcó; nou cadires; quatre quadres; un tocador; i dues calaixeres amb roba vella, roba de vestir, mocadors, sabates... i, a més, dos cullers de plata, vint coberts de plata, dinou ganivets senzills, dues forquilles, un parell d'arracades de diamants mitjanetes, unes altres arracades de diamants un xic més grans, una agulla de pit, dos anells d'or comuns, un collaret d'or, una peça grossa de pit amb puntes de diamants, i un anell amb puntes de diamant i una pedra de granats al mig.
Cambra de l'esquerra	Un llit de caoba amb pilons de fusta i un joc de traspuntins; dos matalassos; un juratori amb la seva pica; una conxa; dos coixins; dos llençols; unes cortines d'indiana de l'alcova i unes de blanques del balcó; dotze cadires; un tocador amb mirall; quatre quadres amb marcs daurats; i un braser amb la seva caixa i paleta.
Cambra de l'escala	Dos baguls (amb roba diversa i de vestir); dos paraigües; dos espolsadors; dos plomalls; dues postades amb vuit ampolles de vidre negre; dues capes i una armilla de llana usades; una cadira de braços; algunes capses amb retalls de roba; un braser; dues flassades; i una panera petita.
Al guarda-roba	Un culler de plata; sis coberts de plata; tres ganivets senzills; un ventall de taula; uns cercles de llautó; dos cistells; un panareta i dins el guarda robes: draps, roba vella, roba de llit i de vestir..., dos canelobres de metall blanc, una escopidora, un cobrellit i unes cortines.
Sala del darrere	Una taula gran de noguer i una de petita; cinc cadires grans i dues de braços; cinc quadres amb guarnició daurats; i dins de l'armari: cinc dotzenes de plats blancs fins; unes setrilleres amb setrills de cristall; vint-i-quatre vasos de cristall; quatre palanganes blanques (o gibrelles de rentamans); quatre soperes i catorze plats blancs; sis oueres; divuit xicres; una mitja lluna; una cafetera de llauna i altres utensilis.
Cambra de l'esquerra	Un llit de posts i bancs i un joc de traspuntins; dos matalassos; dos coixins; dos llençols; una conxa; un juratori amb la seva pica; dues tauletes; tres cadires; una caixa buida; un fogó de ferro per a planxar; i un mirall petit.

Segón pis	
Sala del davant	Una tauleta; cinc cadires; cinc mapes; un guarda roba gran amb: una romana, roba i un barret.
Cambra de la dreta	Un llit de posts i bancs i un joc de traspuntins; dos matalassos; dos coixins; un cobrellit; una cortina d'alcova; quatre cadires; i un rentamans o tres peus de fusta amb un gibrell de pisa blanca.
Cambra de l'esquerra	Un llit de posts i bancs i un joc de traspuntins; dos matalassos; dos coixins; un cobrellit; una cortina d'alcova; quatre cadires; i un rentamans o tres peus de fusta amb un gibrell de pisa blanca.
Cambra del darrere	Un llit de posts i bancs; una tauleta amb una paperera de fusta; una imatge de Sant Antoni; quatre cadires; unes cortines d'alcova; una caixa buida; una arqueta vella; un barret amb la seva caps de cartró; un tres peus de fusta; i tres coves.
A la cuineta	Una taula llarga i un altra de petita; una pala i uns molls de ferro; unes setrillers de vidre; dotze plats blancs; sis xicres; dues escudelles; una sopera; dos plats blancs; tres cassoles; dues giradores; quatre olles; una mitja lluna; una xocolatera d'aram; dos càntirs de terrissa; dos gots i una ampolla de cristall i dues ampolles de vidre; un saler de terrissa ordinari; dues cadires; i un quadre vell.
A l'estudi	Una tauleta amb una paperera de fusta; un tinter de vidre; una sorrera de fusta; dues cadires grans; dues cadires de braços; dos quadres; els "aranzels curials"; un gruix de papers inútils; un prestatge amb una porció de llibres i lligalls de papers relatius a les procures que havia fet Domènec Carles; dins de la paperera, un plec d'escriptures relatives al patrimoni de la casa; i 240 rals en efectiu.

Porxo	
Cambra dita de les "estiuras"	Tres coves; diversos cistells; dues gàbies de posar ocells; dues pintes de teixir; i trastos inútils.
Cambra dita el "sortejador"	Un teler de teixir franela; un llit de posts i bancs petits amb un joc de traspuntins; una flassada; i trastos inútils.
Al salador	Un salador de fusta gran amb els seus capitells; una caldera d'aram; una xeringa de fer botifarres; un cassó d'aram; un cassó i un perol d'aram; un braser d'aram; cinc talladors de fusta; sis ampolles; un porró i un pot de vidre.
A la botiga llarga	Dues caixes dolentes buides; una gàbia d'ocells; un prestatge o llibreria vella; un ase o escalfador de llits; un banc llarg per col·locar-hi una roda; dos garbells; un tiràs d'era; i trastos i fustes inútils.
Al terrat	Un banquet; un mica de llenya; dos bancs; i algunes torretes.
Al galliner	Sis gallines.
Al paller	
Cinquanta quintars de palla; una porció de llenya; garbells, forques, rampills, trills i altres útils per a l'era de batre.	

Font: ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 26 de març de 1855, foli 700a-709a

El passiu de l'herència consistia en el debitori, abans esmentat, acreditat per Ramon Castells que ascendia, en aquesta època, a 14.250 pessetes i diversos censals, el més carregós dels quals era el de 13.333,33 pessetes que la família devia a l'extingida Universitat de Cervera. Mancada de recursos, Rosa Bugoñà incrementà el deute de manera considerable en els anys posteriors. El juny de 1856, reconegué que devia al seu pare, Julià Bugoñà –llavors veí de Sant Salvador de Guardiola–, 5.350 pessetes que li havia deixat a un interès del 3% per tal de dedicar-ne 4.150 a redimir –acollint-se a la llei de desamortització– el censal que els Carles devien a la Universitat de Cervera, i els altres 1.200, a pagar “otras obligaciones q[ue] pesan sobre el referido patrimonio...”. Per garantir aquest préstec, hipotecà el crèdit dotal que tenia sobre la casa pairal de la família del carrer de Sant Jaume.⁶ Paral·lelament, alienà algun dels elements que constituïen el patrimoni immobiliari familiar. L'octubre de 1856, Rosa vengué –amb el vistiplau del jutjat– a Francesc Xavier Ferrer i Carulla (fill de Francesc Ferrer) “la mitad de aquella casa fábrica de hilados, con su balsa, represa, aguas y mitad de una pieza de tierra parte olivar y parte ortiva contigua a la misma...”, dita Molí Batan (terme de Jorba), que limitava, a migdia, amb el riu Anoia. El comprador es comprometé a pagar per la meitat d'aquesta fàbrica un total de 12.445,33 pessetes, però en retingué 12.416,66 per amortitzar 10.666,66 pessetes que Josepa Farreras i Jover –vídua de Domènec Carles i Sellart i casada en segones núpcies amb Josep Carreras i Parrot, fabricant, natural d'Esparreguera– acreditava pel dot aportat a la casa arran del seu primer casament i per lluir un cens de 1.750 pessetes que el duc d'Híjar posseïa sobre aquesta propietat. Per tant, Rosa Bugoñà només va rebre el romanent de 28,66 pessetes en efectiu.⁷ Un parell d'anys després, el novembre de 1858, es veié obligada a pagar 1.526,66 pessetes més als consorts Josep Carreras i Josepa Farreras, 933,33 que encara acreditaven en concepte de dot i interessos i 533,33 per un val que Domènec Carles i Alemany havia signat a favor de Josepa.⁸

6. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 23 d'octubre de 1856, folis 1745a-1748r.

7. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 23 de d'octubre de 1856, folis 1745a-1748r. L'octubre d'aquest any, Josepa Farreras declarà que havia rebut de F.X. Ferrer i Carulla la suma de 10.666,66 ptes, és a dir, 7.333,33 en concepte de devolució del dot que havia aportat arran del seu casament amb Domènec Carles i Sellart; 2.000, per la meitat del creix que els Carles li van atorgar en capítols; i 1.333,33, que el seu traspassat primer marit li havia llegat en testament (ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 25 d'octubre de 1856, folis 1767a-1768r).

8. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 10 de novembre de 1858, folis 1860a-1861a.

Rosa Bugoñà morí el març de 1860.⁹ Havia fet testament poc després de la mort del seu marit. En les seves últimes voluntats, designà marmessors el seu pare Julià, el seu germà Ramon i el seu cunyat Celdoni Carles. Llegà a la seva filla Magdalena 1.333,33 pessetes, una calaixera i roba blanca i de vestir i designà hereu universal de tots els seus altres béns el seu fill Antoni i disposà que, en cas de no tenir descendència, Magdalena esdevindria hereva. En el supòsit que cap dels seus dos fills no arribés a la majoria d'edat, establí que el seu germà Ramon fos l'hereu, el qual quedaria obligat a donar una calaixera i roba a la seva germana Esperança.¹⁰ El patrimoni immobiliari de la família en el moment del traspàs de Rosa consistia en propietats que havia adquirit Anton Carles i Jordi en el curs de la segona meitat del segle XVIII: la casa pairal de la família del carrer Sant Jaume i la casa del costat de ponent de l'anterior; l'adoberia de la Plana d'en Cornet (després dita “cal Granotes”); un paller i una era ubicats al carrer de Sant Antoni de Baix, romanent de l'extens terreny adquirit en establiment a la família Padró; i una extensa vinya a la partida del Pi de Puiggrós, terme de Montbui. D'altra banda, subsistia intacte el patrimoni aportat a la família per Magdalena Sellart, localitzat al lloc de Torres de Fluvià, terme de Cubells, que estava integrat per una casa, un molí d'oli, nou trossos de terra campa i un hort (vegeu la taula 6). El deutes antics, constituïts per censals, gravitaven, en part, sobre el patrimoni de Torre de Fluvià i, en part, havien estat creats per la mateixa família Carles, i acreditaven un interès anual de 255,89 pessetes. Més feixucs eren, sens dubte, els debitoris existents –l'origen dels més importants l'acabem de precisar–, que sumaven un total de 21.350 pessetes i acreditaven una suma considerable en concepte d'interessos. Tanmateix, el que resultava més preocupant era que el principal actiu de la família consistia en la crescuda inversió efectuada en la formació de la Cia. Fabril Igualadina, el qual no havia donat els resultats esperats, i això amenaçava la futura subsistència dels fills d'Antoni Carles i Sellart i abocà a Celdoni Carles a un autèntic atzucac.

9. API, *Libro de Óbitos del año 1856 a Setiem[bre] 1861*, foli 301r(94). Va ser enterrada el 19 de març de 1860, a l'edat de 34 anys, i el metge certificà que l'òbit havia estat degut a una “intermitente perciciosa”.

10. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 3 d'octubre de 1855, folis 1963a-1964r.

Taula 6: Inventari del béns immobles i dels drets reals que constituïen el patrimoni deixat per Antoni Carles i Sellart i dels deutes que gravitaven sobre l'herència el 1860.

Immobles (a)	
Partit judicial d'Igualada	
Casa	De tres cossos, situada al carrer de Sant Jaume, 25, que limita, a migdia, amb dit carrer i, a ponent, amb la casa descrita a continuació.
Caseta	D'un cos, situada al carrer de Sant Jaume, 26, que limita, a migdia, amb dit carrer i, a l'est, amb la casa abans descrita.
Adoberia	Localitzada al Pla Inferior (abans dit Plana d'en Cornet) que limita, a l'est, amb el carrer que baixa del de Santa Anna; a migdia, amb l'hort de Pere Borràs mitjançant el Rec; a ponent, amb l'hort de Bonaventura Jover; i al nord, amb aquest mateix i amb Manuel Miserachs.
Paller	Amb cobert i pati situat al carrer Sant Antoni de Baix, que limita, a migdia, amb dit carrer.
Era de batre	Situada al carrer de Sant Antoni de Baix (de 60 pams d'amplada), que limita, a migdia, amb el camí del molí de l'Abadia i, al nord, amb dit carrer.
Vinya	De 12 jornals de mula, partida Pi de Puiggrós, terme de Montbui, que limita, a l'est, amb el camí de can Massagué i, al nord, amb el riu Anoia.
Partit judicial de Balaguer (poble Torre de Fluvià, terme de Cubells)	
Casa	Localitzada al carrer de l'Església (amb els cellers i demés).
Tros de terra	Part "campa, parte con olivos plantada y parte boscosa", de 7,5 jornals de mula, on hi ha un corral i una era de batre, dita bancal de Betllé.
Tros de terra	Part "campa y parte bosque", de 12 jornals de mula, lloc dit Pairò, que limita, al nord, amb el camí d'Agramunt.
Tros de terra	Campa amb oliveres, de 3 jornals de mula, lloc dit Xexes.
Tros de terra	Part "campa, parte plantada de olivos y parte bosque", de 18 jornals de mula, lloc dit les Barqueres.
Tros de terra	Part "campa, con plantada de olivos y parte bosque", de 2 jornals 8 porques, lloc dit la Planta de la Bossa.
Tros de terra	Part "campa, con plantada de olivos y parte bosque", de 30 jornals de mula, partida Tros del Corral i Trobaví.
Tros de terra	Plantada d'oliveres, d'1,5 jornals de mula, partida de les Fontetes.

Molí d'oli	"con sus dos prensas y demás útiles..." situat a la part de migdia del poble de Torre de Fluvià.
Tros de terra	Boscosa, de 5 jornals, partida de la Serra.
Hort	De dos "cuadros", partida Hort de la Font.
Tros de terra	Campa y vinya, de 3 jornals de mula, localitzat al terme de Butcenit.

Valors mobiliaris (b)

88 accions	De la societat anònima Igualadina Cotonera.
------------	---

Deutes existents sobre el patrimoni

Pensions (ptes)	Censals
19,25	Censal acreditat pels Barons de la Puebla.
5,46	Censal acreditat per Jeroni Boninau, de Balaguer.
26,66	Censal acreditat per Joan Casas, de Lleida.
40,00	Censal acreditat per la casa Roca de la Pedrissa.
8,66	Censal acreditat per l'Hospital d'Igualada.
66,00	Censal acreditat pels successors de Gaietà Ferran.
74,98	Censal acreditat per la fundació de Felícia Mateu.
14,88	Censal acreditat per la vídua i fills d'Antoni Riera, de Daroca (Aragó).
<hr/>	
255,89	
Principal (ptes)	Debitoris (c)
14.250	Debitori acreditat per Ramon Castells.
5.350	Debitori acreditat per Julià Bugoñà de la seva filla Rosa.
800	Crèdit de Julià Bugoñà a la seva filla Rosa.
950	Crèdit de Josep Carreras a Rosa Bugoñà per amortitzar uns deutes amb la Comunitat de Preveres de la vila, formalitzats pels pare i fill Domènec i Antoni Carles.
<hr/>	
21.350	

(a) En l'inventari de 1855, hi consta la propietat de la meitat del molí bataner i la fàbrica de filats, dotat amb dues rodes hidràuliques, amb hort contigu, resclosa i bassa i un tros de terra plantat d'oliveres (de 2 jornals de mula) situat el terme de Jorba, lloc dit Molí de Batans, que limita, a l'est, amb el riu Anoia. L'esmentat actiu es va vendre l'octubre de 1856 per pagar un deute acreditat per Josepa Carreras.

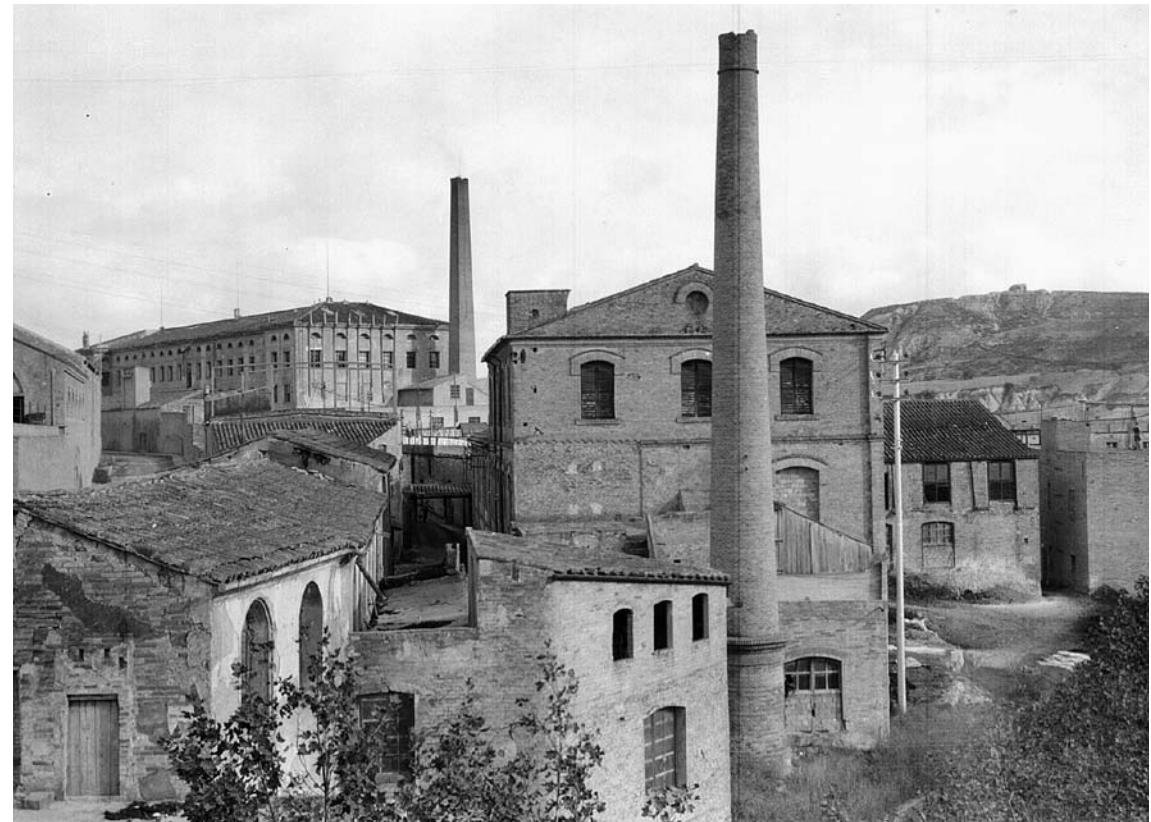
(b) Les expressades accions tenien un valor nominal de 500 ptes i estaven desemborsades en un 70%, i 50 de les quals es trobaven dipositades a casa de Ramon Castells en garantia del deute que aquest acreditava de Rosa Bugoñà.

(c) Els esmentats deutes tampoc no figuren en l'inventari de 1855 pel fet d'haver-se reconegut o creat posteriorment.

Font: ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 26 de març de 1855, fols. 700a-709a i 15 d'abril de 1860, fols. 595a-606r.

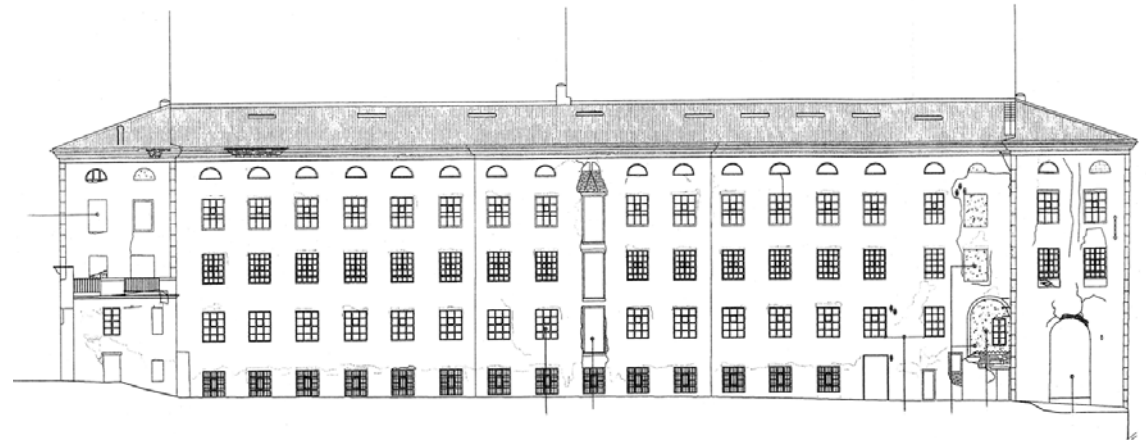
3.2 La transformació de Celdoni Carles i Sellart en un industrial desaprofitat

En la formació de la Cia. Fabril Igualadina hi van tenir un paper rellevant les expectatives que havia generat el jaciment carbonífer de les rodalies de Calaf, que aviat es van esvaïr en constatar que es tractava de lignits d'escassa potència calorífica.¹¹ El 1852 es constituï la companyia del Ferrocarril de Barcelona a Saragossa, que tenia projectat construir la línia per la vall de l'Anoia i Igualada –la qual cosa permetia albirar que es podria disposar de l'hulla anglesa arribada al port de Barcelona a preus enraonats–; però, de manera inesperada, en el curs de 1853, els dirigents d'aquesta societat pactaren amb la casa Germans Girona, Clavé i Cia. que l'esmentada línia seguiria el traçat de Manresa i Calaf.¹² En aquest context, en els anys immediatament posteriors, es produí l'ensulsiada de la indústria tèxtil igualadina, a causa, com és ben conegut, de la impossibilitat d'avançar en el procés de mecanització de la indústria per efecte: 1r) de l'aïllament de la comarca de la xarxa ferroviària; 2n) de la mancança, a la comarca, d'uns recursos hidràulics susceptibles de proporcionar les quantitats necessàries de força motriu barata alternativa a la del vapor.¹³

Gràfic 30: La Igualadina des de la part de ponent.

Font: ACAN, fotografia Josep Castellort

Gràfic 31: Alçat de la façana nord de la Cia. Fabril Igualadina coneguda a partir de 1857 amb la raó social d'Igualadina Cotonera, S.A.

Foto: Ajuntament d'Igualada

11. P. Pascual, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme...*, op. cit., pp. 68-71 i Josep Riba i Gabarró, *Història de l'explotació dels lignits del districte de Calaf*. Vic: Eumo/Ajuntament d'Igualada/CECI, pp. 23-41 i passim.

12. P. Pascual, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme...*, op. cit., pp. 174-176 i *Los caminos de la era industrial. La construcción y financiación de la Red Catalana de Ferrocarriles (1843-1898)*. Barcelona: Edicions Universitat de Barcelona/Fundación de los Ferrocarriles Españoles, pp. 86-94.

13. Cf. Josep M. Torras i Ribé, "Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat", a *Miscellanea Aqualatensia/2*. Igualada: CECI, 1974, pp. 175-184. Vegeu també, pel que fa a aquesta qüestió: Joan Serra i Constansó, *Mig segle de vida igualadina*. Igualada: Ateneu Igualadí, 1978 (2ª edició), pp. 35-40; Pedro Vives Vich, *Igualada ojeada a su pasado y a su presente y visión de su porvenir*. [s.l.]: Ramon Tobella, 1926, pp. 7-11.

L'esmentada situació comportà la crisi de la Cia. Fabril Igualadina –de resultes de la qual, el 1857 es transformà en Igualadina Cotonera, S.A. (vegeu els gràfics 30 i 31)– que afectà negativament, en major o menor mesura, segons el capital invertit en aquesta societat, tots els socis.¹⁴ En aquesta operació, Celdoni Carles hi tingué un paper molt rellevant, atès que els accionistes de la Fabril Igualadina li van atorgar (el 16 d'octubre de 1856) plens poders perquè els representés a “las juntas qe celebren los suscritores a la proyectada compañía anónima con el título ‘La Igualadina algodонера’; per discutir la esc[ritu]ra social, estatutos y reglamento, proponer las variaciones q[u]e estime convenientes, admitir el número q[u]e a los poderdantes corresponda de las acciones en q[u]e se divida el capital, emitir su opinión y esto sobre qualquiera cuestiones q[u]e se susciten...” i per signar, sense limitacions, tots els acords que considerés oportú.¹⁵ Conseqüentment, reunits Ramon Castells i Pie (hisendat i fabricant), Marià Padró (propietari i del comerç), Celdoni Carles (hisendat i fabricant), Ramon Godó (propietari i fabricant), Joan Cendra (propietari i fabricant), Francesc Ferrer (propietari i fabricant), Anna Carner (filla i hereva de Valentí Carner), Anna Dalmases (vídua de Josep Aguilera), Josep Galceran i Rufe (propietari i fabricant), Rosa Fargas (vídua d'Oleguer Godó), Rosa Bugoñà (vídua d'Antoni Carles) i Tomàs Borràs (propietari i fabricant) indicaren que havien venut a la societat Igualadina Cotonera “el edificio fabril q[u]e había construido con todas las demás propiedades inmuebles, la maquinaria y demás efectos...” per la quantitat de 485.360 pessetes que, unida a la procedent de la realització de crèdits pendents, sumaven 640.000 pessetes, a repartir segons el capital de cadascun dels socis de l'empresa. En aquest acte, es donà per liquidada la Cia. Fabril Igualadina; es designà Joan Cendra i Celdoni Carles per completar aquest procés amb l'expectativa de repartir “si algo se cobrase entre todos los socios en proporción de sus capitales...”; i es deixà constància que tots els socis havien rebut l'import del producte obtingut de la liquidació “en acciones de la citada Igualadina...”.¹⁶

14. Vegeu: P. Pascual, *Els Torelló. Una família igualadina d'advocats i propietaris. 1. Liberalisme, conservadorisme...*, op. cit., pp. 73-77 i 134-135 i P. Pascual, M. Puig, J. Riba, M. Térmens i J. V. Mestre, “La Igualadina: una empresa rellevant en la història de la industrialització catalana”, *Y llatina. Revista cultural de l'Anoia*, 1 (1996), pp. 1-5.

15. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 16 d'octubre de 1854, folis 1693a-1694r.

16. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 24 de gener de 1858, folis 145a-146r.

Tot sembla indicar que en els anys precedents, Celdoni Carles havia obtingut, en la seva funció de director d'aquesta empresa, considerables ingressos. Tant és així, que el desembre de 1853, estigué en condicions de comprar a Josep Romeu i Font, fabricant de paper blanc, de la Pobla de Claramunt, diverses propietats al terme de Fiol: 1r) “tota aquella casa, mas y heretat, ab son corral, pallisa y pati...”, de 191 jornals, dita can Borràs; 2n) “totes aquelles dos casas ab sos corrals contiguos, al dia tot derruhit, junt ab dos feixas de terra unidas, de un jornal de mulas...”; 3r) “tota aquella pesa de terra viña, bosch y herm...”, d'11,75 jornals, partida Pla i Clot; 4t) un bosc de 2,85 jornals, partida de cal Xec; 5è) un altre bosc, de 10,4 jornals, partida Cantó i de la Font; 6è) una peça de terra, part campa, vinya, horta i oliveres i part bosc, de 163,75 jornals, partida de l'Aubaga. El preu de venda s'establí en 8.000 pessetes.¹⁷ L'any següent, adquirí en establiment a Josep Serra i Canals, fabricant, una casa (“de un nau en part construhida ab sa eixida al detràs...”) localitzada al carrer de Sant Ignasi, que afrontava, a tramuntana, amb dit carrer i, a l'est, amb la travessera d'en Gomis. El cens es fixà en 110 pessetes anuals.¹⁸ La casa era, doncs, molt a prop de la Igualadina i a tocar de la fàbrica i de la casa de Ramon Castells –el seu protector–, on pensava, sens dubte, instal·lar-hi la seva residència.

Posteriorment, efectuà altres compres de terra. El gener de 1856, comprà a Marià Sala i Gabarró, pagès del terme de Jorba, un tros de terra campa de 0,75 jornals, partida abans dita Camp de les Artigues (ara, Olivar del Casas), que limitava, a l'est, amb terra dels hereus del seu pare Domènec Carles (el Molí Vell).

17. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, Francesc Raurés, Igualada, 4 de desembre de 1853, folis 1356a-1359r. El comprador es féu càrrec del pagament de diverses càrregues que gravitaven sobre aquestes terres: un censal de pensió 5,01 ptes a la rectoria de Fiol; un altre de 8 ptes a la de Bellprat; un cens de 4 quarteres 1 quartà de gra “q[u]e antes pagaba la dita heretat...” al duc de Cardona; una prestació de 10 quartans de civada a Sebastià Mas; i una altra d'1 quartera 3 quartans d'ordi a Miquel Soler. Un parell d'anys després (ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, Francesc Raurés, 17 de gener de 1856, folis 194a-196r.), Celdoni vengué (amb reserva de dret de fatiga) a Josep Soler, pagès de Fiol, alguns trossos de les esmentades terres: una peça de terra campa i part bosc dita Cauvelles (o Caumelles), de 6 jornals, que pertanyia a l'heretat Borràs; un tros (part campa i part bosc) dit Pujol del Bort, de 7 jornals, de la mateixa heretat; i un altre tros de terra campa i bosc de 15 jornals, partida de les Comes. El preu de venda es fixà en 200 ptes, una quantitat inexplicablement exigua.

18. ACAN, fons protocols notarial, notari Francesc Raurés, Igualada, 21 de juny de 1854, folis 1273a-1275r. D'altra banda, Carles quedà obligat a pagar a la comtessa de Patau –que tenia el domini eminent sobre la terra– un altre cens de 20 ptes anuals.

En pagà 1.533,33 pessetes en tres terminis.¹⁹ El desembre d'aquest any, adquirí a Magí i Simeó Tomàs, pare i fill, veïns de Fiol, un altre tros de terra campa (de 6 jornals) a la partida coneguda per Talòs del Ramon, de dit terme. El preu va ser de 1.600 pessetes.²⁰ El contenciós que afectà una propietat veïna –el mas Calaf, de 90 jornals de mula, del terme de Roqueta (Tous)– proporcionà a Celdoni l'oportunitat d'augmentar la seva propietat territorial. El plet va ser instat per Manuel Noguera contra el propietari de mas Calaf reclamant el pagament d'un censal vençut de 2.860 pessetes i 1.144,98 per interessos impagats. L'expressat mas el va heretar el menor Isidre Llorach, que representat pels seu tutors, Isidre Marimon, de Bellprat, i Josep Marimon, dels Hostalets, allegà que es trobava mancat de numerari per pagar el deute. El jutjat d'Igualada –per sentència de 14 d'abril de 1858– n'ordenà el pagament immediat; passat el termini, per resolució judicial de 5 de maig de 1858, disposà l'execució i que es procedís a vendre la finca en pública subhasta. Aquesta tingué lloc l'1 de juliol i passades “dos horas sin q[u]e se presentase persona alguna a mejorarlo después de haber quemado durante las mismas las correspondientes velas...”, la propietat va ser adjudicada a Celdoni Carles per 2.400 pessetes.²¹

En el curs del propers anys, la situació de Celdoni Carles canvià radicalment. La formació de la Igualadina Cotonera significà una profunda mutació de l'accionariat de l'empresa, i el grup igualadí, liderat per Ramon Castells, deixà de tenir-hi l'hegemonia. Conseqüentment, va ser apartat de la gerència de la societat i també del consell en benefici dels nouvinguts, com ara Antoni Vila

19. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 17 de gener de 1856, folis 191a-193r. El comprador obtingué el dret de pas “con carro y animales cargado y descargado por la parte q[u]e mira a la riera ...” i concedí al venedor “carrerada hasta llegar al extremo de la tierra comprada...”.

20. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 5 de desembre de 1856, folis 1961a-1962r. Es precisa que el duc de Cardona acreditava un cens de 10 quartans de blat a càrrec del comprador “sempre q[u]e venga el caso de pagarlos...”.

21. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 18 de novembre de 1858, folis 1878a-1903r. L'expressat censal era acreditat per Ignasi Vidal, advocat de la Reial Audiència, i la vídua d'aquest, per major garantia del deute, aconseguí que se li vengués, a carta de gràcia, l'heretat i la casa de mas Calaf. La titular d'aquest mas el vengué (a carta de gràcia) el 1854 a Ramon de Bacardí, de Barcelona, sense precisar que estava subjecte a la possibilitat de redempció del censal que hauria permès que l'antic propietari en recuperés el domini. El 1857, Bacardí vengué tots els seus drets sobre aquesta finca a Manuel Noguera, el qual interposà causa judicial per cobrar el censal i els interessos pendents de pagament.

i el seu fill Marià, germà i nebot, respectivament, de Macià Vila, el significat industrial de la Catalunya del vuit-cents que va ser l'artífex de la transformació de la Cia. Fabril Igualadina en l'anònima Igualadina Cotonera.²² L'esmentada marginació –i també, sens dubte, la crisi fabril de caire estructural que afectava la vila– determinaren que Celdoni decidís, finalment, abandonar Igualada a la recerca, en altres localitats, d'unes oportunitats que, evidentment, aquí no tindria. Sigui com sigui, l'abril de 1861, va vendre les tres finques que, en conjunt, tenien una extensió de 300 jornals de mula, localitzades al terme de Fiol, constituïdes per una heretat dita can Borràs, el mas Calaf i la Plana del Tomàs “con todos sus edificios, tierra campa, viñedos, olivares, cultivos, bosques...” que havia comprat a través de les diferents operacions suara descrites. El comprador va ser Josep Cañellas i Martí –mestre de cases, natural de la Bisbal del Penedès i veí de Sant Quintí de Mediona– que es comprometé a pagar-ne 18.666,66 pessetes, 8.000 a l'acte, i les altres 10.666,66, en dos terminis al llarg dels dos anys següents.²³ Sabem que el 1867, Celdoni residia a Castellbell –on probablement treballava en una fàbrica tèxtil– arran que Pau Tubella, hortolà, veí d'Igualada, li reclamà, per via judicial, el pagament d'un pagaré de 2.750 pessetes, que el deutor va fer efectives (i en pagà 375 més derivades de les costes del judici) amb diner procedent del cobrament del que li devia el comprador de les esmentades finques. El fet que dit comprador (Cañelles) no efectués el pagament en els terminis establerts obligà Carles a demandar-lo també judicialment. El contenciós es resolgué per sentència de juny de 1867 que condemnà el deutor a abonar-li el que li estava devent.²⁴

22. Cf. P. Pascual, G. Estrada i A. Ferreras, *Macià Vila i el “vapor cremat”*, op. cit., pp. 85-96.

23. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 21 d'abril de 1861, folis 579a-580r.

24. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Raurés, Igualada, 28 de juny de 1867, folis 345a-346a.

La desvinculació de Celdoni de tota mena d'activitat industrial a la vila i a la comarca es materialitzà a partir del gener de 1861, quan amb l'altre copropietari, el seu cunyat Francesc Ferrer i Carulla, decidiren cedir en establiment perpetu la filatura hidràulica ubicada al Molí de Batans a Francesc Feliu i Sabat, fabricant igualadí (vegeu el gràfic 32). El cens a pagar es fixà en 1.200 pessetes anuals. En el contracte s'establí que l'emfiteuta: 1r) sense "conocimiento de los establientes no podrá dar a dicho edificio otro destino que el de fábrica..."; 2n) podria redimir el contracte capitalitzant la renda al 4,5% i que els establients es reservaven el dret de fadiga en cas de venda del domini útil; 3r) hauria d'invertir, al llarg dels propers quatre anys, 2.500 pessetes en millores a l'antic molí o, del contrari, "redimir una parte del censo [...] al cuatro y medio por ciento con la entrega de una cantidad que no baje de ocho cientos duros..."²⁵ És probable que Celdoni abandonés Igualada després de les dites venda i cessió.

Gràfic 32: L'antiga filatura hidràulica del Molí Vell (o de Batans) al terme de Jorba.

Foto: Fotografia Carme Ferreras i Òscar Lòpez

25. ACAN, fons protocols notariais, Domènec Rovira, Igualada, 25 de gener de 1861, folis 31a-33r. En el contracte es precisa que la cessió comprenia la casa fàbrica, roda hidràulica, transmissions, presa i canal; i dos trossos de terra contigua: un, part horta i part olivar, de 2,5 jornals i un altre de terra campa d'1 jornal. Els establients acceptaren fer-se càrrec del pagament de dos censos acreditats pel duc d'Híjar, un de 105 ptes per l'antic molí i un altre pel tros de terra amb un altre de 4 quarteres, 4 quartans i 4 quarterons d'ordi, dues gallines i 0,95 ptes, probablement perquè estaven abolits.

3.3 *El darrer hereu: Antoni Carles i Bugoñà i la total alienació del patrimoni familiar*

Pel que fa als fills d'Antoni Carles i Sellart, Magdalena es casà amb Isidre Tomasa Pallarols, sastre, veí de Castellfollit del Boix. La núvia –acompanyada del seu oncle, Celdoni Carles, fabricant, i llavors veí de Barcelona– precisà en capítols (signats el juliol de 1876) que aportava al matrimoni un dot de 2.666,66 pessetes i robes; 666,66, procedents dels seus drets de llegítima; i 800, que li llegà el seu avi matern Julià Bugoñà. El seu marit, Isidre, li oferí un creix de 1.600 pessetes, i per garantir el dot i l'espòli, hipotecà una casa i un hort contigu de 0,0247 ha i un altre hort de secà de 0,0494 ha, localitzats a Castellfollit.²⁶ Per la seva banda, el setembre de 1880, Antoni Carles i Bugoñà va fer testament, la qual cosa posa de manifest que s'havia casat amb Ramona Moliné i Folch, perquè la nomenà hereva dels seus béns i, a la mort d'aquesta, “a los hijos que tuviere de este matrimonio por partes iguales o desiguales...”. En substitució d'una i altres, designà hereus, a parts iguals, la seva neboda Josepa Tomasa, la seva cunyada Concepció Moliné i els seus cosins Francesc i Domènec Carles.²⁷ Els expressats cònjuges –mentre van residir a Igualada– van tenir dos fills: Domènec, que va néixer el juliol de 1880;²⁸ i Marcel·lí, el setembre de 1882.²⁹

En assolir la majoria d'edat, el juliol de 1880, Antoni Carles i Bugoñà va reconèixer que devia al ja esmentat Josep Carreras i Parrot 5.000 pessetes, 3.059 les havia rebut amb anterioritat –possiblement obligat per necessitats peremptòries de subsistència– i 1.401, en aquest acte. El deutor es va comprometre a retornar el deute en el termini de quatre anys i a pagar un 5% d'interès. Per assegurar el cobrament dels interessos, cedí al creditor l'import dels arrendaments de la vinya del Pi de Puiggrós, la qual quedà hipotecada en garantia del principal. Es pactà que si decidia vendre aquesta propietat, quedava obligat a amortitzar

26. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Raurés, Igualada, 2 de juliol 1876, folis 523a-526r.

27. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Especier, Igualada, 7 de setembre de 1880, folis 1557a-1558r.

28. API, *Bautismos desde el año 1879 a 1885*, foli 214a (144), Igualada, 5 de juliol de 1880. Es precisa que la seva mare Raimunda Moliné i Folch era natural de Cervera i que els avis materns eren Miquel i Lluïsa, naturals de Guissona i d'Oliana, respectivament. Els padrins van ser: Isidre Tomasa, de Castellfollit del Boix, i Lluïsa Folch, avia materna.

29. *Ibidem*, foli 299a (191), Igualada, 28 de setembre de 1882. Els padrins van ser: Isidre Borràs, en representació de Jaume Folch, d'Oliana, i Magdalena Carles, d'Igualada.

d'immediat el préstec.³⁰ L'any següent, el març de 1881, cedí en establiment a Joan Murt, blanquer, el paller i pati que limitava, a migdia, amb el carrer de la Caritat, i l'era de batre situada a l'altra banda d'aquest carrer i que afrontava, a migdia, amb el carrer de Sant Antoni de Baix. L'emfiteute s'obligà a pagar un cens anual de 40 pessetes i les contribucions sobre dits immobles i adquirí el dret de redimir-lo quan considerés oportú. L'entrada d'aquest establiment es fixà en 1.750 pessetes.³¹ Poc després, el juliol, Joan Murt pagà 1.333,33 pessetes per lluir aquest cens i adquirí l'era i el paller en plena propietat.³²

El deute acumulat comportà que Antoni Carles i Bugoñà es trobés sotmès a una situació d'ofec econòmic insostenible. L'agost de 1882, va admetre que devia a Francesc Riba i Vallès, fuster, veí de Carme, 2.500 pessetes i s'obligà a retornar el crèdit i a pagar mentrestant un interès del 6%. En garantia del deutor, hipotecà “toda aquella fàbrica de curtidos situada [...] llano inferior [...] en el punto antiguamente nombrado Plana de Cornet...”, que limita, a l'est, amb el carrer que des del de Santa Anna es dirigeix a la riera; a migdia, amb Pere Borràs mitjançant la sèquia; a ponent, amb Bonaventura Jover; i al nord, amb Manuel Miserachs. És a dir, l'adoberia que simbolitzava l'ascens social de la família durant el darrer terç del segle XVIII.³³ El jutjat igualadí disposà (el 25 de maig de 1883) l'embargament dels seus béns arran d'una demanda interposada per Joaquim Sardà i Camps, veí de Barcelona, que reclamava el pagament de 6.775 pessetes: 4.265, pel deute i 2.000, per interessos i costes.³⁴ Tanmateix, aquest embargament va ser aixecat el gener de 1884.³⁵

La pressió exercida pels creditors l'obligaren a alienar, a trossos, l'extensa vinya del Pi de Puiggrós. El novembre de 1883, en va vendre a Marià Vives Fàbregas, blanquer, un tros d'1,1606 h per 3.500 pessetes.³⁶ El mateix dia, vengué a Lluís Matas i Bayona, pagès, 0,7736 h més de dita vinya, situades a l'est del

30. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Especier, Igualada, 8 de juliol de 1880, folis 1243a-1246r.

31. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Especier, Igualada, 21 de març de 1881, folis 427a-433r.

32. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Raurés, Igualada, 9 de juliol de 1881, folis 635a-638a).

33. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Especier, Igualada, 26 d'agost de 1882, folis 1631a-1633r.

34. RPI, finca 1533, folis 200r-201r, anotació datada el 4 d'agost de 1883.

35. RPI, finca 1533, foli 201r, anotació datada el 7 de febrer de 1884.

36. ACAN, fons protocols notarials, notari Francesc Especier, Igualada, 9 de novembre de 1883, fols. 2725a-2731r. El comprador obtingué, a més, permís per obrir camí per accedir a dit tros.

tros que acabava de vendre a Marià Vives. El preu s'establí en 2.000 pessetes.³⁷ Tot seguit, vengué a Ramon Vives i Fàbregas, blanquer, altres 1,4505 h, un tros que limitava, al nord, amb el tros de l'alienat a Marià Vives. El preu de venda fou de 4.500 pessetes.³⁸ A continuació, en vengué un altre tros a Miquel Jordana Castelltort, metge, 0,6779 h, que limitava, a migdia, amb el venut a Ramon Vives i, al nord, amb el riu Anoia. El preu va ser de 1.500 pessetes.³⁹ Aquest mateix dia, Antoni Carles pagà al fabricant Josep Carreras 5.500 pessetes que li devia –500 en efectiu i les altres en un pagaré de 5.000 a favor de Carles i a càrrec de la liquidació de V. Pla de Llorens, datat a Barcelona el setembre de 1883–, deute que estava garantit amb una hipoteca sobre la vinya i l'olivar del Pi de Puiggrós.⁴⁰

Les expressades alienacions no van servir per aturar el procés de fallida. L'endemà, 10 de novembre, es veié obligat a formalitzar un nou crèdit amb el fuster Francesc Riba per import, també, de 2.500 pessetes, a l'interès del 6% i garantit (com el subscrit l'agost de 1882) amb una hipoteca sobre la vella adoberia de la Plana d'en Cornet.⁴¹ I tot seguit, va vendre al fuster Ignasi Ribalta, la casa d'un cos ubicada al carrer de Sant Jaume, 23 –que limitava, a l'est, amb la casa pairal de la família i, a migdia, amb dit carrer– que estava gravada amb una hipoteca per garantir el dot assignat a la seva mare Rosa Bugoña i pendent d'una petició d'embargament instada per Joaquim Sardà. El preu d'aquesta transacció s'establí en 2.850 pessetes.⁴² Tot i això, l'agost de 1884, Antoni Carles reconegué que devia a Josepa Ballester la suma de 2.000 pessetes i que estava obligat a retornar aquest préstec en el termini d'un any i a pagar un interès del 6%.⁴³

37. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 9 de novembre de 1883, 2737a-2741r. El comprador també adquirí el dret de pas per fer un camí.

38. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 9 de novembre de 1883, fols. 2743a-2746r.

39. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 9 de novembre de 1883, fols. 2747a-2750r. Es pactà que el comprador només podria passar pel camí cap al tros en cavalleria o a peu, però no en carro.

40. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 9 de novembre de 1883, fols. 2733a-2736r. En cas que aquest pagaré resultés rebutjat, Carles s'obligà a pagar un interès del 6% fins a l'amortització del deute.

41. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 10 de novembre de 1883, fols. 2751a-2755r.

42. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 16 de novembre de 1883, fols. 2757a-2760r.

43. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 19 d'agost de 1884, fols. 1857a-1859a.

Taula 7: Deutes amortitzats per Antoni Carles amb el producte de la venda de l'antiga adoberia de la Plana d'en Cornet el 1885 (en pessetes).

Per pagar el deute acreditat per Magdalena Carles

- pagament del dot atorgat en capítols	2.666,66
- acreditat en concepte de llegítima materna	666,66
- llegat del seu avi matern Julià Bugoña	800,00
	<hr/>
	4.133,33
- llegat de la seva mare Rosa en testament	1.333,33
- acreditat del creix rebut per la seva mare Rosa	600,00
- part de la suma rebuda per ambdós germans de la transacció amb Julià Bugoña (1882)	1.033,33
	<hr/>
	7.100,00

Acreditat per Francesc Riba i Vallès

- dos deutoris formalitzats el 1882 i el 1883	5.000,00
	<hr/>
	12.100,00

Font: ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 14 d'agost de 1885, fols. fols. 1443a-1448r.

Paral·lelament, hagué de fer efectiu el pagament de les sumes acreditades per la seva germana Magdalena en concepte de dot, llegítimes i altres llegats. El total acreditat per aquesta s'establí en 7.100 pessetes: 2.666,66, pel dot, robes i apèndixs nupcials atorgat en capítols arran del seu casament; 666,66, en concepte de llegítima materna; 800, que li havia llegat el seu avi matern; 1.333,33, que li llegà en testament la seva mare; 600, de la part que li corresponia del creix rebut per aquesta; i finalment, 1.033,33, procedents de la concòrdia que va formalitzar (juntament amb la seva germana Magdalena) amb el seu cunyat Julià Bugoñà sobre la liquidació dels drets de llegítima acreditats per la seva mare.⁴⁴ Per pagar aquest deute i els dos deutoris acreditats per Francesc Riba i “para la mejor expedición de sus negocios...”, Antoni Carles decidí vendre l'adoberia de la Plana d'en Cornet a Antoni Vila i Salat. El preu d'aquesta transacció va ser de 12.500 pessetes, de les quals el comprador en retingué 12.100 per pagar els esmentats deutes (vegeu la taula 7) i en lliurà 400 al venedor.⁴⁵ En aquest mateix acte, Francesc Riba i Vallès signà carta de pagament a favor d'Antoni Vila i Salat, del comerç, conforme havia rebut la quantitat de 5.000 pessetes, procedents de la venda de dita adoberia, amb la qual cosa els dos deutoris de 2.500 pessetes cadascun que acreditava d'Antoni Carles quedaren cancel·lats.⁴⁶

Tot sembla indicar que l'esmentada família va emigrar de la ciutat després d'aquesta ensulsiada. En canvi, tenim constància que Bernardí Carles i Ferrer -un dels fills de Celdoni Carles i Sellart (vegeu el gràfic 24)- es casà a Igualada el 6 de desembre de 1890 amb Concepció Ferrer i Torres, i en aquest acte s'autoanomenà “industrial” i declarà que residia a Jorba. El seu pare, Celdoni ja havia mort, però la seva mare, Agnès, encara era viva.⁴⁷ En els anys posteriors, Bernardí treballà de blanquer a Igualada, i dit matrimoni engendrà tres fills: Maria, batejada el 7 de febrer de 1893 i enterrada tres dies després;⁴⁸ Sagriment, batejada

44. Transacció escripturada per Francesc Calaf, notari de Manresa, el 13 de maig de 1882.

45. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 14 d'agost de 1885, folis 1443a-1448r.

46. ACAN, fons protocols notariais, notari Francesc Especier, Igualada, 14 d'agost de 1885, folis 1449a-1451r.

47. API, *Libro de Matrimonios de los años 1879 a 1893*, foli 238r (51). La núvia, Concepció, natural d'Igualada, era filla de Francesc Ferrer, comerciant, i de Joaquina Torres, ambdós difunts.

48. API, *Bautis[mos]*, 1886-1893, folis 372r-373a (16). Els padrins van ser: Domènec Carles i Ferrer, “del comerç”, resident a Igualada, i oncle de la batejada, i Maria Torres i Orpí, també resident a la ciutat; i *Óbitos de 1891 a 1900*, foli 89a (12), Igualada, 10 de febrer de 1893, el facultatiu atribuï la mort a “falta de desarrollo”.

el 3 de febrer de 1894;⁴⁹ i Joaquim, batejat l'11 de maig de 1896.⁵⁰ La manca de referències en els registres parroquials sobre Bernardí i la seva família suggereix que va abandonar la població i el fet que Joaquim es casés el 1923 a Barcelona sembla confirmar-ho.⁵¹ Perquè els únics membres d'aquest llinatge que hem aconseguit documentar com a residents a Igualada al llarg del segle XX han estat els descendents de Fruitós Carles i Quintana, els quals deriven de la branca dels Carles-Tomàs Gustems (vegeu els gràfics 2 i 3 i l'apèndix 2), és a dir, de Jaume Carles i Jordi, l'hereu de Josep Carles i Esperança Jordi, que van donar origen a la nissaga en establir-se a Igualada en el curs de la tercera dècada del segle XVIII.

49. API, *Bautismos 1894 a 1900*, foli 4r (18). Els padrins van ser: Albert Gabarró i Serra, propietari d'Igualada, i Agnès Rosich i Escofet, de Reus.

50. *Ibidem*, folis 106r-107a (82). Els padrins van ser: Ildefons Carles i Ferrer, de Teià, i Maria Torres i Orpí, resident a Igualada.

51. En l'assentament del seu naixement hi ha la següent anotació: “A 8 noviembre 1923 en la parroquia de la Bonanova de Barcelona contrajo matrimonio con Palmira Comalat Torquella.”

Gràfic 33: Part conservada de l'antiga adoberia de la Plana d'en Cornet que se segregà el 1917 de la que després es conegué com adoberia de cal Granotes.

Font: CECL, fotografia P. Pascual i M. Puig

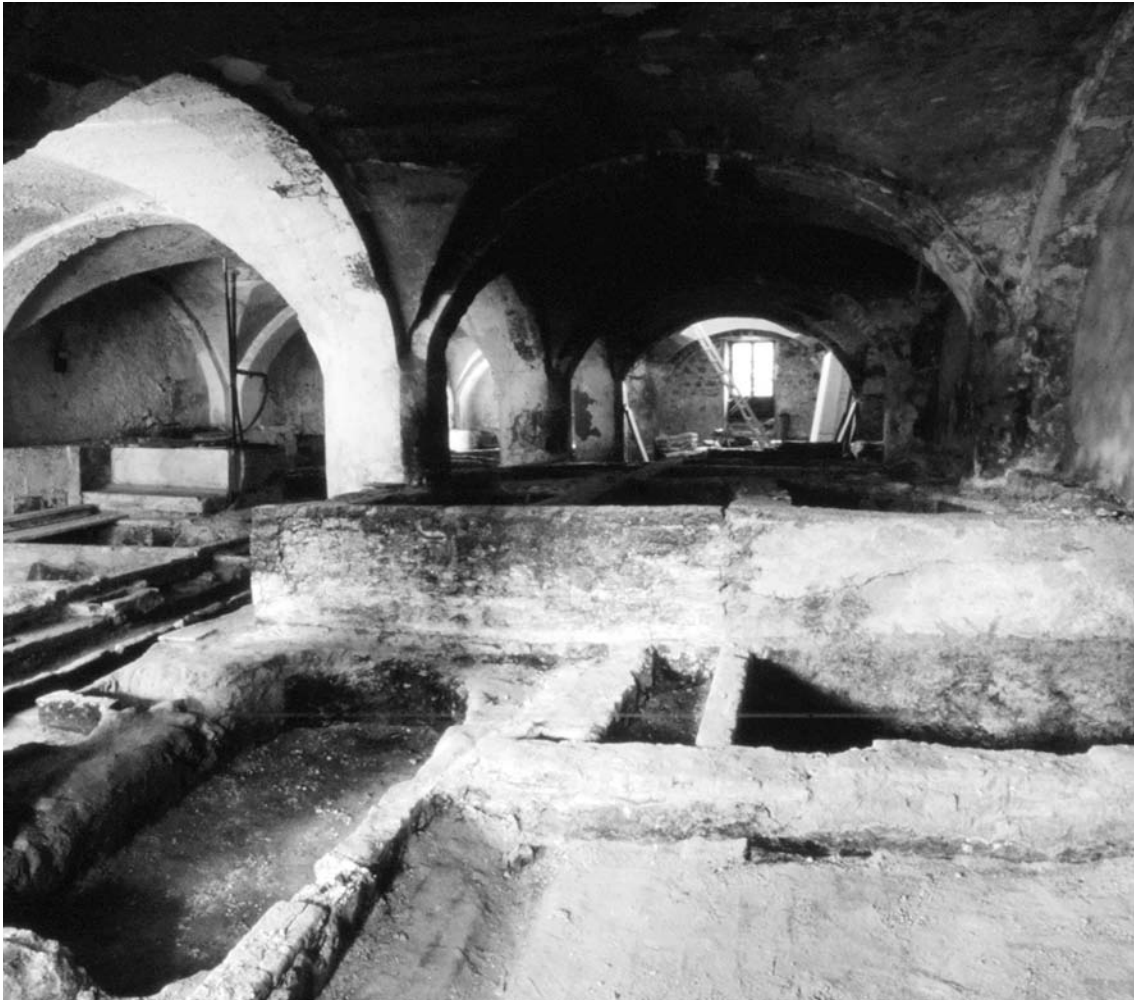
Addenda

L'adoberia de la Plana d'en Cornet ("cal Granotes") després dels Carles

El comprador de l'adoberia, Antoni Vila i Salat –natural del lloc segarrenç de Ferran (Estaràs)– no era blanquer i, molt probablement, l'antiga fàbrica de la Plana d'en Cornet continuà cedida en arrendament. El 1904, dictà testament i llegà a la seva filla Àngela una casa localitzada al carrer de Sant Vicenç, 30, i a l'altra, Teresa, 1.000 pessetes que, juntament amb les 2.500 que ja havia rebut, sumaven una llegítima de 3.500 pessetes. Pel que fa a la resta dels seus béns, instituí hereu el seu fill Antoni, en compliment del que s'havia establert en capítols matrimonials.¹ El seu òbit (el 28 de gener de 1908) determinà que el seu hereu, Antoni Vila i Soteras, també dedicat al comerç, efectués inventari del béns heretats. Aquests consistien en l'adoberia i dues cases a Igualada i un total de dotze censos derivats de l'establiment de terrenys per edificar als afores de Piera, que oferien una renda anual de 224 pessetes.²

1. ACAN, fons protocols notariales, notari Plàcid Lluçà, Igualada, 16 de maig de 1904, folis 797a-798a.

2. ACAN, fons protocols notariales, notari Plàcid Lluçà, Igualada, 21 de juliol de 1908, folis 905a-917a.

Gràfic 34: L'adoberia de cal Granotes abans de la restauració.

Font: Museu de la Pell i Comarcal de l'Anoia, arxiu fotogràfic

El gener de 1917, Antoni Vila i Soteres vengué l'adoberia als blanquers Jordi Albareda i Camins i Agustí Martí i Carulla pel preu de 17.000 pessetes. Els compradors van pactar que dividirien la finca “a los solos efectos [...] para que dentro de ella puedan trabajar separadamente...”; que les millores que efectuessin en la mateixa serien sufragades a mitges; i que en cas que alguns d'ells posés en venda la seva meitat, l'altre tindria dret de retracte.³ En aquesta època, l'adoberia constava de “bajos y su piso [...] un patio en su parte norte que continua hacia oriente hasta la calle de la Unión, a la que se sale por un recodo en dirección a mediodía...”. Tot seguit, l'abril de dit any, els esmentats blanquers van procedir a la divisió de la finca, com s'havia pactat. La part que s'adjudicà Agustí Martí –que tenia una superfície edificada de 39,43 m de llargada i 10,25 d'amplada i el pati de 10,88 m d'amplada i 39,2 m de llargada, que sumava una extensió de 873,15 m²– i limitava, a l'est, amb el carrer de la Unió (la part del pati) i amb la resta de la part edificada de l'antiga adoberia que s'adjudicà Albareda (vegeu el gràfic 33);⁴ a migdia, mitjançant el Rec, amb l'hort de Pere Nadal; a tramuntana, amb l'hort dels hereus de Josep Estruch; i a ponent, amb l'horta dels hereus de Josep Enrich. D'altra banda, els divisionaris pactaren que: 1r) “la cloaca que sirve de desagüe a las dos porciones adjudicadas [...] continuará indivisa, y por tanto ambas partes tendrán iguales derechos y obligaciones respecto la misma...”; 2n) Albareda podria “tener aberturas en su pared [...] que da al patio pequeño o entrada del señor Martí...” i que tindria dret de pas “para entrar y salir de allí a la referida calle de la Unión...”.⁵

1. ACAN, fons protocols notariais, notari Plàcid Lluçà, Igualada, 16 de maig de 1904, folis 797a-798a.

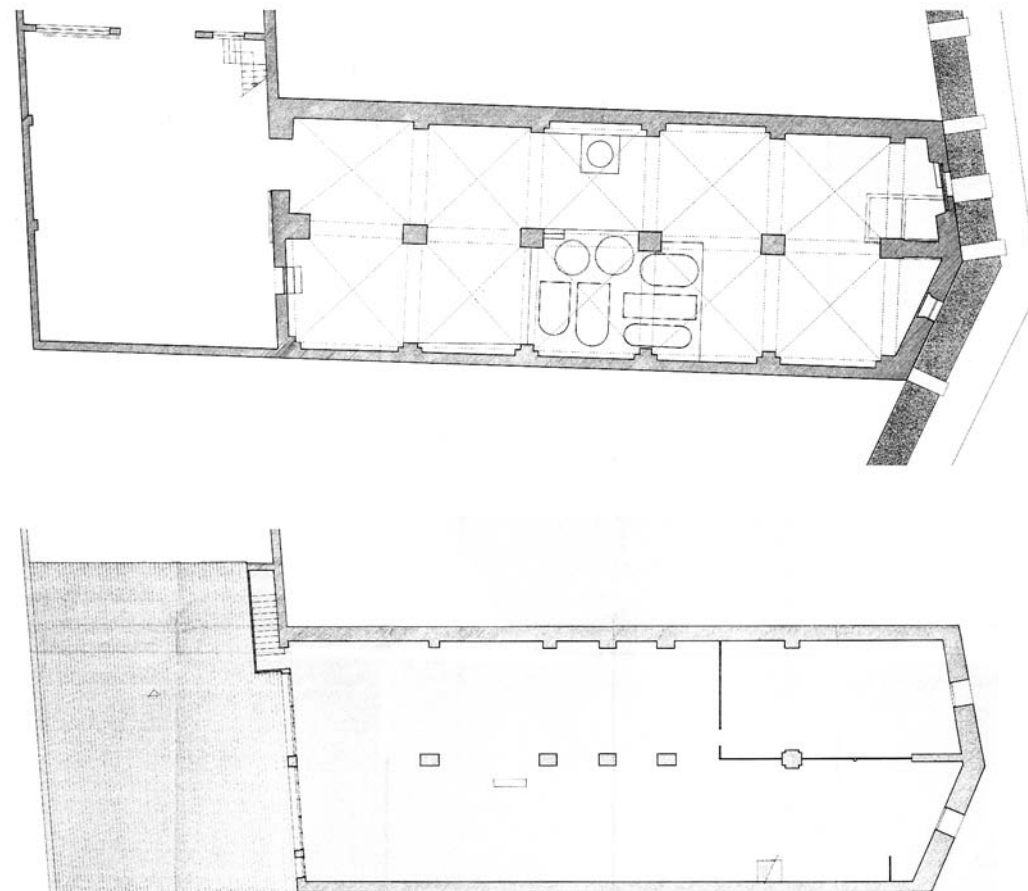
2. ACAN, fons protocols notariais, notari Plàcid Lluçà, Igualada, 21 de juliol de 1908, folis 905a-917a.

3. RPI, finca 1533 duplicat, foli 157a-r, anotació datada el 31 de gener de 1917. L'expressada transacció, l'escripturà el notari Marià Malagelada.

4. Es tracta, segons sembla, de la superfície que en el segle XVIII era ocupada per l'antiga fàbrica d'aiguarent i pels calciners de l'adoberia.

5. RPI, finca 1533 duplicat, foli 157r-158r, anotació datada el 14 d'abril de 1917. La transacció, l'escripturà, també, el notari Marià Malagelada.

L'Agustí Martí i Carulla (àlies "Granotes") treballà a l'esmentada part de la vella adoberia dels Carles durant molts anys –sense efectuar-hi modificacions i ancorat amb el sistema tradicional d'adobar pells–, fins al punt que l'establiment va ser conegut popularment amb el renom de "cal Granotes" (vegeu el gràfic 34 i 35). El setembre de 1952, vengué l'adoberia –de manera simulada o real– pel preu (confessat) de 20.000 pessetes al seu nét Josep Maria Martí i Civit, també blanquer.⁶ Per acabar, quan ja feia anys que l'adoberia romania aturada, Josep Maria Martí la va vendre (el setembre de 1983) a l'Ajuntament d'Igualada (un 71,4 % de la mateixa) i a la Generalitat de Catalunya (el 28,6% restant) per un import escriturat de 7.105.500 pessetes,⁷ que la compraren amb l'objectiu de convertir aquest vell edifici industrial en part integrant del futur Museu de la Pell.

Gràfic 35: Plànols de la planta baixa (ribera) i porxo de l'adoberia de cal Granotes abans de la restauració.

Font: ACAN, fons municipal, expedients d'obres, 2-28 (1986)

6. RPI, finca 1533 duplicat, foli 158r-159a, anotació datada l'11 de juliol de 1983. L'operació, l'escriptura el notari Julio Pertegaz.

7. RPI, finca 1533 duplicat, foli 159a-160a, anotació datada l'11 de setembre de 1983. Transacció escriturada pel notari Alfonso Rojo.

Vista panoràmica d'Igualada.

Font: ACAN, fons arxiu fotogràfic, fotografia Ramon Godó

Epíleg

L'estudi realitzat sobre les vicissituds de la família Carles al llarg de més de cent cinquanta anys posa de manifest que la trajectòria dels homes (i de les famílies) es troba, com hem vist, enormement condicionada pels canvis experimentats a llarg termini per l'entorn econòmic, social i polític. Els orígens de la nissaga es remunten a l'establiment a Igualada dels cònjuges Josep Carles i Esperança Jordi –arribats a la vila al tombant del primer quart del segle XVIII–, els quals van tenir tres fills que van assolir la majoria d'edat i van esdevenir adobers importants de la Igualada del set-cents. Josep Carles, el patriarca de la família, es dedicà a l'ofici d'adober i progressà en el context expansiu que experimentà la indústria adobera local durant el segle XVIII. El 1745 adquirí la tercera part d'una adoberia sobre el Rec a Josep Valls, i treballà, durant força anys, en aquest establiment conjuntament amb el seu hereu Jaume Carles i Jordi. El successor fa ser el fill gran de Jaume, Francesc Carles i Tomàs, i aquests, pare i fill, van seguir exercint de blanquers a la dita adoberia. La següent generació, constituïda per Francesc i el seu hereu, Josep Carles i Gavarró, va continuar el negoci fins que aclaparats pels deutes es van haver de vendre (el 1814) la part d'aquesta fàbrica d'adobar pells que havien posseït al llarg de gairebé setanta anys. La resta de membres d'aquesta branca de la família que van arribar a la majoria d'edat no van tenir èxit en el món dels negocis i van anar engruixint les files del treballadors de la indústria tèxtil local.

El fill petit de Josep Carles, Bartomeu Carles i Jordi, es casà amb Peronella Bou, filla d'un destacat blanquer igualadí de l'època, i va treballar com a adober durant molts anys al costat del seu sogre. El seu hereu Bartomeu Carles i Bou heretà del seu avi matern la sisena part de l'adoberia de la Plana d'en Cornet ("cal Granotes"), de la qual les cinc sisenes parts restants eren del seu oncle Anton Carles i Jordi. En els anys posteriors a la Guerra del Francès, Bartomeu es veié aclaparat per un insoluble procés d'endeutament que determinà, finalment, que el 1820 tots els seus béns fossin embargats –inclosa la seva part en la dita adoberia–, i tot sembla indicar que després d'aquest esdeveniment, aquesta branca emigrà de la vila.

El fill mitjà, Anton Carles i Jordi, va ser el que, sens dubte, tingué una activitat més rellevant, i es convertí, possiblement, en el segon adober (després de Miquel Franch) de la Igualada del set-cents. Sigui com sigui, la seva trajectòria emergent comportà que esdevingués un dels prohoms del Gremi de Blanquers. El 1763 comprà una sisena part de l'adoberia de la Plana d'en Cornet i, posteriorment, anà adquirint les parts dels altres copropietaris fins que el 1796 n'arribà a posseir les cinc sisenes parts. La sisena part restant va ser heretada, com hem vist, pel seu nebot Bartomeu Carles i Bou. Un altre dels trets destacats de la seva actuació va ser la d'alternar l'ofici d'adober amb la condició –amb el suport del seu hereu Josep Antoni Carles i Franch– d'home de negocis polifacètic. Al llarg d'aquest estudi, hem aconseguit documentar la seva gairebé sistemàtica dedicació a l'arrendament de carnisseries municipals –la venda de carns era, a la Catalunya de l'època, una "privativa" (o monopoli) dels municipis–, que tenia per objectiu l'obtenció de pells per a la seva activitat adobera. Però, a més, participà amb altres negocis totalment aliens a la seva activitat fonamental: l'arrendament del cobrament de drets feudals; l'adquisició de terrenys en establiment a la perifèria urbana d'Igualada a la família Padró i a d'altres per obtenir plusvàlues de la cessió de solars en restabliment o bé en venda... L'acumulació efectuada mitjançant l'activitat industrial i aquests negocis va ser apreciable i això possibilità que adquirís un patrimoni immobiliari de certa consideració. Tanmateix, com els altres membres de la nissaga, durant la primera dècada del vuit-cents es veié arrossegat a un creixent procés d'endeutament que el va obligar, per poder subsistir, a alienar una part de la propietat immobiliària que havia acumulat.

El fill cabaler d'Anton Carles, Bartomeu Carles i Franch, també tingué una actuació rellevant, atès que a partir de 1780 aixecà una adoberia a tocar del Rec i esdevingué un blanquer important de la Igualada de finals del segle XVIII. Per finançar l'esmentada inversió, s'hagué d'endeutar i, seguint la pauta dels altres membres de la nissaga, en el tombant de segle es trobà empaitat pels creditors, que l'obligaren a vendre, el 1803, una sisena part de dita adoberia; en plena

Guerra del Francès (el 1809 i el 1811) n'hagué d'alienar tres sisenes parts més. Ja traspassat el seu pare, el seu hereu, Francesc Anton Carles i Cirera, en els anys immediatament posteriors es veié forçat a vendre'n (el 1815 i el 1817) les dues sisenes parts restants per fer front al pagament dels deutes. Francesc Anton morí el 1821 gairebé totalment desposseït.

L'espiral bèl·lica que s'inicià a partir de 1792 i que culminà amb el desastre de la Guerra del Francès i la desintegració de l'imperi espanyol americà implicà una ruptura històrica de dimensions molt considerables. L'esmentada ensulsiada ho va capgirar tot i va ser molt traumàtica per al "destí" industrial de Catalunya, malgrat que el recent "revisionisme" historiogràfic ha tendit a minimitzar-la.¹ El col·lapse del sistema comercial extern de la Catalunya set-centista tingué efectes devastadors sobre la totalitat del teixit productiu del país. El seguiment de les vicissituds dels diferents adobers de la família Carles que durant les dues primeres dècades del segle XIX, van experimentar l'enfonsament dels seus negocis (com d'altres adobers destacats de la vila, per exemple els Franch) posa de manifest, a nivell microeconòmic, la intensitat d'aquesta crisi. En aquesta conjuntura depressiva, van desaparèixer bona part dels grans adobers igualadins del segle XVIII, però aquesta indústria aconseguí refer-se en el context del nou sistema econòmic que possibilità la definitiva arrencada de la industrialització catalana durant el segon terç del segle XIX.²

El successor de la nissaga va ser Domènec Carles i Alemany –fill de Josep Antoni i nét d'Anton Carles–, el qual es casà, en primeres núpcies, amb Magdalena Sellart, una pubilla relativament ben dotada i, en segones, amb Paula Ferreras, una vídua benestant. En el decurs de l'esmentada crisi, es desvinculà de l'activitat industrial, malgrat retenir la propietat de l'adoberia de la Plana d'en Cornet i àdhuc aprofità l'oportunitat que se li presentà el 1842 de comprar la sisena part que li mancava per tenir la plena propietat de l'establiment. Era un home propens a exercir tasques administratives i durant alguns anys alternà la tasca d'administrador de la baronia de Jorba, jurisdicció del duc d'Híjar, amb el de l'arrendament del cobrament de drets feudals. Les rendes que obtenia de l'arrendament dels immobles del patrimoni (que no eren, segons sembla, gaire

1. Vegeu al respecte: Leandro Prados de la Escosura, *De imperio a nación. Crecimiento y atraso económico en España (1780-1930)*. Madrid: Alianza Editorial, 1988, pp. 67-94 i David R. Ringrose, *España, 1700-1900: el mito del fracaso*. Madrid: Alianza Editorial, 1996, pp. 193-228.

2. J.M. Torras i Ribé, "Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat", op. cit., pp. 189-190 i Magí Puig, *Història del Gremi de Blanquers d'Igualada*, op. cit., pp. 126-130.

considerables) completaven uns ingressos familiars possiblement força exigus. Ara bé, la crisi definitiva i irreversible del marc institucional de l'Antic règim -que va desaparèixer arran de l'obra legislativa desenvolupada a partir de la Revolució liberal de 1835- el van portar, finalment, al convenciment que el futur estava en el capitalisme industrial emergent. Una altra vegada, el canvi econòmic, social i polític d'àmbit general determinà un altre gir radical en el rumb en la trajectòria familiar.

L'inici d'aquesta nova etapa tingué com a exponents paradigmàtics la participació de Domènec Carles i Alemany en la formació de la Cia. Fabril Igualadina (1842) i la compra del Molí Vell, terme de Jorba (el 1844), amb la intenció d'adaptar-lo per ubicar-hi una filatura hidràulica de cotó. L'expressat procés de reconversió experimentà el seu primer contratemps amb la prematura mort del seu hereu Domènec Carles i Sellart, que estava destinat a dirigir dita filatura. L'altre fill que superà la pubertat, Antoni Carles i Sellart, era, pel que sembla, un home de poca salut i incapaç de substituir el seu germà en aquesta tasca. Per contra, el seu fill petit, Celdoni, era, sens dubte, el més preparat i semblava destinat a tenir un brillant esdevenidor dins el món de la industrialització catalana. Probablement tenia estudis, o si més no, amplis coneixements de mecànica i esdevingué l'home de confiança de Ramon Castells -el promotor i major accionista de la Igualadina-, atès que va rebre l'encàrrec de desplaçar-se a Mulhouse per adquirir la maquinària i la màquina de vapor per a la gran filatura cotonera del carrer de Sant Ignasi. Posteriorment, Celdoni estigué totalment absorbit durant força anys en la direcció d'aquesta emblemàtica fàbrica.

Tanmateix, el canvi de rumb adoptat per Domènec Carles i Alemany tingué lloc a partir de la feblesa de no disposar de recursos propis de capital -conseqüència lògica de la seva llarga subsistència vinculat a l'administració d'un patrimoni senyorial i de la percepció de rendes-, de manera que les inversions efectuades les hagué de finançar mitjançant crèdits en elevades proporcions. El seu traspass tingué lloc del 1852 i el seu fill Antoni es veié obligat a assumir un deute molt considerable. La també prematura mort d'Antoni (1855) empitjorà la situació, perquè la seva vídua, Rosa Bugoña, per poder subsistir s'hagué de continuar endeutant. Ara bé, el fet que finalment determinà el col·lapse de l'economia familiar va ser, una altra vegada, un canvi econòmic de caràcter extern. En aquest cas, no va ser de caire general, sinó de caràcter específicament igualadí: la crisi ocasionada per les insolubles dificultats de mecanitzar la indústria local derivades de mancances energètiques i de l'aïllament ferroviari reiteradament posada de manifest per la historiografia local. En aquest context, la crisi de la Cia. Fabril Igualadina determinà que (el 1857) es convertís en Igualadina Cotonera, S.A. La reorganització de l'empresa implicà un canvi en el seu accionariat -amb l'en-

trada de capitalistes barcelonins- i una reconversió que no aconseguí l'objectiu de transformar-la en rendible, la qual cosa comportà que subsistís de manera precària fins que el 1881 va ser liquidada. L'esmentada transformació determinà que Celdoni Carles -el director de la Cia. Fabril Igualadina- fos acomiadat, i començà així una etapa que l'havia de portar, després d'uns inicis tan prometedors, a convertir-se en un industrial desaprofitat. Els diners que havia acumulat en els anys anteriors els invertí en la compra de finques, que posteriorment, en veure's marginat i sense expectatives a Igualada, va vendre precipitadament i emigrà de la vila per passar a treballar, segons sembla, en fàbriques ubicades en indrets on la indústria cotonera estava en expansió.

L'hereu d'Antoni Carles i Sellart va ser Antoni Carles i Bugoña -nascut el 1855, mesos abans de la mort del seu pare-, el qual arribà a la majoria d'edat el 1880. Es trobà d'immediat aclaparat pels creditors antics (dels deutes deixats pel seu avi, el seu pare i la seva mare) i pels nous que va haver de contreure per a poder subsistir. La pressió dels creditors l'obligà a alienar els elements que quedaven del patrimoni familiar: una casa del carrer de Sant Jaume, l'extensa vinya del Pi de Puiggrós i, finalment, la vella adoberia de la Plana d'en Cornet (després coneguda pel renom "cal Granotes")... Per tant, la davallada final de la família tingué lloc en el context dels moments culminants de l'enfonsament total de la indústria tèxtil local al llarg de la dècada de 1880 i de la desindustrialització patida per la població.³

És certament remarcable el fet que això s'esdevingués a les vigílies d'un altre canvi que va transformar, de manera radical, les expectatives de l'economia i de la indústria igualadina. Perquè, com és ben conegut, a partir de la dècada de 1890, la ciutat inicià un nou cicle caracteritzat per un intens creixement econòmic i demogràfic que tornà a col·locar Igualada com una de les principals ciutats industrials de Catalunya durant el segle XX.⁴ Les causes de la renovada expansió s'han d'atribuir, bàsicament, a diverses innovacions que van contrarestar la incidència dels factors que havien provocat la crisi, consistents en: la inauguració (el 1893) del carrilet d'Igualada a Martorell i, posteriorment, en avançar el segle XX, l'expansió del procés de motorització i del transport per carretera; l'impacte del procés d'electrificació, iniciat (a partir de 1903) a través de la petita central tèrmica de l'Electra Igualadina i de la posterior connexió de la població a la

3. J.M. Torras i Ribé, "Trajectòria d'un procés d'industrialització frustrat", op. cit., pp. 186-187.

4. Pere Pascual et al, *Fàbrica i treball a la Igualada de la primera meitat del segle XX*. Barcelona: Ajuntament d'Igualada/ Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991. pp. 11-71.

xarxa elèctrica d'alta tensió del país... Hi ha altres factors a considerar, com la possibilitat d'un avantatge comparatiu: que, durant uns anys, el nivell de salaris igualadí se situés per sota de l'existent a d'altres ciutats industrials catalanes que no havien patit el procés de desindustrialització experimentat per Igualada. Sigui com sigui, l'expansió i la diversificació industrial de la ciutat durant el primer terç del segle XX comportà una profunda transformació social i l'emergència d'una nova burgesia industrial, i molt pocs dels seus membres tenien els seus orígens en els burgesos i menestrals que van protagonitzar el secular desenvolupament manufacturer de la vila durant el set-cents i la primera meitat del vuit-cents.

L'esmentat cicle s'acabà, al conjunt de Catalunya, durant la segona meitat del la dècada de 1970, i en les darreres dècades el país ha entrat en un procés de transformacions econòmiques i socials d'un abast i d'una intensitat inimaginables arran de l'anomenada "globalització". És certament difícil de preveure'n un punt d'arribada estable. Les expressades èpoques de canvi històric estan relacionades amb mutacions socials molt profundes, com les que hem pogut constatar al llarg d'aquest estudi, que van tenir lloc entre 1789 i 1840. La sortida de l'atzucac que va viure el país a finals del set-cents i començaments del vuit-cents va ser l'opció –impulsada per la burgesia liberal– de promoure les reformes polítiques i econòmiques orientades a la consolidació d'una societat industrial amb totes les seves conseqüències. En aquella ocasió, les expectatives entorn de la direcció dels canvis esdevingué essencial per tal que gran part dels sectors de la societat poguessin adaptar-se, amb més o menys fortuna, com hem vist, a la nova societat industrial. En la situació actual, la seva absència pot conduir a l'anorreament de totes les forces vitals del teixit social.

Apèndixs

Apèndix 1

Les branques i generacions de la família Carles

La branca Carles-Tomàs Gustems

Jaume Carles i Jordi es casà amb Josepa Francesca Tomàs Gustems. El matrimoni tingué dotze fills: Gregori, batejat el 12 de març de 1739;¹ Esperança, el 4 de desembre de 1740;² Maria Gertrudis, el 24 de setembre de 1742;³ Maria Teresa, el 21 d'abril de 1745;⁴ Maria Teresa, l'1 de maig de 1747;⁵ Josep, l'1 de maig de 1749;⁶ Francesc, el 7 d'abril de 1751;⁷ Maria Francesca, el 15 d'agost

1. API, *Libro de Bautis[m]os de Dicie[mb]re 1736 a fin de 1765*, foli 28r. Padrins: Josep Carles, blanquer, i Teresa Gustems, muller de Francesc Tomàs, pagès del terme d'Òdena.

2. Ibídem, foli 48a. Padrins: Francesc Tomàs Gustems i Esperança Jordi, muller de Josep Carles, blanquer.

3. Ibídem, foli 83r. Padrins: Josep Gustems, pagès, d'Òdena, i Gertrudis Bover, vídua de Josep Jordi, espardanyer.

4. Ibídem, foli 103a. Padrins: Anton Carles, blanquer, i Teresa Gustems, muller de Josep Jover, pagès.

5. Ibídem, foli 128a. Padrins: Joan Jover, pagès, i Esperança, muller de Josep Anton Carles, blanquer.

6. Ibídem, foli 155a. Padrins: Bartomeu Carles, jove blanquer, i Magdalena Gustems, muller de Sever Sabater.

7. Ibídem, foli 180r. Padrins: Anton Carles, blanquer, i Josepa Dou, vídua de Josep Clusells, teixidor de llana.

de 1753;⁸ Gertrudis, el 7 d'octubre de 1755;⁹ Jaume, el 3 de febrer de 1758;¹⁰ Josep, el 18 de maig de 1760;¹¹ i Pere Joan, el 20 de setembre de 1762.¹² Els fills d'aquest matrimoni que van morir a la infantesa van ser nou: Gregori, enterrat el 6 d'octubre de 1743 (a l'edat de quatre anys i set mesos);¹³ Maria Teresa, el 12 d'agost de 1746 (que no arribà a complir un any i mig);¹⁴ Maria Gertrudis, el 16 d'agost de 1748 (amb set anys i mig);¹⁵ Maria Teresa, el 14 de gener de 1752 (que no arribà a complir els cinc anys);¹⁶ Josep, el 19 de setembre de 1753 (amb quatre anys i quatre mesos d'edat);¹⁷ Gertrudis, l'1 d'agost de 1757 (que no arribà a complir dos anys);¹⁸ Josep, el 20 d'agost de 1761 (amb set mesos);¹⁹ Maria Francesca, el 2 d'agost de 1763 (a l'edat de deu anys);²⁰ i Pere Joan, el 9 de novembre de 1763 (amb tretze mesos de vida).²¹ Per tant, només dos nois (Francesc i Jaume) arribaren a la majoria d'edat i donaren continuïtat a aquest llinatge i possiblement també una filla (Esperança), però el fet de no haver localitzat la data del seu enterrament –si és que tingué lloc a Igualada– no ens permet afirmar-ho taxativament.

8. Ibídem, foli 216r. Padrins: Josep Castelltort, blanquer, i Maria Feixes, muller de Josep Gustems, pagès, d'Òdena.

9. Ibídem, foli 247a. Padrins: Antoni Fàbregas, jove fill de Pere Fàbregas, teixidor de lli, i de Maria Gustems, i Esperança Carles, donzella.

10. Ibídem, foli 276r (16). Padrins: Pere Fàbregas, veler, i Maria Franch.

11. Ibídem, foli 307r (68). Padrins: Sever Sabater, teixidor de lli, i Peronella Bou, muller de Bartomeu Carles.

12. Ibídem, foli 341r (134). Padrins: Pere Jover, jove negociant, i Esperança Carles, donzella.

13. *Libro de Óbitos de Enero del año 1715 a fin de 1779*, foli 197a.

14. Ibídem, foli 215a (56).

15. Ibídem, foli 237a (65).

16. Ibídem, foli 263r (5).

17. Ibídem, foli 285a (100).

18. Ibídem, foli 308a (88).

19. Ibídem, foli 336r (59).

20. Ibídem, foli 355a (80).

21. Ibídem, foli 358r (140).

L'hereu de Jaume va ser Francesc Carles i Tomàs que es casà amb Rosa Gavarró. El matrimoni tingué onze fills: Josep, batejat el 10 d'abril de 1774;²² Maria Francesca, el 26 d'agost de 1776;²³ Maria Antònia, el 4 de setembre de 1778;²⁴ Manuela, el 19 d'agost de 1780;²⁵ Joan, el 24 de juny de 1881;²⁶ una nena, enterrada el 4 de març de 1783;²⁷ Antoni, el 8 de gener de 1784;²⁸ Bonaventura, el 4 de juliol de 1785;²⁹ Maria Engràcia, el 9 de gener de 1789;³⁰ un nen, el 26 de gener de 1790, que morí en néixer i va ser enterrat l'endemà;³¹ i Peronella, el 5 d'octubre de 1791.³² Els fills que van morir al cap de pocs dies de néixer, a la infantesa, o a la joventut van ser: Maria Francesca, el 10 de setembre de 1776;³³ Maria Antònia, el 7 de setembre de 1778;³⁴ Manuela, el 20 d'agost de 1780, que morí als dos dies del seu naixement;³⁵ Antoni, el 10 de gener de 1784, que només visqué dos dies;³⁶ Maria Engràcia, enterrada el 19 de gener de 1789, amb només dotze dies de vida;³⁷ i Peronella, el 3 de setembre de 1813, amb gairebé vint-i-dos

22. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 103a. Padrins: Jaume Carles, blanquer, i Maria Coca, muller de Miquel Gavarró, negociant.

23. Ibídem, foli 140r (118). Padrins: Miquel Gavarró, negociant, i Francesca Gustems, muller de Jaume Carles, blanquer.

24. Ibídem, foli 185a (134). Padrins: Jaume Carles i Antònia Gavarró, filla de Miquel Gavarró, negociant.

25. Ibídem, foli 222r (140). Padrins: Joan Planas, paraire, i Manuela Vidal, cònjuges.

26. Ibídem, foli 245 r (102). Padrins: Joan Cendra, paraire, i Antònia, muller de Raimon Cotet, blanquer.

27. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 50a (22).

28. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, fol. 301r (5). En la inscripció, no hi consten els padrins.

29. Ibídem, foli 335a (71). Padrins: Antoni Gavarró, negociant, Eulàlia Soler, muller de Jaume Carles.

30. API, *Libro de Bautismos de Enero 1788 a Setiembre de 1801*, foli 25a (13). Padrins: Anton Carles, blanquer, i Engràcia Ferrer, muller d'Anton Gavarró, marxant.

31. Ibídem, foli 58r (157) i API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 164r (65).

32. Ibídem, foli 90a (240). Padrins: Ramon Cotet, blanquer, i Peronella Bou, muller de Francesc Carles, blanquer.

33. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1715 a fin de 1779*, foli 475r (125).

34. Ibídem, folis 489r/499a (117).

35. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 9r (94).

36. Ibídem, foli 87a (12).

37. Ibídem, foli 149r (32).

anys d'edat.³⁸ En conseqüència, possiblement tres nois van arribar a la majoria d'edat, dels quals Josep i Bonaventura es van casar a Igualada (i van tenir descendència) i pel que fa a Joan, no hem aconseguit localitzar el seu òbit i no tenim la seguretat que arribés a una edat avançada.

Josep Carles i Gavarró –hereu de Francesc– es casà amb Maria Camps. El matrimoni tingué quatre fills: Jaume, batejat el 16 de febrer de 1801;³⁹ Bonaventura, el 13 d'abril de 1803;⁴⁰ Teresa, el 14 de gener de 1805;⁴¹ i Antònia, el 3 de maig de 1808.⁴² Els fills d'aquest matrimoni que van morir a la infantesa foren: Jaume, enterrat el 27 de febrer de 1801, amb deu dies de vida;⁴³ i Bonaventura, l'11 de juliol de 1803, a l'edat de tres mesos.⁴⁴ Per contra, Teresa va ser enterrada el 12 d'agost de 1868, i morí vídua a l'edat de seixanta-tres anys.⁴⁵ Pel que fa a Antònia, no hem aconseguit datar la seva mort, si és que morí a Igualada.

L'altre fill que arribà a l'edat de procrear va ser Bonaventura Carles i Gavarró, que es casà amb Antònia Quintana. L'expressat matrimoni tingué set fills: Rosa, batejada el 7 d'octubre de 1806;⁴⁶ Francesc, el 24 de novembre de 1808;⁴⁷ Cristòfor, el 10 d'agost de 1811;⁴⁸ Caterina, el 17 d'abril de 1814;⁴⁹ Joan,

38. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 271r (244).

39. API, *Libro de Bautis[mos] de Enero 1788 a Setiem[br]e 1801*, foli 372r (49). Padrins: Francesc Carles, blanquer, i Rosa Gavarró, cònjuges i avis del batejat.

40. API, *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, foli 47a (101). Bonaventura Carles, teixidor, i Rosa Vall, muller de Pere Urgell, pagès de Montmaneu.

41. Ibídem, foli 105a (29). Padrins: Jaume Carles, blanquer, i Teresa Camps i Vidal, de Montmaneu.

42. Ibídem, foli 211r (157). Padrins: Domènec Carles, blanquer, i Antònia Quintana, muller de Bartomeu Carles, teixidor d'indianes.

43. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre]e de 1803*, foli 340r (32).

44. Ibídem, foli 387a (103).

45. API, *Libro de Óbitos años de 1866 a 1871*, foli 103r (156). Es diu que era vídua de Josep Fàbregas i que morí d'una angina de pit.

46. API, *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, foli 156r (287). Padrins: Jacint Quintana, blanquer, i Rosa Gavarró, àvia.

47. Ibídem, foli 229r (274). Padrins: Francesc Carles, avi, i Maria Anna Rosich, muller de Bartomeu Quintana, blanquer.

48. Ibídem, foli 310r (272). Padrins: Cristòfor Simon i Escuder, jove teixidor d'indianes de Barcelona, i Maria Trullàs.

49. Ibídem, foli 410r (207). Padrins: Joan Quintana, pintador d'indianes, i Caterina Palmés, muller de Joan Casas, blanquer.

el 6 de maig de 1816;⁵⁰ Josep, el 16 de gener de 1822;⁵¹ i Fruitós, el 10 de gener de 1825.⁵² Els fills d'aquest matrimoni morts a la infantesa van ser: Caterina, enterrada el 14 de desembre de 1815, a l'edat d'un any i mig;⁵³ Joan, el 22 de juny de 1819, amb poc més de tres anys;⁵⁴ i Josep, el 30 de gener de 1822, als quinze dies de néixer.⁵⁵ Tres nois (Francesc, Cristòfor i Fruitós) es van casar i van tenir descendència i una de les filles, Rosa, morí soltera amb més de setanta anys.⁵⁶

El fill gran d'aquests cònjuges, Francesc Carles i Quintana, es casà amb Antònia Ferrer, i aquest matrimoni tingué un fill: Bonaventura, batejat l'1 d'abril de 1830.⁵⁷ El segon, Cristòfor Carles i Quintana, ho féu amb Maria Puiggrós.⁵⁸ El matrimoni tingué els següents fills: Bonaventura, batejat el 29 de setembre de 1829;⁵⁹ Teresa, el 1835 [?], però el seu bateig no consta en el registre parroquial de la vila; Joan, el 27 d'abril de 1836;⁶⁰ Josepa, el 1839 [?], el seu bateig tampoc no consta en els llibres sacramentals; Josep, el 23 de maig de 1841;⁶¹ Antònia,

50. Ibídem, foli 483r (194). Padrins: Joan Casas, torner de Sant Martí de Sesgueioles, i Victòria Palmés, muller de Pelegrí Gili, blanquer.

51. API, *Libro de Bautismos de Agosto 1821 a fin de 1826*, foli 38a (28). Padrins: Josep Fàbregas, teixidor de cotó, i Teresa Fàbregas i Carles, donzella.

52. Ibídem, foli 203a (14). Padrins: Francesc Bujons, teixidor de cotó, i Antònia Carles.

53. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 320r (338).

54. Ibídem, foli 418a (155).

55. API, *Libro de Óbitos Agosto del año 1821 a fin de 1826*, foli 22r (19).

56. API, *Óbitos de 1872 a 1878*, foli 273a-r (37). Va ser enterrada el 12 d'abril de 1877, i el metge diagnosticà que la causa de la mort havia estat "hemorragia".

57. API, *Libro de Bautism[o]s años de 1827 a 1831*, fol. 290a (188). Padrins: Bonaventura Carles, teixidor, i Antònia Quintana, avis paterns.

58. Maria Puiggrós va ser enterrada el 29 d'abril de 1861 i morí "de afección cerebral" a l'edat de trenta-tres. Era natural de Sant Guim de la Rabassa i filla de Josep, pagès de Sant Guim, i de Teresa Ferrés, natural de Ripoll [API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1856 a Setiem(bre) 1861*, 372a-r (88)].

59. API, *Libro de Bautism[o]s años de 1827 a 1831*, foli 254a (434). Padrins: M. Teresa Farrés, de Ripoll, muller de Josep Puiggrós, i Bonaventura Carles, avi.

60. API, *Libro de Bautismos de Enero 1832 a Mayo 1838*, foli 299a (202). Padrins: Joan Muntaner, teixidor de cotó, i Rosa Carles, donzella, tia paterna.

61. API, *Libro de Bautismos de Junio 1838 a Marzo 1842*, foli 340a (201). Padrins: Josep Paloma, hortolà, i la seva muller Paula Pabasca, d'Esparreguera.

el 8 de juliol de 1842;⁶² Josepa, el 4 de maig de 1845;⁶³ Josep, el 18 de gener de 1846;⁶⁴ i Raimunda, el 28 de juny de 1848.⁶⁵ Els fills d'aquest matrimoni que moriren a la infantesa o a la joventut foren: Teresa, enterrada el 7 de febrer de 1840;⁶⁶ Josepa, el 17 d'octubre de 1840;⁶⁷ Josep, el 8 de juliol de 1841;⁶⁸ i Joan, el 9 de desembre de 1861, quan tenia vint-i-cinc anys.⁶⁹ I el fill petit, Fruitós Carles i Quintana, s'uní amb matrimoni amb Gaietana Vilarrúbies. El matrimoni tingué quatre fills: Rosa, batejada el 27 de desembre de 1855;⁷⁰ Cristòfor, el 27 de juliol de 1858;⁷¹ Pere, el 8 de gener de 1861;⁷² i Bonaventura, el 18 de novembre de 1863.⁷³ Per acabar, l'hereu del matrimoni Carles-Puiggrós, Bonaventura Carles i Puiggrós, es casà amb Francesca Jorba.⁷⁴ El matrimoni tingué tres fills:

62. API, *Libro de Bautismos de Abril 1842 a Agosto 1846*, foli 29a/r (335). Padrins: Ramon Galofré, teixidor de Capellades, i la seva muller Antònia Codina.

63. Ibídem, foli 280a. Padrins: Fruitós Carles, teixidor, i Vicenta Soler, soltera, de Santa Coloma de Queralt.

64. API, *Bautismos Agosto 1846 Enero 1852*, foli 14a (51). Padrins: Josep Puiggrós, pagès, i Antònia Padró, de Carme.

65. Ibídem, foli 146a (269). Padrins: Vicenç Estruch, teixidor de Vilanova, i Raimunda Talló, de Santa Coloma de Queralt.

66. API, *Libro de Óbitos de Febrero del año 1836 a Febrero 1841*, foli 240a/r (40). Morí de "lombrices".

67. Ibídem, foli 308a (480). Morí de "dentición".

68. API, *Libro de Óbitos de Marzo del año 1841 a Febrero 1848*, foli 18r (202). Morí de "sufocación".

69. API, *Libro de Óbitos del nº 265 del año 1861 a fin de 1865*, foli 19r (372). Morí solter de tisis i feia de pagès.

70. API, *Libro de Bautismos años de 1852 a 1855*, foli 473a (568). Padrins: Francesc Vilarrúbies, avi, i Rosa Carles.

71. API, *Libro de Bautismo[s] de Enero 1856 a Noviembre 1859*, foli 270r (288). Padrins: Cristòfor Carles, teixidor, i Francesca Gavarró.

72. API, *Libro de Bautismos de Noviem[br]e 1859 a fin de 1862*, foli 116a (14). Padrins: avi patern i Josepa Boxó, de Barcelona.

73. API, *Libro de Bautismos años de 1863 a 1865*, foli 101a (445). Padrins: Bonaventura Carles, pagès, i Rosa Carles.

74. Bonaventura enviudà i es casà l'1 de maig de 1870, en segones núpcies, amb Esperança Ametller i Anguera, natural de Vilagrassa i filla de Joan, pagès, i de Magdalena, actuant de testimonis Agustí Galtés, galoner, i Vicenç Fornells, teixidor. No tenim constància que aquest matrimoni tingués descendència [API, *Libro de Matrim[on]ios años 1861 a 1871*, folis 264a-265r (37)].

Cristòfor, batejat el 28 de febrer de 1860;⁷⁵ Rosa, l'11 d'abril de 1864;⁷⁶ i Josepa, el 30 d'agost de 1866.⁷⁷

L'altre fill de Jaume Carles i Jordi i de Francesca Tomàs que arribà a la majoria d'edat fou Jaume Carles i Tomàs, el qual es casà amb Eulàlia Soler. El matrimoni tingué onze fills: Teresa, el 20 de juliol de 1781;⁷⁸ una nena, que morí en néixer i va ser enterrada el 22 de juliol de 1782;⁷⁹ Marià, el 27 de febrer de 1784;⁸⁰ Joan, el 7 de gener de 1786;⁸¹ Rosa, el 24 de desembre de 1787;⁸² Eulàlia, el 12 de novembre de 1789;⁸³ Jaume Anton, el 9 d'octubre de 1791;⁸⁴ Anton, el 4 de gener de 1793;⁸⁵ Nicolau, el 26 de juny de 1795;⁸⁶ Rita, el 24 de setembre de 1797;⁸⁷ i Agustí, el 13 de setembre de 1800.⁸⁸ Els fills d'aquest matrimoni que van morir a la infantesa o joves van ser: Joan, el 30 de juny de 1787;⁸⁹ Nicolau, el 12 d'octubre de 1798;⁹⁰ Teresa, que morí donzella i fou enterrada el 28 d'agost de 1803

75. API, *Libro de Bautismos de Noviem[br]e 1859 a fin de 1862*, foli 36a (106). Padrins: avi patern i àvia materna.

76. API, *Libro de Bautismos años de 1863 a 1865*, foli 149r (152). Padrins: Pere Jorba, pagès de Vilanova, i Rosa Valls, consort de Josep Poch, de Tous.

77. API, *Libro de Bautis[mo]s años 1866 a 1868*, foli 74r/75a (236). Padrins: Pere Jorba, pagès de Vilanova, i Josepa Fàbregas, consort del padrí.

78. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 247r (116). Padrins: Jaume Carles, blanquer, i Teresa, muller de Marià Soler.

79. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre] de 1803*, foli 38r (63).

80. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 305a (43). Padrins: Marià Soler i Francesca Tomàs, muller de Jaume Carles, blanquer.

81. Ibídem, foli 352r (7). Padrins: Francesc Carles, blanquer, i Maria Balcells, muller de Raimon Brusi, "pedranyaler".

82. Ibídem, foli 396a (245). Padrins: Agustí Soler, jove armer, i Rosa Gavarró, muller de Francesc Carles, blanquer.

83. API, *Libro de Bautis[mos] de Enero 1788 a Setiem[br]e 1801*, foli 41r (212). Padrins: Josep Carles i Rosa Camps, muller d'Agustí Soler, armer.

84. Ibídem, foli 90r (244). Padrins: Marià Soler i Maria Franch, muller d'Anton Carles.

85. Ibídem, foli 156r (6). Padrins: Anton Carles, blanquer, i Teresa Soler, donzella.

86. Ibídem, foli 197a (166). Padrins: Nicolau Soler, jove encepador, i Antònia Carles i Alemany, donzella.

87. Ibídem, foli 266a (263). Padrins: Marià Soler, armer, i Rita Rosich, cònjuges.

88. Ibídem, foli 360r (275). Padrina: Rita Rossich, muller de Marià Soler, armer.

89. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre] de 1803*, foli 131r (86).

90. Ibídem, foli 303r (277).

als vint-i-dos anys d'edat;⁹¹ Eulàlia, el 30 d'agost de 1804, amb quinze anys;⁹² i Anton, el 10 de gener de 1819, amb vint-i-sis anys;⁹³ D'altra banda, Marià, teixidor de faixes, morí solter d'una pulmonia a l'edat de cinquanta-vuit anys i va ser enterrat el 14 de desembre de 1840.⁹⁴ Tanmateix, no tenim constància de la data de l'enterrament de Rosa, Rita i Agustí, si és que el seu òbit tingué lloc a Igualada.

La branca Carles-Franch

El matrimoni constituït per Anton Carles i Maria Franch tingué dotze fills: Josep Antoni, batejat el 16 de novembre de 1747;⁹⁵ Bartomeu, el 5 de novembre de 1749;⁹⁶ Domènec, el 28 de març de 1752;⁹⁷ Jaume, el 5 de febrer de 1754;⁹⁸ Gregori, el 8 de març de 1756;⁹⁹ Miquel, el 19 de març de 1758;¹⁰⁰ Joan, el 8 d'abril de 1760;¹⁰¹ Maria, el 12 de febrer de 1762;¹⁰² Josepa, el 14 de juny de

91. *Ibidem*, foli 391r (167).

92. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 44a/r (204).

93. *Ibidem*, foli 403r (11).

94. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1836 a Febrero 1841*, foli 324r (578).

95. API, *Libro de Bautis[m]os de Dicie[mb]re 1736 a fin de 1765*, foli 134a. Padrins: Josep Franch, blanquer, i Josep Carles, blanquer.

96. *Ibidem*, foli 160r. Padrins: Josep Carles, blanquer, i Cecília Bou, muller de Josep Franch, blanquer.

97. *Ibidem*, foli 194r. Padrins: Josep Franch, blanquer, i Teresa Carles, muller de Josep Castellort, també blanquer.

98. *Ibidem*, foli 223r. Padrins: Jaume Carles, blanquer, i Teresa Pujadas, filla de Jeroni Pujadas, paraire.

99. *Ibidem*, foli 252r. Padrins: Bartomeu Carles, blanquer, i Francesca Dou, muller de Miquel Franch, blanquer.

100. *Ibidem*, foli 279a. Padrins: Miquel Franch, blanquer, i Francesca Tomàs Gustems, àvia paterna.

101. *Ibidem*, foli 306r. Padrins: Jeroni Pujadas, paraire, i Peronella Bou, muller de Bartomeu Carles, blanquer.

102. *Ibidem*, foli 333a. Padrins: Josep Castellort, blanquer, i Úrsula Franch, muller d'Agustí Castellort, blanquer.

103. *Ibidem*, foli 369a. Padrins: Josep Carles, prevere amb llicència eclesiàstica.

104. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 3r. Padrins: Antoni Carles, germà (fill d'Antoni i de Maria), i Manuela Franch, muller d'Agustí Palmés, blanquer.

105. *Ibidem*, foli 29a. Padrins: Bartomeu Carles, jove blanquer, i Maria Anna, muller de Miquel Galtés, ferrer de tall.

1764;¹⁰³ Joan, el 14 de març de 1766;¹⁰⁴ Joan, el 13 de maig de 1768;¹⁰⁵ i Pere, el 14 de gener de 1771.¹⁰⁶ Però vuit dels fills d'aquest consorts moriren poc després de néixer o a la infantesa: Jaume va ser enterrat el 16 de juliol de 1755 (a l'edat d'un any i mig);¹⁰⁷ Gregori, el 19 d'octubre de 1757 (a l'edat d'un any i set mesos);¹⁰⁸ Joan, el 7 de setembre de 1760 (amb sis mesos);¹⁰⁹ Maria, el 20 d'octubre de 1763 (a l'edat d'un any i vuit mesos);¹¹⁰ Miquel, el 17 de juliol de 1764, a l'edat de cinc anys i mig;¹¹¹ Joan, el 21 d'octubre de 1766, amb poc més de sis mesos d'edat;¹¹² Joan, l'11 de novembre de 1768 (no arribà a complir mig any);¹¹³ i Josepa, el 18 de febrer de 1769 (a l'edat de quatre anys i mig).¹¹⁴ Per tant, només van arribar a la majoria d'edat quatre nois: Josep Antoni, Bartomeu, Domènec i Pere.

L'hereu de dits consorts va ser Josep Antoni Carles Franch, el qual es casà amb Josepa Alemany. L'esmentat matrimoni tingué vuit fills: Maria Antònia, batejada el 27 de febrer de 1775;¹¹⁵ Martí, el 23 de gener de 1778;¹¹⁶ Domènec, el 4 d'agost de 1781;¹¹⁷ Anna Maria, el 6 de març de 1785;¹¹⁸ una nena, el 23 d'abril de 1788, que morí en néixer i va ser enterrada l'endemà;¹¹⁹ Josep Anton, el 8 de gener de 1790;¹²⁰ Maria Paula, el 23 de gener de 1791;¹²¹ i Maria Anna, el 22 de novembre de 1793.¹²²

106. *Ibidem*, foli 62a. Padrí: Domènec Carles, prevere.

107. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1715 a fin de 1779*, foli 296r (42).

108. *Ibidem*, foli 312a (179).

109. *Ibidem*, foli 331r (137).

110. *Ibidem*, foli 358a (132).

111. *Ibidem*, foli 371a (180).

112. *Ibidem*, foli 391r (134).

113. *Ibidem*, foli 412a (185).

114. *Ibidem*, foli 414r (36).

115. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 116r. Padrins: Anton Carles, blanquer, i Anna Maria Jover, muller de Francesc Alemany, pagès de Montbui.

116. *Ibidem*, foli 172r (16). Padrins: Martí Aguilera, paraire, i Maria Franch.

117. *Ibidem*, foli 248a (123). Padrins: Francesc Alemany, pagès de Montbui, i Agnès, muller de Bartomeu Carles.

118. *Ibidem*, foli 333a (48). Padrins: Bartomeu Carles, blanquer, i Antònia Alemany, muller de Pere Urgell, pagès de Montmaneu.

119. API, *Libro de Bautis[mos] de Enero 1788 a Setiem[br]e 1801*, foli 7r (82) i *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Seti[embre] de 1803*, foli 140a (45).

120. *Ibidem*, foli 46a (6). Padrina: Antònia Carles i Alemany.

121. *Ibidem*, foli 71r (17). Padrins: Anton Carles, avi patern, i Maria Alemany, muller de Pau Anton Lladó.

122. *Ibidem*, foli 151a (284). Padrins: Anton Carles, blanquer, i Maria Franch, cònjuges.

Un bon nombre de fills d'aquests consorts també morí en néixer, o a la infantesa: Martí, va ser enterrat el 6 de juny de 1780, no arribà a complir un any i mig;¹²³ Anna Maria, el 14 d'abril de 1785;¹²⁴ i Maria Anna, el 26 d'abril de 1794, va viure poc més de cinc mesos.¹²⁵ Ens consta que dues filles, Maria Antònia i Maria Paula,¹²⁶ arribaren a la majoria d'edat i es van casar.

L'hereu de Josep Antoni fou Domènec Carles i Alemany, casat, en primeres núpcies, amb Magdalena Sellart. Els expressats cònjuges tingueren vuit fills: Josep Anton, batejat el 6 de juliol de 1799;¹²⁷ Anton, el 25 de març de 1801;¹²⁸ Simeó, el 23 de març de 1803;¹²⁹ Domènec, el 4 de juny de 1804;¹³⁰ Agnès, el 19 d'agost de 1806;¹³¹ Josep, el 14 de març de 1811;¹³² Antoni, el 19 de juliol de 1813;¹³³ i Celdoni, el 26 de juny de 1815.¹³⁴ Tanmateix, cinc dels fills d'aquest matrimoni van morir a la infantesa: Josep Anton, va ser enterrat el 14 d'agost de 1801, amb poc més de dos anys d'edat;¹³⁵ Anton, el 14 d'octubre de 1802, a l'edat d'un any i mig;¹³⁶ Simeó, el 7 de maig de 1803, no arribà a complir dos mesos;¹³⁷

123. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 6r (56).

124. *Ibidem*, foli 103r (30).

125. *Ibidem*, foli 221a (97).

126. Maria Paula morí el 1864, vídua de Josep Carbonell, quan comptava setanta-tres anys d'edat d'un "catarro pulmonar crònic" [API, *Libro de Óbitos del n.º 265 del año 1861 a fin de 1865*, foli 204r (22), enterrament efectuat el dia 16 de gener de 1864].

127. API, *Libro de Bautismos de Enero 1788 a Setiembre 1801*, foli 321r (160). Padrins: Anton Carles, blanquer, i Maria Franch, cònjuges i besavis del batejat.

128. *Ibidem*, foli 376a (93). Padrins: Anton Carles, avi, i Francesca Sellart i Saltó, donzella.

129. API, *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, foli 46a (88). Padrins: Simeó Saltó, pagès dels Aumells, i Maria Antònia Carles, muller de Josep Camps, calser.

130. *Ibidem*, foli 84r (176). Padrins: Josep Antoni Carles, avi patern, i Maria Alemany, vídua de Pau Lladó, paraire.

131. *Ibidem*, foli 151r (230). Padrins: Bartomeu Carles, blanquer, i Maria Agnès Jaumeandreu, de Manresa, cònjuges.

132. *Ibidem*, foli 297r (105). Padrins: Josep Camps, calser, i Paula Carles, donzella.

133. *Ibidem*, foli 371r (153). Padrins: Francesc Aguilera, paraire, i Antònia Camps, de Montmaneu, muller del metge Ramon Combelles.

134. *Ibidem*, foli 450r (260). Padrins: Celdoni Ribas, comerciant, i Miquela Almirall, de Castellví de la Marca, muller de Francesc Anton Aguilera, comerciant.

135. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 347r (139).

136. *Ibidem*, foli 376a (320).

137. *Ibidem*, foli 385a (64).

Agnès, el 19 de juny de 1809, morí abans de complir tres anys;¹³⁸ i Josep, el 23 de març de 1819, amb vuit anys d'edat.¹³⁹ En segones núpcies, Domènec Carles es casà amb Paula Ferreras i tingué una filla d'aquest segon matrimoni, Maria Dolors –batejada el 16 de setembre de 1821–¹⁴⁰ i que va ser enterrada l'1 d'octubre de 1822, abans de complir un any.¹⁴¹

El fill gran i hereu de Domènec Carles i Alemany, Domènec Carles i Sellart, es casà amb Josepa Ferreras, però morí sense descendència. El segon, Antoni, casat amb Rosa Bugoñà, tingué dos fills: Magdalena, batejada el 2 de juny de 1853;¹⁴² i Antoni, el 2 de gener de 1855.¹⁴³ I el tercer, Celdoni, va contraure matrimoni amb Agnès Ferrer. Els esmentats cònjuges tingueren sis fills: Domènec, batejat el 18 de gener de 1846;¹⁴⁴ Francesc, el 21 de juny de 1847;¹⁴⁵ Bernardí, el 12 de gener de 1853;¹⁴⁶ Dolors, el 31 de gener de 1855;¹⁴⁷ Agnès, el 20 de desembre de 1856;¹⁴⁸ i Ramon, el 25 de maig de 1860.¹⁴⁹

L'altre fill del matrimoni format per Anton Carles i Maria Franch que superà la pubertat i no esdevingué eclesiàstic va ser Bartomeu Carles i Franch, casat, en primeres núpcies, amb Agnès Cirera. El matrimoni tingué onze fills: Antònia,

138. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 126r (303).

139. *Ibidem*, foli 408r (65).

140. API, *Libro de Bautismos de Agosto 1821 a fin de 1826*, foli 11a (379). Padrí: Josep Antoni Carles.

141. API, *Libro de Óbitos Agosto del año 1821 a fin de 1826*, foli 51r (248).

142. API, *Libro de Bautismos años de 1852 a 1855*, foli 185r (288). Padrins: avi patern i Paula Carles, de Capellades.

143. *Ibidem*, foli 367r (4). Padrins: Celdoni Carles, fabricant, i Josepa Ferrer.

144. API, *Libro de Bautismos de Abril 1842 a Agosto 1846*, foli 320r (33). Padrins: els avis paterns i materns.

145. API, *Bautismos Agosto 1846 Enero 1852*, foli 68r (298). Padrins: avi matern i Paula Ferrer, muller de l'avi patern.

146. API, *Libro de Bautismos años de 1852 a 1855*, foli 128r (26).

147. *Ibidem*, foli 381a (62).

148. API, *Libro de Bautismo[s] de Enero 1856 a Noviembre 1859*, foli 100a (508). Padrins: Antoni Ferrer, majordom, i l'àvia materna.

149. API, *Libro de Bautismos de Noviem[br]e 1859 a fin de 1862*, foli 59r (250). Padrins: Domènec Carles, fabricant, i Antònia Barral.

batejada el 17 de setembre de 1774;¹⁵⁰ Francesc Anton, el 28 d'octubre de 1776;¹⁵¹ Miquel, el 9 de maig de 1778;¹⁵² una nena, que morí en néixer i va ser enterrada el 12 de setembre de 1780;¹⁵³ Maria Antònia, el 17 d'agost de 1781;¹⁵⁴ Josepa, l'11 de juny de 1784;¹⁵⁵ Bartomeu, el 2 de setembre de 1786;¹⁵⁶ Maria Teresa Peregrina, el 30 d'abril de 1789;¹⁵⁷ una nena, el 26 de gener de 1791, que morí en néixer i va ser enterrada l'endemà;¹⁵⁸ una nena, el 6 de febrer de 1792, que també morí en néixer i el seu enterrament tingué lloc l'endemà;¹⁵⁹ i Ignasi, el 6 d'octubre de 1794.¹⁶⁰ Els fills d'aquests consorts que van morir a la infantesa van ser: Antònia, el 25 de setembre de 1776 (que va viure poc més de dos anys);¹⁶¹ Miquel, el 9 d'agost de 1779, als tres mesos de néixer;¹⁶² i Maria Teresa Peregrina, el 18 de juliol de 1789, a l'edat de dos mesos i mig.¹⁶³ És possible que, a més de l'hereu, Francesc Anton, i de Josepa Carles i Cirera,¹⁶⁴ tres fills més d'aquest matrimoni assolissin la majoria d'edat (Maria Antònia, Bartomeu i Ignasi), però els registres parroquials no permeten afirmar-ho de manera fefaent.

150. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 109a. Padrins: Antoni Llanes, prevere, amb llicència eclesiàstica.

151. *Ibidem*, foli 143a (144). Padrins: Antoni Carles, blanquer, i Maria Rosa Llanes, muller de Bonaventura Cirera, teixidor de lli.

152. *Ibidem*, foli 180a (77). Padrins: Bonaventura Cirera, teixidor, i Maria Franch.

153. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 11a (105).

154. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 249a (131). Padrins: Josep Antoni Carles, blanquer, i Agnès, muller de Jaume Muntaner.

155. *Ibidem*, foli 301r (98). Padrins: Francesc Cirera, teixidor de lli, i Josepa Alemany.

156. *Ibidem*, foli 367r (170). Padrins: Pere Carles i Franch, estudiant, i Maria Franch, muller d'Anton Carles.

157. API, *Libro de Bautis[mos] de Enero 1788 a Setiem[br]e 1801*, foli 32r (105). Padrins: Jaume Carles, blanquer, i Maria Antònia Carles, donzella, filla d'Anton Carles i de Josepa Alemany.

158. *Ibidem*, foli 72a (21) i API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 171a (6).

159. *Ibidem*, foli 101a (38) i *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 186r (15).

160. *Ibidem*, foli 177a (247). Padrins: Francesc Anton Carles, blanquer, i Antònia Carles, donzella, germans del batejat.

161. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1715 a fin de 1779*, foli 476a (132).

162. *Ibidem*, foli 510r (75).

163. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 154a (107).

El seu hereu, Francesc Anton Carles i Cirera, es casà, en primeres núpcies, amb Teresa Sabater. L'esmentat matrimoni tingué tres fills: Antoni, batejat el 12 de novembre de 1802;¹⁶⁵ Maria Agnès, el 23 de novembre de 1804;¹⁶⁶ i una nena que va néixer morta, enterrada el 4 de setembre de 1811.¹⁶⁷ L'altra filla, Maria Agnès, va ser enterrada el 3 de novembre de 1808, traspassada a l'edat de quatre anys.¹⁶⁸ Havent quedat vidu, es tornà a casar amb Josepa Vila, i en aquest segon matrimoni no va tenir descendència. El seu únic fill, Antoni Carles i Sabater, s'uní en matrimoni amb Càndida Mercader, cònjuges que només van tenir un fill: Ramon, batejat el 7 d'agost de 1829.¹⁶⁹ Ramon Carles es casà amb Maria Oller. Ens consta que aquest matrimoni tingué, com a mínim, una filla: Càndida, batejada l'1 de gener de 1853.¹⁷⁰

La branca Carles-Bou

El matrimoni format per Bartomeu Carles i Jordi i Peronella Bou engendrà dotze fills: Francesca, batejada el 23 d'abril de 1756;¹⁷¹ Esperança, el 16 de maig de 1758;¹⁷² Jaume, l'1 d'octubre de 1760;¹⁷³ una nena, l'1 de gener de 1763, enterrada l'endemà;¹⁷⁴ Anton, el 9 de juny de 1765;¹⁷⁵ Joan Anton, el 23 de no-

164. API, *Libro de Óbitos de 1866 a 1871*, foli 160r (159), que morí vídua del blanquer Antoni Biosca d'una "apoplegia fulminante" i va ser enterrada el 8 de desembre de 1869, quan comptava entorn de vuitanta-cinc anys.

165. API, *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, foli 35a (310). Padrins: Antoni Carles, blanquer, i Francesca Morera, muller de Salvador Sabater.

166. *Ibidem*, foli 99a (351). Padrins: Bartomeu Carles, avi patern, i Antònia Carles, muller de Jaume Sabater, blanquer.

167. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 203a (236).

168. *Ibidem*, foli 102r (373).

169. API, *Libro de Bautism[os] años de 1827 a 1831*, folis 242r/243a (330). Padrins: Ramon Sabater, blanquer, i Josepa Carles, muller d'Anton Biosca, fuster.

170. API, *Libro de Bautismos años de 1852 a 1855*, foli 121a (1). Padrins: Joan Bisbal, pagès de La Llacuna, i l'avia paterna.

171. API, *Libro de Bautis[mos] de Dicie[m]bre 1736 a fin de 1765*, foli 254r. Padrins: Josep Carles, blanquer, i Francesca Briansó, muller de Josep Bou, blanquer.

172. *Ibidem*, foli 278r (54). Padrins: Josep Bou, blanquer, i Esperança Carles, vídua de Josep Carles.

173. *Ibidem*, foli 316r. Padrins: Juame Carles, blanquer, i Úrsula Franch, muller d'Agustí Castellort, blanquer.

174. *Ibidem*, foli 346r i *Libro de Óbitos de Enero del año 1715 a fin de 1779*, foli 349r (1).

175. *Ibidem*, foli 387a. Padrins: Antoni Carles, blanquer, i Maria Àngela Bou, donzella, filla de Josep Bou, blanquer, i de Francesca Briansó.

vembre de 1767;¹⁷⁶ Escolàstica, el 8 de febrer de 1770;¹⁷⁷ Maria, el 27 d'agost de 1772;¹⁷⁸ Josep, el 12 de novembre de 1774;¹⁷⁹ Peronella, el 25 de gener de 1777;¹⁸⁰ Bartomeu, el 20 de maig de 1779;¹⁸¹ i Francesc, el 19 d'agost de 1781.¹⁸² Els fills morts a la infantesa o a la pubertat van ser: Esperança, enterrada el 13 de setembre de 1759;¹⁸³ Anton, l'1 de setembre de 1768;¹⁸⁴ Joan Anton, el 15 de febrer de 1769 (a punt de complir quinze mesos);¹⁸⁵ Francesca, el 28 de febrer de 1769 (que no arribà a complir els tretze anys);¹⁸⁶ Jaume, el 21 d'abril de 1771 (amb deu anys i mig);¹⁸⁷ Escolàstica, el 29 de desembre de 1775 (abans de complir sis anys);¹⁸⁸ Josep, el 2 d'agost de 1776 (amb poc més d'un any i mig);¹⁸⁹ Francesc, el 17 de març de 1783 (amb poc més d'un any i mig);¹⁹⁰ i Peronella, el 24 de setembre de 1783 (a l'edat de sis anys i mig).¹⁹¹

L'hereu de Bartomeu i Peronella va ser Bartomeu Carles i Bou, que es casà, en primeres núpcies, amb Paula Gavarró. El matrimoni tingué tres fills: Bartomeu, batejat el 5 d'octubre de 1796;¹⁹² Anton, el 12 de gener de

176. API, *Libro de Bautismos años de 1766 a 1787*, foli 22a (140). Padrins: Joan Ferrer, blanquer, i Francesca Tomàs, muller de Jaume Carles, blanquer.

177. Ibídem, foli 52a. Padrí: Josep Carles, prevere, amb llicència eclesiàstica.

178. Ibídem, foli 81r. Padrins: Gervasi Briansó, teixidor de lli, i Maria Franch.

179. Ibídem, foli 112a. Padrins: Josep Bou, blanquer, i Francesca Briansó, cònjuges.

180. Ibídem, foli 149a (12). Padrins: Miquel Puig, ferrer, i Peronella Regordosa, muller de Gervasi Briansó, veler.

181. Ibídem, foli (67). Padrins: Josep Castelltort, blanquer, i Maria Àngela, muller de Fèlix Briansó.

182. Ibídem, foli 149r (134). Padrins: Francesc Carles, blanquer, i Josepa, muller d'Agustí Bou, blanquer.

183. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1715 a fin de 1779*, foli 324a (60).

184. Ibídem, foli 410r (153).

185. Ibídem, foli 414a (31).

186. Ibídem, foli 415a (46).

187. Ibídem, foli 432a (33).

188. Ibídem, foli 467a (202).

189. Ibídem, foli 474r (107).

190. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 50r (29).

191. Ibídem, foli 73r (245).

192. API, *Libro de Bautis[mos] de Enero 1788 a Setiem[br]e 1801*, foli 23r (277). Padrins: Bartomeu Carles, avi, i Josepa Gavarró, muller d'Anton Gavarró, besàvia.

1799;¹⁹³ i un nen, el 20 d'abril de 1802, que morí en néixer;¹⁹⁴ Els altres dos van morir a la infantesa: Bartomeu morí abans de complir un any, el seu enterrament tingué lloc el 24 de setembre de 1797;¹⁹⁵ i Anton va ser enterrat el 9 de març de 1800, després d'haver viscut poc més d'un any.¹⁹⁶ En segones núpcies, es casà amb Rosa Gavarró i aquests cònjuges, mentre van residir a Igualada, van tenir quatre fills: Francesc, batejat el 26 de novembre de 1811;¹⁹⁷ Dorotea, el 20 de març de 1814;¹⁹⁸ un nen, el 19 d'abril de 1819, que morí en néixer;¹⁹⁹ i Anna, el 20 de gener de 1827.²⁰⁰ Les dues filles també van morir a la infantesa: Dorotea, que fou enterrada el 22 d'agost de 1815, abans de complir un any i mig;²⁰¹ i Anna, el 17 de juny de 1828, abans de complir un any i mig.²⁰²

193. Ibídem, foli 309r (15). Padrins: Anton Gavarró, marxant, i Anna M. Lafarga, muller de Manuel Camps, canoner.

194. API, *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, foli 20a (128) i *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 360r (68).

195. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1780 a Setiembre de 1803*, foli 281a (160).

196. Ibídem, foli 329a (36).

197. API, *Libro de Bautismos de Octubre 1801 a Agosto 1816*, foli 324a (430). Padrins: Francesc Esteve, calsater, i Peronella Bou, vídua de Bartomeu Carles.

198. Ibídem, foli 406r (157). Padrins: Josep Ferrer, blanquer, Dorotea Ferreras, vídua de Francesc Esteve, calsater.

199. API, *Libro de Bautismos de Setiembre 1816 Julio 1821*, foli 132 a (124).

200. API, *Libro de Bautismos. Años de 1827 a 1831*, foli 4a/r (37). Padrins: Francesc Carles, estudiant i germà de la batejada, i Francesca Capdevila, muller de Josep Jover, paraire.

201. API, *Libro de Óbitos de Octubre del año 1803 a Agosto 1821*, foli 310r (195).

202. API, *Libro de Óbitos de Enero del año 1827 a Enero 1836*, foli 37a (132).

Apèndix 2

La descendència de Cristòfor Carles i Vilarrúbias, derivada de la branca familiar Carles-Tomàs Gustems.¹

El segon fill del matrimoni constituït per Fruitós Carles i Quintana i Gaietana Vilarrúbias va ser Cristòfor Carles i Vilarrúbias, nascut el 1858 (vegeu els gràfics 2 i 3), el qual pertany a la quarta generació de la branca de la família Carles-Tomàs Gustems derivada de l'hereu del matrimoni constituït per Josep Carles i Esperança Jordi arribats a Igualada als voltants de 1725.² Cristòfor era, a començaments del segle XX, hortolà de l'hort de cal Venda ubicat a l'Horta Vella,

1. Hem de precisar que la confecció d'aquesta genealogia ha estat possible gràcies a les dades aportades per Maria Rosa Casanovas i Carles, Maria Teresa Carles i Guitart, Teresa Carles i Freixas, Josep M. Bertran i Albareda i a la tasca de coordinació i recollida d'informació realitzada per Pere Carles i Freixas.

2. Un germà de Cristòfor, Pere Carles i Vilarrúbias, també residia a Igualada en aquesta època; feia de carreter i estava casat amb Margarida Bertran i Bosch. Ens consta que dit matrimoni engendrà diversos fills: Josep, batejat el 31 d'agost de 1890, i els seus padrins van ser: Cristòfor Carles, hortolà i oncle patern i Antònia Bosch, àvia materna, natural de la Pobla de Claramunt [API, *Bautis(mos)*, 1886-1893, folis 253a-r (150)]; Rosa, el 23 de juliol de 1893, i els seus padrins foren: Salvador Bertran, corder, i Rosa Torras, d'Igualada; [foli 393r (105)]; i Joan, l'1 de novembre de 1894, i actuaren de padrins: Joan Buxó i Vilarrúbias, blanquer d'Esparreguera, i Rosa Fàbregas i Bosch, d'Igualada [API, *Bautismos 1894 a 1900*, folis 37a-r (156)]. Els dos darrers van morir a l'infantesa: Joan va ser enterrat el 31 de desembre de 1894, quan només tenia dos mesos i el metge certificà que morí "de miseria", i Rosa, el 27 d'agost de 1895, a l'edat de vint-i-sis mesos "de emfionema pulmonar" [API, *Òbitos de 1891 a 1900*, folis 148a-r (180 de 1894) i foli 181r (162 de 1895)].

d'Igualada.³ Es casà amb Rosa Torras i Romeu (filla de Bartomeu i de Rosa), i aquests cònjuges van tenir set fills: Francesca, Bartomeu, Bonaventura, Pere, Josep, Clara i Mercè (vegeu el gràfic Ap 2).

La filla gran d'aquest matrimoni, Francesca Carles i Torras (1879-1955), es casà amb Joan Orpí i Saumell i va tenir quatre fills: Josepa, Bartomeu, Teresa i Maria. La filla gran Josepa Orpí i Carles, casada amb Rupert Riba i Vila, tingué dues filles: Crèdula, maridada amb Francesc Otal i Giménez, i Francesca. El segon fill, Bartomeu, es casà amb Teresa Solé i Solé i aquests cònjuges van engendrar dos fills: Maria Teresa, casada amb Diego Cano i Castro, i Salvador, que ho féu amb Concepció Mestre i Cuadres. La tercera filla, Teresa, es casà amb Joaquim Brunet i Valls i va tenir un fill: Jaume, va contreure matrimoni amb Concepció Masip i Adset. I, finalment, Maria, casada amb Joan Soler i Solé i d'aquests cònjuges en van néixer dos fills: Salvador, casat amb Remei Balcells i Colillas, i Joan, amb Josefina Rovira i Todó.

El segon fill, Bartomeu Carles i Torras (1881-1936), es casà amb Magdalena Palau i Llord, i també va tenir quatre fills: Joan, Rosa, Maria i Antoni. El fill gran, Joan Carles i Palau va contreure matrimoni amb Maria Guitart i Compte, i dits cònjuges van tenir tres fills: Maria Teresa, casada amb Josep M. Bertran i Albareda; Maria Rosa, amb Pere Segura i Llopart; i Ramon, amb Maria Assumpció Roqué i Jutglar. La segona, Rosa, es casà amb Ramon Roca i Piqué, i aquest matrimoni va tenir tres fills: Anna, Emili i Maria, aquesta darrera casada amb Ramon Miret i Ramonjoan. La tercera, Maria, va romandre soltera. I per acabar el quart fill, Antoni, es casà amb Maria Miquel i Morera i dits cònjuges van engendrar un fill: Josep, casat amb Anna Suñé i Rabell.

3. El 8 de febrer de 1879, Cristòfor Carles i Vilarrúbias, pagès, es casà a la parròquia de la Soledat, amb Rosa Torras i Romeu, filla d'un hortolà (Registre Civil d'Igualada, volum 8, p. 9). Posteriorment, passà a residir a Vilanova del Camí, on van néixer, bona part, dels seus fills, on feia de pagès i vivia a "les afores" del poble (Registre Civil de Vilanova del Camí, volum 2, p. 29, secció 1, *Acta de nacimiento...* del seu segon fill, Bonaventura, el 18 d'octubre de 1881). En ACAN, fons municipal d'Igualada, *Padrón Municipal Vecinos en 1900...* consta que Cristòfor residia a la casa d'hortolà de Cal Venda amb cinc dels seus fills: Francesca, Bartomeu, Pere, Josep i Clara. Però en aquest cens no es consigna, doncs, la presència de la mare de la mainada Rosa Torras, ni la de dos dels set fills del matrimoni: Bartomeu i Mercè. En un altre cens fet un quinquenni després, ACAN, fons municipal d'Igualada, *Padrón municipal de habitantes de 1905...*, es precisa que a l'Horta Rosés, núm. 1, hi residien: Cristòfor Carles i Vilarrúbias, hortolà, nascut a Igualada el 1858 i de 47 anys d'edat; la seva muller Rosa Torras i Romeu, també natural d'Igualada, nascuda el 1860 i de 45 anys; dos dels fills d'aquest matrimoni, ambdós llavors solters: Bartomeu, hortolà, natural de Vilanova del Camí i Pere, també hortolà, i Magdalena Palau i Llord, minyona, natural de Tous. Tot sembla indicar que una i altra font són poc fiables estadísticament.

El tercer fill, Bonaventura Carles i Torras (1883-1948, vegeu el gràfic Ap 1), va contreure matrimoni amb Magdalena Torrens i Romeu i d'aquesta unió en van néixer tres fills: Maria, Magdalena⁴ i Pere.⁵ La filla gran, Maria Carles i Torrens, es casà amb Josep Regordosa i Ducostella i va tenir una filla: Rosa, casada amb Antoni Maturana i Asensio. La segona filla, Magdalena, morí a l'infantesa.⁶ I el tercer fill, Pere, es casà amb Antònia Freixas i Seuba i aquest matrimoni⁷ engendrà cinc fills: Pere, casat amb Rosa Tort i Trullàs; Jaume, amb Maria Àngels Santacana i Fàbregas, Joana, amb Joan Miquel Torres i Mases; Sebastià, amb Empar Bové i Romeu; i Teresa, amb Joan Mateu i Besançon.

El quart fill, Pere Carles i Torras (1888-1958), es casà amb Sofia Fàbregas i Morera, i aquests cònjuges van tenir tres fills: Jaume, Aleix i Maria. Jaume i Aleix van morir sense deixar descendència. La filla petita, Maria, es casà amb Joan Argelich i Marlés, i aquest matrimoni van tenir dos fills: Rosa Maria, casada amb Fermí Vives i Suárez; i Pere, amb Dolors Solé i Hernández.

El cinquè fill, Josep Carles i Torras (1891-1956), va contreure núpcies amb Júlia Solà i Solé, i dits cònjuges van engendrar tres fills: Núria, Rosa i Joan.⁸ La filla gran, Núria Carles i Solà, es casà amb Daniel Loren i Malo, i va tenir dos fills: Daniel, casat amb Montserrat Coquard i Noales; i Rosa Maria, amb Joan Hermoso i Resta. La segona filla, Rosa, va romandre soltera. I el darrer fill,

4. API, *Libro de Bautismos del año 1908 a 1917*, foli 335a (105), Igualada, 19 de setembre de 1915. Els padrins van ser: els avis materns Pere Torrens Oris i Paula Romeu i Marimon, ambdós de la Llacuna, i Magdalena Palau, de Tous.

5. Pere Carles i Torrens va néixer el 31 d'agost de 1920, i els seus padrins van ser: Bartomeu Carles i Torras, oncle patern, de Vilanova del Camí i Maria Torrens i Romeu, tia materna, de la Llacuna [API, *Libro de Bautismos de la Parroquia Iglesia de Igualada, obispado de Vich, 1918 a 1925*, foli 101r (127), Igualada, 8 de setembre de 1920].

6. Va ser enterrada el 18 d'octubre de 1918 (l'any de la grip que causà una gran mortaldat) quan només tenia tres anys i escaig, i el seu òbit s'atribuí a "bronquitis capilar" [API, *Óbitos de 1912 a 1924*, foli 162 (179)].

7. API, *Iglesia de Santa Maria de Igualada. Matrimonios, 1941-1954*, foli 135 (14). El matrimoni se celebrà el 12 d'abril de 1944, i la núvia era natural d'Igualada i filla dels consorts Sebastià i Josepa.

8. API, *Santa Maria d'Igualada. Baptismes, 1925-1933*, foli 16 (28). Joan Carles i Solà va ser batejat el 14 de febrer de 1926, i els padrins van ser: Bartomeu Carles i Torras, de Vilanova del Camí, i Josepa Solà i Soler, de Prats de Rei.

Gràfic Ap 1: Bonaventura Carles i Torras en una fotografia de 1904.

Font: Obtinguda d'una fotografia de la Secció de Teatre del Centre Moral Instructiu de Sant Josep facilitada per Jaume Carles i Freixas

Joan, va contreure núpcies amb Maria Colàs i Penedès,⁹ i d'aquest matrimoni en van néixer tres fills: Rosa, casada amb Salvador Rius i Masana; Josep, amb Montserrat Gabarró i Zurita; i Joan, amb Anna Domenech, en primeres núpcies i, en segones, amb Elena Palacin i Fornom.

La sisena filla, Clara Carles i Torras (1893-1958), es casà amb Josep Saumell i Solé, i aquests cònjuges van tenir tres fills: Magdalena, Miquel i Rosa. La filla gran, Magdalena Saumell i Carles, va contreure núpcies amb Narcís Marimon i Marimon i engendraren dos fills: Clara, que esdevingué religiosa; i Josep, casat amb Carme Blaya i Manso. El segon fill, Miquel, es casà amb Maria Teresa Lladó i Badia, i aquests cònjuges van tenir dotze fills: Miquel, casat amb Rosa Santaeugènia; Jordi, amb Rosa Martorell; Josep Maria; Álvaro, casat amb Núria Andreu; Pau, casat amb Maria Jesús Ocariz; Pere, es féu religiós; Joan, també esdevingué religiós; M.Teresa, casada amb Xavier Fossas-Llohis; Maria Blanca, amb Josep Planellas; Santiago, amb Mónica Echevarne; Maria, amb Guillermo Pujol, i finalment, Andreu, que permaneceix solter. La tercera filla, Rosa, religiosa es traslladà a Ultramar.

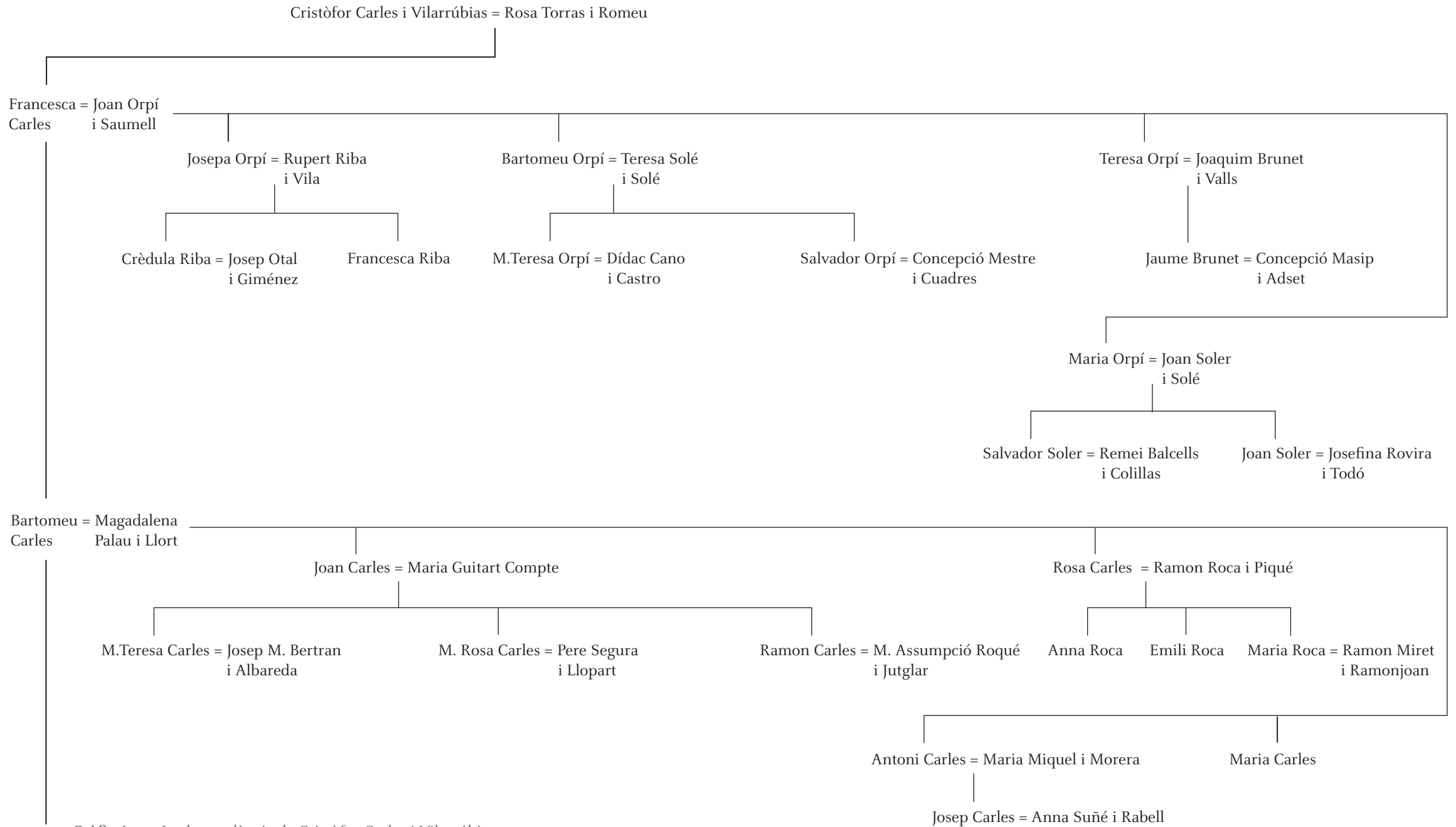
I per acabar, la setena filla, Mercè Carles i Torras (1897-1953), va contreure matrimoni amb Llorenç Casanovas i Gumà, i dits cònjuges van engendrar quatre fills: Antoni, Josep, Bonaventura i Maria Rosa. Pel que fa als dos primers fills, Antoni morí a la infantesa i Josep, a la pubertat. El tercer, Bonaventura Casanovas i Carles, va contreure matrimoni amb Engràcia Morera i Bonell i va tenir un fill: Llorenç, casat amb Teresa Tor i Motos. I la darerra filla, Maria Rosa, es casà amb Enric Caelles Gelabert, i aquests cònjuges van tenir tres fills: Maria Mercè, casada amb Norbert Ferrer i Sánchez; Maria, que permaneceix soltera; i Concepció, casada amb Lluís Soriano i Castaño.

9. API, *Iglesia de Santa Maria de Igualada. Matrimonios, 1941-1954*, foli 552a (51), Igualada, 12 de setembre de 1953. La núvia era natural de Sarral, veïna d'Igualada, i filla de Sadurní Colàs i Biel i de Rosa Panadés i Llobet.

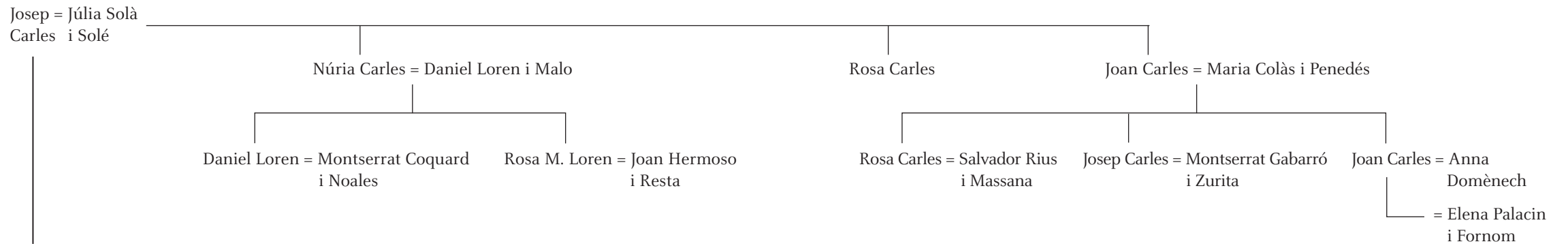
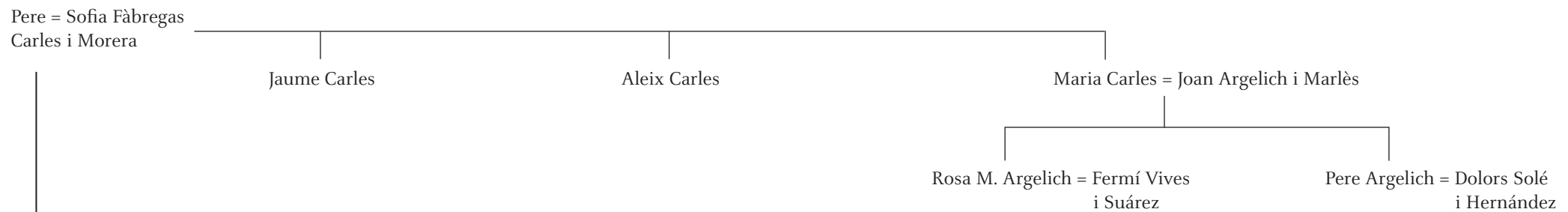
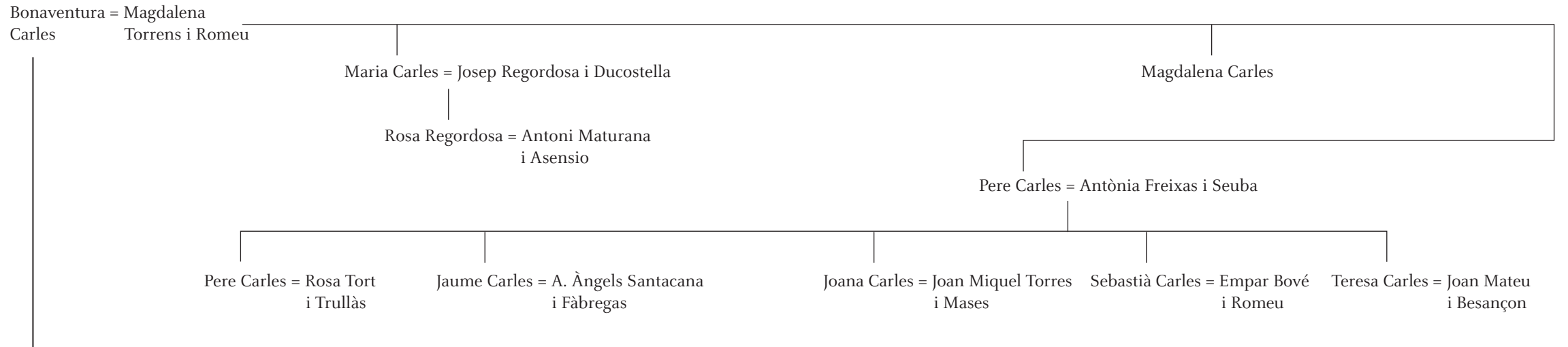

Les cases d'hortolà de Cal Venda, a l'Horta Vella, d'Igualada, on residí Cristòfor Carles i Vilarrubias i la seva família.

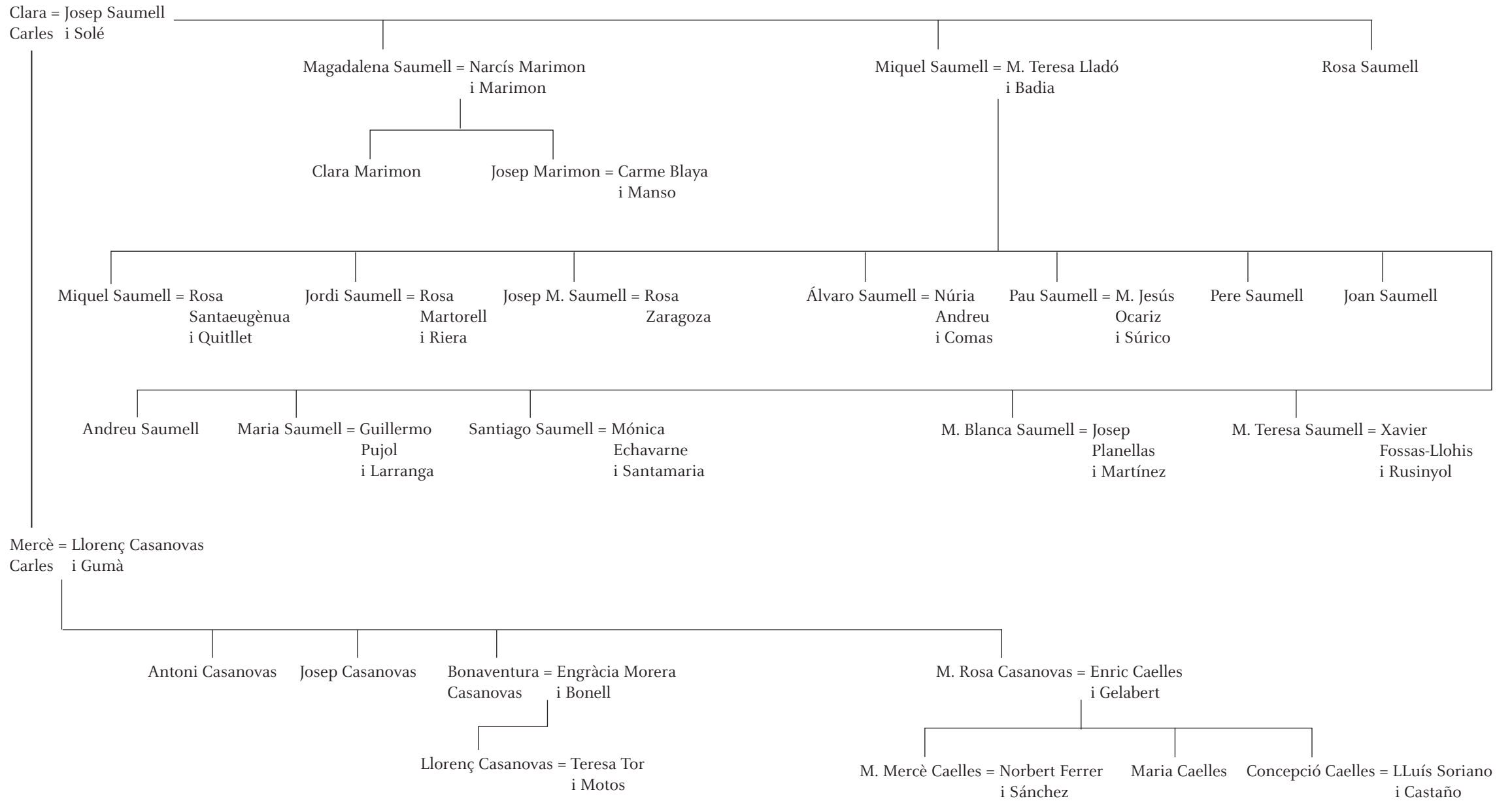
Font: Arxiu fotogràfic CECI, fotografia Pilar Cuerva i Carme Farreras

Gràfic Ap 2: La descendència de Cristòfor Carles i Vilarrúbias

Gràfic Ap 2: La descendència de Cristòfor Carles i Vilarrúbias

Gràfic Ap 2: La descendència de Cristòfor Carles i Vilarrúbias

*Apèndix 3**Esriptura de divisió de l'adoberia de la Plana d'en Cornet ("cal Granotes") formalitzada a Igualada, el 13 de maig de 1791 davant el notari Marià Cuyner*

En nom de Déu sia amén: sia per la present pública escriptura a tots manifest y notori, com nosaltres Joan Baliu y Farré, Anton Carles y Josep Bou, los tres blanquers de la vila de Igualada, bisbat de Vich, atinent y considerant que ab acte rebut en poder del Dt. Franco Melcion q^o Notts. Rl. y pubs. de la ja dita vila de Igualada lo dia setse del mes de juny del any de mil set-cents seixanta y tres, Joseph Riera, comerciant de la vila ja expressada de Igu[a]lada, y Joachim Riera y Torelló, jove comerciant de dita vila, pare y fill, veneren perpètuament a nosaltres dits Joan Baliu y Farré, Anton Carles, Joseph Bou, com y també a Agustí Franch y Ramon, blanquer y a Pere Regordosa q^o, passamaner los dos així bé vehins de dita vila de Igualada, tota aquella adoberia ab sa oficina de fer ayguardent, ab quatre portals obrint, a saber és, un a la part de solixent de la mateixa adoberia, dos en la part de mitgdia y un a la part de tremuntana, ab tots los aparatos pertanyents a la expressada adoberia que al dia de dita venda se encontraban en ella, situat tot en lo terme de la present vila y al soldevall de la plana dita de Cornet, y sobre lo rech del molí anomenat de la Abadia. La qual adoberia y oficina afrontan a solixent, part ab la adoberia de Felícia Matheu y de Padró, donsella en dita vila de Igualada domiciliada, o camí per lo qual se va de la present vila a la riera de Noya per tot mitjensant, y part antes ab la del dita plana de Cornet, y vuy ab lo estenedor y treballador de Joseph Jover, parayre de esta ja dita vila de Igualada, per est allí constrhuït, a mitgdia ab lo sobredit molí de la Abadia, a ponent antes ab la dita plana de Cornet y al dia ab un hort, propi

del ja dalt expressat Joseph Jover, parayre, per est edificat en la expressada plana de Cornet y a tremontana ab lo ja dalt mencionat estenedor o treballador propi també de dit Joseph Jover y Clos, de parets de uns nou palms de alsària intermeddi de dits horts y adoberia per lo preu de tres mil lliuras, moneda barcelonesa, de las quals, segons consta de la època continuada al peu de dit acte pagàrem y satisfèrem al dit Joseph y Joachim Riera y Torelló, est és, jo dit Joan Baliu i Farré mil lliuras, jo dit Anton Carles sinch-centas lliuras, jo dit Anton Carles sinch-centas lliuras, jo dit Joseph Bou altres sinch-centas lliuras, lo referit Agustí Franch y Ramon altres sinch-centas y lo mencionat defunt Pere Regordosa altres sinch-centas lliuras. Atenent no menos y conciderant q[u]e ab altre acte rebut també en poder del dit defunt Dt. Franco Melcion, notts als dos juliol del expressat any mil set-cents seixanta y tres los dalt anomenats pare y fill Riera y Torelló establiren a nosaltres dits Joan Baliu y Farré, Anton Carles, Joseph Bou, com y als tres citats Agustí Franch y Ramon tot aquell tros de terra campa, que consisteix, esto és des de la paret de la ja dita adoberia a nosaltres venuda fins al devant de la adoberia de la expressada Felícia Matheu y de Padró, de trenta-sis palms de ample y cent y vuit palms de llarch, venint a escayre fins a la paret de tremontana de dita adoberia y des de la porta de tremontana, a la part de solixent fins a la de ponent de cent seixanta-quatre palms de llarch, y des de la sobredita adoberia a la dita part de tremontana de sinquanta palms de ample de aquella ja alt dita mateixa pessa de terra campa de major tinguda situada en lo dit terme de Igualada anomenada la plana de Cornet, conforme denotan las fitas allí posadas y qual tros de terra establert termina a solixent ab lo dalt dit treballador de Joseph Jover, a mitgdia part ab lo camí que va des de dita present vila a la dita adoberia nostra y a la riera de Noya, a ponent ab lo hort de dit Joseph Jover y a tremontana ab lo dit treballador del expressat Joseph Jover, a cens de set lliuras tots los anys pagador lo dia vint y quatre juny y ab entrada de una varella, cuyo cens de set lliuras fou lluhit, redimit y quitat conforme de la època y difinició de la lluhició de ell per Franco. Riera, comerciant matriculat de la ciutat de Barcelona y en la mateixa resident com a procurador de dit Joseph Riera, son germà, y lo expressat Joachim Riera, fill de dit Joseph Riera a favor de nosaltres dits Joan Baliu y Ferré, Anton Carles, Joseph Bou y Agustí Franch y Ramon, tots blanquers de Igualada, feta y firmada de la quantitat de dos-centes trenta-tres lliuras moneda barcelonesa, consta en ab acte rebut y testificat en poder del ja dalt referit defunt Dt Franco Melcion Ntts, lo dia tretse del mes de nobembre del any mil set cents setanta y tres. Atenent no menos y conciderant que ab altre acte rebut y testificat, en poder del Dt Vicens Aulet q^o notari Rl. y pubco. de esta ja relacionada vila de Igualada als deu dias del mes de febrer del any mil set-cents y setanta, lo ja dessobre preexpressat defunt Pere Regordosa, passamaner de esta vila de Igualada, vené perpètuament a mi, la ja dalt anomenat Anton Carles tota aquella sexta part y porció de aquella ja dessobre precitada adoberia

ab sa fàbrica de fer ayguardent, ab tots los aparatos pertanyents a dita sexta part de dita adobaria a ell pertanyent y espectant, per lo preu de sinch-centas y vuytanta lliuras moneda barcelonesa. Atenent igualm[en]t y conciderant que ab altre acte rebut y testificat en poder del abaix escrit Notto. lo dia onse del mes de abril del proximamt passat any de mil set cents y noranta Agustí Franch y Ramon, blanquer així mateix vehí de la present vila de Igualada, vené perpètuament a mi lo dalt anomenat Anton Carles tota aquella sexta part y porció a ell pertanyent y espectant no solament de aquella ja dessobre expressada adobaria ab sa fàbrica de fer ayguardent, ab tots los aparatos corresponents y pertanyents a dita sexta part de la preindicada adobaria, sinó també la sexta part del dalt referit tros de terra campa per lo preu de mil y sinch-centas lliuras així bé moneda Barsa[lonesa]. Atenent finalment y conciderant que de tot lo sobre enarrat consta en clar que de las sis parts així de la precitada adobaria, ab sa fàbrica de fer ayguardent, com lo ja referit tros de terra ne tocan y pertanyen dos a mi dit Joan Baliu y Farré, tres a mi dit Anton Carles y la restant una a mi dit Joseph Bou, y que a cada un de nosaltres nos és libre usar y treballar y fer de las parts de dita adobaria, ab sa fàbrica de fer ayguardent, e tros de terra que respectivament nos correspon a nostre libre alvedrio y ús, y no hajam fins al present fet entre nosaltres la corresponent divisió y repartiment per a saber-se a la actualitat y constar en lo esdevenidor lo que a cada hu de nosaltres toca, correspon y pertany en dita adobaria ab sa fàbrica de fer ayguardent y tros de terra, y saber cada hu de nosaltres ahont tenim de maniobrar las cosas del nostre ofici de blanquer, y quedar divididas y claras las ditas oficinas en la predita adobaria y tros de terra, y fer a nostras libras voluntats respective[s], y evitar disputas. Per lo tant, volent nosaltres dits Joan Baliu y Ferré, Anton Carles y Joseph Bou que cada hu de nosaltres tingua las respective[s] parts de dita adobaria, ab sa fàbrica de ayguardent y de dit tros de terra que ja dalt tenim expressat competir-nos y tocar-nos, havem determinat, deliberat y de comú acuerdo convingut lo fer la present divisió y compartiment de la mateixa adobaria ab sa fàbrica de fer ayguardent y tros de terra, al efecte que cada hu de nosaltres pugam usar, fer y a nostras respective voluntats disposar cada un de nosaltres vicitudinàriament, sens intervenció del altre o altres de manera que en esta conformitat quedem tots independents vicitudinàriam[en]t lo un del altre o altres, y per lo tant passam a fer la dita divisió y compartiment en la conformitat y manera e circumstàncias següents:

A saber: Que en los emprius y puestos comuns que baix se diran, com son todas las teuladas que a la actualitat se encuentran fetas en la expressada adobaria, lo pati que dins de la mateixa adobaria hi ha per la llenya y descarregar animals, las parets mestres de tota la adobaria y clavagueras, lo pou, dos corrns, las voltas, pilans y escalas, los enllosats, trispols y emprius, se tingan de mantenir a comunas expensas de nosaltres, los tres dalt dits contrahents y parts dividints,

pagant cada hu de nosaltres lo que nos correspondrà a proporció y rato per quantitat a las parts que de dita adobaria y tros de terra tenim respectivament, com y que qualsevol de nosaltres ditas parts pugam adobar, rehedificar y fer en los dits emprius comuns lo que sia necessari per la conservació del sobre dit edifici o altram[en]t alló que judicaran dos de nosaltres ditas parts com a dueños, o nostres en estas cosas successors. De cuyos puestos comuns pugam un y altre de nosaltres disposar respectivament en la conformitat nos apareixerà, no perjudicant-nos empero lo un de nosaltres al altre lo ús de ellas, majorment en lo fi de adobaria, passatges, tant de personas, com de animals, així carregats com descarregats.

Que en lo pati que antes de entrar a la adobaria a la mà dreta de esta, que es lo tros de terra establert per dits pare i fill Riera y Torelló a nosaltres, ditas parts, y demás dalt mencionat ab lo cens de set lliuras al dia ja rebudas y redimidias, y qual pati de sinquanta palms de ample poch més o menos y se encontra clos de parets per tanca de deu palms de alsària que circueix la dita adobaria en las parts de solixent y tremuntana, establert después de comprada la adobaria, pugam usar nosaltres dit pati en lo modo los apareixerà en lo successiu, no privant empero ninguna de nosaltres las ditas parts la recepció de las ayguas y trànsit que allí donam, com y també lo poder entrar y eixir los animals carregats y descarregats així los fems, com de altre cosa des del últim de dit pati, que a la part de ponent afronta ab lo hort de Joseph Jover, parayre de Igualada, tant ara de present, com y encara en lo successiu, y que al entrar en dit pati des del camí gran fins al primer estribo, que se encontra allí construhit que hi ha vint-y-quatre palms quedarà y deu quedar est dit terreno a saber, dos terceras parts de ell per mi dit Joan Baliu y la restant tercera part de ell per mi dit Joseph Bou, y des del primer estribo referit fins a encontrar dos fitas, és al dia una pareteta o marge, se troban més avant de la porta petita de dita adobaria, anomenada la porta dels femers, que dona y se encontra constituïda entre los corrns y escala del tarrat, quedarà y deu quedar per mi lo sobre anomenat Anton Carles, y des de ditas fitas, o pareteta o marge, fins a altres dos que se encuentran plantadas y posadas més anllà de las finestras que donan al dit pati y al nou embatidor a la part de ponent quedarà y deu quedar per mi dit Joan Baliu, y des de estas dos últimament expressadas dos fitas fins a la tanca de dit hort de Joseph Jover a la part de ponent quedarà y deu quedar per mi dit Joseph Bou.

Que lo pati que se encontra al entrar en dita adobaria per la porta gran des del camí gran que ja a la actualitat serveix per las cosas comunas a dita adobaria, com és descarregar carros, animals y demás correspon a las oficinas de dins, o interiors, de la mateixa adobaria de dit ofici de blanquer deurà de vuy dia present y a baix escrit servir y servirà per los mateixos ja dits fins a ditas cosas comunas

a dita adobaria com son descarregar carros, animals y demás correspon a las oficinas de dins, o interiors de la mateixa adobaria de dit ofici de blanque[r] y per esto ningun de nosaltres dits contrahents, o parts, no ho podrem tenir embarrasat molt temps continuo, a excepció del puesto per tenir-i la lleña que ja entre nosaltres tenim partit y dividit y encara ab la present partim y dividim en la conformitat y prevenció que los llenyers de cada hu de nosaltres no podran tenir més de dotse palms de fondo, ni podran ser tant alts que privian, ni privar pugan lo ús del sol, ni dels bens en lo tarrat, ni claror de las finestras ja construhidas, en esta forma al entrar al expressat pati a mà dreta y arrimat a la paret de esta part fins a la bora del tarrat quedarà, conforme al thenor del present, queda a favor de mi dit Joan Baliu y seguint dita bora de tarrat fins al segon estribo de la paret y bolta del tarrat y arrimat a sas parets quedarà conforme ab thenor del present quedàs per a posar jo dit Anton Carles la mia llenya; y des de lo dit estribo fins a la entrada del pati cubert y corrons y a la paret del de devant del precitat tarrat quedarà conforme ab thenor del present queda a favor de mi dit Joseph Bou al efecte de posar la mia llenya; y des de dita entrada fins a las escaletas de las cambras construhidas dessobre los calciners y arrimat a la paret de nau xich desde dit llenyer fins a la porta xica que dóna als calciners, y entre mitg de las escaletas de las referidas cambras és y serà y quedarà conforme ab thenor del present, queda a favor de mi dit Anton Carles al efecte de posar també llenya mia, y lo dit llenyer ocupará totas las parets del dit pati a las parts de ponent y mitg dia, no podent tapar la claror de las finestres dels calciners, ni lo trànsit de las escaletas de las cambras; y a més de lo dit al entrar en lo sobre dit pati y a la mà esquerra de ell se encontra un puesto clos de parets y cubert ab sa teulada, en cuyo puesto hi ha una porta per a poder-se tancar, lo qual puesto és anomenat la oficina de ayguardent, lo qual puesto quedarà conforme ab thenor del present queda per mitat a favor de nosaltres dits Joan Baliu y Anton Carles, esto és, la paret de solixent de ell per posar llenya jo dit Joan Baliu y la paret de ponent per a posar llenya jo lo precitat Anton Carles.

Que en lo pati gran al entrar a la dita adobaria y tras la porta gran a mà esquerra que hi ha primerament porta y puesto tancat anomenat la oficina del ayguardent, y qual és segons ja està dit cedit a favor de nosaltres dits Joan Baliu y Anton Carles se encontra hi ha una escala per la qual se munta a un trispolet, lo qual al entrant fins a mitg lloch és en quant a dos parts de Joan Baliu y la altre tercera part de Joseph Bou y la altre mitat per dit Anton Carles, y des de aquest o altre, en cuyo se encuentran los payols par la cals los quals trispols ocupan tots los calciners que son construhits enfrente del mateix Rech y enllosat llarch; cuyos payols per cals los dividim en la forma o thenor següent: Al entrar a mà esquerra y paret del Rech y en seguida de esta fins a mitg lloch ha de servir, conforme ab thenor del present servesca y quedia cedit de las tres parts, dos a favor de mi dit

Joan Baliu y la altre tercera part de mi dit Joseph Bou, de manera que nosaltres dits Joan Baliu y Joseph Bou ocupam la mitat de dit payol de cals; y des de dit puesto fins a clourer las parets de de dit payol ha de servir conforme ab thenor del p[rese]nt conveni servèsquia y se tingua per cedit a favor de mi dit Anton Carles.

Que una porta xica que se troba per a entrar als calciners, dins de ella, y a mà esquerra, e immediatament de la porta los dos primers calciners de la rengla que s mira des de ponent a mitg dia han de servir y cedir-se conforme los cedim a favor de mi dit Joseph Bou, y lo tercer de ells haurà de servir per a nosaltres dits Joseph Bou y Anton Carles, a saber, és en quiscun any, mitg any per cada-hu de nosaltres dits Joseph Bou y Anton Carles, y que los altres tres calciners que se encuentran en seguida de dit tercer calciner fins a la paret del Rech han de servir per a mi dit Anton Carles.

Que tots los calciners que dins del sobre dit enllosat gran dels calciners y en la rengla dels calciners allí construhida, des de solixent a ponent, se troban que en número son set han de servir y quedar per mi dit Anton Carles. Que lo dit enllosat com també la porta gran que se encontra en ell y que dóna al Rech, y la altre més xica que hi ha al soldevall del enllosat a la part de ponent y dóna al enllosat gran o ferrajador, y també los conductos de aygua des de al Rech als calciners, tots per umplir-se per ells de dit Rech, deuran sempre conservar-se y servir per tots nosaltres dits tres interessats de la adobaria, sens poder un de nosaltres perjudicar, ni privar al altre en tots aquells usos necessaris, convenientes y que corresponen a la tal oficina.

Que al entrar la dita porta xica des del pati dels calciners y a la mà dreta se troba altre porta xica y dins de ella una rengla de calciners que son vuyt en número, construhits des de solixent a ponent y mirant al pati gran; dels quals los quatre primers y los tres últims quedan cedits a favor de mi dit Joan Baliu y lo quint, que és entre los dits set, y que és de dos adobs queda a favor de mi dit Joseph Bou, ab la expressa circumstància que ningun de nosaltres per títol algún, ni motiu pugam las ditas tres parts e interessats tapar ninguna de las dos finestras que allí se encuentran construhidas per lo fi del claror y quals donan al pati gran, si que las pugam agrandir, com y que dits Joan Baliu y J[ose]ph Bou pugan privar a son àrbitres, o tancar la bussarreta per la qual entra la immundícia als calciners de dits Joan Baliu y J[ose]ph Bou, no movent-se de sos emprius y que pugan posar porta en la entrada de estos dits vuyt calciners; com y que jo dit Anton Carles y los meus no pugam impedir embussar ni embarasar en manera alg[un]a la claveguera per la cals que passa per lo peu del safareix de mi Anton Carles; ans bé, que sempre y quant se haurà de escurar o desembussar la dita claveguera dels calciners, degam, tingam y estigam obligats totas las ditas tres

parts interessadas ajudar y contribuir per a netajar-la u donant-li lo corresponent curs.

Que tornant al sobre dit pati gran y a la mà esquerra de ell y después de dita porta xica se troba una escaleta per la qual se munta a una cambra tancada queda està cedida a mi dit Joseph Bou, y en seguida de dita esta escala tirant també a ponent, y també a la esquerra se troba altre escala petita per la qual se munta a una cambra que està cedida a mi dit Anton Carles, entre ditas dos escalas hi ha un tros de terreno que està destinat y destinam per a posar llenya jo dit Anton Carles, qual és lo mateix tros dalt anomenat; a més en seguida de la dita escala de mi dit Anton Carles se troba altre escala per la qual se munta a una cambra de mi dit Joan Baliu.

Que al entrar en lo pati cubert que se encontra a la mà dreta de dita adobaria, al entrar en ell se encontran dos corrons, quals són sota el terrat, lo un anomenat lo corró vell, y lo altre dit lo corró nou; han de servir estos, conforme ab thenor del present convenim tots tres, tingan de servir de comú per los tres, empero ab la prevenció que en lo corró vell podré moldrer jo dit Anton Carles tots los dilluns, dimars y dissabtes, jo dit Joan Baliu tots los dimecres y dijous y jo dit Joseph Bou tots los divendres, tots de quiscuna semmana; y en lo corró nou, jo dit Joan Baliu tots los dilluns y dimars, jo dit Joseph Bou tots los dissabtes y jo dit Anton Carles tots los dimecres, dijous y divendres de quiscuna semmana.

Que los emprius que se encontran alrededor de dit corró nou sobrants al ús del mateix corró tingan de quedar conforme ad thenor del present quedar cedits, a saber, lo que és y se encontra a la part de solixent y arriat a la paret dels femers a favor de mi dit Joseph Bou y lo que és y se encontra a la part de mitgdia y arriat a la paret del tarrat a favor de mi dit Anton Carles al efecte de posar nosaltres la llenya a cada un respective dits emprius.

Que en lo dit pati cubert y escala gran no tocant en res los emprius dels corrons pugian las ditas parts arregar los fems se trobaran allí una semmana Anton Carles y altre semmana los dits Joan Baliu y Joseph Bou alternativament.

Que havent-i, conforme hi ha, devant de dit pati cubert y a la part de tremuntana de ell, una porta per a eixir als femers y pati o tros de terra dalt expressats y una escala gran per a muntar o pujar al tarrat, o payols, al capdemunt, o sim de ella, se encontra a la esquerra un tarrat gran ab un tant de cubert a la part de tremuntana, al efecte de torrar lo roldó y axugar-lo nosaltres los dits contrahents, o parts, tinga de servir aquell dit tarrat, ab thenor del p[rese]nt volem servesca en quant fons a mitg lloch dos part per mi dit Joan Baliu y una part per mi dit

Joseph Bou, y de mitg lloch fins a la paret de solixent quèdia y volem servèsquia en tots los dias de cada semmana per mi dit Anton Carles.

Que la cambreta que se encontra al sim o capdemunt de la ja dessobre precitada escala tancada ha de quedar com en virtut de la present queda a favor de mi dit Joan Baliu per a posar est lo roldó molt y demás cosas suas.

Que la cambreta tancada que trabersant lo ja dit tarrat se encontra damunt del nau nou, ha de quedar conforme en virtut de la present, queda a favor de mi dit Anton Carles en quant a la una tercera part, que dóna a la part de solixent de dita cambreta, y de mi dit Joseph Bou altre tercera part de la mateixa cambreta que dóna a la part de tremuntana y la altre tercera part que dóna a la part de mitgdia a mi dit Joan Baliu, al efecte de posar cada hu de nosaltres los tres referits lo roldó.

Que tirant a la dreta se encontra lo transit per los payols grans y que la cambreta que a mà esquerra de dit trànsit se encontra tancada, ha de quedar conforme ab thenor del present queda a favor de mi dit Anton Carles al efecte de posar-i roldó y las demás cosas me convingan. Y entransen dins los payols grans, comensa lo payol concernent a mi dit Anton Carles per tots los dos costats o parets; lo qual payol termina a solixent, tremuntana y ponent ab las parets mestres de dita adobaria y a mitgdia ab los dos envans allí construhits per divisió dels dos payols de mi dit Joseph Bou; cuyos payols de mi dit Joseph Bou terminan a solixent y ponent ab las parets mestres de dita adobaria y a mitgdia ab altres dos envants allí construhits per divisió de altres dos payols de mi dit Anton Carles; cuyo payols de mi dit Anton Carles terminan a solixent y ponent ab las parets de la mateixa adobaria y a mitgdia ab los envans y tanca dels payols de mi dit Joan Baliu, terminan a solixent, mitgdia y ponent ab las parets mestres del cap de dita adobaria y payols entre mitg de tots los quals payols [...] y altres de dits inverejian [?] ha de quedar de cap a cap d'ells lo trànsit y passatge comú per tots de tinguda de set palms de ample, que vé a ser lo mateix que al present se encontra.

En dit pati cubert al entrant y a la esquerra y part de ponent se troba una porta per la qual se entra a dins de las oficinas, dins la qual y a sa entrada se troba un enrejolat que queda per lo ús comú de cusidor y a proporció del que tenim a la adobaria cada hu de nosaltres ditas tres parts interessadas necessitam del cusidor, lo qual dividim a solixent la dita porta y envà de tanca, a mitgdia una petita porta de comunicació ab lo nau nou y perol de dit nau, a dita part de mitgdia la paret del expressat parol y la foganya, a tremuntana lo embatidor per dit nau nou arriat a la paret que dóna als femers, ahont hi ha una finestra ab sa reixa y ensarat, y a ponent hi ha un altre envà de uns sis palms de alsada y uns

vuyt palms de tinguda, que serveix y deu servir, a la paret de solixent, per divisió del dit embatidor, a la part de ponent y dessota las finestras per cusidor, del qual cusidor no podrà usar-se en los dias se necessitarà per embatir qualquier de no-saltres ditas parts, y después se entra a les oficinas següents: Primo, a mà dreta, y a la part de tremuntana se troba altre puesto enrejolat arrimat a la paret dels femers q[u]e serveix y deurà servir per embatidor per lo nau vell a la esquerra y a la part de mitgdia se troba una bassa gran, ab sa bora de dos palms sobre lo enrejolat, al mitg de la qual hi ha una altre vora de divisió, y és y serveix, y serà y servirà, esta dita bassa, esto és la divisió que afronta a dita entrada, per descusir, posar roldó, nissas y fer aygua per tot lo que se adobia en lo nau vell, y la divisió que afronta ab lo dit safreitag y nau nou per tots los usos del que se adobia en aquest nau nou conforme se ha expressat del nau vell, y a la part de solixent de dita bassa se troba un nau ab son parol dit lo nau nou, del qual nau tenen lo ús y propietat perpètuament Joan Baliu dos semmanas seguidas y todas las terceras semmanas Anton Carles per lo que és pactat y convingut entre ditas dos parts de Joan Baliu y Anton Carles, que per mantenir dit nau, parol, clavaguera y pouet, per lo conducto y correspondència que hi ha de la aygua del rech, qual aygua se pren del costat del pont del camí gran, sempre faran las obras y contribuiran a tots gastos per la part los correspon dels usos de dit parol y nau nou.

Més avant, alrededor de dit nau nou y a las parts de solixent y mitgdia hi ha sis tinas quadradas, de las quals, las dos immediatas al parol són de Joan Baliu, la tercera, que se segueix, és de Anton Carles, la quarta, de Joseph Bou, y la quinta y sexta de Anton Carles.

Més avant, al costat de dit nau nou y a la part de ponent hi ha un safreitag, que és de Anton Carles, que termina a solixent ab dit nau y tinas, a tremuntana ab dita bassa, a mitgdia ab lo pou y a ponent ab lo passatge, o enllosat, y lo cuiro de dit safreitag lo podrà farrejar devant lo pou, que està al costat de dit safreitag, quan no-s necessitan los emprius del devant de aquest pou per axahogar.

Més avant, en seguida de dit pou y a la part de mitgdia, hi ha altre safreitag que també és de Anton Carles; en seguida del qual hi ha altre safreitag a la part de mitgdia que és de Joseph Bou y Anton Carles.

Més avant, y a la part de mitgdia de dit safreitag se troba un enllosat, que ocupa tirant a mitgdia fins a la porta gran y paret mestre del rech, a solixent fins a un safreitag nou de pedra allí construït, que és de Anton Carles, y a la porta de comunicació ab los calciners y enllosat llarch de estos, és veritat que arrimat a las parets de dit safreitag hi passa la clavaguera per la cals a dalt citada dels calciners de Joan Baliu y Joseph Bou, y arrimat a la paret de divisió de calciners y enllosats hi ha

una pica comuna dita lo entallador y, a ponent, fins a la clavaguera gran que correspon a la bassa del hort de baix de dits Rieras, y als dos safreitag que són de Joan Baliu, entre los quals hi ha lo passatge de comunicació de baix se dirà; lo qual enllosat és per los usos convenients a la adoberia y no altrament, se divideix, esto és, a la part de solixent, y detrás de la porta del rech, queda per Anton Carles, y a la part de ponent y detrás o cerca de la porta del rech, queda per Joan Baliu y Joseph Bou.

Més avant, en dit enllosat hi ha dos pedras plantadas per a farrejar, la una de las quals, que és la més cerca del rech té sis cayres per aguantar sis pots de farrejar, lo ús de las quals està convingut del modo que se segueix: Anton Carles deurà armar la primera, tercera y quinta post de dita pedra de sis cayres, convenient-li lo farrejar o escarnar junt ab los demás sempre que los convinga, y Joan Baliu la segona, quarta y sexta post; y la altre pedra no té sinó tres cayres podrà armar dit Joan Baliu una post cerca del seu safreitag y las altres dos pots lo dit Joseph Bou; que dit Anton Carles puguia sempre que vullia armar una pots per a farrejar a la pronta de la pila del safreitag més prop de les tinas de Joan Baliu.

Més avant, si lo enllosat referit se necessita solament per a farrejar deurà qualsevol de las parts que tingua de escarnar passaris en per est fi al enllosat llarch devant dels calciners de Anton Carles a escarnar.

En seguida de dit enllosat y a la part de ponent hi ha dos safreitag, lo un construït a la mateixa paret del rech, que afronta a solixent ab lo dit enllosat, la clavaguera de inmundícias per lo hort mitjensant a mitgdia ab la paret mestre del rech, a ponent ab un pouet de comunicació ab lo rech per fer aygua a las tinas, safreitag y nau vell, qual queda per emprius comuns y a tremuntana ab lo passadís comú que media ab dit safreitag y lo altre safreitag, que també afronta ab dit passadís, a mitgdia, ab dit enllosat, a solixent, ab altre passadís per las tinas, a ponent, y ab las tinas de Anton Carles baix nombradoras, a tremuntana, lo quals dos safreitag són del referit Joan Baliu.

Més avant, y en seguida de dit safreitag de Joan Baliu y en la rengla de tinas no arrimadas a la part de tremuntana, sinó construïdas des de mitgdia a tremuntana, qual rengla té a solixent lo passatge des del embatidor al rech, a ponent, des del nau vell al pouet referit, a mitgdia, lo safreitag y, a ponent, la fogaña y parol del nau vell; y sis tinas, las sinch immediatas del dit safreitag són de Anton Carles y la restant sexta, q[u]e se toca ab la dita fogaña y parol del nau vell és de Joan Baliu.

Más avant, y en seguida del referit pouet, que és a las parets del rech, entre mitgdia y ponent, hi ha una rengla de vuyt tinas arrimadas a la paret mestre de dita adoberia de la part de ponent, quals tines tenen a solixent lo passadís que va des del nau vell al referit pouet, a mitgdia lo referit pouet, a tremuntana, la

dita paret mestre y una canal de pedra sobre ellas per conduhir la aygua des del dit pouet al nau vell y son parol, y a ponent lo nau vell referit; de las quals vuyt tinas, las dos més prop del pouet són de Joan Baliu, la tercera següent los sis mesos primers és de Anton Carles y los sis mesos últims de quicun any és de Joseph Bou, la quarta és de Joseph Bou, y las restants fins al nau són de Joan Baliu.

Més avant, y a la part de demunt de ditas dos renglas de tinas tirant a tremuntana se troba un nau ab son parol y fogaña dit lo nau vell, del qual nau tenen los d[re]jts y propietat perpètuament Anton Carles dos semmanas seguidas y Joseph Bou totes les terceras semmanas, per lo que és pactat y convingut entre ditas parts de Anton Carles y Joseph Bou, que per mantenir dit nau y parol sempre faran las obras y contribuiran a tots estos gastos per la part los correspon a los usos de dit nau y parol.

Més avant, des de dit nau fins a la paret mestre de la adobaria a la part de tremuntana que dóna als femers, hi ha set tinas en un triàngol que mira al embatidor del nau vell, de las quals las sinch que afrontan ab dit nau vell, y ab la paret de ponent de la adobaria són de Anton Carles y las altres dos, que afrontan ab la paret de tremuntana y dit embatidor, són de Joseph Bou.

Més avant, és pactat que se acomòdian las tinas y demás q[u]e necessari sia sens donar-se perjudici algun. Y així com dit dividit y expressat és y se encontra dessobre se ha pactat y convingut, pagam nosaltres cada una de las ditas tres parts en virtut de la present divisió usar y gaudir y disposar de las parts y porcions de las sobre ditas adobaria, pati, que antes de entrar en ella se encontra; puesto anomenat la fàbrica de ayguardent dalt mencionats, que dessobre tenim compartits y determinats vicituniàriam[en]t usar llibrement y fer nostras liberas voluntats, en lo modo y manera no-s apareixerà. Y així ab los sobredits compartiment, pactes, modo, conformitat y manera preindicats extrahem respectivament las ditas cosas compartidas y cedidas la una de nosaltres las referidas parts a la altre vicitudinàriam[en]t posant-las y transferint-las vicitudinàriament la una de nosaltres ditas parts a la altre per a tenir-las y perpètuament possehir-las vicitudinàriament cada una part de nosaltres aquelles que tenim compartidas y divididas. Prometent la una de nosaltres las dessobre expressadas parts a la altre vicitudinàriam[en]t entregar-nos possessió corporalment, realment y de fet, o bé q[u]e cada una de nosaltres ditas parts pugam de nostra pròpia autoritat, y en virtut de facultat y potestat que la una de nosaltres ditas parts vicitudinàriament cedim a la altre de las suas respective[s] parts y porcions y emprius comuns sobre divididas sens intervenció del altre de nosaltres ditas parts pendrer y presa aquella en poder nostre respectivament retenir-nos. Nosaltres empero las ditas parts nos constituïm la una a la altre vicitudinàriam[en]t en estas cosas señores y procuradors com en cosa pròpia. Més avant decim la una part de nosaltres a

la altre vicitudinàriam[en]t tots los drets y accions a nosaltres y al altre de nosaltres vicitudinàriam[en]t competents, los quals drets y accions cedits pugam una de nosaltres las dessobre referidas parts vicitudinàriament sens intervenció ni concentim[en]t de la altre usar lliberament, fer y exercir a nostras liberas voluntats de tot lo dessobre vicitudinàriament repartit y a cadascun de nosaltres cedit.

Més avant, prometem la una de nosaltres ditas parts a la altre vicitudinàriam[en]t la sobre dita divisió, compartiment y cessió y totas las demás sobre ditas tenir y haver sempre per ratas [sic], gratas, vàlidas y firmes y no revocar-las ni contra ellas, ni alguna de ellas fer, ni venir per dret algun títol causa o rahó baix obligació de tots y sengles béns y drets nostres vicitudinàriament, en lo modo forma y pactes dessobre continuats, posats y expressats y ab renunciació de tot dret y fet sobre cosas obviant y per esto necessari y cautela; y perq[u]è las sobre ditas cosas totas y sengles tingan major forza y validitat no per forza ni ab frau si que de grat juram a Déu Nostre Señor y a sos Sants Quatre Evangelis ab nostras mans corporalment tocats aquelles atendre y cumplir y contra ellas no fer ni venir per causa alguna dret, títol o rahó. Estas empero cosas totas y sengles, així com sobre estan ditas y promesas fem, convenim y en bona fe prometem la una de nosaltres ditas parts a la altre vicitudinàriament y al baix escrit notts. com a pública y autèntica persona per nosaltres las ditas respective[s] parts y per las altres de què sia interès rebent y llegítimament estipulant y nosaltres las dessobre ditas expressadas parts quedam advertidas per lo abaix escrit notari de què esta present escriptura se n'ha de haber rahó en lo ofici de hipotecas de esta la referida vila de Igualada dins lo termini de sis dias consecutius al dia present abaix escrit y de la firma de la mateixa y sens que prechesca dit requisit no ha de fer fe contra las hipotecas, ni usà judicialment per perseguir-las en virtut de lo esposat y manat per sa Rl. Magestat (que Déu guarde) ab Real pragmàtica y en Real edicte. En testimoni de lo que fem respectivam[en]t y vicitudinàriam[en]t y firman tot lo que dessobre contengut, lo que fou fet en la demunt expressada vila de Igualada, bisbat de Vich, y corregiment de Vilafranca del Panadés, vuy que contam als tretse dias del mes de maig del any del naixament del Sor. de mil set-cents noranta y hu a tots los que foren presents per testimoni Martí Puigdollers, escrivent, y Manuel Soler, sabater, los dos vehins de dita vila de Igualada per lo sobre dit fi cridats y pregats.

Anton Carles.

Per dits Joan Baliu y Farré y Joseph Bou que diuhen no saber de escriurer firmo de sa voluntat y en sa pr[esè]ncia: Martí Puigdollers, testimoni.

Ab lo abaix escrit Notts. afirmo

Amb el suport de

Foto coberta: Vista d'Igualada des del Pi, any 1882.

Font: Centre d'Estudis Comarcals d'Igualada (foto de Josep Sagristà)

ANNEX *

() L'expressat annex i la confecció de les genealogies de les diferents branques de la família ha estat possible gràcies a les dades recopilades per Maria Rosa Casanovas i Carles, M. Teresa Carles i Guàrdia, Teresa Carles i Freixas i Josep M. Bertran i Albareda i a la tasca de coordinació de tot el procés de recollida d'informació realitzada per Pere Carles i Freixas.*

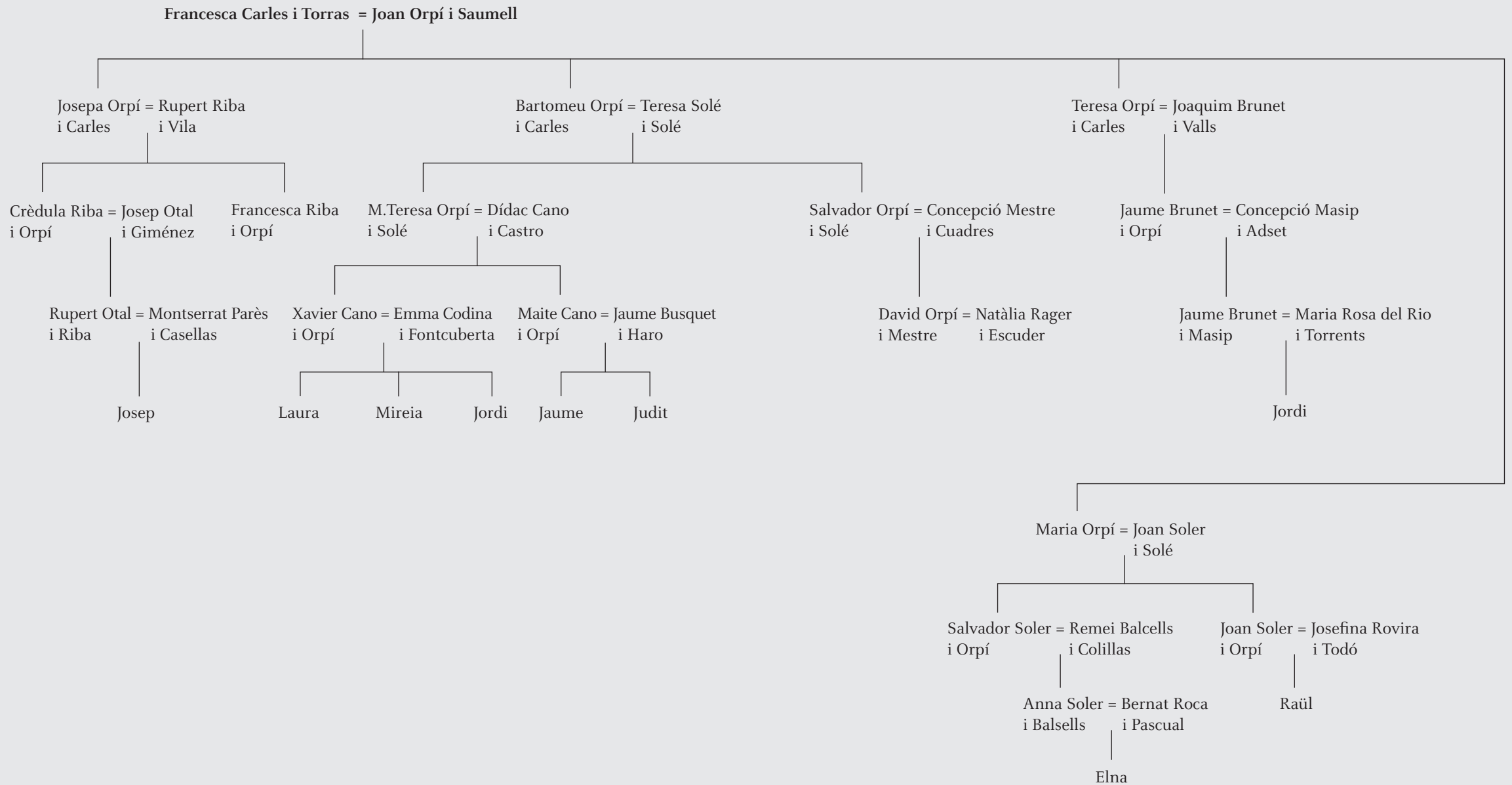
Descendència del matrimoni entre
Cristòfor Carles i Vilarrúbias
i Rosa Torras i Romeu

Celebrat a la Parròquia de la Soledat, d'Igualada, el 8 de febrer de 1879

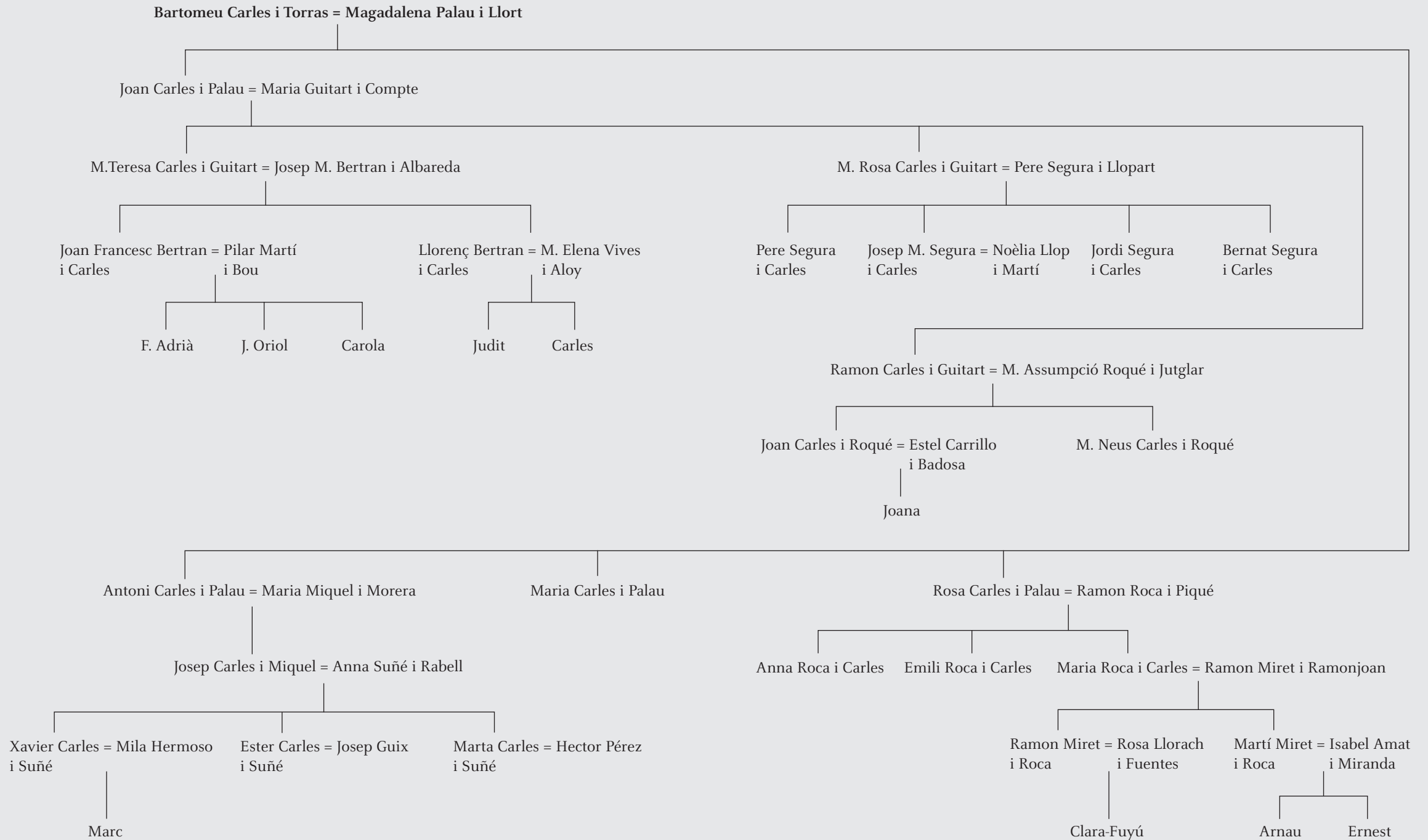
Van tenir set fills:

Francesca (1879-1955)
Bartomeu (1881-1936)
Bonaventura (1883-1948)
Pere (1888-1958)
Josep (1891-1956)
Clara (1893-1958)
Mercè (1897-1953)

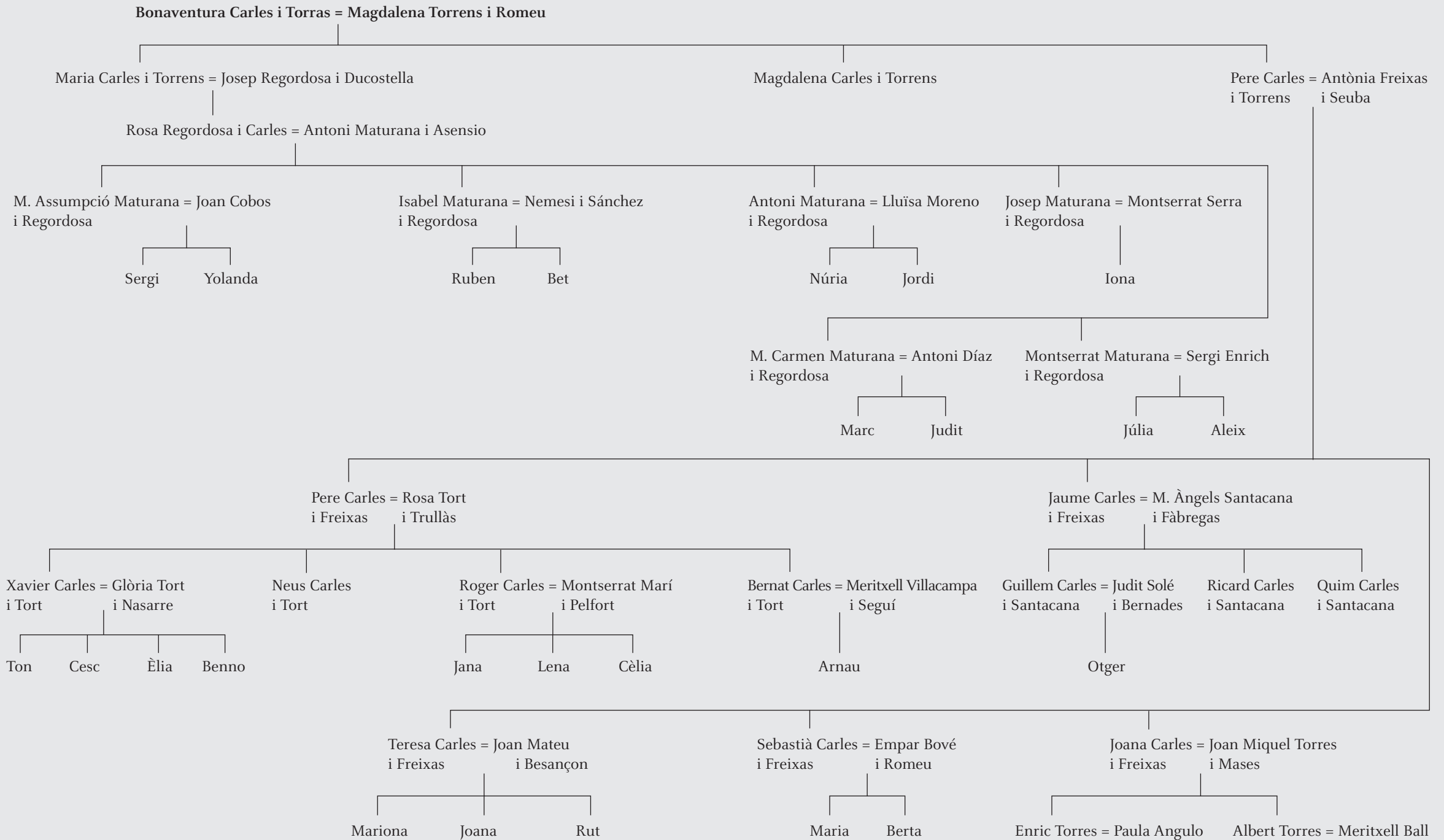
1. Descendència de Francesca Carles i Torras i de Joan Orpí i Saumell

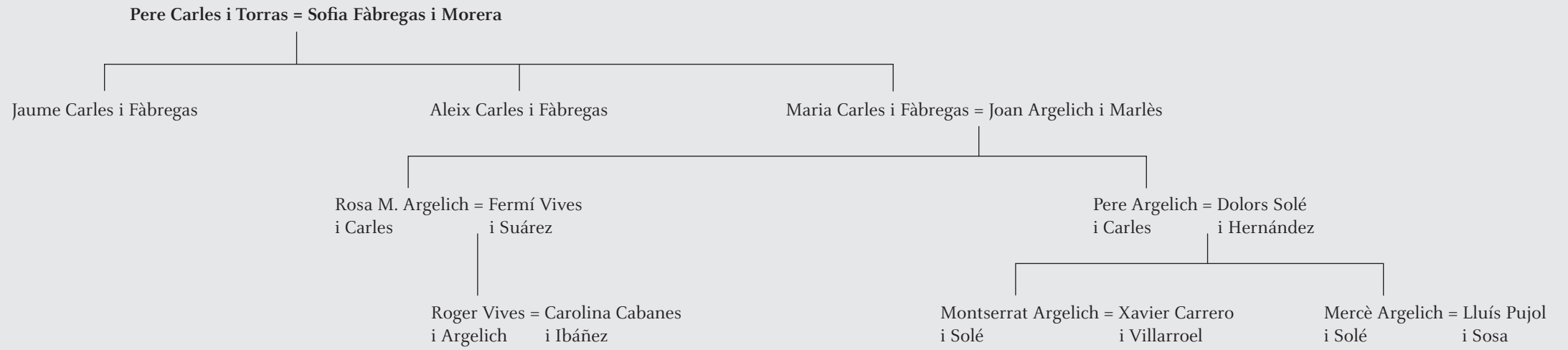
2. Descendència de Bartomeu Carles i Torras i Magdalena Palau i Llord

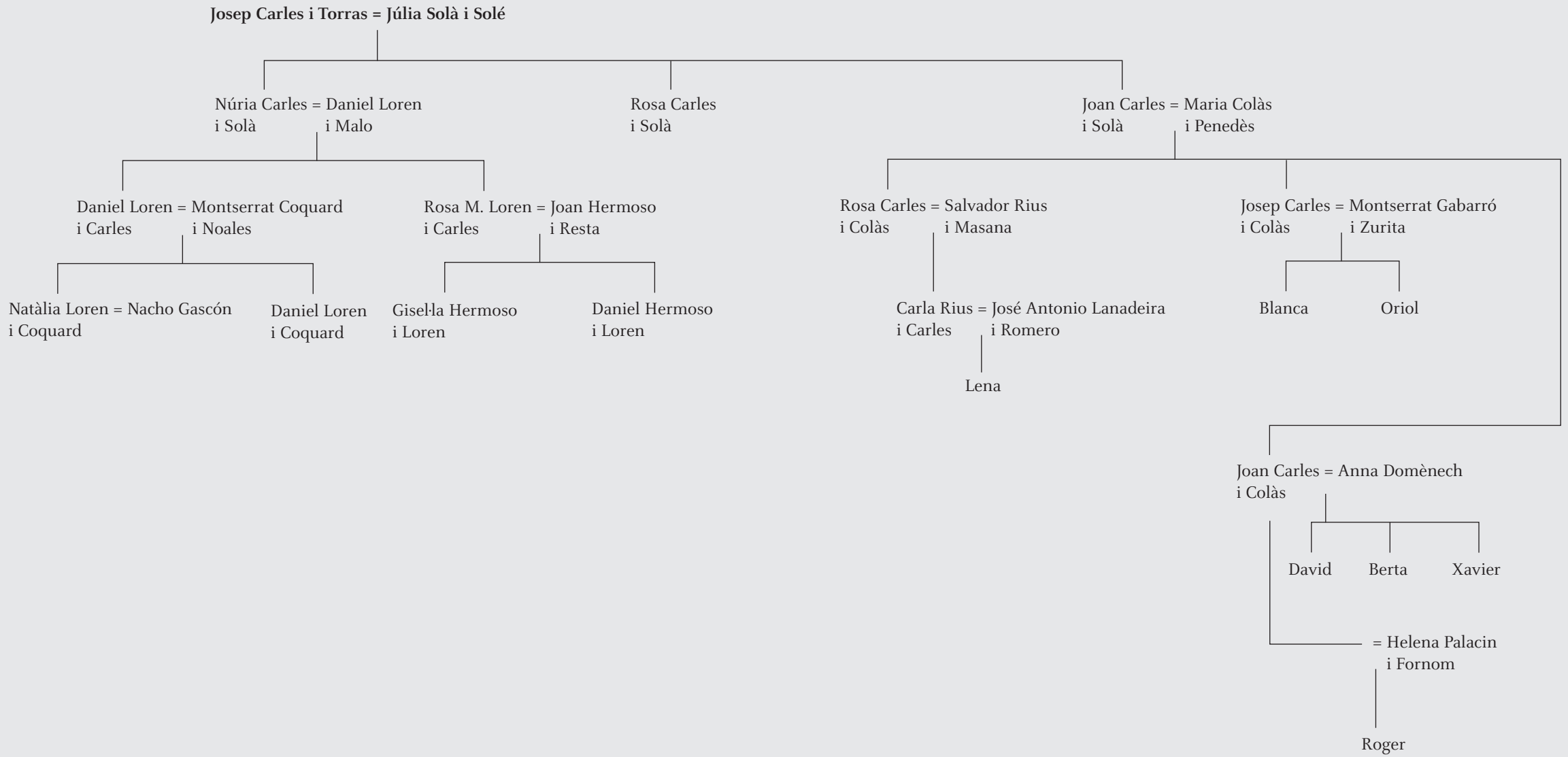
3. Descendència de Bonaventura Carles i Torras i Magdalena Torrens i Romeu

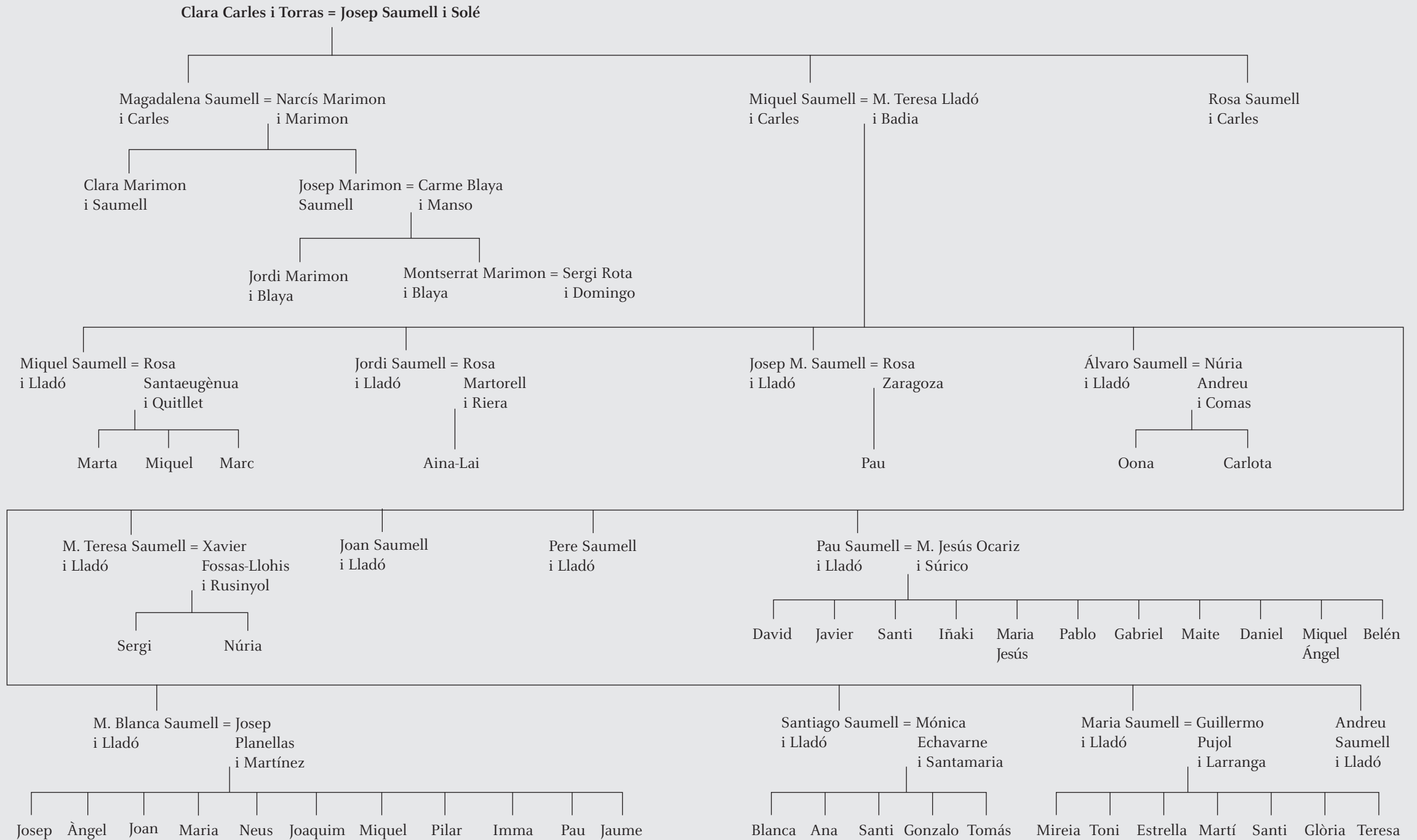
4. Descendència de Pere Carles i Torras i Sofia Fàbregas i Morera

5. Descendència de Josep Carles i Torras i Júlia Solà i Solé

6. Descendència de Clara Carles i Torras i Josep Saumell i Solé

7. Descendència de Mercè Carles i Torras i Llorenç Casanovas i Gumà

el centre d'estudis de l'Anoia

Centre d'Estudis
Antoni de Capmany
d'Economia i Història Econòmica

Ajuntament d'Igualada

UNIVERSITAT DE BARCELONA
